

આ સખનારનાં પુસ્તકો:-

અકિતજ્ઞાનના રાખજ્ઞાનો:-

૧ સ્વર્ગનું વિમાન,
નંદશ નંદશ ૩૨૧ રાખજા,
૧૪ ૩૦૦, રૂ. ૨૬.

૨ સ્વર્ગની કુંચી,
અઘનપદ કા.વે ૨૧૦ રાખજા,
૧૪ ૪૦૦, રૂ. ૨૬.

૩ સ્વર્ગનો અઝતો,
વિ-ધાનપદ ૧૮૪ રાખજા,
૧૪ ૪૦૦, રૂ. ૨૬.

૪ સ્વર્ગનાં રત્નો,
૨૬.૫૦૦૦૦ ૨૦.૫ ૩૩૫૫૫
૧૦૧ રાખજા, રૂ. ૨૬

અ.ન. ત્રી કે રો.નીં

૫ સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ,
સોન્ડલ ૨૦૫ ૪૧૧,
૧૪ ૪૦૦, રૂ. ૨૬.

૬ સ્વર્ગનો મુંડીઓ,
૬ ૧૦૦ ની ૫૬ પુસ્તક,
અઘનપદ ૧૦૫ રાખજા,
૨૦૦ ૨૦૫ રાખજા, ૧૪
૧૦૦ રૂ. ૨૬

અમાનાને અનુસરનાં:-

૭ સંસારમાં સ્વર્ગ,
વિદ્યાનોમાં રાખજા, ૧૪,
૧૪ ૪૦૦, રૂ. ૨૬.

૮ સામું સ્વર્ગ,
આસ રાખજા રાખજા,
૧૪ ૧૦૫, રૂ. ૨૬.

૯ સ્વર્ગની સીટી,
સોનાના મારાલ વિજાતો
સ્વેદી રીતે અમલોતો ૪,
૧૪ ૪૦૦, રૂ. ૨૬.

૧૦ સ્વર્ગની છાંયી,
આ અઘનપદ રીતે ૧૦૦
૧.૫૦૦ ૧૦.૫, રૂ. ૨૬.

૧૧ આપોડી વાતો આ ૧૦૦

૧૨ નવા પુસ્તકો વાતો આ ૧૦૦

૧૩ નવા પુસ્તકો વાતો આ ૧૦૦

૧૪ નવો પુસ્તકો ૧૦૦

૧૫ આર્થ વિજાત

૧૬ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦

૧૭ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦

૧૮ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦

વેદ અમૃતજાલ મુંડર ૫૨૫૨,
૬૨૫૨ ૬૨૫૨ ૬૨૫૨, મુંડર ૬૨૫૨.

સામગ્રીક વિજ્ઞાન સંસ્થા

પીણિદ, (સામગ્રીક.)

સ્વર્ગનાં રત્નો.

લેખક અને પ્રકાશક

વેદ અમૃતલાલ મુંદરજી પલીયાર

૬ કાગળાદેવી—મુંબઈ.

સ્વર્ગનાં રત્નો એટલે શું ?

“પ્રેમ એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; જ્ઞાન એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; કર્તવ્ય એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; છાત્રભાષ એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; વખત એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; સ્વચ્છારણ્ય એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; સત્યધર્મ એ સ્વર્ગનું રત્ન છે; અને મહાભાષોના જીવનમાં જીવતાં સીખણ એ સ્વર્ગનું રત્ન છે.”

“સ્વર્ગની જંગમી” માંથી.

આવૃત્તિ પહેલી. પ્રત ૨૩૦૦.

સંવત ૧૯૧૬ વૈક્રમાસ સત ૧૯૧૨ જ્યેષ્ઠમાસ.

“આ પુસ્તક રજીસ્ટર કરાયેલું છે.”

કિંમત રૂપિયા એક.

સવપ્રકાશ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શ્રી. પ્રેમચંદ નંદાલાલે તથા અગ્રામાં સરભાઈ ગાંધીએ છાપ્યું અમદાવાદ.

આ પુરતક મળવાનું ઠેકાણું :-

વૈદ અમૃતલાલ મુંદરજી પટ્ટીયાર,

હાથી બીચ્છીમ, કાલજાદેવી રોડ-મુંબઈ-૧. ૨

તથા મુંબઈ અને જ્ઞાપગમના સર્વ જાણીતા ભુક્તસેતરો
પામેથી મળશે.

अर्पणपत्रिका.

उत्तराखण्ड निवासी महात्माश्री परमहंस
परमानंदजी महाराजनी पवित्र मेघामां:-

ई. स. १८९८ मां मुंघर्मा भूमेन्वर पागे आपना दया-
ग्वानामां आपनी मेने प्रथम मुलाकान धई स्पर्धागत भए
महारा उषर पट्ट कृपा राखता हता, अने मेने आगत बधायका
माटे भंतरना टमलकापी कहैना के. नारा मेवो हृदिभार मा-
णम मात्र पर्चास कषियाना पगार माग. नोकरीनी परार्थान स्थि-
तिमां पढयो रहे. अने मृग्य श्रीमेतानां कहवां पचनो मांगया
कर, ए. पट्ट दिलगिरीनी सान छे. मेने जेठयो विद्याभ्रां आवटे
छे, अने गणमां जेठलुं ज्ञान छे. मेनो दूसमो भाग पण नो
कोइ मायुमां होयतो ने म्हायो महात्मा बनी जाय, ने दुनियाने
लूटी ग्वाय. तुं छती अकले आबो हरिष्टी रहे छे, ने परार्थीन
रहे छे, अ घणुंज ग्वाटे करे छे.

आ सांभलीने हुं करेनो के महाराज हुं शुं करी सकुं ?
नोकरी छोटी दुउं तो हुं ग्वाउं? म्हारी पासे श्रीश्रीरामां पक

પાઈ પણ નથી, માથે કરજ છે, અને મને કોઈ પૈસા ધીરે તેવો શેઠ કે ધિત્ર પણ નથી, તેમજ હું કોઈ પાસે કાંઠ માગું પણ નહિ.

ત્યારે આપ કહેતા કે હું તને વૈદ્યક શીખવી દઉં. એકાદ વર્ષમાં તે તને સારી રીતે આવડી જશે. એ પછી મ્હારા અનુભવી પ્રયોગો હું તને બતાવી દર્શાવ, અને મ્હારે કાંઈ મુંઝવેમાં રહેતું નથી, તેથી મ્હારું ચાલતું દવાખાનું તને સોંપી દેંને હું રિપિકેશ ચાહ્યો જઈશ. હમણાં રહેવાનું ને સ્વાવાનું મ્હારે ત્યાં રાખ. પછી કોઈ થઈ રહેશે. દેશ્વર દયાનુ છે. તું સંતોષ મન કર.

આપનાં આવા ઉત્સાહ ભરેલાં વચનોથી મેરાંને આપની સલાહ મારી મ્હેં દામોદર મિલની કૉલ કલ્ચર્કની નોકરી છોડી દીધી, ને આપની પાસે હું વૈદ્યક શીખવા લામ્યો. ચાર વર્ષ સુધી આપની પાસે વૈદ્યક, વેદાંત તથા મેસ્મેરિઝમનો અભ્યાસ કર્યો. એ વસ્તુમાં “મેનોલોજી” (માથું જોડેને માણસના ગુણ દોષ જાણવાની વિદ્યા)ના મ્હારા અભ્યાસને સ્વીલવવાની પણ તક મળી હતી, અને હિંદી ભાષા સમજવા તથા બોલવાનો અભ્યાસ પણ વધ્યો હતો. આ વધા ઉપકારોના વદલામાં હું શું કરી શકું ? કારણ કે આપ મસ્ત, વૃદ્ધ, જ્ઞાની, પરમહંસ જગતના મોહની બીજી કંઈ વસ્તુથી રાજી થાઓ ? માટે ઉપકારનો વદલો ચાલવાની ઈચ્છાથી નહિ, પણ મ્હારા મનના સંતોષને સ્વાતર, જેમાં જીંદગી સુધારવાના ઉપાયો ભરેલા છે એવું આ “સ્વર્ગનાં રત્નો” નામે પુસ્તક આપ મહાત્માશ્રીને માનપૂર્વક અર્પણ કરું છું.

ગિરનાર-વૃદ્ધચરિત્ર
સંવત ૧૯૬૮ વૈશાખ વદ ૭
સુધવાર તારીખ ૮ મે ૧૯૧૨.

આપના આશંકિત
અમૃતલાલ મુંદરજી પદિયાર
ના સાચાંચ દંદવત્.

આ પુસ્તકની ઓળખાણ.

મદાન-માએ કહે છે કે સર્વશક્તિમાન મદાન ઇશ્વરના જીવનમાં જીવણું, અને બનનં મામર્યની ગામી જોડતા બનુભવપી, એ મનુષ્ય જીવનની મુગ હેતુ છે, અને એમ થાય એ મનુષ્ય જીવનની તાર્યકતા છે; માટે આપણે પણ એ લક્ષ્યજિંદુપર ધ્યાન રાખીને આપણી જીવનની ગામી જોડીએ, અને એ ઉંચામાં ઉંચા હેતુ પાર પડે તેવી તજવીજ કરવી જોઈએ. એ માટે પ્રભુ નાથે જોડતા થાય-પ્રભુ સાથે જોડાઈ જવાય તેવો યોગ સાધવો જોઈએ. કારણ કે બીજાં બધાં ના થનો કરતાં યોગ શ્રેષ્ઠ છે, અને પ્રભુએ ધ્યાનદ બનવદ્ બીજાનાં કરેલું છે. તે કહે છે કે

“તપસ્વિભ્યોઽધિકં યોગી
જ્ઞાનિભ્યોઽપિ મનોઽધિકઃ ।
કર્મભ્યશ્ચાધિકં યોગી
તદ્દાપોગી મવાર્જુન ॥”

અં ૬, સૂત્ર ૭૪૬.

“હે અર્જુન! તપ કરનારાઓ કરતાં પણ યોગી શ્રેષ્ઠ છે જ્ઞાનીઓ કરતાં પણ યોગી શ્રેષ્ઠ છે; અને કર્મ કરનારાઓ કરતાં પણ યોગી શ્રેષ્ઠ છે. માટે તું યોગી થા.”

આપી રીતે બનતશક્તિ સાથે જોડતા કરનારા યોગને પ્રભુ વખાણે છે. એવો અમૂલ્ય યોગ સાધવા સાફ પ્રથમ આપણે

પ્રથમ યોગનું ખરું સ્વરૂપ જાણવું જોઈએ. એ જાણવા માટે કાંઈ હુકુયોગીઓની મદદ લેવા જવું પડે તેમ નથી. એ માટે પણ ગીતામાંજ પ્રભુએ કહેલું છે કે-

“ યોગઃ કર્મણું કૌશલ્યમ્ । ”

અં ૨, શ્લોક ૫૦.

“ કર્મો કરવામાં કુશળતા રાખવી, તેનું નામ યોગ છે. ”

અંદગીની ફરજે જાળવવામાં કહાપણ રાખવું, કુદરતના નિયમે પ્રભાણે ચાલવું અને પ્રભુના તાલમાં તાલ, પ્રભુના નાદમાં નાદ તથા પ્રભુના પગલામાં પગલું મેળવી દઈ પ્રભુના પ્રવાહમાં પડી જવું, તેનું નામ કર્મોમાં કુશળતા છે, અને તેનુંજ બીજું નામ યોગ છે. એટલે જુદી વાપરીને, અંદગીના હેતુએ સમજીને તથા તત્ત્વ સમજીને અંદગીની ફરજે જાળવવી, એ યોગજ છે-એ યોગનું પહેલું લક્ષણ છે.

હવે યોગનું બીજું લક્ષણ જાણવું જોઈએ. એ માટે પણ ગીતામાં પ્રભુએ કહેલું છે કે-

“ યોગસ્યઃ કુરુ કર્માણિ

સંગં ન્યસ્ત્વા ધનંજય ।

સિદ્ધ્ય મિત્ત્યો મયો મન્વા

સમન્વં યોગ ડચ્યતે ॥ ”

અં ૨, શ્લોક ૪૮.

“ હે ધનંજય એટલે હે ધનને જીતનારા—હે ધનની દરકાર વિનાના - અર્જુન! યોગમાં રહીને એટલે કે પ્રભુ સાથે જોડાઈને આસક્તિ રાખ્યા વિના કર્મ કરે અને કામ સિદ્ધ થાય અથવા ન થાય તોપણ તેમાં સમતા રાખી આવી રીતે સમતા રાખવી તેનું નામ યોગ કહેવાય છે. ”

બંધુઓ ! પ્રભુ સાથે એકતા કરવાની આ બે કુંચી છે. પહેલી કુંચી કર્મો કરવામાં કુશળતા, અને બીજી કુંચી આત્મા માટે પ્રસંગોએ મુખ્ય દુઃખમાં સમતા રાખવી તે છે. એ બે કુંચીઓને પકડવાની મુશ્કિલ આ પુસ્તકમાં બહુ વિસ્તારપૂર્વક દાખલા દલીલોથી ગ્રમણવેલી છે. તે સમજવાથી અંતરના ઘણા અંશો કપાઈ જાય છે, હૃદયના ઘણા સદ્ગુણો ખીલે છે, ઉંડાણમાં રહેલી ઘણી ઉત્તમ લાગણીઓ જાગે છે, અને આ દુનિયાનો વ્યવહાર મુધરે છે, તથા અંતરાત્માને શાંતિ મળે છે. કારણ કે તેમાં પ્રભુપ્રેમ છે, તેમાં સત્યજ્ઞાન છે, તેમાં આપણું કર્તવ્યની સમજણ છે, તેમાં બ્રાતૃભાવનું રમ્ભાયણ છે, તેમાં અમૂલ્ય વખતની મહત્તા બતાવેલી છે, તેમાં મહાત્મા બનવા સાડે સ્વમુધારણા કરવાના મંત્ર છે, અને તેમાં સામાન્યધર્મનાં તથા વિશેષધર્મનાં નૃદતત્ત્વો છે. આ બધાં તત્ત્વોને મહાત્માઓ સ્વર્ગનાં રત્નો સમજે છે, માટે આ પુસ્તકનું નામ “સ્વર્ગનાં રત્નો” રાખેલું છે.

એક એકથી સ્ફુટતાં પગથીયાંવાળાં, કમે કમે વધતાં જતાં જ્ઞાનવાળાં, લક્ષ્મિમાર્ગના એક હજાર દાખલાઓનાં સાત પુસ્તકો લખવા મહારી ઇચ્છા છે. તેમાં આ ચોથું પુસ્તક છે. પહેલું પુસ્તક “સ્વર્ગનું વિમાન” છે. તે લક્ષ્મિમાર્ગની પહેલી ચોપડી જેવું છે, કારણ કે તેમાં બહુ હોંચે હોંચે વાંચવાનું મન થાય તેવા ટુંકા ટુંકા રમુજ દાખલાઓ તથા મુંદર ભજનો છે. એ દાખલાઓ વાંચ્યાથી ધર્મ પાળવાની જરૂર સમજાય છે, તથા ધર્મ પાળવાનું મન થાય છે, અને ઈશ્વર એટલે શું ? તથા ઈશ્વર કેવા હોય ? તે જાણવાની ઇચ્છા થાય છે. એ ઇચ્છા પાર પાડવા માટે “સ્વર્ગની કુંચી” એ બીજી ચોપડી છે. તેમાં ઈશ્વરનું સ્વરૂપ બહુ વિસ્તારપૂર્વક ગ્રમણવેલું છે, તથા પ્રભુની ઇચ્છાને આધીન થવાની કેટલી

[illegible]

જા. જ્ઞાના જાગૃતિ ના. પુણ્યો લોકોને ગમે છે. તથા તેના આપણાં જાતિ મહેન. દીક લાભ હેય છે, એન સ્વચ્છ વિનાનની ત્રીજી આજ્ઞાથી, સ્વર્ગની કુચીની ખીજી આજ્ઞા ખલાસ થઈ છે તે ઉપરથી તથા સ્વર્ગના ખમના

પહેલી આવૃત્તિ થશે. વખત થયા ખલાસ મચેલી છે તે ઉપરથી સમજા શકાય છે; માટે ક્રમે ક્રમે ચક્રકતા દરજ્જાનાં આ જાતનાં સાત પુસ્તકો થાય તો સારું, એમ મહારી. ઇચ્છા છે.

આ પુસ્તક છપાવવા માટે સિંધના એક બહારાજ શેડે મને બહુ સારી મદદ કરેલી છે. તે શેડેનું નામ આપવાથી મને બહુ આનંદ થાત, અને પરમાર્થમાં પૈસા ખરચનાર એવા ઉદાર શ્રીમંત સકતને લોકો પણ જોગજો તો સારું, કારણ કે તેઓનાં શુભ કામોની બીજાઓ ઉપર રૂડી અસર થાય; પણ તે દીનતાવાળા નિરપૃહિ સકત પોતાનું નામ બાહર કરવા સજી નથી, એટલે લાચાર છું.

ઉપર એજ કે હાલના વખતમાં ખરી બહિષ્ણ જતાવનારાં આવા બહિષ્ણાર્થનાં સ્થેલા ને ઉત્તમ પુસ્તકોની લોકોને જરૂર છે, તેથી બીજાં પુસ્તકો કાઢી તેની પ્રિયત પણ મહારાથી અને તેટલી નરની નાનું '૧', માટે નો લખાઈ બહેનો તેનો બહુ ખુદથી લાભ લેય અને ના. ના. પ્રા. ગોએ આવાં બહિષ્ણ માર્ગનાં પુસ્તકો નચાવે. સ. ના. ના. જાતનાં બેટ આપે, એમ છું ઇચ્છું છું.

ગિરનાર-પર્યટનકી.

સવન ૧૯૧૮ પંચામ

વડી ૮ મુકાદ

તથા ૬ મે: ૧૯૧૨

વૈદ અમૃતલાલ ચંદરજી પટીયા:

ધોરવાડકર.

અનુક્રમણિકા

રાખણ

આમન

૪૪

- ૧—આપણા સ્વભાવને કાળમાં રાખવા વિષયમાં પાનાની સ્તર
પર તેમ કરી શકે તેવા બાદશાહો દેશ નેરોપણ પાનાના
સ્વભાવને કાળમાં રાખે છે, ત્યારે આપણે તેમની આમન
દ્વારા કાળમાં રાખે છે વિચાર આપ કરીએ. ... ૧
- ૨—કેવળ બાદશાહ પાનાના સ્વભાવને કાળમાં રાખે તેમ જ
તેમના શત્રુ ત્યારે તેને સમજ કરી બાંધે પણ દાખ નો કું
બાદશાહ પુ, અને પુ તો જાણે છે. ... ૨
- ૩—જો આપણા બીજાઓને સ્વભાવ સાથેથી શી તે દુનિયાને
છેલ્લી શી છે, પણ જો આપણા પાનાના સ્વભાવ સાથેથી
શી તે તો ખુબ પરમિયારને છેલ્લી શી છે... ... ૩
- ૪—બીજાઓની ઉપર જેમ આપણે આપણા વિચારને પાના
કાળમાં રાખે તેમ તેમ આપણા ઉપર પ્રભુ પાને વિચાર
પાના દેશ તો આપણા પુ દાખ સાથે કેવળ વિચાર તેમ
કેવળ વિચાર કરીએ. ... ૪
- ૫—કેવળ નાંક બાદશાહને ઉપાધ નોરણે કાળમાં રાખે
આપણે દેશ, તો તેમને જાણે ગુન સમજાતા થી. ... ૫
- તેમજ આપણે સ્વભાવ દેશ તેવાજ સ્વભાવ કાંઈ બીજા
બાદશાહ જેમ નાંક તેમજ મારે તે કાળમાં પણ તે સાંખી
જાણે, જાણે. ... ૬
- ૭—કેવળ નથી જાણે પણ ... ૭
- ૮—જેમ કેવળ ઉપર અને વિચારેથી ઉપર આપણે ગુરુથી
કેવળ કાળમાં, તેમ આપણે, અને બાંધે વિચારે ઉપર
ગુરુથી કાળમાં તેમ જાણે પણ છે. ... ૮
- ૯—નિર્દોષ પાનાઓ પાનાઓ કાંઈ આપણે નથી, પણ તેમ
જેમકેવળ ન સાથે કેવળ જાણે સમજાતા છે. ... ૯
- ૧૦—કેવળ એક વખતના ત્યાગથી કાંઈ નાંક વળે, અને બીજા સ્વભાવ
પાનાઓ ત્યાગથી જાણે. ત્યારે કાળમાં થયે. ... ૧૦
- ૧૧—પાનાના આપણને જે પાને માં કરી નથી, તેના આપ-
ણને પ્રભુ માં કરે છે. ... ૧૧

કાવ્યસો	બાબત	પૃષ્ઠ
૧૨—	મ્હેટાં મ્હેટાં હથીયારોથી ને ભુદિગજનાં અનેક પ્રકારનાં સ્થપનોથી જે કામ ન થઈ શકે, તે કામ પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરવાથી થઈ શકે છે. ...	૨૬
૧૩—	પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરતા માટે માળા ફેરવવામાં કંઈ કંટાળો નથી; પણ ત્હારા મનમાં પાપ ભરેલાં છે, તેથી તને માળા ફેરવવામાં કંટાળો લાગે છે. ...	૨૬
૧૪—	નામસ્મરણનું બળ—માયાના રાજ્યને જાહેરો તે આપણામાં પ્રભુનું રાજ્ય રચાવે છે. ...	૩૦
૧૫—	ભગવાન પાપીયોની પ્રાર્થના સાંભળતા નથી તેનું કારણ. ...	૩૩
૧૬—	પાદ રાખજો કે દુઃખની અંદર પણ કાંઈક સુખ મળેલું જ હોય છે. ...	૩૬
૧૭—	સોબીયાઓ માટે ન્યાયીઓના વિચારો... ...	૪૦
૧૮—	જેઓ હજી પેસાનાજ ગુલામ હોય તેઓ અવરતા સદ્-ગુણોની જાળમાં દરિદ્રી હોય છે. ...	૪૦
૧૯—	કુળીયામાં જોડતી મનનાં કુળો છે તે મંદી મનનાં કુળો હર કરવાનો સહેલામાં સહેલો ઉપાય ..	૬૪
૨૦—	ફતેહ મેળવવાની તથા શાંતિ મેળવવાની સહેલી કુળો ...	૬૬
૨૧—	આજની પ્રાર્થનાઓ સદ્-ગુણ કરતાં ઉપાય. ...	૪૮
૨૨—	મહુ છુટવી પરમાથ કરવાનું મગ મેળવવાનો ઉપાય - તમારા હાથમાં જે થોડુંક હોય તેની સામે ન જુઓ, પણ પ્રભુની કૃપા સામે જુઓ એટલે છુટવી પરમાથ કરી શકો. ...	૫૦
૨૩—	આજના કેટલાંક વનુ કામમ. આજનાં કેટલાંક વનુ અને પ્રભુની કૃપા કરતાં તે સમજવાનાં કુળો. ...	૫૨
૨૪—	ધર્મ સખથી આજને કેટલા કેટલાંક રાજો આજને પાળી રાખતા નથી તેના કારણે. ...	૫૪
૨૫—	ચોડા વખત પ્રભુની કૃપા પ્રમાણે ચાકીએ તે કાર્તિકસ નથી, પણ દમેલાં તેની કૃપા પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. ...	૫૪
૨૬—	પણ કરીને દમેલાં કુળની પાછળ મુખજ હોય છે, પણ એ મુખને આજને આજથી જોઈ શકતા નથી ને દુઃખને નજર આજજ જોઈએ છીએ તેથી દુઃખ વધતે આપણને વધારે દિવસીરી થાય છે. ...	૫૮

- ૬૪—મુદ્દાંશિ ઉપર શામળિયા પડે છે, કાંઈ જીવન ઉપર
શામળિયા પડે નહિ તેમ જોનામાં પ્રભુધેન ન દોષ તેની
પડે વિદાને જલ્ય છે, પણ પ્રભુધેનતાના લગને પડે
વિદાને જલ્ય થકે નહિ. ... ૧૧
- ૬૫—પ્રભુને રાષ્ટ્ર કરવાના માનુનીના ઉપાધ તે જરા ભુમિ. ૧૮
- ૬૬—સંસ્કારી નવો જન્મ થયા વિના મોક્ષ મેગરી શકાને નથી,
પણ મિ જન્મ કરો ! તે તમને ખબર છે ? ... ૧૦
- ૬૭—કેષ ભોલાની કસોટી કરે નહીં, કસોટી તે મિલાનીજ
થાય, તેમજ અમને મોલા જેવા કિંમતી છે તેથી તેને
તે કુખ દોષજ. ... ૭૨
- ૬૮—આપણા ઈલાખોરી કેષ દીવો કરી જલ્ય તે તેમાં આ-
પણું કાંઈ જનું નથી, પણ તેના ધરમાં અજન્મ-ગુ' થઈ
જલ્ય છે. તેમજ આપણે બીજાંએ હાન આપ્યાં તે
આપણું હાન કાંઈ ધરી જનું નથી, પણ બીજાંએ
તેથી બદ્ધ રાજો થાય છે. ... ૭૧
- ૬૯—દુનિયાથી કોઈમાં, પણ મેલ લઈને કામ કરે, કિટસે
માયા તમને દેરાન કરી શકી નહીં... ૭૬
- ૭૦—જાનીની હઝળિયામાં નથા અજાનીની હઝળિયામાં મુંદેર
છે તેનો પ્રુધામો. ... ૮૧
- ૭૧—દરે તે દરખાનામાં, દેદખાનામાં, નિલાભોમાં, અનાયા-
મોમાં, સેવાસદનોમાં અને કિયાં બીજાં પગમાર્થનાં
કામોમાં મંદિરની કાવનાંઆ આવડી જોઈએ. ... ૮૩
- ૭૨—તમે તમારી છંદમીમાં કેટલા બધાં બને કરો છો ? અને
તેમ છતાં વાતો કેવી કરો છો ? મનમાં વિચારો કેવા કરો
છો ? અને કામો કેવાં કરો છો ? એવો જવા વિચારો ! ૮૮
- ૭૩—એ સારા દલાલને સાથે રાખ્યો તે તે સારો માણ અપા-
વ્યો. મોટે ધર્મના બજારમાં ખરીદી કરવા સાડ ઉત્તમ
કાંતને દલાલ તરીકે સાથે રાખજો. ... ૯૦
- ૭૪—જેને પોતાનો આ દુનિયનો વહેવાર સુધારનાં પણ આવ-
ડું નથી તે પોતાનો પરમાર્થ કેમ સુધારી શકે ? ... ૯૨
- ૭૫—આવડના પ્રમાણમાં હાલમ ટેકસ કરવો જોઈએ, એ ન
કરીએ તો દડ થાય. તેમજ આવડના પ્રમાણમાં પ્રભુના

૧૯૫૧

ભાવના

૧૫

- ૪૨ - ભૂત મુજબ કોઈને, કોઈને કે કોઈના પાપ, પાપ
પાપોના પાપ પૈયા અરજત નહીં... ૬૩
- ૪૬ - ભાગ્યનાં લક્ષ્ય મજબૂત પાપનાં કોઈને કોઈને દેવ છે,
તેની તમા ના પાપને મારીને મો તે તેને જોઈ તમારું
તમા અપરાધને જાણે પડે છે અને તે મારવાનેજ પાપે
છે, મારે આવી જુદા કરાઈ પડેલાં જુદા સમયોને ... ૬૪
- ૪૭ - કાંઈકની જ કુદરતી અંતર્યા છે તેને મહામાયા કહે
જુદાની દેવ તરીકે જ જાણી શકાય નથી, પાપ જે સમયે
■ ન શકે છે તેની ૧૬ પાંચાત પાપ છે. ... ૧૦૦
- ૪૮ - પાપમાં ભાવના રહેલા પાપ જાણી છે, પાપના પૈયા
ને જુદાજુદા, એ જુદાજુદા ભાગોના પૈયાને પૈયા
પાપ થાય તે પાપના ... પાપ જાણી અરજત પૈયા
સાથ છે ... ૧૦૧
- ૪૯ - ભાગ્યના અંતર્યા શરૂ કરવાના પૈયા ... ૧૧૦
- ૫૦ - જો ભાગ્યના લક્ષ્ય છે તે ભાગ્ય દેવ જુદા છે
અને જો ભાગ્યની દેવ છે તમા પોતાના અરજત, ભાગ્ય
માટે રહી અપા છે ... ૧૧૮
- ૫૧ - કુદરતના ભાગ, ભાગના ન કુદરતના ભાગના ભાગના રહી
તેમ છે અને તે સમજાવી જમાવવા પાપ રહી છે છે,
માટે એ સમજાવવા કે તમા રહી ન હો ... ૧૨૦
- ૫૨ - પાપ રાખવે કે પાપના પાપ રાખવા પાપ રાખી દેવ છે,
પાપ દુ:ખ આપે છે તમા ભાગ્ય, પાપી જુદા સમ
જાણી નથી, તેની દેવના પાપ રહી છે છે, ... ૧૨૧
- ૫૩ - પોતે પાપના મનના કાગળના પાપ એ સુખ મિત્રાપને
સાથે પડેલા પૈયા છે ... ૧૨૮
- ૫૪ - મારે 'આ ભાગ્યના તમા ભાગ્ય કે ભાગ્યના ભાગ્યના
માયી મજબૂતી જાણી રાખે છે, પાપ પાપના મન પાપના
પૈયા જે ભાગ્યના કાગળના રાખ તેમની તેમના પૈયા રાખ
તરીકે ... ૧૩૦
- ૫૫ - મહાભારત કહે છે કે અને તેમના ભાગ્યના રાખ દેવ !
તેને જુદાસે ... ૧૩૧
- ૫૬ - હવે ભાગ્યને કોઈ સમજાવવા જાણી કે જાણના પાપના
પાપ રહેતું એ પાપ કોઈ જાણના જાણ મોટા મોટા છે.

- દાખલો   ખાખખ   ૫૭
- તે એ ગુનાહની સખન સિધા બોજવી પડે છે. માટે
અજ્ઞાની ન રહી જવાય એ સંભાળજે. ... ૧૧૫
- ૫૦—જુદા જુદા સંપ્રદાયોના જે જે જુદા જુદા મનો છે તે
મનો હાંધે સ્વાભાવસિદ્ધ નથી, અને તે મનો હાંધે
અહમતા મનો નથી, પણ એ તો દેશકાળ પ્રમાણે બધા
એકતા મનો છે, માટે તેમાં અહમતા અનુસાર ફેરફાર કરવા
જોઈએ.... ... ૧૧૭
- ૫૧—દાસમાં આપણી પાસે શું છે, દાસનો વખત ફેરો છે અને
દાસનાં આપણાં સાધનો તથા સંસ્થાઓ ફેરો છે, એ જોમ
આપણે જાણીએ છીએ તેમજ આમજ વધતું હોય તો
એ બધી ખામીઓમાં દરેક પડી શું શું વધારે થતું જોઈએ,
તે પણ આપણે જાણવું જોઈએ. ... ૧૧૭
- ૫૨—જોડા જુઓને આપણે નાનાં મળી લઈએ છીએ, અને
નાનાં નાનાં જુઓને આપણે મોટાં મોટાં માન્યા કરીએ
છીએ તેથી આપણને ઝાનું ઝાનું દુઃખ દેખાય છે પણ
ખરી રીતે જોતા તેમાં દુઃખ જુદું જોઈ શકાય છે. ... ૧૧૮
- ૫૩—નનીય ઉપર આપણા ગુણનો આધાર છે એમ માનતું એ
તમજા મનની નિશાની છે. માટે તરીકા ઉપર ગુણનો
આધાર છે એમ માનવાને બદલે જાન ઉપર તથા ઉદ્યોગ
ઉપર આધાર છે, એમ માનવા માંજો. જોઈએ જલ-
દાંથી જુખ મેળવી શકે. ... ૧૧૯
- ૫૪—કુદરતની દરેક નીચાનું વસ્તુ હવે પહોંતે ઉત્તરના આપણા
તરફ તથા તેને વધારવા તરફ છે, અને કુદરત પોતે પણ
હવે માણુઓની તરફેણમાં છે. કદાચ કે અગામ તેને
મમતું નથી તેથી અજ્ઞાની લોકોના વહેલો મોરો નાથ થયા
વિના નહેતો નથી માટે જાન મંગરવાની દેસિષ્ટ કરો.... ૧૨૦
- ૫૫—આપણા કાંઈપણ વસ્તુ વિના પણ વખતે આપણા ચરીરને
કાંઈપણ મનની ઈચ્છા થઈ જાય પણ આપણા વાંકે વિના
આપણા મનને દુઃખ થાય નહિ, માટે આપણી બુદ્ધ ન
થઈ જાય એ ખાસ સંભાળજે. ... ૧૨૨
- ૫૬—કાંઈપણ જીવજંતુના વિચારમાંથી પેનાનો મુદ્દકરો કરવો
તે એક જાનની ગુલામગીરીમાંથી મુદ્દવા બેરખર છે.... ૧૨૬

દાખસો

બાગત

૫૫

૫૭—આપણા સ્વભાવને કાણમાં રાખવાનો મજબૂત ઉપાય.... ૧૮૬

૫૮—કોઈપણ દુનિયાની મદદથી કે કુદરતની સહિયારી પણ મહેલો વખત પાછો મળતો નથી, માટે વખતનો સદુપયોગ થાય તેમ કરે... ૧૮૭

૫૯—ઝામ કરવાથી માણસો મરી જતાં નથી પણ ફીકરથી માણસો મરી જાય છે, માટે ખોટી ફીકર ન રાખો... ૧૮૭

૬૦—પરમેશ્વર ખીતું જંધુએ આપવામાં જનુ ઉદાર છે, પણ વખત આપવામાં જનુ લોભીએ છે; અને આપણે ખીતું જંધુ આપવામાં લોભીઆ છીએ પણ વખત ગુમાવી દેવામાં ઉઝાડી છીએ... ૧૮૮

૬૧—મારી આપવામાં જોડથી મુશ્કેલી છે, તેના કરતાં મારી આપવામાં ખુશી થયી છે... ૧૮૯

૬૨—ચાલોનો એવો દુકમ છે કે દરેક વસ્તુનું ચોખ્ખું માન મળવડું. કોઈપણ વસ્તુને વિના કારણ તોડી નાખવી નહિ, ત્યારે માણસને તો એમ કેમજ થાય ?... ૨૦૨

૬૩—દરેક ધર્મમાં અનેક નામે અને અનેક રૂપે ઈશ્વરની આગ-ખાણ કરેલી હોય છે. તેથી કોઈ એમ ન સમજવું કે જમનના ધર્મો સમજણ વિના પ્રમદ થયેલા છે... ૨૦૫

૬૪—એ વાત ધ્યાનમાં રાખજો, કે અ તે આપણે એક એવે ઠેકાણે જનુ છે કે, " જ્યાં હિંચ નીચ-સર્વ ખરોખર છે," માટે હિંચ નીચપણના અભિમાનમાં રહી જશો માં... ૨૦૭

૬૫—આપણો જે વખત જાય છે તે ઈશ્વર પાસે જાય છે માટે તેને ખાતરી હાયે અથવા માલો ખમર લઇને જવા દેશો માં... ૨૦૮

૬૬—જે જોરથી આ દુનિયામાં તથા પરલોકમાં કાંઈ શકાય છે અને છાંદગી લંબાવી શકાય છે તે જોર કયું ? તેનો ખુલાસો... ૨૧૧

૬૭—પણ માણસો ધર્મનાં જનુ વખાણ કર્યા કરે છે, પણ પોને ધર્મ પાળી સકતા નથી તેનું કારણ... ૨૧૪

૬૮—વંદુએ સારા માણસો મોટાં પાપો કરતા નથી, પણ તેઓ પોતાના વૈભવો તથા સમ્પત્તિઓ ખોટો ઉપયોગ કરે છે, અને તેમ છતાં તેઓ જાણતા નથી કે " આ ખોટો ઉપ-યોગ થાય છે, " તેથી તેઓ પાછળ રહી જાય છે. ... ૨૧૭

દાખલો

બાબત

૫૫

- ૧૬—આપણા શરીરને માંકડ, મચ્છર કે લુ કરડે અથવા ફે-
ડાથી થાય તો તે માટે ફેટલી બધી કાચણ રહે ! પણ
જીવને કામ ક્રોધ વગરના છે તેની કાંઈ દરકાર છે !... ૨૨૦
- ૧૭—ધીવાળનું એક ચક્કર બમરે તો નેથી આપું ધીવાળ
બમરે છે, તેમજ જે પેસને માઠો ઉપયોગ થાય તો
તેમાંથી આરોગ્યનાનો, વખતનો, શક્તિનો અને બીજી બધી
ચીજોનો માઠો ઉપયોગ થાય છે. એમ ન થાય માટે ધનનો
સદુપયોગ કરનાં શીખજો... ... ૨૨૩
- ૧૮—પારસમણિમાં ને સંનમાં બદ્ધ ફેર છે. કારણ કે પારસ-
મણિ તો માત્ર સોડાનું સોડનું જ બનાવી રહે છે, પણ
સને તો અત્યાનીશ્વિને પણ પોતાના જોરાજ બનાવી દે
છે, માટે પારસમણિ કરનાં પણ સને શ્રેષ્ઠ છે. ... ૨૨૫
- ૧૯—જેને કાચ ટેવ થયો હોય તે માણસ મોટેથી એમ કહે
કે, મને કાંઈ થયું નથી તો તેમાં તેનું શું વળે ! એ તો
મરવાનોજ. તેમજ જે પાપ કરે છે પણ કહે છે કે,
અમે પાપ કરતા નથી તેમાં શું વળે ! પાપીઆની તો
ખરાખી થરાખીજ. માટે જે ખરાખીમાંથી જયવું હોય તો
જાતની પાપ છુટા કરે. એટલે ગુરુ ઉપદેશ ધર લે... ૨૩૦
- ૨૦—જ્ઞાન નથીયે સાફ છે એમ માણવાથી પણ માણસોમાં
મદ્દાન શક્તિ આવી જાય છે, માટે જ્ઞાન નથીયે સાફ
છે એવી ખાતરી ગણનાં ગીબો. ... ૨૩૫
- ૨૧—ફેરિમા આજના આશ્વર વિશ્વાસને તથા જુની રૂઢીઓને
ફેટલી હદ નુકી માનવા તેનો ખુલાસો. ... ૨૪૧
- ૨૨—આપણા સંબંધમાં આવનાં માણસો ઉપર આપણે જેટલી
પ્રેમ રાખવો એટલે જેટલું પ્રેમ ગમી સકતા નથી તેનાં
કારણો, અને તે પ્રેમ રાખવાના ઉપાયો. ... ૨૪૮
- ૨૩—સસાર એ પાપ વિનાનું નીર્ધ છે, માટે તેમાં પાપ વિના-
ની દેશીસ કર્મો અને નવા પાપ ન થાય એ સંજ્ઞાગત્તે... ૨૫૬
- ૨૪—જે બચકા ગોળો ન હોય તે બદુકના ધમકાથી કાંઈ
ધારેનું નરણ થતી સકાય નહિ, તેમજ જે બકાના
હૃદયમાં પ્રજુપ્રેમ ન હોય તેનાં વચનોથી કાંઈ મોટા કામો
થઈ શકે નહિ, કારણ કે પ્રજુપ્રેમ એ ગોળી છે, તે જે.

શાખડી

આમન

૫૪

નખાં દોલ તે પાનાની વાળીના જાળી ફોદ મેળી
જાળ છે. ... ૨૫૬

૭૮—મૂડી માર વિના આમન વધી સમજું નથી મારે માં તે
એમજ, ત્યારે ફોદ એ જોવાનું રજું કે ક્યા મારને પત્તે
કરણ કે તેને જુવામી. ... ૨૫૭

૭૯—મામનના જે બેડોને જુડે ક્યા દોલ તે આમપામનાં
પણાં મામનનાં આમનાં જાળે છે જન તે રિવાના
રજાનાં જાળી જાળે કે તેમજ જે મામની વડેસરમુર
દોલ છે તે દુનિદારની રજાનાં જાળે, પણ મજના
રજાનાં ક્યાળી જાળે. એ રજા તે સંતજ જાળી
કો, મારે કો કો જાળ જાળી દોલ તે સંતને કારો
જાળ. ... ૨૫૮

૮૦—હાલની ફોદીમા જન જાળના લાવણ દોલ છે,
તે પણ તેની જાળ તે જાળના વડેસર તેમજ કો
જાળના કો કો દુનિદાર દોલ, જાળ જાળ તેને જા
જાળ જોવાના. ... ૨૫૯

૮૧—આમજામા કઈ જાળના આમજા છે કે જાળનાની કુમી—
જાળના જાળ મના કો આમ જાળ જાળ છે આ વિ-
આમના જાળના આમના જાળ જાળ જાળ જાળ જાળ
માળા વિઆના આની જાળ મજા આમના મજા આને તે
જાળના જાળ આમજા આમજામા જે એમ જાળના. ... ૨૬૦

૮૨—આ જાળના જાળી જાળ રોમ, વડેસર, મેળ તે
જાળ મરજાના જે આ જાળ જાળના જે મારે આ
જાળનાની જાળના જાળ ન જાળના, અને આ જાળનાની
જાળના વિઆના જાળના. ... ૨૬૧

૮૩—મિતની આમનના તે સુદમસોકે જાળ જેવી છે, તેથી
તેની પામે સુદમ ને જાળ રિવાળે પણ મોટા અને જુલ્લા
જાળ જાળ છે, મારે જે જાળની આમન વધુ દોલ તે
મિતની આમનનાની સુદમસોકે જાળ મેળવે. ... ૨૬૨

૮૪—જાળે સાજ પાળીના ફોદેસર જાળના દોલ તેમજની મરજા,
જાળનાની, જાળ, ફોદેસર વિઆને પાળી પી જાળ તે
સાજ ફોદેસર જાળ જાળ નહિ, તેમજ જાળના, મરજા

[illegible]

દાખલો

બાબત

૫૪

અને તે અધૂરું હોય છે, પણ જે ખર્ચ મુખ છે તે
અંતરમાંથી આવે છે ને તે પૂર્ણ હોય છે. ... ૩૨૩

૬૫—ઈશ્વરની સાથે એકતા સમજવી એ સૌથી ઊંચી વાત છે,
કારણ કે જેમ એકતાની જાણના વધારે તેમ ઈશ્વરના
શુભ ને તેની શક્તિ આપણામાં વધારે આવે છે, તેથી
પૂર્ણતાએ પહોંચી શકાય છે; માટે ઈશ્વર સાથેની એકતા
એ 'ઈશ્વરીય' તરવ છે ૩૨૭

૬૬—આપણી ઉપર રહેલી જવાબદારી સમજતા માટે તથા
આપણી 'ઈશ્વરી' સુધારવા માટે આપણા મનનું બળ કેટ-
લું છે અને તેનો સ્વભાવ કેવો છે તે બરાબર રીતે જાણી
સેવું જોઈએ. ... ૩૨૯

૬૭—આપણા લોકો તસીબને બહુજ માને છે, માટે આપણી
ઈશ્વરીના સારા કે માદા બનાવો બનવામાં નમીત્તની સત્તા
કેટલી છે ? તેનો ખુલાસો. ... ૩૩૩

૬૮—મહાત્મા એટલે શું ? અને મહાત્મા કેને કહેવા ? તેનો
ખુલાસો. ... ૩૩૫

૬૯—આપણે આપણી ઈશ્વરીની કિંમત તથા ઈશ્વરીના હેતુઓ
સમજતા નથી, તેથી આપણે અધૂરું, ટુકું, ને નૂનતાવાળું
જીવન માળીએ છીએ પણ યાદ રાખજો કે કુદરત સાથેની
એકતાવાળું, હિંમત ને પૂર્ણતા વાળું જીવન કોઈક જુદું-
જુદું હોય છે. ... ૩૪૦

૧૦૦—જેઓ આભડછેટની જગ્યામાં તથા કમઠાંડમાં બહુજ રહી
જાય છે તેઓ મોટા યાત્રી કે ધ્યાની ધમ સહતા નથી
પણ મોટા માંજવામાં, હાથ પગ ધોવા કરવામાં ને ચોરા
પાટવા કર્યા કરવામાંજ તેઓની ઈશ્વરી ચાલી જાય છે.
માટે એમ ન થાય તે સંભાળજો. ... ૩૪૫

૧૦૧—આપણી ઈશ્વરીની સાર્થકતા થઈ છે કે નહિ, તે કેમ
બજર પડે, તેનો ખુલાસો. ... ૩૪૮

RECEIVED
JAN 10 1964
U.S. DEPT. OF JUSTICE

स्वर्गनां रत्नो.

१-आधागा स्वभावने प्राप्नुभां राखवा विपं.

[illegible][illegible]

વસ્તુ છે, અને તે આપણે પાડેલી ટેવાનું પરિણામ છે. માટે આપણે જો તેને ભુલેલી નાખતા માગીએ, તો તે સંદેહાધર્મી ભુલે શકાય તેમ છે. પણ સ્વભાવને કેમ મરડી નાખેલા, તે પણ ઘણા કોંકો બતાવતા નથી. માટે સ્વભાવને કાળુમા રાખવાની કેટલોક માલી માલી ને સંદેવી સંદેવી યુનિઆ ક્લાસી તૈયારી જેમ કે -

જે પોતાની મરડા પાંડ તેમ કરી શકે તેવા
બાદશાહો હોય તેઓ પણ પોતાના નવ
ભાવને કાળુમાં રાખે છે. પાંડે આપણે
તેઓની આગળ શુ દિનામમાં છીએ
કે મિતરના પાયા કરીએ ?

૨—એક બાદશાહે પોતાના ગુલામને કહ્યું
કે:-હું જ્યારે ત્હારા જેવો થાઉં ત્યારે
તને સજ્જ કરું ના ? પણ હાલ તો
હું બાદશાહ છું, અને તું તો
ગુલામ છે !

તેમુસ્તંગ બાદશાહ ધનિદાસમાં બહુ બળીતો મદાન
માણુમ છે. તે તાનારના મુલકમાં રાજ્ય કરતો હતો, અને તેણે
ધણા મુલકો જીતી લીધા હતા. તે ઈ. સ. ૧૩૬૮ માં સિંહ-
સ્થાનમાં પણ આવ્યો હતો, અને દિલ્લી જૂંટી ગયો હતો. એ
બાદશાહ પગે લંગટો હતો, તેથી પગે ખોડાનો ખોડાનો, લંગટો
લંગટો, ચાડનો હતો. એ જોઈને બાદશાહના એક ગુલામને
હનવું આવ્યું, અને તે બીજા ગુલામ પાસે બાદશાહની ચાકની
ચિટ્ટા કરવા લાગ્યો. એ દેખાવ નેમુસ્તંગના જોવામાં આવ્યો,
અને બાદશાહની નજર પોતાની ઉપર પડી છે એમ તે ગુલા-
મને પણ દેખાયું, તેથી તે ગુલામ અતિશય હેબતાર્થ ગયો,
અને મનના મુંઝવણ લાગ્યો કે હમણાં કોણ જાણે મુંડું મું
ધઈ જશે ? કારણ કે એ વખતે ગુલામને भारी નાખવા એમાં
કાંઈ બહુ મોટાની વાત નહોતી નહોતી. તેમજ એ વખતના
મુસ્લિમ પણ કાંઈ બહુ વિચારી વિચારીને, કે કાયદાને આધીન
મદીને કાન કરના નહોતા પણ નેઓની મરજી એજ કાયદો
હોતો, અને નેઓનો દુકમ એજ કાયદો હતો, એટલે જો તેમુર
બાદશાહ ધારે તો, એજ વખતે તે ગુલામના દુકડે દુકડા કરાવી
મકે તેમ હતો અથવા ત્રીજી વખતે જો જાતની ધાનકીમાં ધાનકી
મળા, તે કમળી મકે તેમ હતો પણ પોતાના સ્વભાવ ઉપર કાજુ
રાખી, કાંઈવળ ન કરતા, તેમ એ ગુલામને કહ્યું કે:- તું તો
ગુલામ છે. અને તું તો બાદશાહ છું ? હું જ્યારે ત્હારા જેવો
મુકાન જનું. ત્યારે તને સજ્જ કરું ના ? પણ નહિ, હું ત્હારા
જેવો મુકાન જનીમ નહિ. તું તો બાદશાહજ દેહીશ; અને
તને સજ્જ કરીશ.

જોખુએ ! તેમુર બાદશાહને આ દાખલો આપજીને એમ
કેળવે છે કે. જ્યારે આપજી તમામ માણસની ઉપર મુસ્લિમ

એનુંજ નામ ધર્મ છે, અને એમાંજ પ્રભુ રાજ્ય છે. માટે સ્વ-
ભાવ જોઈને ગુલામની સાથે ગુલામ ન બનતાં બાદશાહ રહેતાં
શીખો. બાદશાહ રહેતાં શીખો.

૩-જે માણસ બીજાઓનો સ્વભાવ સાચવી શકે તે દુનિયાને જીતી શકે છે; પણ જે માણસ પોતાનો સ્વભાવ સાચવી શકે તે ખુદ પરમેશ્વરને જીતી શકે છે.

[illegible]

૪-ખીલ્ખોની ઉપર જેમ આપણે આપણે
 મિલજ ખોઈ દઇએ છીએ તેમ જ આપણી
 ઉપર પ્રભુ પોતે મિલજ ખોઈ દેય તો
 આપણા શું હાલ થાય ? એ વિચાર
 તમે કોઈ દિવસ કર્યો છે ?

આ જગતનો એવો કાયદો છે કે, આપણાં દરેક કર્મોનું ફળ ઈશ્વર તરફથી મળે છે. જેવું કરીએ તેવું પામીએ છીએ, જેવું વાવીએ તેવું લણીએ છીએ, અને જેવી ભાવના રાખીએ તેવા આપણે બનીએ છીએ. આ બધું પ્રત્યક્ષ રીતે અથવા પરોક્ષ રીતે ઈશ્વરના નિયમાનુસાર થાય છે; કારણ કે સારાં કે માંડાં બધી જાતના કર્મોનું ફળ આપવાવાળો પરમાત્મા છે, અને પરમાત્મા તો સર્વજ્ઞ છે, તથા સર્વશક્તિમાન છે, એટલે કે કંઈ પણ ન્હાનામાં ન્હાનો બનાવ કે છુપામાં છુપી વાત પણ તેના ધ્યાન બહાર રહી શકે તેમ નથી. તેમજ કુદરતનો એવો નિયમ છે કે જગતમાં કોઈપણ કર્મોનું ફળ મળ્યા વગર રહેતું નથી. પછી ભલે, કર્મ ગમે એટલું ન્હાનામાં ન્હાનું હોય તોપણ તેનું કાંઈકને કાંઈક ફળ તો હોયજ છે. આવો યોગ્યો નિયમ હોવાથી આપણને આપણાં દરેક કર્મોનો જવાબ દેવો પડશે. એટલે યાદ રાખવું કે જેની જેની તરફ આપણે મોડાં મરડ્યાં હોય, જેની જેની ઉપર આપણે આપણો સ્વભાવ બગાડ્યો હોય, જેને જેને માથે આપણે આરોપ મૂક્યા હોય અથવા શંકાની દ્રષ્ટિએ જોયું હોય, જેની જેની ઉપર આપણે આપણું મન બગાડ્યું હોય, જેને જેને માટે આપણે ખોટા ખોટા વિચારો કર્યા હોય, જેની જેની આપણે મસ્કરી કરી હોય, જેના જેના આપણે ચાળા ચરકા કીધા હોય, અને જેને જેને માટે, આપણે આપણી આંખો બગાડી હોય, કાન બગાડ્યા હોય, જીભ બગાડી હોય, તથા હાથ બગાડ્યા હોય તે બધાને માટે આપણને યોગ્ય વખતે યોગ્ય શિક્ષા થશેજ, એમ કાંઈપણ શક નથી. અને યાદ રાખજો કે શિક્ષા કરનાર તો સમર્થમાં સમર્થ દેવોનો દેવ, ભયનો ભય અને કાળનો પણ

મળ પદમાન્ના પાત્રે છે. એટલે તેની શિક્ષા કેવી બનશે દર્શાવે ?
 એ કમ વધારે નો કહે. શરણ કે જેમ વધારે મહાન થના
 તે વ, જેમ મુદ્ધ બન્યા રોગ, અને જેમ વધારે હિંમત પ્રદાનની
 મળ્યા રોગ, તેમ તેની શિક્ષા પણ વધારે મજબૂત રોગ છે જેમકે:-

પ્રીત્યુત્તે અત્યંત આજ્ઞાદને રક્ષા દનું કે ભેદ દેવ વખત
 હું કાંઈ જાકમા આપ નો કહે. ન્યાય આ લાખના ટેટા પાંચ
 કરાવશે. એ માળગાંને ભાદશાદને બાદુ દમગ આપ્યું કે રટોટા
 રટોટા અમલદારો નથા કેડા શાહુકારોને કીડીને, ત્વાશી ન્યાય
 કેડ પાંચ કરાવશે. એનું કા કામ ? ન્યાયે ખીરવડે રક્ષા કે
 ટેટા મારે માં કહ્યું શરણ. છે તેમાં તેમજ રક્ષારી ઉપર
 બહુ મુશ્કેલ થય છે. માર નજી અને બહુ મજબૂત થયે છે,
 એટલે હું કહેવા માર. કે નહ પણ અમલદારો નથા શેડ
 શાહુકારો તે અને મારી કીડા એ વાંચે છે, અને રક્ષારી મુજબ
 દેવ જાહે છે. તેમજ ને અપને કૃપાપાત્ર છે. એમ પણ
 તેમજને અપને છે. અપને ને અને વધારે મજબૂત થયે છે
 નહિ તેમાં રક્ષારી ને રક્ષારી અને મળ થાય માટે ભે
 અને મળ રક્ષારી ને રક્ષારી ની નજ પાંચ મારે
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અપ પાકી આપણે કામ
 પાકી અપ ને રક્ષારી ને રક્ષારી ની નજને એળી કુડી, અને
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અપ ને રક્ષારી ને, મારે
 નજ અને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અપ, અને
 અપ ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અપ ને રક્ષારી આપ્યા
 છે. અને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી પાકી કહે અને
 અપ ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી કોરી
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અગીયાર પીચ કોરી
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી નામાપ, એમ તે
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી નામા
 રક્ષારી પાકી અપ ને રક્ષારી ને રક્ષારી પીચ કોરી એટલે રક્ષારી
 રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી ને રક્ષારી અપ ને રક્ષારી
 અપ ને રક્ષારી માળ ને રક્ષારી નામાપ છે. રક્ષારી ને રક્ષારી
 ને રક્ષારી નહિ ને રક્ષારી આ રક્ષારી સાળગીને

એ બધી વિવિધતા તો એમની એમ રહેવાનીજ. અને એવી વિવિધતા એમને એ આપણે આપણો સ્વભાવ બગાડ્યા કેરીએ તો તેનું પરિણામ શું થાય ? બન્ધુઓ ! દુનિયા કાંટા વિનાની થઈ શકે નહિ. દુનિયામાં તો બાવળ, બોરડી, કેરડાં, કેતકી, ગોખરૂં, કરમદી, ગોરડીયો, ઉંટકટો, કંટાળો, હાથલો, કાકય, દારૂડી વિગેરેના કાંટા રહેવાનાજ; પણ આપણે આપણા ધર્મમાં ભેડા પહેરી લઈએ એટલે તે કાંટા આપણને વાગે નહિ. તેમજ આ દુનિયામાં જુદી જુદી વસ્તુઓના જુદા જુદા ગુણદોષ રહેવાનાજ, જુદી જુદી ઋતુઓની જુદી જુદી ઋસરૈ રહેવાનીજ, અને જુદા જુદા માણસોના જુદા જુદા સ્વભાવ રહેવાનાજ; તે બધું કાંઈ આપણે સારૂ હમણાંને હમણાં બદલાઈ જાય નહિ. પણ આપણે જરા વધારે પક્ષા થવું જોઈએ, જરા વધારે મજબૂત થવું જોઈએ, અને એવાં એવાં કારણોથી તથા એવા એવા પ્રસંગોથી પણ આપણો સ્વભાવ બગડે નહિ, એવી મજબૂતી રાખનાં આપણે શીખવું જોઈએ. જો આવી રીતે મનુષ્યના સ્વભાવની રચના તથા સૃષ્ટિના કેમની રચના સમજાઈ જાય, તો ધણી જાનના દુઃખો તથા ધણી જાનના જીવસાએ એની મેળે મેળે ઓછા થઈ જાય છે. કારણ કે એવી મજબૂતી આપણને એમ લાગી જાય છે કે, આ બધું સ્થિર કાર્થ આપણાથી બદલી શકાય તેમ નથી. આ મ્હોટો નાનાર ક્યાં ? અને હું ક્યાં ? અનેક માણસોના જુદા જુદા વિચારો ક્યાં ? અને મ્હારો મતભેદ ક્યાં ? એ બધાંની સામે હું એકલો શું કરી શકું ? જગતની લાખો વસ્તુઓ કાર્થ મ્હારી પાસે જુદી જાય નહિ. કારણ કે મ્હે હજી એટલું બળ મેળવેલું નથી માટે મ્હારેજ તેઓની પાસે જુદી પડવું જોઈએ; અને તોજ હું સુખી થઈ શકું. આવો વિચાર કરીને પોતાના મનને તથા સ્વભાવને કાબુમાં રાખનાં શીખવું જોઈએ. જો આવા વિચારો નજર આગમ્મ રહે, તો ધીરે ધીરે મિત્રાઈ રોકતાં આવડતું જાય છે. માટે આવા ઉત્તમ વિચારોને નજર આગળ રાખવાની કેશીય કરો. કેશીય કરો.

બૂલો પણ ભેઈ શકતાં નથી. અને યાદ રાખજો કે ત્યાં સુધી
 પોતાની બૂલો સમજાય નહિ, અને તે બૂલો નીકળી જાય
 નહિ, ત્યાં સુધી એકલા હુખા તપથી કાંઈ બહુ ફાયદો થતો
 નથી. માટે ખરું તપ તથા સહેલું તપ આપણે શીખવું જોઈએ.
 અને જે તપ તુરત ફળીભૂત થઈ શકે, તેવું તપ આપણે કરવું
 જોઈએ. કારણ કે આપણે જોઈએ છીએ કે, જુના વખતની રીત
 પ્રમાણે, જે તપ કરનારા છે, તેઓના હાલ બેહાલ હોય છે.
 તેઓને ખાવાનું ઠેકાણું હોતું નથી. તેઓના સ્વભાવનો ઢંગ-
 ધડો હોતો નથી. તેઓના દેહ તંદુરસ્ત અને સૌન્દર્યવાળા
 હોતા નથી. અને તેઓના વિચારોમાં કાંઈ બહુ માલ હોતો
 નથી. ઉલટા તપ કરવાથી તેઓ મ્હાન મુખવાળા, રોગિષ્ઠ
 અને ચીકીઆ સ્વભાવના તથા સૌ સાથે ચીઘરાં ફાડનારા બની
 જાય છે. તપ કરવાથી માણસમાં જે તેજ આવવું જોઈએ,
 તપ કરવાથી તપસ્વિમાં જે શાન્તિ આવવી જોઈએ, તપના
 પ્રભાવથી જે સદ્ગુણિ થવી જોઈએ, તપ કરવાથી લોકોનું જે
 સાત્વિક આકર્ષણ થવું જોઈએ અને તપ કરવાથી તપસ્વિના
 મ્હેરા ઉપર જે એક ભક્તના દિવ્ય તેજનો પ્રકાશ પડવો
 જોઈએ, તે કાંઈપણ આપણા હાલના તપસ્વિઓમાં દેખાતું નથી;
 પણ તેથી ઉલટાંજ લક્ષણો દેખાય છે, કારણકે તપના હેતુઓ,
 તપની ખુબીઓ તથા તપની વિધિઓ તેઓ ખરાબર રીતે
 જાણતા નથી, તેથી જોટી રીતે તપ કરનારાઓના ઉલટા બે-
 હાલ થાય છે. માટે હાલના પુલ્કિભળના જમાનામાં એવાં જોટાં
 તપમાં નહિ પડ્યાં રહેતાં, આપણે આપણા સ્વભાવને જીત-
 વાનાં તપ કરવાં જોઈએ; અને આપણામાં જે જે ભક્તની ન્હાની
 મ્હોટી બૂલો હોય, તે બૂલોને શોધી કાઢી તેની સાથે લડત
 લડવામાં આપણે આપણી શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ;
 કારણ કે બૂલોને દૂર કરવા સારૂ તેઓની સામે લડવું તેવું
 નામ ખરું તપ છે. અને એ તપ કરવાથી તુરતજ બહુ મ્હોટો
 લાભ થાય છે. કારણ કે બૂલો સામે લડાઈ કરવાથી અને
 મ્હોટી મૂંઝવા અંતરમાં તાલાવેલી ભગવાથી, આત્મિક
 પ્રિત ભગૃત થાય છે. કારણ કે જ્યારે તે જ્ઞાન થયું

રોષ અને છુપ દેડાણમા દેવતાં દોષ ત્યારેજ પોતાની બુદ્ધિ
મમકામ છે અને એ બુદ્ધિ મમતાવા પછી તેને કદાચ આજે,
ને જામુરી વૃત્તિઓની સાથે, દેવી વૃત્તિઓને મોટી લડાઈ
લડવી પડે છે તેથી એ લડાઈમા એ હારેદ મળે, તો અમૂલ્ય
લાભ મેળવી શકાય છે. મારે એવા રીતે પોતાની બુદ્ધિ દર
કદવા આજે તેની સાથે લડાઈ કરવી. તેનું નામ સાનુ તપ છે.
કારણ કે જે પોતાની બુદ્ધિ ઉપર ગુસ્સા બદલાય, તેની ઉપર પ્રભુ
ગુસ્સે થતાં નથી. મારે જાણ્યો અને જાહેરો ! તુરત લાભ મળે તેવું
આ જાનનું તપ કરના. નીચો આ જાનનું તપ કરના શીખો.

૯-૧૦મ થોડા ઉપર અને અગ્નિચારી ઉપર
આપામ ગુસ્સો ફીંગ્સ છોડ્ય, નેમ આપામ
મનમાં કહના વિકાંગે ઉપર ગુસ્સો
કરેલા. નેનુ નામ નવ છે.

[illegible]

ચોર ઉપર આપણે ગુસ્સો કરીએ છીએ, જેમ વ્યભિચારી ઉપર આપણને ગુસ્સો આવે છે, જેમ હિંસા કરનારાઓ તરફ આપણને તિરસ્કાર ઉપજે છે, જેમ દારૂડીઓને આપણે ધિક્કારીએ છીએ, અને જેમ જુગારીઓની સોળતપી આપણે દૂર રહેવા ઇચ્છીએ છીએ, તેમજ આપણા મનમાં જે જે જાતની ખૂરી વાસનાઓ જાગે અથવા જે જે પ્રકારના માંસ વિચારો આવે, તે દરેક વિચારની તથા દરેક લાગણીના સામે યજ્ઞ, તેની ઉપર ગુસ્સો કરવો અને એ જૂઠાને દૂર કરવા સારું અંતરમાં એક પ્રકારનું હુક્કડ મચાવવું, અને એ હુક્કડની ગરમીમાં થોડો વખત સુધી મનને તથા શરીરને બાળવું; એવી રીતે પશ્ચાત્તાપ કરીને પવિત્ર યજ્ઞ, તેનું નામ તપ છે. ત્યાંસુધી આવી રીતનાં તપ કરતાં આવડે નહિ, સમજ વાપરી તપ કરતા આવડે નહિ, શાઅને બાહ્યમાં રાખીને તપ કરતાં આવડે નહિ અને પોતાની ઉત્તતિ યાવ તેવી રીતે તપ કરતાં આવડે નહિ, ત્યાંસુધી એકલા ઉપવાસ કરવાથી, એકલાઈ કરવાથી, ધૂણી તાપવાથી, કે બાહ્ય રખાવવાથી, કાંઈ તપ વધી જાય નહિ; અને એવા તપથી કાંઈ મોક્ષનો આનંદ મેળવી શકાય નહિ માટે બાહ્યો અને મહેનો! જો આવું તપ કરવું હોય તો મનમાં જ્યારે કોઈપણ જાનના ખરાબ વિચાર ઉઠે અથવા કોઈપણ જાનની પાપી વાનના જાગે ત્યારે તે દૂર કરવા નારૂ તેની નાથે નજીક રીતે હુક્કડ મચાવવું. એમ કરવાથી પાપવાનના નાશુક થશે એમ કરવાથી અંતર પવિત્ર થશે. એમ કરવાથી આગળ વધવાનો રસ્તો મળશે. એમ કરવાથી અંતરમાં કોઈ ઉત્તન્ના આવડશે એમ કરવાથી એવી જાતના ખરાબ વિચારો ઉપર તથા ખરાબ વાનનાઓ ઉપર ધીરે ધીરે અધુશ રાખવાનું બળ આવશે, અને એમ કરવાથી ઘણી જાતનાં પાપો બદલ રહેતાઈથી એની મેળે મેળે જોછા થઈ શકશે. અને એ પછી સ્વાભાવિક રીતેજ પ્રભુના રસ્તા તરફ ચાલી શકાશે. તેથી અને કહ્યાણુ થશે અને જે વખતે ખરાબ વિકારોની સામે થશે તે વખતથીજ તમારામાં એક જાતનું બળ આવશે, તથા એક જાતની કુદરતી તેજ આવશે, અને ઘાટ રાખજો કે

૧૧-પોતાના અપરાધને જે પોતે માફ કરતો નથી, તેના અપરાધને પ્રભુ માફ કરે છે.

આપણાં દરેક કર્મનું કાંઈકને કાંઈક પરિણામ હોય છે, કારણ કે આ જગતમાં ફળવિનાનું કોઈ પણ કર્મ નથી, એવો નિયમ હોવાથી સારાં કર્મોનું સાફ ફળ અને મારાં કર્મોનું મારું ફળ તુરતજ અથવા ધીમે ધીમે પણ મળે છેજ. તેમજ આ પણ એક નિયમ છે કે કોઈ પણ મનુષ્ય કર્મ કર્યા વિના રહી શકતોજ નથી, એટલે જાણે કે અજાણ્યે અને ભાવે કે કબાવે કાંઈક સાફ કે મારું તો ચલાવુંજ; કારણ કે પ્રકૃતિના સ્વભાવ એવો છે કે મનિ વિના રહી શકાયજ નહિ અને તેમાં આ વાત પણ સમજવા જેવી છે કે, જીવ અનેક જન્મોથી માયાની જાળમાં ફનાયલો છે, અને તેની આસપાસનું વાતાવરણ તથા સંજોગો ધત્તુંકરીને બહુ નબળાજ હોય છે, એટલુંજ નહિ પણ સાદા સંજોગો હોય તેને પણ તે પોતાની કડપનાથી નબળા બનાવી મૂકે છે. કારણ કે માણસનું મન તીચાણ તરફ વળી ગયેલું છે, અને કાર્ય મન મટું ખીણેલું હોતું નથી, તેથી જેમ પાણીને પ્રવાહ તીચાણમાં વળી જાય છે, તેમ મન પણ ખરાબ વસ્તુઓ તરફ બહુ જલદીથી દોડતું જાય છે. આમ હોવાથી માણસોમાં જાણ્યે અજાણ્યે ઘણી જાતના અપરાધો થઈ જાય છે. અને અપરાધનાં શિક્ષા જાગવવી પડે એમાં તો કાંઈ નવાઈજ નથી, કારણ કે કનંને કાવદો કોઈને પણ છેાટે તેમ નથી આપણે જોઈએ છીએ કે, આ જગતમાં કોઈ માણસનું આપણે કાંઈ બચાડ્યું હોય તો તેની પણ શિક્ષા ખમવી પડે છે ત્યારે ત્યારે આપણે નવંશકિમ્બાન પરમદૃષ્ટાણુ પવિત્ર પિતા પ્રભુના અપરાધો કરીએ, ત્યારે તે શિક્ષા કયા વિન દેમજ રહે? અને બીજે એ પણ વિચાર કરવો જોઈએ કે ત્યારે માણસોની શિક્ષા પણ ઘણી મહેતી હોય છે, જેમકે-કુટુંબ મારવાની, દેહ કરવાની, અધારી કોટડીમાં પૂરવાની, ધરબાર લેવાની,

દેવાની, અને ફાંસીએ મહાવવાની શિક્ષા હોય છે, ત્યારે યમદૂતની
 શિક્ષાએ કેટલી બધી ભયંકર હશે ? એ જરા ખ્યાલ તો
 કરો ! મું એ શિક્ષામાં પડ્યું રહેવું ? નહિ, એ ભયંકર શિક્ષા-
 માંથી છૂટવું જોઈએ. ત્યારે હવે સવાલ એ છે કે, એ મહા-
 ભારત શિક્ષામાંથી કેમ છૂટી શકાય ? એને માટે મહાત્માએ
 બહુજ રહેલો રસ્તો બતાવે છે. અને તે એજ છે, જે પોતે
 પોતાના અપરાધ માટે પોતાને શિક્ષા કરે, તેને તેના અપરાધ
 માટે પ્રભુ શિક્ષા કરના નથી માટે આપણે આપણા પોતાના
 અપરાધો માટે આપણને પોતાને શિક્ષા કરનાં શીખવું જોઈએ.
 પણ પોતે પોતાને શિક્ષા કેમ કરવી. એ વાત ઘણાં માણસો
 ભણતા નથી એ માટે હનિજનો દાં છે કે, જે વખતે પોતાથી
 કાંઈ ખૂટ થઈ જાય, અથવા મનના જ્યારે કાંઈ પણ પ્રકા-
 રનો વિચાર આવી જાય, ત્યારે તુરંતજ એ માટે ખરા ભગ-
 રથી પસ્તાવાપ કરેલા અને જીવને કીટકાર આપેલા કે, હે
 મુખે કોઈ નુર્ધા તુ આર. જાગની મૂલ્ય કેમ કરે છે ?
 આવી ભયંકર મુર્કાથી નહીં. મું હાલ થશે ? એ તો જરા
 વિચાર કર એમ કરી કરીને જીવને જગાડેલા, અને ખરેખરી
 તાલપેસી હોય છે. તમે પહેલે પહેલે અતિ મજાગાવેલા, અને
 તેમ આનંદની અવસ્થામાં રહી થયે. પોતાના શરીરને એ
 અગ્નિના ઘેરુટ મારી નાખેલા અને તે પોતાને શિક્ષા
 કરવી છે અને તે શિક્ષા એજ છે, જે આવી રીતે
 પોતે પોતાને શિક્ષા કરેલા અને તે શિક્ષા એજ છે, જે
 પ્રભુ શિક્ષા કરેલા થયે. એ શિક્ષા એજ છે, જે આવી શિક્ષા
 કરના પોતે પોતાને શિક્ષા કરેલા અને તે શિક્ષા એજ છે, જે
 પ્રકારની શિક્ષા એજ છે, જે આવી શિક્ષા કરના પોતા
 મનમાં જે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે
 ની મુદ્દે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે
 શીખે કેટલે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે ને તે
 અપરાધ માટે પ્રભુની ભય - યજ્ઞનાથી બચી શકે.

૧૨-મ્હેાટાં મ્હેાટાં હથીયારોથી ને ભુક્ષિ-
બળનાં અનેક પ્રકારનાં સાધનોથી
જે કામ ન થઈ શકે, તે કામ
પ્રભુના નામનું સ્મરણ કર-
વાથી થઈ શકે છે.

દુનિયાના મનુષ્ય ધર્મોમા પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરવા ઉપર બહુજ ભાર મૂકેલો છે, અને તેમાં પણ આપણા દેશમાં તો એ બાબત ઉપર મુદ્દા મુદ્દા મહાન્માઓએ આતશય ધ્યાન આપેલું છે; કારણ કે શ્રીકૃષ્ણ જનવાને શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં કહેલું છે કે-યજ્ઞાનાં ત્રપયસોઽસ્મિ । એટલે કે બધી જાતના યજ્ઞોમા જપવ્રત તે ડુંડું. પ્રભુએ આમ કમૂલ કરવાથી અનેક ભક્તોએ તથા સાધ્વો કષિયોએ પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરવા ઉપર ખાત્ર લેશ આપેલું છે. અને એમાંજ પોતાની અંદરની મ્હેાટો ભાગ કાઢેલો છે પ્રાચીન કાળના ભક્તોજ જપવ્રત ઉપર ભાર મુકતા એમ કહી નથી પણ એ પછીના હાલના જમાનાના ભક્તોએ પણ પ્રભુના નામસ્મરણ ઉપર ખાત્ર ભાર મૂકેલો છે, અને તેનજ અર્થ તેમાં પોતાની અંદરની આંગેલી છે ભગવાન નરસિંહ મ્હેાટા, ગુરુભક્ત, સમર્થ સમ-દાન કરામી, મહાન્ન, ગુરુ ભગવાન મહાન્ન તાનક, કબીર, ચૈતન્યનાની નામદુંડું નામદુંડું નામદુંડું પ્રાચીનકાળના મુખ્ય પ્રધાન વગેરે મહાન્ ભક્તોએ પ્રભુના નામસ્મરણમાજ પોતાની અંદરની નાની હતી, અને તેમથીજ વિજય પ્રાપ્ત કર્યો હતો. તેમથીજ જનવાને પોતાના પત્ર ભાગવા મુકાયું હતું. તેમાંથીજ આત્માની શાન્તિ મેળવી હતી. અને તેમાંથીજ અંતે પ્રભુ નાથે અવધા પામ્યા હતા આ ગ્રંથ નામસ્મરણમાંથી થઈ શકે છે. એટલુજ નહિ પણ નામસ્મરણના બળથી તથા પ્રભુના નામસ્મરણના રહેલી જાદુઈ શક્તિથી, આ બધી બાબતો બહુજ રહેલાંથી અને બહુજ જલદીથી બની શકે છે, એટલુંજ નહિ પણ નામસ્મરણ કરવામા બીજાં કોઈ બહારન

૧૮-પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરવામાં માણા
 ફરવવામાં કાંઈ કંટાળો નથી; પણ
 ત્હારા મનમાં પાપ ભરેલાં છે,
 તેથી તને માણા ફરવવામાં
 કંટાળો લાગે છે.

પ્રભુના નામનું સ્મરણ કરવું એ જ્ઞાનના જ્ઞાનમાં
 મુખ્ય ધર્મ છે, જેમ યજ્ઞ લોકોની ખાત્રી થતી જાય છે,
 તેથી તેઓ માણા ફરવાને વિચાર કરે છે, અને કંટાળા તો
 પાક પૂજા વખતે જાણવા નાં નથી વખતે માણા લઈને જેમે
 પણ છે, પણ તેઓનાં મુઠકેલી એ હં કે નામસ્મરણમાં તેઓનો
 જીવ લાગતો નથી પણ ઉતરે માણા ફરવવામાં તેમને કંટાળો
 લાગે છે, તેથી તેઓ મુઠાય છે, અને પછી કંટાળાને લીધે
 માણા છાડી દેય છે. પણ તેમ છતાં તેઓના મનમાં હમેશાં
 એ સ્વાલ ખરે ખરે છે કે, માણાના મહાત્માઓ આટલાં બધાં
 વખાણ કરે, અને પ્રભુના નામસ્મરણનાજ સર્વસ્વ છે જેમ
 ખાત્રીપૂર્વક કહે, અને તેમ છતાં તેમા અમને કંટાળો કાં
 લાગે? એ સ્વાલનો મહાત્માઓ જવાબ દેય છે કે, માણામાં
 કંટાળો નથીજ. પણ તમાના અંતરમાં પાપ ભરેલાં છે, તેથી
 તમને માણાનો કંટાળો લાગે છે કન્ય કે જરા વિચાર તો
 કરો કે પાપ દૂષિત નામના નામના પવિત્ર નામમાં તે
 કયાઈ કંટાળો હોય? જનનના તો અજ્ઞ પ્રકારની મીઠાશ
 છે એ નામના તો એક જાતનો મીઠો નિગ્રો છે એ નામમાં
 તો એક જાતની ખુશી - મુન્દરી છે એ નામના તો પાપને
 બાળી નાખવાનું જાત છે એ નામના તો માણસોને દેવ
 બનાવવાનો દીનાર છે એ નામના તો નવી જાંદગી આપ-
 વાનું ન્યાય છે એ નામના તો નવી રાશની આપનારો
 પ્રકાશ છે એ નામના તો જ્ઞાન પ્રકાશની સિદ્ધિ સિદ્ધિ આપ-
 નાક દેવી જગ છે એ નામના તો જાંદગી મુખારી આપવાની
 ખુશી છે એ નામમાં તો માયાને લાલ મારવાનું જગ છે. એ
 નામના તો દેવાને વશ કરવાનું ને અદ્ભુત શક્તિયોને ખેંચી

અદ્ય છે કે સ્ત્રીથી રીતે ચોખ્ખા સ્વરૂપમાં તે દેખાતી નથી. માયાની જાગ એવી અટપટી છે કે તેમાં કાંઈ પતોજ મળતો નથી. અને માયાની જાગ એવી સુફેલી બેલી છે કે તેમાં મોટા મોટા મદ્દાત્માઓ પણ ઘણી વખત ગોધાં ખાઈ ગયા છે. આવી સુફેલ માયાનું દમણું આપણી ઉપર રાત્ર્ય ચાલે છે, તેથી દમણું આપણે માયાના મુલામ હીએ, અને જેમ માયા ન્યાયે તેમ નાસીએ છીએ. અને અલ્પવળી નો એ છે કે તેમ છતાં આપણને એમ જાન નથી કે અને માયાના ન્યાયના આ પ્રમાણે નાશીએ છીએ. પણ ઉલટા આપણે તો એમ સમજીએ છીએ કે અમે જે જે કરીએ છીએ તે બધું વ્યાજબીજ છે, અને વિચારી વિચારીનેજ કરીએ છીએ. આમ લાગવાથી માયાના પંદરમાથી ખુટવાની પૂરેપૂરી ફેરીશ પણ આપણે કરતા નથી. અને આજનો નિદાન તો એ છે કે, જ્યાં મુધી માયાને છતે નહિ ત્યાં મુધી મોહ મળી શકેજ નહિ. મારે હવે આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે માયાને કેમ છતી શકાય? એ મારે શુંકો રસના મુ? એન, જવાબમાં હજિજનો તથા બકતો કહે છે કે—

મજુના નાનનુ મનનુ કન્વાથી માયાને છતી શકાય છે, એટલુંજ નહિ પણ દમણુ આપણા મનમાં માયાનું રાત્ર્ય છે તેને ખરેકે મજુનું નાનરમરણુ કન્વાથી આપણામાં મજુનું રાત્ર્ય થઈ શકે છે અને વિચાર કરેકે. આપણામાં મજુનું રાત્ર્ય થાય એ કેટલાં બધાં મોટાં વાત? કેઈ પણ માણસ ખરાબ નજીબ નજીબ નોન નજીબ નથી. જુની મુમલાઈ, જુની ગાયકવાડીને, જુની નાનમાંના બેંવાનું કોણ પસંદ કરે? કારણ ત્યાં તો દરેક પ્રકારની મનમાંજ રાત્ર્ય, ત્યાં તો દરેક પળે હૃદયનાં અંતરમાંજ રાત્ર્ય અને ત્યાં તો દરેક શ્વાસે કાંઈક ને કેઈક આકર્ષણ, ત્યાં તો પાનુ તાલ નજીબ કે એ બધાં કેમ. તો નાન નજીબ નોન નજીબ રાત્ર્ય થાયજ ખરાબ છે. મુમલાઈ નો નજીબ નોન નજીબ નોન નજીબ થતો હશે. પણ નેતાનનુ નજીબ નાયાના નજીબ તો દરેક માણસને અતિ-શય ખનનુ રહે છે. અને તેમ છતાં એમ ખબર પડતી નથી કે એમને આટલું બધું મુક્યાન થાય છે! આનું વિચિત્ર કળા-

[illegible]

16-416 11/11/2019 11:11 AM 24/11/2019 11:11 AM
11/11/2019 11:11 AM 24/11/2019 11:11 AM

[illegible]

વખતે સ્તબ્ધ થઈ જાય છે. તેથી પોતાની લાયકાત દર્શાઈ જાય છે, પોતાની દુઃખીઆરી ઉપર પાણી ફરી વળે છે, પોતાનો અનુભવ ઉપયોગમાં આવી શકતો નથી અને પોતાનું દુઃખ સતી બગાડી શકે છે. તેથી ખરે વખતે વધારે ભેગથી, વધારે લાગણીથી અને વધારે બળથી તથા વધારે જુદાં વાપરી કામ કરવું જોઈએ, તેને બદલે દુઃખ વખતે આપણે ઉલટા તરફ નકામા થઈ પડીએ છીએ, અને જે હોય તે શક્તિઓ પણ ગુમાવી દઈએ છીએ. આમ ન થાય માટે આપણે દુઃખનું ખરું સ્વરૂપ સમજવું જોઈએ. જે માટે મહાત્માઓ કહે છે કે:—

દુઃખની અંદર પણ ધણું મુખ મળેલું હોય છે. પણ દુઃખને નામે આપણા મનમાં જે હેમત પેશી ચયેલી છે તેને લીધે આપણી દૃષ્ટિ ઉપર એક જાતનાં પડાગ આવી જાય છે, તેથી દુઃખની અંદર ભજેલા મુખને આપણે જોઈ શકતા નથી પણ યાદ રાખજો કે, કોઈ પણ દુઃખ મુખ વિનાનું હોતું જ નથી, એટલું જ નહિ પણ જેમ દુઃખ મોટું હોય, તેમ તેની અંદર સમાએલું મુખ પણ મોટું જ હોય છે. પણ દુઃખમાંથી મુખને કેમ જુદું પાડવું. અને દુઃખને છોડી દઈને મુખ ઉપર દૃષ્ટિ કેમ જમાવવી. તે આપણને આવડતું નથી. કારણ કે હજી આપણે મક્તિનામાં ગહેવાવામાં છીએ. તેથી કાગડાની પેઠે તારી વસ્તુ છોડીને ખરાબ વસ્તુમાં જ મન નાખ્યા કરીએ છીએ. આવા સ્વભાવ હોવાથી મુખને છોડીને આપણે દુઃખની સામંજસ બેસાડીએ છીએ. પણ જે કાલા માણસો હોય છે, જે હરિજનો હોય છે, જે અનુભવીઓ હોય છે અને જે મહાત્માઓની સામગ્રીમાં ગહેલા હોય છે, તેઓની દ્રષ્ટિ હં સના જેવી જની જાય છે એટલે દુઃખને પાણી બેગાં ભજેલાં હોય તેમાંથી હવે જેમ પાણીને છોડી દેય છે અને દુઃખને પીએ છે, તેમજ એવા કાલા માણસો પણ દુઃખ અને મુખ ભજેલા હોય તેમાંથી દુઃખને છોડી દેય છે, ને મુખને પકડી લેય છે, તેથી તેઓ દુઃખને વખતે પણ ધીરજ રાખી શકે છે. તેથી તેઓ દુઃખને વખતે પણ ઈશ્વરનો ઉપકાર માની

શકે છે, તેથી તેઓ દુઃખને વખતે પણ શાંતિમાં રહી શકે
 છે, અને તેથી તેઓ દુઃખને વખતે પણ પોતાની ફરજો
 બજાવી શકે છે. કારણ કે તેઓની આંખમાં મુખને એવાની
 દૃષ્ટિ આવી ગયેલી હોય છે અને તેઓના હૃદયમાં દુઃખની
 સામે થવાનું બળ આવી ગયેલું હોય છે, તથા તેઓની લાગ-
 લીઓમાં દુઃખને ભોગવી એવાની સહનશક્તિ આવી ગયેલી
 હોય છે, તેથી તેઓ દુઃખમાંથી પણ કંથરની કૃપા સમજી
 શકે છે. અને તેમાંથી પણ કંથરના આશીર્વાદ લઈ શકે છે.
 કારણ કે તેઓના અંતરમાં એવી પછાં ખાતરી થઈ ગયેલી
 હોય છે કે, હમણાં અમારી ઉપર જે દુઃખ આવી પડેલું છે,
 તે દુઃખમાં મુખ મળેલું છેજ કારણ કે કોઈ પણ દુઃખ, મુખ
 વિનાનું હોતુંજ નથી. એવા કુદરતના નિયમ છે. માટે અમારી
 ઉપર આવી પડેલા દુઃખમાં પણ કોઈ અત્યંત મુખ રહેલું
 છે. ત્યાં જે મુખને છોડીને દુઃખમાંથી માટે પડ્યા રહીએ
 આમ જાગરાથી તેઓ પોતાની ઉપર આવી પડેલા દુઃખમાંથી
 મુખને શોધવા જાગે છે અને એવી રીતે થઈને વખત શોધતાં
 હતા પણ તેમાં પોતાને જે નિમિત્ત જોવા પડે તેઓ
 કોઈ નિમિત્તો મદદ કરે છે તેમજ અનુભવના નિમિત્તો તેઓ
 ખુલાસા કરી નાંખે છે તેમજ તેમ રડી રડી વખત એમ
 ખેંચે છે કે, કદાચ કુદરતના નિયમોને તેઓ મનના નથી.
 તથા ખુલાસા કરેલ કદાચ તેમ નથી જાણતા નથી. કારણ
 કે આપણે જાણીએ છીએ કે તેઓ નિમિત્તો, અને નિમિત્તો
 પ્રદેશના નિમિત્તો. તેઓ તેઓના નિમિત્તો તેઓના ખુબી
 એ તથા તેઓ કદાચ નિમિત્તો નથી તેથી તેઓ અંદર
 ભગેલા મુખને જે અર્થ આપે તે નિમિત્તો નિમિત્તો, તે અર્થ
 એ વખતે અપણે માની શકતા નથી તોમું એ કે, જ્યાં
 મુખી નિમિત્તો તથા અપણે નિમિત્તો ન હોય, તેઓની
 ઉપર આપણી પૂરી શ્રદ્ધા ન હોય, અને આપણામાં અમુક
 જાતનો અધિભાર તેઓને ન દેખાય તથા મુખી કેટલીકે કોઈ
 વાતો તેઓ આપણને કહેતા નથી. કારણ કે તેઓ કહે તે
 એ વખતે ઉઠકું આપણને માફ લાગી જાય, અથવા તેઓ

કહેવું મારી શકાય નહિ, આવી આપણી પોતાની સ્થિતિ હોય છે. તેથી તેઓ ચોખ્ખો ચોખ્ખું કહેતા નથી; પણ બરમમાં કહે છે. પણ દુઃખને વખને આપણી બુદ્ધિ બગડી ગયેલી હોય છે, એ દાણે આપણે તેઓના કહેવાનો હેતુ સમજી શકતા નથી.

જેમકે:—કાંઈ લોભી પણ શ્રીમંત સ્થિતિવાળા વૃદ્ધ ગૃહસ્થનો જીવાન રીકરો મરી ગયો હોય, તો એ વખને કાંઈ તેને એમ કહે નહિ કે બહુ સાડું થયું. તેમજ તે પોતે પણ એમ સમજી શકે નહિ કે આ દુઃખમાં પણ કાંઈક મુખ્ય હશે. પણ એ છોકરો મરી જવાને લીધે તે ગૃહસ્થની લાગણીઓ દબાઈ જાય છે, અને તેને એમ લાગે છે કે, હવે આ બધા લાભો રૂપીઆ આપણને શું કામના? મરૂતના પછવાડેથી કાંઈક ખાઈ જશે. તે કરતાં હાથે કરીનેજ તેનો લાભ લઈ લઉં તો ઠીક. એમ સમજીને તે પોતાના પૈસા પરમાર્થના કામોમાં ખર્ચવા માટે છે. એથી તેની દીર્ઘિ વધે છે, તેને સારા સોજાતીઓ મળે છે, અને તેને ગરીબના આશીર્વાદો મળે છે. તેથી તેની જીવંતીનું રૂપ બદલાઈ જાય છે. તેના આદેશનું તેજ બદલાઈ જાય છે અને દશ વરસમાં તે તદ્દન નવો માણસ બની જાય છે. તથા તેનો દાખલો ભેદને બીજા ઘણાંજે લાયક માણસો પરમાર્થ કરનાં શીખે છે એ બધાના પુન્યમાં તેનો થોડો થોડો ભાગ વહે છે તેથી આગળ જતાં તે બહુ શાંતિ પામી શકે છે. તેનું મોત પણ મુધરે છે અને મુશ્કેલી પડી તે ઉત્તમ સ્થાનને પામે છે હવે વિચાર કરો કે જો તેનો રીકરો હયાત રહ્યો હોત. તો એ લોભીકામનું કદિ પણ આટલું બધું કષ્ટાત્મક થઈ શકત નહિ પણ ત્યારે તેને માથે પુત્રમરણનું દુઃખ પડ્યું. ત્યારેજ તે મુધરી શક્યો.

હવે બીજો દાખલો લો. એક ન્હાની ઉમ્મરની બાઈ રાંડી, એ ભેદને એ વખતે બધા લોકો બહુ અફસોસ કરવા લાગ્યાં, તેનાં માગાપ કષ્ટાત્મક કરવા લાગ્યાં, અને તે બાઈની સ્થિતિ કેવી હોય તે માટે તો કહેવુંજ શું? કારણ કે પ્રેમ-યેશુરી જીવાન સીનો વહાલો બરધારમરી જાય, એ વખતે

૧૭-લોભીયાઓ માટે ત્યાગીયોના વિચારો.

દુનિયાના દરેક ધર્મનો મુખ્ય નિહાંત એ છે કે, ત્યાગ વિના મોક્ષ થઈ શકતો નથી. માટે જો મોક્ષ મેળવવા હોય તો જગતની નાણિક વસ્તુઓનો ત્યાગ કર્યા વગર ચાલે તેમ નથી. એ માટે જાદુ બાર મૂર્ખોને પ્રાચીન ઋષિઓએ શાસ્ત્રમાં એમ કહ્યું છે કે, નાંખાન લીધા વિના મોક્ષ મેળવી શકાય નહિ. તેમજ જાદુ ધર્મમાં પણ કહેલું છે કે, ત્યાગ વિનાય નિર્વાણ પામી શકાય નહીં. તેમજ ખ્રિસ્તિ ધર્મમાં પણ કહેલું છે કે, ન્યાયના નાકામાથી કદાચ જિંદ જીવી શકે, પણ શ્રીમંત રહીને સ્વર્ગના જીવ શકાયે નહીં અને મુનસમાન ધર્મમાં પણ કહેલું છે કે અનિશય ખેનન લીધા વગર ખુદાની હજુરમાં પહોંચી શકાશે નહિ. આવી રીતે દુનિયાના દરેક ધર્મમાં ત્યાગ કરવાનું મુખ્ય ફરમાનુ છે કારણ કે આ જગતમાં જેટલી જાતના મોહ છે, તેના ધનનો મોહ માણસોને જાદુ મોટો છે. અને જ્યાં નુર્ખી કોઈ પણ જાતના મોહના છુવ ફસાયેલો રહે, ત્યાં નુર્ખી તેના ઉદ્ધાર થાય નહીં. એ તે જાણીતી વાત છે, તથા નમજી શકાય તેવી વાત છે, માટે જો ખરા હરિજનો હોય તેઓ ત્યાગ કેવળ મહુ વધારે બાર મૂર્ખો છે કારણ કે ધનનો ત્યાગ કરવા અવધા તેના મોહ ન રાખવો તથા ટુંકામાં અજ્ઞાતી લેવું, એ એક પ્રકારની નખત કમોટી છે. અને પોતાની ખુશીથી તથા ખર્ચ નમજીથી એમ કરવું તે બહુજ મોહ માણસોથી ખર્ચો ગં છે. આકી તે અનેક ભગતો પણ ધનના મોહમાંજ રહી આવે છે, ત્યારે ગિચાશ મોહવારી સંસારીઓની તે વાતજ શુ કરતી ?

હવે વિચાર કરો કે, જે ધનના આટલો બધો મોહ રહેલો છે તે ધનને માટ ગળ દિવન વરફડનારા તથા અનેક પ્રકારનાં કાળાં પોળાં કરનાર ધનવાનોની કેવી હાલતી દયા હશે? તે જરા ખ્યાલ તો કરો! કારણ કે જેવી સોબત તેવી અસર થાય છે, અને જેવી ભાવના તેવું ફળ હોય છે. માટે ત્યાગીઓ એ છે કે, જેઓ પૈસાની પાછળ રાત દહાડો રખડે છે

અને “પૈસા મારો પરમેશ્વર” એમજ સમજે છે, તથા પૈસાનો ખરે વખતે પણ સદુપયોગ કરતા નથી; તેઓનાં હૃદય, પૈસા જેવા જડ હોય છે તેવાં જડ બની જાય છે. પૈસા જેવા કંડા હોય છે, તેવો તેઓનો ધર્મ પણ કંટોળાર બની જાય છે. પૈસા જેવા કઠોર હોય છે, તેવાં તેઓનાં મન પણ કઠોર બની જાય છે. પૈસા જેવા કડણુ હોય છે તેવી તેઓની લાગણીઓ પણ કડણુ બની જાય છે. પૈસા જેમ જલદી જલદી સરી જાય છે, તેમ તેઓના વિચારો પણ જલદીધા બદલાઈ જાય છે. પૈસાની ધાતુમાં જેમ મેગ્નેટ ખાતું હોય છે, તેમ પૈસાનો બહુ મોહ રાખનાર માણસોના આચાર વિચારમાં તથા રીત ભાતમાં પણ મેગ્નેટ ખાતું હોય છે. પૈસા જેમ ગોળમટોળ હોય છે, તેમ પૈસાદારોનાં વચનો તથા કબૂલાતો પણ ગોળમટોળ હોય છે. અને પૈસા જેમ અનેક હાથમાં ફર્યા કરે છે, તેમ પૈસાદાર લોકોના સંકલ્પ વિકલ્પ પણ અનેક બાબતોમાં ફર્યા કરે છે. હવે વિચાર કરો કે, આવી ભતના માણસોનું તે કલ્યાણ કેમ થાય? અને એવાં મોહવાદી લોકોમાં માણસો તે ખરો ધર્મ કેમ પાળી શકે ?

બંધુઓ ! આ બાબત કહીને અમે તમને એમ સમજાવવા હચ્છતા નથી કે ‘પૈસા કમાવા નહિ’, અથવા ‘પૈસાની દર-કાર રાખવી નહીં’. અથવા ‘પૈસાની કિંમત સમજવી નહીં’, અને વગર કારણ પણ તેને દેદી દેવા એમ કાંઈ અમે કહેતા નથી. આજના વખતમાં, પૈસાની ઉપરજ બધા શરબાર છે અને પૈસાની મદદથીજ છુટતીની જડના સાધનો મેળવી શકાય છે, માટે પૈસો બહુ જરૂરનો વસ્તુ છે છતાં પણ તેની ત્યાગે બીજી એ વાત પણ સમજી રાખવી જોઈ છે કે, આપણે મરી ગયા પછી અહીં જીવી ગયેલા પૈસાના રત્નો કાંઈ પણ કામ આવતો નથી. તેમજ કલ્યાણ માત્ર શ્રીમદ્ભગવાદ કલ્યાણ કાંઈ એમજ પૈસા હોય, એટલે કે છુટતીની મુખ્ય જરૂરીયાત જેટલાજ પૈસા હોય, તે પણ તેથી વધારે શકાય છે. અને પૈસા કરતાં પણ અનેક ગણી શ્રેષ્ઠ એવી આ દુનિયામાં બીજી ઘણીએ કલ્યાણકારક વસ્તુઓ છે. તે બધાનો માત્ર પૈસાને આતરજ ભોગ ન અપાય એ

એ મોહ ઓછો ન થાય ત્યાં મુખી ઉત્તમ વસ્તુ તરફ જાતું જોઈતી તે જઈ શકતો નથી. કારણ કે જહાસની દુનીયાદારીની દોલત જેની પાસે ઘણી હોય છે, તેઓ અંતરના સદગુણોની જાણતમાં જાતું પાછળ રહી જાય છે. જેમકે દયા, કૌમળતા, ઉદારતા, શમા, સત્ય, ન્યાય, ઇન્દ્રિયનિગ્રહ, તપ, ભજન, ધ્યાન, સત્સંગ, જપ, શાંતિ, ચતોષ, શાશ્વતો અવધાન, વાણીની મીઠાશ વગેરે ઘણી જાણતમાં શ્રીમંતો કંગાલ રહી જાય છે. કારણ કે તેઓની દ્રષ્ટિ ફક્ત પૈસા મેળવવા તથા તે પૈસાને આગવવા તરફ જ હોય છે. અને એ પછી પૈસામાંથી જે જે ખુવારીઓ, બેલકુદીઓ તથા નબજાઈઓ જન્મ પામે છે, તેમાં તેઓનું ધ્યાન હોય છે. એટલે અંતરના સદગુણોને ખીલવવાની તેઓને તક મળતી નથી. તેમ જહાસની દોલત છતાં પણ અંતરના સદગુણોની જાણતમાં તેઓ કંગાલ રહી જાય છે. અને કોઈકજ ઠેકાણે આમ અને છે એમ નથી, પણ જે જે માણસ ફક્ત ધનનાજ શુભામ હોય તે જાણતમાં જાણતમાં ધણું કરીને એમજ હોય છે. માટે મોટા મહાત્માઓ ધનની કાંઈ કિંમત અમજતા નથી. કારણ કે સદગુણોને ખીલવવામાં દ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તેને જહાસે સદગુણોને ઉલટા ઘણી દેવામાં ધનનો ઉપયોગ થાય છે. માટે ખરા ભગતો ધનથી દૂરીને ચાલે છે. અને તે આજુજ ધનનો મોહ ઓછો રાખવાનું કહે છે. તથા પરમાર્થનાં કામોમાં ધન વાપરવા વિનનિ કરે છે. કારણ કે ધન તરવા માટે છે, કાંઈ બૂઝવા માટે નથી. માટે જહાસની દોલત વધારીને છતાં સાધનોએ અંદરની દરિદ્રતામાં ન રહી જવાય એ સંભળજો.

એ મોહ ઓછો ન થાય ત્યાં મુઢી ઉત્તમ વસ્તુ તરફ બહુ
જોરથી તે જઈ શકતો નથી. કારણ કે બહારની દુનીયાદારીની
દોષન જેની પાસે ઘણી હોય છે, તેઓ અંતરના સદ્ગુણોની
ખાખતમાં બહુ પાછળ રહી જાય છે. જેમકે દયા, કૌમળતા,
ઉદારતા. ક્ષમા, મન્ય. ન્યાય, ઇન્દ્રિયનિગ્રહ, તપ, ભજન,
ધ્યાન, મનન, જપ. ગાન, મનોવ, શાશ્વતો અભ્યાસ,
વાત્સલ્ય મીઠાશ વગેરે ધર્મી ખાખતમાં થીમતો કંગાડ રહી
જાય છે. તે તેઓની દ્રષ્ટિ કદાચ પેશા મેળવવા તથા તે
પેશાને નાશ કરવા તરફ જાય છે અને એ પછી પેશામાંથી જે
જે ખુશીઓ, સુખ, સન્માન તથા નમસ્કારોના જન્મ પામે છે, તેમાં
તેઓના ધ્યાન જાય છે. તે કહે - વસ્તુ નદગુણોને ખીસવવાની
તેઓને તરત નથી જાય તેમ મદલોની દોષત છતાં પણ
અત્યંત નદગુણોના ગમવના તેઓ કંગાડ રહી જાય છે.
અને કારણ કે તેઓ, જ્ઞાન મને છે એમ નથી, પણ જે જે
નાજુલ કદાચ વળત જ પુણ્ય હોય તે બધાની ખાખતમાં
ધાતુ કરીને એમજ જાય છે. માટે મોટા મહાત્માઓ ધનની
કાંઈ દિશા નમજવા નથી કદાચ કે નદગુણોને ખીસવવામાં
કરવેલે ઉપયોગ નથી તે એ તેમ મદલે નદગુણોને ઉછેર
દારી. તેમાં વળતે ઉપયોગ થાય છે. માટે ખૂબ જગતના
ધનથી ભરેલો છે અને તે નદગુણોને મોહ ઓછો
નથી. તે નદગુણોને વળ પાડવા
પેશા મદલે માટે
તેઓ અંદરની

૧૬-દુનીયામાં જેટલી જાતનાં દુઃખો છે તે બધી જાતનાં દુઃખો દૂર કરવાનો સહેલામાં સહેલો ઉપાય.

[illegible]

[illegible][illegible]

ત્યારે તે બ્રહ્માજીને કહ્યું કે, તમે જરા ઉતાવળા છો, કંઈ
 મેં એક બાબતની વાત કરી હતી એટલામાં તમે વચ્ચે બોલી
 ઉઠ્યા, પણ હવે બીજી બાબત જાણો, એટલે તમારા મનનું
 ગમ્મધાન થઈ જશે. અને તે એજ કે, જાણે હમેશાં જીવનું છે
 ને મરણનું નથી. એમ સમજીને કામ કરવું, એ જેમ ફોલ
 મેળવવાની કુંચી છે, તેમ જાણે હમણાં ને હમણાંજ અને
 જાણેજ મરણું છે એમ સમજીને બહિષ્કાર કરી, જો શાંતિ મેળવ-
 વનો ઉપાય છે. મારે બાઈ, એ બરી શાંતિ જોતી હોય તો
 દુનીયાદારીમાં ફોલ મેળવવા મારે નેટલા બગચી કામ કરે
 છે તેટલાજ બગચી જો પ્રભુની બહિષ્કાર તો શાંતિ કાંઈ
 દૂર નથી. પણ આપણા હોમોની જે બૂલ થાય છે તે એજ છે, કાં
 તો બ્યવહારમાં એટલું બધું ધ્યાન આપે છે અને એટલી બધી
 આગ્રહિ રાખે છે કે પ્રભુની સામે જરા પણ જોતાજ નથી,
 ને કાંતો બહારના ઉપરછરા વનગમાં પડ્યા રહીને જોવા જોતા
 જોતા રોગદિમાકમાં તથા ઢોંગ મનુસમાં વખત ગુમાવે છે કે
 જગતની કાઈ પણ દરકાર ગળતા નથી. આવી રીતે જે તે
 એક છાબડાંમાંનાં વજન નાખી દઈએ છીએ, પણ બ્યવહાર તથા
 પરમાર્થ એ જાને જાણુ નહીં રીતે માનવતાં આપણને
 આવડતી નથી તેથી આપણે ફોલ પણ મેળવી શકતા નથી
 અને શાંતિ પણ મેળવી શકતા નથી. મારે જો એ જાને
 જાણેનાં મુધાવવા હોય ને. હમેશાં અનન્ન રહેવું છે ને કદિ પણ
 મરણું નથી એમ સમજીને જગતના કામ કરે અને જાણેજ
 મરી જવું છે એમ સમજીને કુંવરની બહિષ્કાર કરે, એટલે
 ફોલ તથા શાંતિ તમારીજ છે તેના નન્ન માત્ર એટલીજ કે,
 જો એ જાને છાબડા નન્ન નાખતા આવડશે તોજ બરી લેહેજગ
 જોગવી શકશે પણ જો આ જાણુ કે ને જાણુ વધારે ઝૂકી ગયા
 તો સમજાણપણુ જાણુ જનશે અને જો એમ થશે તો કાંતો ફોલ
 મેળવી શકશે નહીં, અથવા તો શાંતિ જોગવી શકશે નહીં. મારે
 એમ ન થાય ને નજાગજો ફોલ તથા શાંતિ મેળવવા સારું
 બ્યવહાર તથા પરમાર્થનાં છાબડાં બરાબર રહે તેવી કોશીશ કરજો,
 એટલે ફોલ તથા શાંતિ જોગવી શકશે.

(૬) અને દેવતાક બગતો એમ કહે છે કે, તેં અમને દેવ આપેલો છે. માટે તારું વચન પૂરું કર. તું અમારું નદી સાંભળે ત્યારે બીજું દેવ સાંભળશે ? આવી રીતે દેવ તથા દેહની રૂએ માગણી કરે છે.

આવી આવી અનેક રીતે જુદા જુદા બગતો પ્રાર્થના કરે છે, પણ તેમાં કશી વખત ધણા બગતોની પ્રાર્થના જેવી જોઈએ તેવી સફળ થતી નથી. કારણ કે મહાત્માઓ એમ કહે છે, પ્રાર્થના તે અગ્નિ છે. પણ એકલો અગ્નિ કાંઈ બસ નથી. એ અગ્નિની ઉપર જ્યારે ધૂપ નાખવામાં આવે છે, ત્યારે તેની ખરી મુગંધી ફેલાય છે. અને ત્યારે જ અગ્નિનું પરાક્રમ દેખાય છે. પણ જ્યાં મુખી અગ્નિ ઉપર ધૂપ ન હોય ત્યાં મુખી અગ્નિની મુગંધી દેખાય નહીં. તેમજ અગ્નિ વિના ધૂપની મુગંધી પણ સમજાય નહીં. માટે પ્રાર્થનાના અગ્નિની સાથે એક ઉચ્ચ પ્રકારનો કુદરતી ધૂપ જોઈએ, અને તે હોય ત્યારે જ પ્રાર્થના સફળ થાય છે. માટે હવે આપણે એ જાણવું જોઈએ કે, પ્રાર્થનાના અગ્નિમાં નાખવાનો એવો ઉત્તમ ધૂપ કયો ? એના જવાબમાં મહાત્માઓ કહે છે કે,

“ પરમદુષ્પાતુ પરમાત્માનો માનપૂર્વક શુદ્ધ અંતાઃકરણથી ઉપકાર માનવો ” એ પ્રાર્થનાના અગ્નિમાં નાખવાનો ઉત્તમ પ્રકારનો મુગંધી ધૂપ છે. માટે એ પ્રાર્થના સફળ કરવાની હથેલી હોય તો તેમાં કદાચ નો ધૂપ નાખવો જોઈએ. એટલે સુરતજ તેની મુગંધા પરનાના મુખી પહોંચી જાય છે. તેથી પ્રાર્થના જલદથી ફળીમૂત થાય છે. કારણ કે ધ્યેયને ઉપકાર માનવો એ કાંઈ નાનો મુનો બાજત નથી. પણ જ્યારે અંતરમાંથી સંતોષ આવી જાય હોય, જ્યારે પોતાની નબળાઈ બરોબર દીને સમજવું મળે હોય, જ્યારે પ્રભુ ઉપર પૂર્ણ વિશ્વાસ બેની મળે હોય, જ્યારે એવી ખાતરી થઈ ગઈ હોય કે, પ્રભુ જે કરે છે તે બ્યાજબીજ છે, જ્યારે સંકલ્પ વિકલ્પ કાળમાં આવી ગયા હોય, જ્યારે મોજ ચોખ જોઈ ગઈ ગયા હોય, જ્યારે છાંદગીમાં પવિત્રતા આવવા મંડી હોય અને જ્યારે પ્રભુના રસમાં ચાલવાની હઠતા થઈ ગઈ

અમે હજી કંઈ પણ કરી શકતા નથી. અને ખરે ખરું એમજ હોય છે કારણ કે પોતાના હાથમાં જે યોડું ધણું હોય તે સામે જોઈને તેઓ દાન કરે છે, એટલે પોતાના મનને સંતોષ થાય તેટલું આપી શકતા નથી. કારણ કે યોડામાંથી તો યોડુંજ આપી શકાય છે. જે ફૂવામાંજ ન હોય તો પછી અપેક્ષામાં આવેજ ક્યાંથી? તેમજ જેના પોતાના હાથમાંજ યોડું હોય તે બીજાઓને આજુ ક્યાંથી આપી શકે? અને જાણું ન આરે ત્યાં મુઠ્ઠી અંતરનો સંતોષ તથા અરે-ખરે આનંદ પણ ક્યાંથી મળે? નજ મળે. ત્યારે હવે કારણ શું? કારણ કે પોતાની પાસે તો બહુજ યોડું છે અને આપણું છે તો ઘણુંએ, એ કેમ બની શકે? અને જે એમ ન બની શકે તો પછી ભગતોની ભક્તિ શું? અને પ્રભુની મહોદાઈ શું? કારણ કે પ્રભુનો કોલ છે કે, ભગતોને તેઓના કલ્યાણ માટે જે ચીજોની જરૂર હોય તે આપવાને હું બધા-એકો છું. જામ દોવાથી પરમાર્થનાં કામો કરવા સારૂ ભગ-તોને જે સાધનોની જરૂર હોય તે સાધનો પ્રભુપૂરાં પાડે છે; છતાં પણ ઘણા ભગતોને ઘણી ચીજોની તાણ પડે છે, તેનું કારણ શું? એના જવાબમાં આગળ વધેલા ભગતો કેહે છે કે, આપણે આપણા હાથમાં, ઘરમાં કે ગામમાં જે યોડું યોડું હોય તે સામે જોયા કરીએ છીએ, તેથી વધારે આપી શકતા નથી. પણ આપણું સામે જોવાને બદલે જે આપણે પ્રભુની પૂર્ણતા સામે જોતાં રીપીએ, તો આપણે બહુ છુટથી આપી શકીએ. કારણ કે પ્રભુની પૂર્ણતા સામે જોવાથી એમ ખાતરી થઈ જાય છે કે, એને ત્યાં કોઈપણ જાનની જોટ નથી. એ સર્વશક્તિમાન છે. એ ચાહે તે કરી શકે તેમ છે. એ તર-ણામાંથી મેરૂ કરી દેય તેમ છે. એ ધૂગમાંથી સોનું બનાવી દેય તેમ છે. એ યોડામાંથી ઘણું બનાવી દેય તેમ છે. અને ત્યાં કંઈ પણ ન હોય ત્યાં પણ તે ધારે તે કરી શકે તેમ છે. એને ત્યા અશક્ય શબ્દજ નથી. એટલુંજ નહીં પણ એ બધી જાતની અપૂર્ણતાને પૂર્ણ કરનાર છે, માટે જે એની પૂર્ણતા સામે જોતાં આવડે તો એમ જોનાર ભગતને

ઇચ્છા કરી ? અને તે અમારે કેમ સમજવું ? આ ઠેકાણે મોટો શું ચલાય છે. એ ઠેકાણું કસોટી જેવું છે. એ ઠેકાણું ખરી પરીક્ષાનું છે, અને એ ઠેકાણું બકતોની સ્થિતિ તથા દર-જાએ સમજાવનારું છે. માટે એ ઠેકાણે ભગતોને મુશ્કેલી લાગે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. વ્યવહારિક જે લોકોને ઈશ્વરની ઇચ્છા સમજવી નથી તેને તો કાંઈ મુશ્કેલી ઉઠતી નહીં. તેમજ જે ભગતો બહુ આગળ વધી ગયા છે ને મહાત્મા બની ગયા છે તેઓને પણ કાંઈ મુશ્કેલી નથી. કારણ કે તેઓ પોતાની ઇચ્છાને તથા ઈશ્વરની ઇચ્છાને ભુલી પાડી ચકે છે. પણ જે શરૂઆતના ભગતો છે, જે સત્ય ચોધ્યા કરે છે, અને વ્યવહારના મોહમાંથી જેતું મન જરાક પાછળ હટ્યું છે, પણ પરમાર્થમાં જેતું ચિત્ત હજી બરોબર પડેલાઈ ગયું નથી, તેવા અધકચરા ભગતોને એવે ઠેકાણે બહુ મુશ્કેલી લાગે છે. કારણ કે તેઓ પોતાની ઇચ્છા કંઈ ! અને ઈશ્વરની ઇચ્છા કંઈ ! તે ઓખી રીતે સમજી શકતા નથી. અને એ બરોબર રીતે ન સમજાય ત્યાં સુધી તેના મનનું પૂરેપૂરું સમાધાન પણ થતું નથી. માટે આપણી ઇચ્છા કંઈ, અને ઈશ્વરની ઇચ્છા કંઈ, તેના ભેદ સમજવો જોઈએ. એ માટે ઈશ્વરની ઇચ્છા જોળખનારા હાલના વખતના એક મહાન ભગતે કહેલું છે કે,

જે મહારી પોતાનીજ ઇચ્છા હોય અને તે ઇચ્છા જોરાવર હોય, તો જ્યારે તેની સામે મુશ્કેલીઓ આવે ત્યારે હું તે મુશ્કેલીઓથી કાયર થઈ બાઝી જાયું. તે મુશ્કેલીઓને દૂર કરવા મહેનત કર્યું અને મારા કામમાં એવી મુશ્કેલીઓ ન હોય તો તારું એમ હું ઇચ્છું. પણ એને બદલે એ પ્રભુની ઇચ્છા હોય તો એ કામ માટે મને અદરથી સંતોષ થાય છે, એટલુંજ નહિ પણ એ કામના મુશ્કેલીઓને આવળી જોઈને હું ઉલટો વધારે રાજી થાઉં છું. કારણ કે એવે વખતે મુશ્કેલીઓ જોઈને મને એમ લાગે છે કે, પ્રભુને પ્રગટ થવાનો આ વખત છે. તેથી હું વધારે ખુશીમાં આવીને વધારે જોરથી કામ કરું છું.

બંધુઓ ! આપણી ઇચ્છા કંઈ અને પ્રભુની ઇચ્છા કંઈ તે સમજવા માટે લાયક અધિકારીઓને ઉપરની કુચી બહુ કામની

છે; કારણકે જરાક વધારે ઉંડા ઉતરીને તપાસીએ તો એથી
 આપણી ઇચ્છા તથા પ્રભુની ઇચ્છા સમજી શકાય છે. એ
 મમજવાથી આપણી ઇચ્છાઓને અંકુશમાં રાખી શકાય છે,
 તથા પ્રભુની ઇચ્છાને ખીલવી શકાય છે; માટે દરેક હરિજનને એ
 પોતાની અંદર ધર્મ વધારવા સારૂ ધર્મનાં આવાં સૂક્ષ્મ તથા
 ઉંડાં તરવો જાણવાની કૌશલ્ય કરવી જોઈએ. જો એમ કરીએ
 તો જલ્દી જલ્દી ધર્મનાં રૂડાં ફળ મળી શકે છે, માટે આ
 પણી ઇચ્છાને તથા પ્રભુની ઇચ્છાને મમજી પ્રભુની ઇચ્છા
 પ્રમાણે આજવાની કૌશલ્ય કરો. પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે આજવાની
 કૌશલ્ય કરો.

૨૪-૫મું સંબંધી આપણે કરેલા કેટલાક
કાર્યો આપણે પાણી શક્તિ નથી
તેનાં કારણો.

જો માણસોને ભગવત મળે છે, તે માણસોને જ્ઞાનના અનરના ચક્ષુરો યોગ પડ્યા બરતવાં પડે છે. કારણ કે માણસ વડી નસારી જીવના દેવ ન્યાનુષાં તેઓના આધાર વિચારને રહેણી કરણી જુદી રીતનાં દેવ છે, પણ જ્યારે ભગવત મળે છે ત્યારે તેને પેતાનાં રીતજાનને રહેણી કરણી જાણવી પડે છે પણ માણસના ન્યાય એવો છે કે તેને જો દેવો પડે તો દેવ તે કાઈ પડીતના નડવી નથી. તેના મનમાં જો જુદા થી ડામે પડી તપા દેવ તે ચીકાલા કાઈ પડીતમાં જુદાઈ જાણ નથી. અને મારી કે ના. જોઈ રીતની મરુતિ ભયાર્ક મારી દેવ તે કાઈ એકદમ ભગવાન જાણ નથી, પણ એ અધુર્ણો દોરે જાણ છે એ અધુર્ણ જાણ ન જાણ એ દેવ છે, અને એ અધુર્ણ જાણ એ કારીનિ જાણ જાણ ના જાણ જાણ પડી દેવ છે એવી જાણ જાણને એક જાણ કાણી જાણ, જાણ કાણ જાણ મારે જાણ જાણ મનના જાણી છે.

જો તે પણ જાણ એ દેવ. - મનમાં.

બને છે કે, પોતે કદેલા ઠરાવને તેઓ પોતે છેવટ સુધી વળગી રહી શકતા નથી, પણ વચમાં વચમાં તેઓનો ઠરાવ છુટી જાય છે. એ ભેદને તેઓના મિત્રો મરકરી કરે છે. અને જો તે પોતે પણ જરા વધારે લાગણીવાળો હોય તો તેને પણ પોતાના આવા દીલાવણા માટે મનમાંથી દિલગીરી લાગ્યા કરે છે. અને એમ વિચાર થાય છે કે, હું મારા ઠરાવો પાળી શકતો નથી તેનું કારણ શું?

એના જવાબમાં મહાત્માઓ કહે છે કે, એવા શરૂઆતના ભગતો—કાચા ભગતો જે ઠરાવ કરે છે તે ઠરાવ કાંઈ પ્રભુની ઈચ્છા પ્રમાણે કરતા નથી, પણ જુદીજ રીતે કરે છે, જેમકે—

(૧) પોતાની લાગણીઓથી દોરાઈ જઈને ઠરાવ કરે છે.

(૨) અમત્યના મોટા દેરદાર કરવા માટે જે ધીરજ રાખવી ભેઈએ તે ધીરજ રાખ્યા વિના ઉતાવળા થઈને ઠરાવ કરે છે.

(૩) દેશકાળનો વિચાર ક્યારે વિના તથા પોતાની સ્થિતિનો અને શક્તિનો વિચાર ક્યારે વિના ઠરાવ કરે છે.

(૪) પોતાની આસપાસના અંગેનો તપાસ્યા વિના ઠરાવ કરે છે.

(૫) પોતાથી બની શકે તે કરતાં ઘણું વધારે કરી નાખવાની આશા રાખીને ઠરાવ કરે છે.

(૬) માનવાનને ખાતર, બીજાઓથી આગળ વધી જવાને ખાતર તથા જલદી જલદી મોટાં રૂબા મેળવી લેવા ખાતર દારવો કરે છે.

(૭) પ્રેમથી નહીં, જાનથી નહીં, કર્તવ્ય સાફ નહીં, અને પ્રભુનો મહિમા મમજીને નહીં તથા આત્માનું બળ સ્ત્રમ છોડે નહીં, પણ માત્ર બટાનની કિપક જડ દહીલાઈને ખાતર ઠરાવ કરે છે નેથી તે દુનવો ઘણો વખત નબી શકતા નથી.

બંધુઓ ! આવી ભલતના ઠરાવો ન નહો તેમાં કાંઈ નવાઈ છે ? નહીંજ. માટે આગળ વધવા સાફ જે ઠરાવો કરવા હોય

છે; કારણકે જસક વધારે ઉંડા ઉતરીને તપાસીએ તો એથી આપણી ઇચ્છા તથા પ્રભુની ઇચ્છા સમજી શકાય છે. એ સમજવાથી આપણી ઇચ્છાએને અંકુશમાં રાખી શકાય છે, તથા પ્રભુની ઇચ્છાને ખીલવી શકાય છે; માટે દરેક હરિજનોએ પોતાની અંદર ધર્મ વધારવા સાડુ ધર્મનાં આવાં સૂદમ તથા ઉંડાં તરવો જાણવાની કોશીશ કરવી જોઈએ. જો એમ કરીએ તો બહુ જલદીયાં ધર્મનાં ફડાં ફળ મળી શકે છે, માટે આપણી ઇચ્છાને તથા પ્રભુની ઇચ્છાને સમજી પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવાની કોશીશ કરો. પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવાની કોશીશ કરો.

૨૬-ધર્મ સખધી આપણે કરેલા કેટલાક
કારણો આપણે પાળી શકતા નથી
તેનાં કારણો.

જો માણસોને ભગત થતું છે, તે માણસોને પોતાના અતરના ચક્ષુને યોગ્ય વસ્તુ બદલવા પડે છે. કારણકે માયાવાદી ન નારી જીવડા હોય ત્યાંનુસાર તેઓના આચાર વિચાર ને રહેણાં કરણી યુદ્ધી રીતના હોય છે. પણ જ્યારે ભગત થતા માટે ત્યારે તેને પોતાના રીતનાને રહેણી કરણી બદલવી પડે છે. પણ માણસોના નવનાં એવો છે કે તેને જે ટેવો પડે તે જ હોય તે ગર્જ રીતના નટી નથી તેના મનમાં જે યુગ્મ ચીજો પડે તેવા હોય તે નાના-બા, ગર્જ ધૃતીક્રમા બુદ્ધિમા જતા તથા અને નારી કોઈ ને જસી રીતના પ્રવૃત્તિ બધાઈ ગઈ હોય તે ગર્જ એકદમ મ સાજ નથી તથા પાણુ એ બધું પીરે ધીરે થાય છે એ બધું પગલા-પગલાં જાય છે, અને એ બધું ઘણીએ શારીરિક તથા માનસિક તડાજ લડયા પછી થાય છે. એવી લડાઈ વખતે એક નરના ઉપરથી બીજા રસ્તા ઉપર જવા માટે ઘણી વખત મનમા ઘણી જાતના કારણો કરવા પડે છે. પણ ઘણાએ હરિજનોનાં બાબતમા વારે વારે એમ

જામો કાંઈ ખાત નથી." પણ જમ્યા, મદાનજે તેા અગાઉ
તેને કરી મૂકેલું છે. હવે આ મંદિરની ઉપાધિ વગગી છે એટલે
તેનું કાંઈ બનતું નથી. પણ અગાઉના વખતમાં ધરમ પ્યાન
ગવામાં અમે કાંઈ બાધી રાખ્યું નથી.

બંધુઓ ! ઘણા શામુઓ, બગતો તથા દરિજનો આવી
જનની વનો કયાં કરે છે, અને પ્રભુની કૃપાથી થોડો વખત કાંઈ
મદદગુણે ખીચ્યા હોય તેના ભેર ઉપર રહ્યા કરે છે. તથા કાંઈક
જમ અનુદાનનામે લીધે થોડાક વખત બગવદ ઇંછા પ્રમાણે
ચલાયું હોય તે ઉપર બાર મૂક્યા કરે છે. પણ ઈશ્વરી રસના-
માં આમજ વધેલા સ્થાનીઓ કહે છે કે, એટલું કંઈ હોય તેજ
કાંઈ બસ નથી, જ્યાં વાર બગવદ ઇંછા પ્રમાણે ચાલવું અથવા
થોડો વખત પ્રભુના દોરાયા દોરાયું તે કાંઈ બસ નથી, તેમજ
અનુદાન મંજેગોને લીધે કાંઈ વખત કાંઈ માણસમાં રવાનો,
પરમાર્થનો, દાનનો, ત્યાગનો, તપનો, કે એવાજ બીજા કાંઈ શુભ
વધી ગયા હોય અને પાછગથી મંજેગો બદલતાં તે મદદગુણે
જોણ થઈ ગયા હોય તે બનવા ભેગ છે. અને તેમ છતાં એ
થોડીક વારના મદદગુણે પાછગથી અભિમાન કરવું એ કાંઈ
વાજબી નથી તેમજ આ વાત પણ સમજી લેવા લેવી છે કે,
આપણે ગઈ કાલે જમ્યા હોઈએ તેથી કંઈ આજે ચાલવું નથી,
ગઈ કાલે જમ્યા હોઈએ છતાં પણ આજે પામુ જમવું પડે છે,
તેમજ અગાઉ ધર્મના કામે કયાં હોય તેજ કાંઈ બસ નથી,
પણ હમણાં પણ, હમણાના સંજોગ પ્રમાણે ધર્મનાં શુભ કામે
કરવાં જોઈએ તેમજ થોડો વખત પ્રભુની ઇંછા પ્રમાણે
ચાલ્યા હોય તેજ કાંઈ બન નથી. પણ છંદગીના ઉદગ્રા
શ્વાસ સુધી તેની ઇંછા પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. ત્યારેજ ખરો
ધર્મ પાળ્યો ગણાય છે, અને ત્યારેજ પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે.
માટે અગાઉ થોડો વખત કરેલાં શુભ કર્મનાં અભિમાનમાં પડ્યા
રહોમાં પણ જો ખરા બજા થવું હોય ને મોક્ષ મેજવવો હોય, તો
છંદગીના ઉદગ્રા શ્વાસ સુધી પ્રભુના દોરાયા દોરાયા કરો, અને
તેની ઇંછા પ્રમાણે ચાલ્યા કરો.

તે પરમકૃપાળુ પરમાત્માને હાજર નાજર બાણીને તેની ઈચ્છા પ્રમાણે કરવા જોઈએ. અને જો એવી રીતે કરાવ કરતાં આવડે તો તે કરાવો છેવટ મુખી નથી શકે છે. માટે બધુએ ! ઉપર સુજાન બહુ વિચારી વિચારીને, કમે કમે, પાળી શકાય તેવા કરાવો કરો. આત્માનું બળ સમજીને કરાવ કરો. અને કરાવ પાળવાનું પરમકૃપાળુ પરમાત્મા બળ આપે એમ પ્રાર્થના કરો. એટલે ધીરે ધીરે ધર્મના શુભ કરાવો સહેલાઈથી પાળી શકાશે.

૨૫-થોડો વખત પ્રમુની ઈચ્છા પ્રમાણે
ચાલીએ ને કાંઈ બસ નથી, પણ
હમેશાં તેનો ઈચ્છા પ્રમાણે
ચાલવું જોઈએ.

કેટલાક બનતાં એમ કહે છે કે, અમીના વખતમાં અમે ધનુષ્ય કરેલું છે, પણ હવે અમારાથી બનવું નથી; એટલે તમે જાણો છો કે અમે કાંઈ કરવા નથી, પણ અમે અમારી મુશાનીના વખતમાં જેના ધન પાળ્યો છે તેવો આજે કોઈ પાળે ના બન. 'એ વખતે અમે કેટલા કેટલા ઉપચાર કરતા, તીવ્ર કરવા નાહ હનનાજ કેટલા કેટલા માટે પમે આલના અને કેવા ગિન-પદા રહતા, એ જો તમે જાણો તો તમને અભયમાં જ ન્યા વિના રહી નહીં જાવું તો રહ્યું પણ એ વખતે અમને તેનીની પજુ દગાર નહોતી. આ બધે મપલ : હમ : ને છે માત્રી બનાડે તો પણમે શેડ ન હુડ ન વચ. કેડ કેડ ન જાવ. પણ અમારી પાસે અપીને ફરજીયાત ન હોય : પણ અમે ઉચી આખ કરીને તેની નાનું જાવ. પણ તદ્દન અજે તમારી પાસે રૂવો બધા વચ. માટે કે કેડ ન વચ. વચ. ને કેડ ને. બનાવ. એ તમારે તમે કાદુ બનાડો છો, ને કેડ છે કે મદનાજ લાલચુ છે. " પણ બેટા, અમારા જેવ. ગિન-પદા માત્ર કેડ છે ?

અમને ફરજી કેડ. જે નેડ. ના મદ નાની જ ન્યા મજની હતી, પણ તે ન લીધો કારણ કે એ વખતે એવી દશા હતી, અને આજે હોટની તાબડી ફેરવાએ હ. એ, તેમાં તમે જાણો છો કે " મદા-

જમાં કાંઈ ખાલ નથી." પણ બધ્યા, મદારાજે તો જગાડી
જીએ ફરી મહેલું છે. અને આ મંદિરની ઉપાધિ વગમી છે જોડે
તેલું કાંઈ બનતું નથી. પણ જગાડતા વખતમાં ધરમ ધ્યાન
સ્વામાં જઈ કાંઈ જાદી શક્યું નથી.

અધુઓ! ધણા આધુઓ, ભગતો તથા દરિજનો આવી
દનની વનો કર્યા કરે છે, અને પ્રભુની કૃપાથી થોડો વખત કાંઈ
સદગુણો ખીરયા દોષ તેના જોર ઉપર રદા કરે છે. તથા કાંઈક
નાશ અનુકૂળતાને લીધે થોડોક વખત ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે
પદ્માયું દોષ તે ઉપર બાર મૂક્યા કરે છે. પણ ઇચ્છી રહના-
નાં જાગણ વધેલા માનીઓ કહે છે કે, જોડે કયું દોષ તેજ
કાંઈ ભમ નથી, જ્યાં વાર ભગવદ્ ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવું જયવા
થોડો વખત પ્રભુના દોસયા દોસવું તે કાંઈ બરા નથી, તેમજ
અનુકૂળ સંભોગોને લીધે કાંઈ વખત કાંઈ માણસમાં દયાનો,
પરમાર્થનો, દાનનો, ત્યાગનો, તપનો, કે એવાજ બીજા કાંઈ શુભ
વધી ગયા દોષ અને પાછળથી સંભોગો બદલતાં તે સદગુણો
જોડા થઈ ગયા દોષ તે બનવા ભેગ છે. અને તેમ છતાં એ
થોડીક વારના સદગુણો પાછળથી અભિમાન કરવું એ કાંઈ
વાજબી નથી. તેમજ આ વાત પણ સમજી લેવા જેવી છે કે,
આપણે મર્ધ કાલે જગ્યા હોઈએ તેથી કંઈ આજે ચાલવું નથી,
મર્ધ કાલે જગ્યા હોઈએ છતાં પણ આજે પાપુ જમવું પડે છે,
તેમજ જગાડી ધર્મના કામો કર્યા દોષ તેજ કાંઈ બરા નથી,
પણ દમવાં પણ, દમવાના સંભોગો પ્રમાણે ધર્મનાં શુભ કામો
કરવાં જોઈએ. તેમજ થોડો વખત પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે
ચાલ્યા દોષ તેજ કાંઈ ભમ નથી. પણ હંદગીના ઉદ્ધવા
શ્વાસ સુધી તેની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. ત્યારેજ ખરો
ધર્મ પાળ્યો ગણાય છે, અને ત્યારેજ પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે.
થોડો જગાડી થોડો વખત કરેલાં શુભ કર્મનાં અભિમાનમાં પડ્યા
રહેમાં. પણ જો બરા બરા યવું દોષ ને મોક્ષ મેળવવો દોષ, તો
હંદગીના ઉદ્ધવા શ્વાસ સુધી પ્રભુના દોસવા દોસવા કરો, અને
તેની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલ્યા કરો.

૨૬-ધણું કરીને હમેશાં દુઃખની પાછળ સુખજ
હોય છે, પણ એ સુખને આપણે અગાઉથી
જોઈ શકતા નથી ને દુઃખને નજર આગળ
જોઈએ છીએ તેથી દુઃખ વખતે આપ-
ણને વધારે દિલગીરી થાય છે.

બધુઓ ! કુદરતનો આ એક મહાન કાયદો સમજી રાખ-
જો કે, જ્યારે દુઃખ આવે ત્યારે તેની પાછળ કાંઈક કાંઈક સુખ
પણ આવવાનું હોયજ છે. પણ એ સુખ આવતાં પહેલાં વચમાં
થોડાંક કાળ ચાલ્યો જાય છે. બીજું એ કે દુઃખ તો આપણી
સામેજ ઉભેલું દેખાય છે. એટલુંજ નહીં પણ તેથી કેટલીક અ-
સરો ભોગવવી પણ પડે છે, અને સુખ તો સવિધના ભીતરમાં
રહેલું હોય છે. તેની આટો તો હજી કાળનો પડદો હોય છે, તેથી
એજ વખતે સુખને આપણું જોઈ શકતા નથી. એટલે માત્ર દુઃખ
આપણી સામે દેખાય છે તેથી આપણને દિલગીરી જાગે છે. પણ
જાનીઓ કહે છે કે, એવી ખોની દિલગીરીમાં આપણે પણ
રહેવું જોઈએ નહીં કારણ કે બરિયામાં વધારે સુખ મળે તે
સાડજ દુઃખ અપવામાં આવે છે એ માટે એક ભગવાન
કહેતા હતા કે:-

એક મોટા ગુના વડના ઝડ નીચે એક આંખાનું નાક
ઝડ ઉંચું હતું તેથી એ આંખાને ડોપા જોઈને એક માણસ
એમ નમજનો કે આ વડવાની ઝડાને લીધેજ આખાનું રક્ષણ
થાય છે. જો એ આંખા ઉપર આંખો ઢાંચાવાનો વડલો ન હોત
તો તે ટાક તડકાથી ક્યારનેજ મરી ગયો હોત, અથવા ડોપા
દાર તેને ખાઈ ગયા હોત પણ વડલોના આશરને લીધે તે આંખ
દિવસ સુધી નષ્ટી શક્યો છે, એમ ધારીને તે વડલાનો ઉપકાર
માન્યા કરતો હતો, અને તેનેજ આધારે આજો છે એમ સમજ્ય
કરતો હતો. જો પછી એક વખત બહુ આકરૂં ચોમાસુ આવ્યું.
વખતે બહુ મોટું જાવાઓડાનું તોફાન થયું, તેમાં એ મોટો વડલો
પડી ગયો. જો જોઈને પેલો માણસ બહુ અફસોસ કરવા લાગ્યો
?

! હવે એ આંખાનું શું થયે? હવે તે થોડા દિવસમાં

જશે. જાણ જાણે હીપે એ દિલગીર થવા લાગ્યો, પણ
પાછો દેશ દિવસમાં નેણે નેણું કે વડના જવાથી આંખાનો
દલો વધારે વધારે ખીલતો. જનો દતો અને જલદી
દી મોટો થતો દતો. તથા તેનાં દાજ પાંદડાં વધતાં દતાં,
તેનામાં એક જાનની તેજ આવી ગઈ હતી. એ નેણે
માણસો પોતાના ખીજ એક દાદા મિત્ર જાગજાગ વાત કરી
હું જમત્યો કે, વડતાના પડવાથી અને તેની જોય જવાથી
જાનો રાપો મુકાઈ જશે, પણ જોને બાહે તે તો દલો
વધારે વધારે ખીલતો જાય છે, તેનું દારણુ છું!

આ આંખાનીને તે દાકા મિત્રે કહ્યું કે, જાઈ જ્યાં મુખી
રાપો નાનો દતો અને તેને ઊંઘાની જરૂર હતી ત્યાં મુખી
તેને તેની ઉપર વડતાનો છાંયો રહેવા રીપો, પણ જ્યારે એ
દ મોટો થયો અને તેને વધારે દવા તથા વધારે અજવાળાની
જરૂર લાગી ત્યારે તે તેને આપવા સાદુ કુદરતે વડતાને ત્યાંથી
સર્વી નાખ્યો. આમ દેવાથી વડતો પાડી નાખ્યો તેમાં કુદ-
ર આંખાનું મુકું કંઈ નથી, પણ તેનું ઉલટું જહું કંઈ છે.
પણ કે જો દવે ત્યાં વડતો રહ્યાં દોગ તો જો આંખાનો રાપ
થી શકત નહીં, દારણુ કે તેને જે દવાની જરૂર હતી. જે
અજવાળાની જરૂર હતી, જે મુર્ચના તડકાની જરૂર હતી, અને
જે અંદરના અમૃતની જરૂર હતી તે તેને જો વડતાની ઊંઘમાં
જાડી શકત નહીં અને જ્યાં મુખી એ જ્યાં તરવે મગત નહીં,
જે બધી મગવડા મગત નહીં, ત્યાં મુખી તે આંખો ખરેખરા
જેથી વધી શકત નહીં, કે પુરેપુરું કળ આથી શકત નહીં
માટે આંખાને વચાવ. નાક કુદરતે વડતાને એસવી નાખ્યો છે.
માટે યાદ રાખજો કે. વડતો પડી ગયો તે આંખાને દુખ દેવા
સાડુ નહીં, પણ આ માને મુખી કરવા સાદુજ કુદરતે વડતાને
પાડી નાખેલો છે તેમજ જુઓને જ્યાં મુખી આપણા કાળુખાના
દીવાન હતા ત્યાં મુખી તે બાઈ સાહેબ તેમને આ પાવામાં ને પાન
આપ્યા કરવાનાજ રહી ગયો હતો, પણ જ્યારે દીવાન સાહેબ ગયા
અને તેમને બદલે નવા દીવાન આવ્યા ને રાજ્યમાં બધા દેરકાર
થયો ત્યારે તેમની કદર થઈ, અને હાલ તેઓ મોટા અધિકારી

મોજા નહીં સજ્જાતુ ને કોઈને, જેના પોતે કાંઈ મળે છે ?
જાણે મારા વિચારો દોષાથી હું કદી પણ મારી જુદાઈથી કદે
નહીં નાંખી કોઈ દેન નહીં. પણ નાંખેલીમાંથી અમનદ
કયો વધારે દાખાવીયો ને કદી દેવદી પછી, જ્યે મેં મ કન
ને કાંઈનાં વખતે અને અનિશ્ચય દુઃખ મધુ દનું, નથા હું
કદનદ કયો મેંથી મારી આગરે માં જ મ અમનનો દેનો,
પણ મેં મ આદે મંડ અંધ મનથીજ જ્યે મેં આદ નમીત્ય દેવદ
મધુ અદત્ય મધુ મેં જ્યાં કયાં મેં મેં હું વધારે મેં અન
યથી લાય છે ? મેં જ્યે વિચારે કાય છે કે, પરમદુષાતુ
પરમાત્મા આપણી દુષ્ટ દેવી દીને દયા દે છે ને આપણે
અથી મારના નથી મેંથીજ અદત્ય દીને દીને, પણ મેં
મેં અમન કદને કે દુઃખમાં પણ મેં ને દયા દેવા છે,
મેં પછી આપણને દુ ખને વખતે દાખના દેવદી વિલમીદી
દાં મેં નહીં આપ, દામઆપને માં મેં ને આ વાત અલગવાની
મેં અદ મળે પડે છે ?

મારું આવા ધાતુ દેવો દુનિયામાં દયા દે છે.
જુઓને નાનિંદ મોંનાનોજ દાખલો દોષને, તેને પણ તેની
કાંઈકે મેળુ મારું, મારીને નથા દુઃખ દઈ દઈને પરમાથી
કદી મુખ્ય દયા મેંથી મેંનાને અભિ દરવાતુ રાજ્યુ અને
મેંમાથી જાનત, જ્યાં મદાન અમન મયા પણ મેં તેની
કાંઈકે મેળુ મારીને અનથી કદી મુખ્ય ન દોત ને
મેંનાની મિથિ દેવો નહીં દોત ? મેં મેંક વિચારવા દેવો મુખ્ય
મયાલ મેં કાંઈકે મેં દેવો મેં વખતે દેવદુ અંધુ મયા
દેવો દેવો ? મેં વિચારવુ પણ દેવ મુખ્ય નથી. મેંના
ખીજુ તદક કયાં મેંનાને અનઅનના દયાન મયા દેવો ત્યારે
મેં વખતે મેંના દેવો અનનિક જાનત દેવો ? મેં વિચારવું
પણ કદ મુખ્ય નથી અંધુ ? દુ ખનાથી જાનત જતા આવા
મમંના નીકળી જાય છે, પણ મેં મેંક મુખ્ય દોષ તે
માણસ જાનત વધી શકે નહીં.

જુઓને મારા કાંઈના દાખલો પણ અજુવા મેંવો છે.

એવે દેવતાની મદદથી કલકત્તામાં કુચિદવાદ નદીકે કાચક થયો, અને પછી કોઈ વખતમાં આ કુચિદવાદના થગાણી લોકરમાં નોકરી માની, એ ચર્ચી સંસ્કૃતિને પ્રત્યેક આગળે ત્યાં આગવી દુકાને બંધુ પડ્યું; તેમાં જાહેરની અગત્યની નક મળવાથી મારે ખગાર થયો અને મને લગભગ સ્વનો જગ્યા મળી. અને પ્રત્યેક વખતે મારી નકો અગત્યની તથા પ્રત્યેક કલકત્તાની ઈનામ મળિયે તે તમામ મેળાના જાંદ અર્થા અને લગ્ન વિગતો વિશે મને ખગાર પડ્યું; એ મારી જોયો ન મરી મળે દેવ નો દુઃખ આવી મળીને અગત્યની સ્ત્રી મળે અને મારે કુચની નોકરી મળી વિશેષ દુઃખ આપવાના પગલાટ કર્યો પડ્યો. મેં જોયું છાણ કુચિદવાદ અને તથા તમેલાનેમાં જાદુ મદદગાર થયો પણ મેં જાણને બદલે જ ને અને કેકાણે કેકાણે માન મળે છે, અને મારાથી મળાવટો દેવ ત્યારે મોતઈ મળે છે તથા મેળાના જાદુ લગભગને કુચિદવાદ, મેં વિશે કેકો પંચાન ખાઉં છું, એ બધો જોયો દેવવાસમાં મરી મળે તેનોજ પ્રત્યેક છે. એ મારે મને જ વખતે તો જોતા જુઓ દુઃખ લાગ્યું હતું કે, જેનો કાઈ દિશાબદ નહીં પણ આજે એ દુઃખ મારે મળે ઉપર મળે કાચક કે જોયું દુઃખ મારી ઉપર ન પડ્યું દેવ તે મને લગભગ નોકરી કરવાનું મળવાનું નહીં પણ મારા જેવો લગભગ મળવાનું અગત્યના થયામાં પડ્યો રહે એ કુચરતને ગમ્યું નહીં તેથી તેણે મને થકો આપ્યા માફ તથા મારી પાસેથી એ થકો છે. આપવા લાગ્યો મારી જોયોનો તથા જોયો રહે, એમ મને જાણ છે આવી રીતે દુઃખમાંથી પણ મુખ થઈ જાય છે મારે આ સિદ્ધાંતો સમજવા જેવા છે

અ.પણ લોકર કાકા કહેતા હતા કે, દુઃખ મારી મુલા નીના વખતના બહુ ખરાબ ચાલનાં હતો એ વખતે એક કુચિદવાદ મિત્ર મળી ગયો હતો તેથી યજ્ઞી જાતનાં કાળાં પાળાં થયાં હતાં એ પાછી કાઈ નજીવા વાધાને લીધે તથા બીજા વિદ્વદ પદાવાળાએ કાકા ઉચ્ચેની કયાંથી તથા લાંચ આપ્યાથી તે કુચિદવાદ, અને તેણે મારા બધા જોયાનાં ખુલાસાં થયાં. તેથી એ વખતે દુઃખ બહુ એ આજરુ થયો અને મને ચિતરકથી

હું જેને મારામાં ભેટવા જાય જાણીને એટલે દાન દે,
 હું જેને ને જાણ્યો એમ મને લાગતું ન હતું. હું મારા
 મારા મંદગમાં ફરતો હતો તથા મારી જાણે પણ મારી
 હતી. અને મારું જ્ઞાન પણ કાદું હતું, જેટલો અને મમ-
 ભઈ જનું છે, અભિચાર, અભિમાન, આદંબર અને અનિ-
 શ્ચ મિજબોજ એ જટલ ખરાબ છે, અને મારે તે જોઈ
 કરવા જોઈએ. પણ જો એટલી તજવીજ છતાં હું તેને જોઈ
 કરી શકતો નહીં. એ જાનનામાં અત્યંત ગંભીર અનુરૂપ પણ અને
 હતી નહોતી, શાસ્ત્રની અમર પણ અને હતી નહોતી, અને
 હું મારાં વદાલાંબો પ્રમંથપાત્ર અને કાંઈ હતી હોય તેની
 અતરૂ પણ અને હતી નહોતી. તેમજ મારી જતી જો એ
 બાબતોમાં કાંઈ હતો નો તેને પણ હું મિલકતમાં ને મિલ-
 કમાં કુતકારી કાઢતો હતો. આમ જોવાથી અને સુધરવાની
 એ વખતે કાંઈ પણ આશા નહોતી. પણ એ પછી મારી
 એકની એક રીકરી શી, એ વખતે મારા મનને એવો મોટો
 ધક્કો લાગ્યો કે, મારા મિજબોજ ઉઠી ગયા, મારું અભિમાન
 ગળી ગયું. ને મારી અભિચારની ઇચ્છાઓ મરી ગઈ. ઊકરી
 રાંધી ત્યારથી હું થક પકડીને બેસી ગયો, અને એ ઊકરીનું
 બહુ કેમ થાય તેને દવે જ્ઞાનના રસ્તામાં કેમ ઉતારવી ?
 તેનાજ વિચારો કરવા લાગ્યો. તથા એવીજ તજવીજ કરવા
 લાગ્યો. તેથી મારી રીકરી જટલ પવિત્ર તથા પટો લેવા
 એક છદ્મી માગવા લાગી અને હું પણ ધીરે ધીરે
 સાર્યા જમન થઈ ગયો. આવી રીતે મારી રીકરી સંડવથી હું
 જમન થયો. પણ એ એ યા મને ન લાગ્યો હોત નો બીજો
 કોઈ પણ રીતે હું કદિ પણ સુધરી શકત નહીં પણ મનુષ્યે
 કરને આપણને નુકાદે જે થયે થયે રંગે આપણને મદદ કરે છે,
 તે આપણે જાણત નથ તેથી આ રંગે આપણને લાગતાં
 દુઃખો એકદિન બહુ નહવા કરીએ છીએ, પણ એ દુઃખના હેતુઓ
 અમલોએ નો આપણને એમજ લાગે કે, આપણી ઉપર પડતા
 દુઃખો એ પણ એક જાનનો ઇશ્વરનો મહાન ઉપકાર છે કારણ
 કે બીજી રીતે જો કામો ન થઈ શકે તે કામો દુઃખની મદદથી

આ ધર્મના પક્ષે દેહમાં દાખલ કરેલા દેહ ત્યાં નેને
મૂલ ૧૩૫૫૫૫૫૫ (પાનાની) રીતિ છે. આ અર્થો વિધિઓ
ના જન્મ માટે કેવળમાં આવે છે. અને દુનીયાના દરેક ધર્મમાં
દેહને દેહ દેશમાં ને વિધિઓ પડાય છે. ૧૩૫૫ પક્ષ
પરથી દેહમાં હીંચે કે આવી જાનના ચાલના આવેલા વિવાદ
પ્રમાણના દરેકના નવા જન્મથી દેહ માણસોનું જીવન
બદલાઈ જતું નથી. આવી ક્રિયાઓથી દેહ નેનામાં જાંતની
શાંતિ કે ભાસ પામવાની યોગ્યતા આવી જતી નથી. ત્યાં
દેહ હાથ મું ? દાખલ કે દુનીયા મંદારી જન્મ થયા વિના
ભાસ મેળવી શકાતા નથી. અને દુનીયા મંદારી જન્મ થયા
માટે જુદા જુદા ધર્મના હોંદા જે જુદી જુદી જાનની ધર્મની
ક્રિયાઓ કરે છે ને ક્રિયાઓથી દેહ માણસોની જીંદગી બદ
લાઈ જતી નથી, અને ભાસ મેળવવા માટે જે ગુપ્ત જરૂરની
ખાજા છે તે ને જા છે કે. દુનીયા મંદારી નવા જન્મ થાય
ત્યાં જીંદગી બદલાઈ જવાં જોઈએ. માટે દેવે વિચાર કરેલા
જોઈએ કે, નવા જન્મ માટે ચાલની આવેલી રીત પ્રમાણે કેદ
લીક જાનની ક્રિયાઓ કર્યા ૧૩૫૫ પક્ષ આપણી જીંદગી બદલા
તી નથી, અને નેના ભાસ મેળવવાની યોગ્યતા આવતી નથી,
તેનું દાખલ મું ? આપણા નરકારી નવા જન્મમાં હઈ લીજની
ખાતી મહી જાય છે ? ન આપણું શોધવું જોઈએ.

આ ખાજાના ખુલાનાના આનંદ વધેલા ભગવાં કરે
છે કે, આપણે માત્ર જુદા રીવાજ પ્રમાણે દિવર થયેલા હીંચે,
અથવા મંદારી થયેલા હીંચે, અથવા નવા જીવનવાળા થયે
લા હીંચે, પણ દેહ પ્રમાણે દિવર થયેલા નથી અને પ્રમ
વિના દેહ જીવન બદલાતું નથી નાં જે ભાસના મુખ મેળ
વવાં હોય તે પ્રમાણે દિવર થયું જોઈએ કારણ કે ચાલના આ
પેલા વિવાદ પ્રમાણે થતી નાદરીઆ પ્રવાહના જેવી ક્રિયાઓથી
દેહ માણસોની જીંદગી બદલાઈ જાય નહીં. પણ ત્યાં પ્રમ
આવે ત્યાં જ બદલાઈ કાયદો થાય છે. કારણ કે દિવર થયું
અથવા દુનીયા જન્મ થયો એ દેહ માત્ર મોટેથી કહી જવા
નીજ વાંતા નથી, પણ ખરી સિધ્ધિમાં તે એ પ્રમાણે પ્રત્યક્ષ

પરમ ભાષીને નહીંમાં દુખાવી રીધાં હતા. નરસિંહ મહેતાને
 મેની માને મેનન કયાં હતા. મીરાંબાઈને તેના મહીને
 એ પીત્રા માહરું હતું. કાંઈકાવાયેને જોઈ આથે ભરું પડું
 હતું. મીષ દોષના સુર જોઈદિગિદનેદિદીના ભાદર્યાદ આમે
 હતું પડું હતું. આવીજ રીતે પરદેશમાં અને પરધર્મમાં પણ
 જોગ જમતો ઉપર જોઈમાં મહેતા આવેલાં છે જેમકે મહાત્મા
 જોઈ જાજાઈનો દરૂ મૂખીને રંગતમાં આવ્યા તથા હતાનેલી
 તેનાં માખાપ નેની આથે થયાં હતાં અને તેને પછી કાચકા
 માજીને માહરવાં હતા પિત્રિન ધર્મના સ્થાપક ઈશુખિન્નને
 જમરે જોને ને જમરે વાંકે મરતું પડું હતું મદમદ પેશાજમે
 પણ દોષના જુગમખી મહામાથી જાગી જતું પડું હતું. અને
 શાહુદીએના પેશાજ મુન્ના ઉપર પણ રાખી જતના દુખા પડ્યાં
 હતા જે કે એ બધા દુખામાં બધા જમતોને અને મજુ
 મદદ કરે છે. પણ તેમ છતાં મહાજાતમા દુખ તેના જરૂર પડે
 છે તે ઉપરથી થયા દોષોને એમ લાગે છે કે, જમતો નો મજુ
 ને જતુ વધારા દોષ છે તેમ છતાં જમતો ઉપર દુખ કેમ
 પડે છે? એના જવાબના બીજા જમતો કરે છે કે, દરેક
 માતામા નાની બીજની પતુ ફેલાટી રવાના આવે છે, અને જે
 ફેલાટીમા પાન થાય તે વન્તુ ઉત્તમ નજુય જે અને તેને દોષો
 પડે છે કે આવે નજુયના રખાય છે અને એવા કુદરત
 નો કાયદો છે જ. જુગ નહીં પણ જેમ વન્તુ વધારે કિમતી
 દોષ તેમ તેની રાત રવ વધારે આવડી હોય છે. એવા
 નિયમ છે જાંતે જ નીચ ન દેટલી જતના મોટામા મોટા
 તથા માન જોડે જમતો છે તે મામા જમતોના દરજ્જાને માથી
 વધારે મોટા ને વધારે માનજાંદો છે કાન્તુ કે ખીજ બધા
 પ્રમજાના નો માન આવના નાખન્ને હોય છે, પણ જમ-
 તોની જાજતના નો નેજાને જેવે સ્થાવનાર ને તેજોને માન
 આપના જમવાન પાને હોય છે. ખીજું એ કે જમતનાં જે માન
 પાન છે કે મોટાદેજા છે તેની આવરદા જહુ ફૂટી હોય છે,
 પણ જમતોને હજુ નરસિંહ જે માન મળે છે ને જે જતાજ
 મળે છે તેજુ આયુધ જહુ લાંબું હોય છે. ખીજું એ કે

શ્રીમદ્ભગવાદ ગીતાના આશય અને મુખ્ય ભાવો

[illegible]

કર-દુનિયાથી દોઢાં માં, પણ મોઢ નહિને કામ કરો,
એટલે માયા નમને લેરાન કરી શકશે નહીં.

મુંબઈના ને કચ્છનાના ધણા મોટા મોટા રેષાદારોએ અગીલુએ રેષાદ કરી છે, તેથી તેઓ રૂઢ મરિને અગીલુની દલદે પેઠેના રેષાદની લેય છે અને તેને ધીન આદરી રેય છે. એ રેષાદને એક મ્યામીનાથલુના માધુએ અગીલુના રેષાદારોને પુછ્યું કે, શું નમે અગીલુથી કેમ રૂઢના નથી? ને તેની દલદે મેરીએ કેમ લેા છે? અને તેા અગીલુથી ખદુ ખરીને પીએ. એ જાંબળીને તે શું કેમ છે, અગીલુથી કાંઈ ખરીના જેવું નથી. અને વારવારે લાંબા રૂપીઆનું અગીલુ ખરીરીએ પીએ ને તેની વખાદો બરી રાખીએ પીએ; પણ કોઈ દિવસ અને તેનું જેદ ચડ્યું નથી. કારણ કે અગીલુ કાખવાથી કાંઈ નુકસાન થતું નથી પણ તે ખાઈ જવાથી નુકસાન થાય છે માટે જે સંજાળવાનું છે તે બીજા કે અગીલુ ખવાયું ન એટલે.

આ રાખડા આપીને એક જગતરાજ મદારાજ એમ યમ-જલના કે, ધરમા નમે એટલું અગીલુ બધું હોય તેથી કાંઈ પણ નુકસાન થતું નથી, પણ એ તેમાંથી માત્ર જશક જેટલું પણ ખાઈ લેવાય તેા નુકસાન થાય છે તેમજ આ દુનિયા તેા મોઢથી બેરી છે અને તેવીજ રહેવાની આપણી ખાનક તેમાંથી કાઈ નાયાના પદાંયો એછા થઈ જશે નહીં. તેમજ મનુષ્યોની રજાલાવિક પ્રતિ પલ્લ કાઢ ખદલાઈ જશે નહીં, એ બધું તેા એનનું એમજ રહેવાનુજ. તેને કાંઈ આપણે આપણી નનાથી દુર કરી શકીએ નહીં, અને તે દુર રહેવાની કાંઈ જરૂર નથી પણ આપણે જે નાજાગવાનું છે તે એજ છે. જગતના મોઢની જે જે વસ્તુઓ છે તે બધી વસ્તુઓ જે જેવાં છે પણ તેમ છતાં એ એ જેરને આપણે ખાઈએ નહીં. તેા તે આપણને ખાદી શકે તેમ નથી. માટે દુનિયાથી દેવા કન્યાનું નથી. કારણ કે દુનિયામાં તેા સારી માઠી દેવક ચીજ રહેવાનીજ. એ માયા ન હોય તેા પછી જગતજ આ માટે હોય? માટે જ્યાં મુખી માયા છે ,

મનુરી મળી શકતી નથી, તેથી તેઓ દુઃખી થાય છે. એક તરફથી સંત્યાઓની શોધથી જ્યારે આવી તુકથાની થાય છે. ત્યારે બીજી તરફથી સંત્યાઓની મદદથી અનેક જાતના લાભ પણ થાય છે, એટલુંજ નહીં પણ હજી તો બીજા અનેક જાતના સંત્યાઓ દુનીયામાં વધવાનાજ છે. અને હવે તો તે વધે તેમાંજ કાચરો છે.

આમાં આમાં અનેક કારણોને લીધે અગાઉના જમાના કરતાં હાલના વખતમાં દોકોની સ્થિતિ કંઈક જુદાજ પ્રકારની છે. માટે તેઓને મદદની જરૂર છે. અને તે માટેજ આ બ્રાહ્મ-જાવનો જમાનો કહેવાય છે. કારણ કે હાલના વખતમાં અરસ-પરસની મદદ વિના ટકી શકાય તેમ નથી. માટે જગતજુલુસ ઇચ્છતારા મહાત્માઓ કહે છે કે, મંદિરો તરફ ધાર્મિક દોકોની જેવી પૂજ્ય બુદ્ધિ છે તેવી પૂજ્ય બુદ્ધિ હાલના વખતમાં પરમાર્થનાં ખાતાઓમાં રાખવી જોઈએ. જેમ દરદોજ મંદિરમાં જવાની ફરજ છે તેમ નિયાજ, હોરિપટલ, કેદખાનાં, અનાયા-શ્રમ, સે.સદન, બોર્ડિંગ, મુસાફરખાનાં, કન્યાશાળા, કર્ત-રત્નશાળા, લાયબ્રેરી, લેબરવાખાતું, આદિ વખતનાં ફેટો, ઉદ્યોગશાળાઓ, વિદ્યાલય અને એવાંજ બીજાં પરમાર્થનાં ખાતાંઓમાં દરદોજ જવાની જરૂર છે. અને જેમ વાર તહે-વારે મંદિરમાં મદદ કરીએ છીએ તેમ પ્રસંગોપાત્ આમાં આ ખાતાંઓને મદદ કરવી જોઈએ.

જેમ મંદિરમાં રજબોગ, છપ્પનસોમ, દ્વિતીયા જુદા-વવા, ધન ચઢાવણી, દીપમાગ્ગ પૂરવી વગેરે કામોમાં મદદ કરીએ છીએ તેમજ ઉપર જણાવ્યાં તેવાં પરમાર્થનાં ખાતાં-ઓમાં બની શકે તેટલી મદદ કરવી જોઈએ. મંદિરમાં જઈને જેમ કાંઈક શાંતિ મેળવીએ છીએ તેમ આમાં પરમાર્થનાં ખાતાંઓમાં જઈને પણ શાંતિ મેળવતાં શીખવું જોઈએ. અને આપણે જેમ જેમ સમજીએ છીએ કે, મંદિરમાં જવાથી પુણ્ય થાય છે ને પ્રભુ રાજ થાય છે, તેમજ આમાં પરમાર્થનાં ખાતાંઓ માટે પણ જેમ સમજવું જોઈએ કે તેમાં જવાથી, તેમાં ભાગ લેવાથી અને તનથી, મનથી કે ધનથી બનતી મદદ

માનદાં જાણ્યાં આવે છે. ઉપવક્રપાનું દેખાઈ આવે છે. કાંઈક સ્વાર્થ દેખાઈ આવે છે. લોકલાજ દેખાઈ આવે છે. અને જાણે તાજાંરીને લીધે અથવા ફરજ પડવાને લીધે નથા મન દેવા-વાને દેવાયતે જો બધું કરનાં દોષ તેવો આજામ થઈ જાય છે. તેઓની વાતોમાંથી જેમ આવું પાતાણ દેખાઈ જાય છે તેમજ નેણોના વિચારોમાં પણ બહુજ જબરો બોલાણો દોષ છે. તેઓ બહારથી મન ઉપવામ કરતા દોષ પણ મનના વિચારો કાંઈ જુલાજ વેગમાં ને જુલીજ દિશાએ ચાલતા દોષ છે. તેમજ કામોની જાળમાં પણ તેજુજ અધાર્થ દોષ છે. જે કરવું ભેદજો તેથી ઉત્કૃષ્ટ તેઓ કરતા દોષ છે. એટલે પોતાના પ્રમાણમાં તથા દેશભાગના પ્રમાણમાં તેઓ જતાં કામો કરી શકતા નથી.

દ્વયે વિચાર કરો કે, જેની વાતોમાં પાતાણ દોષ, જેના વિચારોમાં દેખાતું ન દોષ અને જેનાં કામો દેવજ ઉદ્ધટા પ્રકારનાં હોય તેવા માણસોની એકઠી અમીઆરણો તેઓને કેટલુંક બળ આપી શકે ? ને કેટલાક આગળ વધારી શકે ?

બધુઓ ! આપણે જ્યાં ધનું ખર્ચ આમજ કરનારા છીએ, તેથીજ અપણી ધર્મની બહારની ક્રિયાઓ આપણને જેવાં ભેદજો તેવાં ફળો આપી શકતી નથી. કારણ કે ધર્મની બહારની જડ ક્રિયાઓ કે જે સદેસાઈથી જની શકે નથી દોષ છે તે કરવા આપણે મંડી પડીએ છીએ. પણ અતરનાં જે ચાલે બહારની જરૂર છે, જે આવનાઓ ફર-પવાની જરૂર છે, હૃદયના જે સદગુણો ખીસવવાની જરૂર છે અને ધર્મની બહારની ક્રિયાઓ કરતી વખત જમા-નાને જોવાની તથા દેશની સ્થિતિને જોવાની જે જરૂર છે, તે આપણે જોતા નથી. આ બધી જાગતોમાં આપણે બેદરકાર રહીએ છીએ, અને માત્ર કંઠી ભાંપી લેવામાં, ટીકું કાઢી લેવામાં, દર્શન કરવા જવામાં, ન્હાવા ધોવામાં, છાંંટાથી ઊ-વાઈ જવામાં કે પ્રથમ ખુન ખાઈ લખને પછી થોડા કસાક બૂખ્યા રહેવામાંજ આપણે ધર્મ માની લખજો છીએ. પણ જે ખરેખરી કરવાની જાગત છે, ને પૂરેપૂરી જાગતની જાગત.

તેમજ જે હુએ દલાલ મળ્યો હોય તો પણ તે આપણને ઉતરી નાય છે. અને પોતાના મળતીયા દુકાનદારનો હલકો માત્ર અપાવી પોતે તેમાંથી ચોટી રકમ હોઈયાં કરી નાય છે. એમ ન થાય માટે વિચાર લાયક હુશિઆર દલાલની જરૂર છે.

હવે વિચાર કરો કે ત્યારે જમતની નજીવી નજીવી વસ્તુઓની ખરીદી માટે પણ દલાલની જરૂર છે, ત્યારે ધર્મની અત્યાધિક ચીજો ખરીદવા માટે દલાલની જરૂર હોય તેમાં તો નવાઈજ શું ? કારણ કે ધર્મની ઘણી જામતો બહુ અટપટી હોય છે. ઘણી જામતો વાંધા ભરેલી હોય તેવી લાગે છે. ઘણી જામતો ચોખ્ખો નહીં ન દેખાય તેવી હોય છે. ઘણીજે જામતો ખરીદ કરવા જેવી હોય છતાં પણ તે વાતની આપણને અજાણ ન હોય તેવી હોય છે અને ઘણીજે જામતો ઉપરથી બહુ ચારી દેખાવી હોય તથા ઘણા લોકો તે લેવા હોય, તે જોઈને આપણને પણ તેવી ચીજો લેવાનું મન થાય છે. પણ ખરી રીતે જોતાં તેમાં કાંઈ માત્ર રોતો નથી. આવી રીતે ઘણી જામતોમાં આપણું અજાણપણું હોય છે, તેથી જોઈ જામતોની ખરીદી કરતા જતાં ઘણી વખત બૂઝ ખાઈ જઈએ છીએ. અને જોકે ગદલે બીજું લઈ લઈએ છીએ અથવા જે દુકાનેથી ખરીદી કરવી જોઈએ તેને ગદલે બીજી દુકાનેથી ખરીદી કરી લઈએ છીએ આમ ન થાય માટે ધર્મનો મારો ખરીદવા સારૂ સંત-રૂપી દલાલને નાથ રાખવાની જરૂર છે. કારણ કે જમાનાને અનુનનતા હુશિઆર મત જે માથે હશે, તો આવી જામતોમાં આવી જાતની ભૂલો થશે નહીં. માટે નિષ્કપટી સંતોને આપણા મદદમા રાખવા જોઈએ. અને તેઓના સમાગમમાં રહેવું જોઈએ. કારણ કે જે નિષ્કપટી સંત હોય છે તેઓએ પોતાની જીંદગી ધર્મમાં જાંત્ર કરેલી હોય છે. જોકે તેઓને દુનીયાદારીની બીજી નાની નાની ઉપાધિઓ નહીં નથી. તેથી તેઓ દેશના તથા દુનીયાના ઘણા જગ્યામાં ફરી શકે છે ઘણાએ જુદા જુદા સંતોને મળી શકે છે. ધર્મના જુદા જુદા વાંધા ભરેલા તથા મુશ્કેલ સવાલો ઉપર વાદવિવાદ કરી શકે છે. અને રાવતિવસ એમાંને એમાં લાગેલા રહે છે. તેથી તેઓને જે સંબંધી

વહેવાર મુધરે તોજ ધર્મ પાગવાનું જગ મેગવી શકાય છે, અને જો વહેવાર મુધરે તોજ આ સંસારમાં સ્વર્ગ ભોગવી શકાય છે, તથા જો વહેવાર મુધરે તોજ આ છંદગીમાં સ્વર્ગ મનુજવી શકાય છે. આમ હોવાથી વહેવાર મુધારવા ઉપરજ પરમાર્થ મુધરવાનો આધાર રહેલો છે. મારે વહેવાર અને પરમાર્થ રો જન્મે જુદી જુદી વસ્તુઓ છે તથા એક એકથી વિદોષી છે એમ ન માનતાં ને એવી જૂઠામાં નહિ પડ્યા રહેતાં પ્રથમ વહેવાર મુધારવાની ઠાણિય કરો એટલે તેમાંથી જોની ઢેજે મેજે પરમાર્થ પણ મુધરી રુકશે. મારે પ્રથમ વહેવારમાં યોજખાઈ રાખતાં રીજો. વહેવારમાં યોજખાઈ રાખતાં રીજો.

૩૮-આવકના પ્રમાણમાં ઇનકમ ટેક્સ ભરવો જોઈએ,

જો ન ભરીએ તો દંડ થાય. તેમજ આવકના

પ્રમાણમાં પ્રભુતા કર પણ ચુકવવા

જોઈએ. એટલે કે ઉપજના

પ્રમાણમાં ધર્માદામાં પણ

પૈસા ખર્ચવા જોઈએ.

જે માન્ય નિયમનુચ્છે કરે છે, નિયમને કેળવણી આપે છે, નિયમના મુલ નહિ નહોતો બધાએ છે. પૂરો બધાએ છે, દવાખાનાંની ખર્ચે છે અને ખીજી અનેક જગતની સગવડો રાખે છે. તથા જેના મુલ નાટે હકકરનું તથા પાલીસનું ખર્ચે ભોગવે છે તે માન્યને મદદ કરવા મારે નિયમે આવકના પ્રમાણમાં રાખવા કર બન્યા જોઈએ અને એવા કર ન ભરે તો તે કર ન ભરનાર ગુનેગાર ગણાય છે ને તેને શિક્ષા થાય છે. કારણકે જે માન્યના કલ્યાણમાંથી આપણું રક્ષણ થાય છે તથા આપણી સગવડો સવચાય છે ને રાખ્યને યોગ્ય પ્રમાણમાં કર ભરવા જોઈએ, તેમજ જે સર્વ શક્તિમાન પરમ.તમાએ આપણને હિતમ મનુષ્ય અવતાર આપેલો છે, જેણે આપણને જાતું અનુકૂળતા વાળા મુલકમાં જન્મ આપેલો છે, જેણે આપણને સારી જાત આપી છે જેણે આપણને જહાં માતાપો

તો કેદમાંજ જવું પડે છે, ત્યારે જે માણસ પાસે પૂતાં સાધનો હોય છતાં પણ પ્રભુના કર નહિ ભરે, તેના કેવા હાલ થયે? એ જરા વિચાર તો કરો! માટે છતાં સાધનોએ એવી શૂણ્યતા ન રહી જવાય અને સ્વર્ગને બદલે નરકમાં ન ગાદ્યું જવાય એ ગંભીરજાણે તથા એમ વિચાર કરજો કે જે ધન સાથે ચાલતું નથી, જે ધનને અહીં છોડીને મરી જવું પડે છે, જે ધનને પાડગથી બીજાઓ ખાઈ લાય છે અને જે ધન મુકને ના જવાયો મરતી વખતે બહુ અફસોસ થાય છે, તે ધનન ના-પર્યેત્તમાં આ-માનો આનંદ તથા અશ્વ-રત્ન રૂપા મેળવી શકાય છે ત્યાં એવી અમૂલ્ય તક તે મળે, માટે જો દરેક માનવ એવી તક જોઈ અને તેમ વધા-રેમ વધારે તેના જે એ અને ખુશ હૃદયથી દાન કરતાં રહેતો રહે.

૩૬-મકનોનાં દદગ મજામુત પત્થરની બી'ત જેવાં
 દોગ છે, નથી તેમાંજે પથરો મારીએ તો ને
 તેને નરિ, વાગનાં તેમાં અથામને પાછો
 ૫૮ છે અને ને મારનારનેજ વાગે
 છે, માટે આવી બૃહ કરતા
 પદ્મના બૃહ સ બાળમે.

અર્થ-૩૬ મકનોનાં દદગ મજામુત પત્થરની બી'ત જેવાં
 દોગ છે, નથી તેમાંજે પથરો મારીએ તો ને
 તેને નરિ, વાગનાં તેમાં અથામને પાછો
 ૫૮ છે અને ને મારનારનેજ વાગે
 છે, માટે આવી બૃહ કરતા
 પદ્મના બૃહ સ બાળમે.

એટલુંજ નહીં પણ જે માણસ તેઓના નિયમથી જરાક પણ પાછગ રહે અથવા જરાક પણ આગળ વધી જાય તે તેઓ સહન કરી શકતા નથી. તેથી પાછગ રહેનાર માણસની નિંદા કરે છે. અને આગળ નીકળી જનાર માણસને ગાંડો સમજી તેને કામમાં રાખવા ઇચ્છે છે. પણ ભકતોની સ્થિતિ તો એવી ધણ ગમેલી હોય છે કે, તેઓ વહેવારી માણસોની સાથે કદિપણ આત્મી થકે જ નહીં. તેઓ કેટલીક બાબતોમાં હમેશાં તેઓનાથી આગળ રહેવાના, અને કેટલીક બાબતોમાં હમેશાં પાછગ રહેવાના. અને એ વાત વહેવારશત્રુ માણસોને પાત્રે નહીં. તેથી તેઓની વચ્ચે કજીઓ તો થવાનોજ એમાં કાંઈ પણ શક નથી. એવા કેસો અગાડના વખતમાં પણ કેકાણે કેકાણે બનેલા છે, અને હાલના વખતમાં પણ એવા કેસ કેકાણે કેકાણે જોવામાં આવે છે. પણ એ બધા કેસનું પરિણામ અંતે એકજ હોય છે. અને તે એકે, બધા કેસમાં અંતે ભકતોજ જીતી જાય છે. કારણ કે તેઓના હૃદયમાં પ્રભુપ્રેમ હોય છે. તેથી તેઓ પ્રભુને અર્પે ધણું કષ્ટ સહન કરી શકે છે. પ્રભુપ્રેમને લીધે તેઓનાં મન મજબુત થઈ ગએલા હોય છે. પ્રભુપ્રેમને લીધે તેઓને વિકારોના ધક્કાઓ આછા લાગે છે. પ્રભુ પ્રેમને લીધે તેઓ ઘણી નાની નાની બાબતોમાં મન બગાડતા નથી. અને પ્રભુપ્રેમને લીધે તેઓ પં.નાન. ખજાનોમાં તથા કાંઈમાં એટલા બધા મસ્ત થએલા હોય છે કે તેઓને પોતાની આસપાસની નાની નાની વાતોની દરકાર હોતી નથી. તેથી બીજાઓના વિરોધથી ઉલટું તેમનામાં એક જાતનું કુદરતી બળ આવતું જાય છે. તેથી ભકતોનાં હૃદય બીજા જેવાં મજબુત બની જાય છે. એટલે તેમાં બીજાઓ કાંકરા મારે તો તે તેને વાગતા નથી, પણ એ કાંકરા તે બીજા ઉપરથી પાછા ફરવાય છે અને તે ધા કરનાર નેજ પાછા વાપ્રે છે. મતલબ કે જે ભકતોનું બુંદું કરવા જાય તેઓનુંજ બુંદું થાય છે, અને અંતે તેઓને પરતાવે કરવો પડે છે કે અમે આ ભકતની સાથે કજીઓ ન કર્યો હોત તો ઠીક થાત, કજીઓ કર્યાથી તેઓને તો ઉલટો લાભ થયો,

પણ અમારી ઉલ્લી ખસાળી થઈ છે. આવી રીતે ઘણા માણસોને પાછળથી પરતાવું પડે છે. માટે જે ખરેખરા જાડે હોય તે ગમે તે દેશના હોય અને ગમે તે ધર્મના હોય, તે પણ જો તેનામાં પ્રભુપ્રેમ હોય તો તેની સાથે ટટી કરશે માં તેની સાથે વિરુદ્ધતા કરશે માં અને તેની પછવાડે લાગી તેની ખોટાઈ કર્યા કરશે માં. કારણ કે કોઈ પણ રીતે એને તમે પહોંચી શકશો નહીં. એના હૃદયમાં જે બળ છે તે બળ તમારા હૃદયમાં નથી, અને એની મદદમાં જે મહાન શક્તિ છે તે તમારી મદદમાં નથી. કારણ કે તમારામાં તેઓના જેટલો પ્રભુપ્રેમ નથી. માટે ખરા ભક્તોની આગળ નો સદાય ઝુકી પડજો, અને તેઓ રાજી રહે નેમ કરજો. જો એમ નહીં કરો તો તેઓની સાથે થશે નો અને તમારેજ પરતાવું પડશે. કારણ કે એની દિવાલોમાં તમારા કાંકરાઓ ખુંચી શકે તેમ નથી, એ વાત યાદ રાખજો.

૪૦-ઇન્દ્રિયોની જે કુદરતી ઇચ્છાઓ છે તેને મહાત્માઓ કાંઈ ખુઝાવી દેતા નથી કે ભાંગી નાખતા નથી, પણ જે સાચું છે તે સાચું છે તેની તરફ ઇન્દ્રિયાને વાળે છે.

દુનિયા દરેક ધર્મના ત્યાગના વિચારો ઉપર બહુ ભાર મૂકેલા હોય છે અને તેના પર કાલના ધર્મના તો એ બાંધેલ ઉપર ખાત બંધુજાન મકરાના આંતરે જે તેથી ઘણાં લાયક માણસો વિના કાનગળાવટી ગાવાઓ બની જાય છે અને દેશની ઉપર આવ્યા ઉપર થઈ પડે છે આ બધું ત્યાગનું ખરું સ્વરૂપ ન સમજાવતેને લીધે થાય છે. એક ધર્મની બાજુ તમાં ત્યાગ એ બહુ જરૂરની વાત છે, અને માણસની છાંદોશીમ શાન્તિ મેળવવા માટે અનિવાર્ય ત્યાગ એ બહુ ઉત્તમ વાત છે પણ હાલના વખતમાં ત્યાગનું સ્વરૂપ, વેરાગ્યનું સ્વરૂપ અને સંતનું સ્વરૂપ બહુલક યથું છે. તેથી લોકો ખોટા ત્યાગ તરફ ઉતરી પડે છે. તેમ છતાં કુદરતના નિયમ વિરુદ્ધનો ત્યાગ તેઓ

પાત્રી શકતા નથી, તેથી પદિત્વામે ઉભરી તેઓની ખરાબી થાય છે. બીજી તન્દ્રી ત્યાગની આજ્ઞા નહિ માનનારા તથા તેની કિંમત નહિજ ગ્રમણનારા અને મોજશોખમાં પડી રહેનારા લોકો કહે છે કે, શું આ જગતના ભોગવવા લાયક પદાર્થો ભોગવવા માટે નથી? શું ગુણ ભોગવાને વાસ્તે ઇન્દ્રિયો નથી? શું બુદ્ધિ મરવા માટે ને દુઃખી થવા માટે આ જીંદગી આપવામાં આવી છે? શું સુનિમગ્ન લેવા માટે જીંદગી આપી છે? શું કાનમાં ફનાં પુંમમાં, લાકડાની ખીટીઓ કે આંગળીઓ ખોમી રાખવા માટે કાન આપ્યા છે? અને શું અંધારી ઝોરડીમાં પૂરાઈ રહેવા માટે આંખો આપી છે? શું એ બધી ધીજ દાખી નાખવા જેવી છે, કે તેની શક્તિઓ નાશ કરી નાખવા જેવી છે? આવા મવાલો પૂછે છે. ત્યારે બીજી તન્દ્રી ખેટા ત્યાગમાં બહુ આગમ નીકળી ગએલા માણસો કહે છે કે, અ. જીંદગી કંઈ મોજશોખ માટે નથી, આ જીંદગી કંઈ એક આરામ ભોગવવા માટે નથી, આ જીંદગી કંઈ વિપયોમાં ગુમાવી દેવા જેવી નથી. અને આ જીંદગી કંઈ માયાના મોહનાં પડવા રહેવાની નથી, માટે જેમ અને તેમ વધારેના વધારે ઉપવાસ કરવા લેઈએ, જેમ અને તેમ ત્રાસવાનાં વાળીનો આછામાં આછો ઉપયોગ કરવો લેઈએ, જેમ અને તેમ આછામાં આછું લેવું લેઈએ, જેમ અને તેમ આછાના આછું નાબળવું લેઈએ અને જેમ અને તેમ દશે ઇન્દ્રિયોને વધુના વધુ વશ રાખવી લેઈએ. એટલુંજ નહીં પણ બધી જાતની ઇન્દ્રિયોની શક્તિ જેમ કોઈક ધાય તેમ કરવું લેઈએ. કારણ કે જો ઇન્દ્રિયોમાં બહુ જોર હોય તો તેનો દુરુપયોગ થયા વિના રહે નહીં માટે જેમ અને તેમ ઇન્દ્રિયોના જોરને ભાંગી નાખવું લેઈએ, આમ કહે છે, એટલું નહીં પણ ઠેરઠાક સાધુઓ તો તે પ્રમાણ કહે પણ છે. અને તેવા પણ કંઈ ચેટા પછા નથી. પણ એની સંખ્યા બહુ મોટી છે.

હવે આપણે કરવું શું? કારણ કે આ જાને જાબત એક એકથી તદન વિરૂદ્ધ છે, અને તેમ છતાં એ જાને જાબતોમાં... કાંઈક સત્યતા પણ લાગે છે. માટે હવે અમારે શું કરવું

વાને રત્નો મળે તેને ખાતરજ બોલવું જોઈએ. પોતાના અનુભવનો લાભ બીજાઓને આપી શકાય તેને ખાતરજ બોલવું જોઈએ. અને પોતાની ક્ષરજ બાજી શકાય તથા ઉચ્ચતિના રસતામાં આગળ વધી શકાય તેને ખાતરજ બોલવું જોઈએ. આમ સમજીને તેઓ બોલે છે. અને આ બધા નિયમો પોતાના હૃદયમાં રચ્યા કરતા હોય તેની આગે લગ્ન રાખીને તેઓ અંદરથી શબ્દોને બહાર પાડે છે. તેથી તેઓના શબ્દો અંતરની લાગણીવાળા હોય છે. તેઓના શબ્દો રચ બદલા હોય છે. તેઓના શબ્દો મીઠાશવાળા હોય છે અને તેઓના શબ્દોમાં કાંઈક જોવું લાગુ હોય છે કે તેઓ હસતા હસતા, રમતા રમતા, નાચતા નાચતા, કુદતા, કુદતા અને સાંદર્યવાળા લાગતા લાગતા આમા માણસના હૃદયમાં ખુંચી લાય છે. તેથી તેઓને એ શબ્દો બહાર પડતા નથી, આકરા લાગતા નથી, નહીં બની શકે તેવા લાગતા નથી, અને માત્ર ખાલી પંડિતાર્થ બતાવનારા કંઈક લાગતા નથી. પણ એ શબ્દો તેઓને ગમી જાય તેવા હોય છે. અને એ જ્ઞાનને તેઓ જીવંતી શકે એમ તેઓને લાગે છે. તથા એ શબ્દોને પોતાના હૃદયમાં કાનરી રાખવાની તેઓને સ્વાભાવિક રીતેજ હચ્છા થઈ જાય છે. તેથી જ્ઞાનીઓની વાણી તેઓનું પોતાનું તથા બીજાઓનું પણ કષ્ટપાણુ કરે છે. અને એવી યોગ્ય વખતે તથા યોગ્ય ઠેકાણે યોગ્ય શબ્દોમાં વપરાયેલી વાણી મનુષ્યને પણ ખચી લાગે છે. તેથી એવી જાનની વાણીથી પણ મદાત્માઓ પોતાનું તથા બીજાઓનું ધનુએ જાણ કરી શકે છે. માટે મદાત્માઓ તમજે છે કે મનુષ્યે કૃપા કરીને આપેલી અમૂલ્ય વાણી કાંઈ દેહી દેવા જેવી કે નાશ કરી નાખવા જેવી નથી. તેમજ તેને તદ્દન દાગી દેવાની કે કચરી નાખવાની પણ જરૂર નથી. પણ માત્ર તેને સદુપયોગ કરવાની જરૂર છે. અને તેને આરે રસ્તે વાગવાની જરૂર છે. એ એમ કરતાં આવડે તો વાણીથી પણ કષ્ટપાણુ કરી શકાય છે.

મદાત્માઓ જ્યારે વાર્ણીનો આવી રીતે સદુપયોગ કરે છે ત્યારે મદાત્મા અનુસાર ત્યાગીઓ તથા અધ્ય અધ્યાવાણ

રોય ત્યાં પણ દશ શબ્દ જોતી નાખે છે. જ્યાં નરમ
 થી જાણી શકું રોય ત્યાં પણ નેજો દેહદશાબ્દો જોતી દેહે.
 પ્રથમના શબ્દોની જરૂર રોય ત્યાં દેહના શબ્દો જોતી દે
 ત્યાં માંનિ આપવાની જરૂર રોય ત્યાં દિલગીરી વખાણનાં
 જોતી નાખે છે. જ્યાં પાણીને ચાતી શકું રોય ત્યાં
 વાપરી નાખે છે. જ્યાં જગત વખાણની જરૂર રોય ત્યાં
 નિરાકારનાં વચ્ચે દેહી નાખે છે. જ્યાં જગ શુભ
 ની જરૂર રોય ત્યાં પણ નેન જરૂરે માખત્રીયા શબ્દો
 રોય કરે છે ને પ્રથમના કર્યા કરે છે. જે જાળવમાં કાંઈ
 કહેવાની જરૂર ન રોય ત્યાં પણ નેજો જોતી જોતી કણ
 જોતી દે છે જે દેહને પાતાના શબ્દોનું વચ્ચે પડે નેમ
 રોય ત્યાં પણ નેજો જોતી નાખે છે. જે દેહને દેહવાની
 જરૂર રોય તે દેહને પણ શરમને જાનર અથવા બીકને જા-
 નેજો જોતી શકના નથી. જ્યાં દેહને જાંતુજો પાટી લેવા જેવો
 મંગ રોય ત્યાં તેજો અનિશ્ચય વિલાય કરીને રાયાજ કરે છે.
 દેહને નરમ ઉપદેશથી જાણી શકે નેન રોય ત્યાં પણ નેજો
 જોતી લક્ષ્ય કરી નાખે છે અને જે દેહને કોમળ શબ્દોથી
 જા લાગતી બતાવવાની જરૂર રોય તે દેહને પણ નેજો
 જોતું જોતું વેનરી નાખે છે. તેથી તેજો અગ્રજામણા થઈ
 પડે છે તેથી તેજોની વાળી તેજોને બાંધન કરનારી થઈ પડે
 છે, અને તેથી તેજોની વાળી તેજોને હંદાન કરનારી તથા અપ
 દેહને અપાવનારી થઈ પડે છે એટલે તેજો વાળીની દરિયાદ
 કર્યા કરે છે અને જુબની દેહથી બધી ખરાબી થાય છે તેની
 જાણ કર્યા કરે છે પણ પાતાની બુલંત લીધે ખરાબી થાય
 છે, પાતાના અજાનપણને લીધે ખરાબી થાય છે, અને પોતે
 પાતાની નહિયા નમજતા નથી તથા નામા માણસની સ્થિતિ
 નમજતા નથી તેને લીધે તેજોને નુકસાન થાય છે. કાંઈ
 પરમાત્માની આપણી નિર્દોષ વાણીમાં ખરાબી રહેલી છે
 એમ નથી, તેમજ વાણી તેજોનું જુદું કરે છે એમ પણ નથી;
 પણ વાણીને ઉપયોગ કરનાં તેજોને આવડતા નથી તેથી તેજોની
 ખરાબી થાય છે. માટે એમાં કાંઈ વાણીને દોષ નથી. પણ

છે. પણ પ્રભુએ આપેલાં ઈન્દ્રિયોનાં સ્વાભાવિક બળને અટકાવવું અથવા નોટી પાડવું એ કાંઈ આપણું કામ નથી અને એ કલ્યાણી કાંઈ જરૂર પણ નથી. તેમજ અમે એટલા આમર છતાં પણ એ બની શકે તેમ પણ નથી. જાદુ તો કદાચ આંખ દોરી શકાય પણ અંતરમાંથી જે જોવાની ઈચ્છા છે તે ઈચ્છાને નાશ કરી શકાય નહીં. તેમજ કદાચ ઘણા ઉપવાયો કરી શકાય પણ હૃદયમાં જે રમ્મ જોગવવાની ઈચ્છા રહેલી છે તે ઈચ્છાઓને મારી નાખી શકાય નહીં. અને મારીએ તો પણ તે મરે નહીં. કારણ કે એ જીવની માથે જરૂરથી જીવને આગળ વધારનારી કુદરતી ઈચ્છાઓ છે. માટે ઈન્દ્રિયોની શક્તિઓનો નાશ કરવો કે તેને તૂટા અટકાવી દેવાનો ઉપાય કયો નહીં. પણ ઈન્દ્રિયોની કુદરતી શક્તિનો અદુષ્ટોગ થાય તેમ કરે તેને આદે માંમે વગાય તેમ કરે. અને તેમાં જે આપણી કલ્પનાઓ બગી ગયેલી છે, તથા આપણા મનની નજાતી જાતી ગયેલી છે તે નીકળી જાય તેમ કરે. એટલે ઈન્દ્રિયોની મદદથીજ ઉચ્ચ આગળ વધી શક્યો. અને બહુ સંકેતાઈથી કલ્યાણના રસ્તામાં જઈ શક્યો. માટે ઈન્દ્રિયોને ન્યાયા રસ્તામાં વાળવાની કોશિશ કરે.

૪૧-ધર્મમાં આગળ વધવાનાં તથા સાધનો છે, વખત, પૈસા ને શ્રુદ્ધિમળ. એ તથા વસ્તુનો જે વિચારી વિચારીને ઉપયોગ થાય તો ધર્મના રસ્તામાં જલદીથી આગળ વધી શકાય છે.

ઘણું માણસોની હિંદા એવી હોય છે કે, ધર્મના રસ્તામાં આગળ વધાય તો નાહું. તેથી જે જાનના ઘણા ઉપાયો કરે છે. પણ તેમ છતાં આપણું જોઈએ છીએ કે, બહુજ થોડાં માણસો ખરેખર બગત થઈ શકે છે, જાડી તો બધા ટોળા ટિમાકમાં, આડંબરમાં, ઉપરછરાપણમાં ને પોલપોલમાંજ રહી જાય છે. કારણ કે ધર્મની જાણી આગળ માટે અને સરિજન થવા માટે શું શું કરવું જોઈએ તેની ખરી કુચીઓ ઘણા માણસો જાણતા નથી, અને કેટલાક માણસો એવા પણ

આવી રીતે દરેક માણસ ધર્મની મુખ્ય ત્રણ ફરજમાંથી. એકારી ફરજ લઈને બેસી જાય છે. અને તેમાંજ સંતાપ મानी લે છે. તથા એમ માને છે કે, આપણાથી આટલું બને છે તે પણ ઘણું છે. બીજાએ એટલું પણ ક્યાં કરે છે? આવા વિચારોમાં રહેવાને લીધે ઘણા માણસો ધર્મની જાળનોમાં આગળ વધી શકતા નથી. પણ ઘણા વંદો મુધી જ્યાંના ત્યાંજ પડ્યા રહે છે. અને તેમ છતાં પાતાના મન-માંથી એમ કુલાયા કરે છે કે, અમે ઘણુંએ કરીએ છીએ. એવી ભૂતને લીધેજ માણસો પાછળ રહી જાય છે.

ઘણી વખત ને ઘણું ઠેકાંપું એમ પણ બને છે કે, વખત, પૈસા તથા બુદ્ધિબળ એ ત્રણે ત્રીજોની ખરીમ એક સાથે ઉતરેલી હોતી નથી. જેમકે ઘણા માણસો બુદ્ધિશાળી હોય છે અને વખત રાત્રી શકે તેવી સમવડવાગત પણ હોય છે છતાં પણ તેઓની પાસે પૈસાની મુટ હોતી નથી. તેમજ કેટલાક માણસો એવા હોય છે કે, જેઓની પાસે વખત તથા પૈસાની મગવડ હોય છે પણ બુદ્ધિબળ હોતું નથી. અને ઘણા માણસો એવા હોય છે કે, જેઓમાં બુદ્ધિબળ હોય છે અને પૈસા પણ હોય છે, પણ તેઓના કુદરતી સંતે-ગોજ એવા હોય છે કે તેઓને વખત મળતો નથી. આવી રીતે જુદા જુદા માણસોને જુદા જુદા પ્રકારની ખરેખરી અટચણા હોય છે, તેથી તેઓને જે જાગૃતની અટચણ હોય ને અંગમાં તેઓ પછાત રહી જાય છે. પણ એ અંગમાં પછાત રહે તેમા તેઓને બહુ હોય હોતો નથી. કારણ કે તેઓની આત્મપાત્રના સંજોગોજ એવા હોય છે, અંતરે જેની પાસે કુદરતી રીતેજ ઓછાં સાધન હોય તે માણસ એ વધારે સાધનોવાગાના જેટલું ન કરી શકે ના તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. એટલુંજ નહીં પણ તેઓ થોડું કરે તોપણ પ્રભુ તેઓનું ઘણું મानी લે છે. કારણ કે એમાં કાંઈ નેઓનો જાન વાંકે હોતો નથી. તેથી વખત પૈસા કે બુદ્ધિબળ એ ત્રણ-માંથી જે જાગૃત પાતાનામાં કુદરતી રીતે ઓછી હોય તે જાગૃત ઓછી વપતય તોપણ ચાલી શકે છે. પણ એ ત્રણ-

જરૂર છે. અને વખત એ જીંદગી છે. માટે જીંદગી વધારવી તથા શરીરને આરોગ્ય રાખવું એ પણ ધર્મની ફરજ છે.

ખીલું એ પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે કે, પેશાથી તો નફામાં જવાય છે. પેશાથી તો મેદ ઉત્પન્ન થાય છે. પેશાને તો ન્યાયજ કરવો જોઈએ. અને પેશાને તો અડવાની પણ જરૂર નથી. આવા વિચારે ત્યાગને ત્યાગે હોદ્દામાં દેશાઈ ગયા છે. ને પર કરી ગયા છે, તેથી અપણે ધર્મના રસ્તામાં કે જગ-બચવારમાં આગળ વધી શકતા નથી. માટે દરેક માણસે એમ સમજવું જોઈએ કે, પેસા મેજવવા ને તેને પ્રભુને અર્થ સારાં કામોમાં ખર્ચવા એ પણ ધર્મની એક મોટામાં મોટી ફરજ છે. માટે પેસા મેજવવા સારૂ જેટલા અને તેટલા વ્યાજખી પ્રયત્ન કરવા જોઈએ. કારણ કે પેસાની મદદથી પણ ધર્મના રસ્તામાં ખુલુ જલદીથી આગળ વધી શકાય છે. માટે દરેક માણસે પેસા કમાવાની ખાસ કાગજી રાખવી જોઈએ. કારણ કે પેસા પોતે કાંઈ ખરાબ વસ્તુ નથી. પણ એથી ઉલટું લક્ષ્મી એ તો ભગવાનનું અર્પુ અંગ છે. એટલે અર્ધ્ય વિના તો ક્ષિર પોતે પણ રહી શકે નહીં. ત્યારે માણસાનું શું ગળું છે કે તે લક્ષ્મીની મદદ વિના જીવી શકે ? કોઇને કોઈ રૂપમાં માણસને લક્ષ્મીની મદદની તો જરૂર છેજ. માટે તેને મેજવવાની દરેકે વ્યાજખી ઠાગ્રિય કરવી જોઈએ. કારણ કે તે પણ ભગવાનનું અંગ છે, અને ધર્મના રસ્તામાં આગળ વધારનાર છે. માટે પેસા મેજવવા એ પણ ધર્મની ફરજ છે. એમ સમજીને તેને મેજવવા જોઈએ. તેમાં માત્ર સંભાળવાનું છે તે એટલુંજ કે, તેનો મોઢ ન થઈ જાય, તથા તેના મોઢમાં ખીજ વસ્તુઓનું જ્ઞાન ન ભુલાઈ જાય, એટલું સંભાળવાનું છે.

ધર્મની ખાતર વખત અને પેસા એ જે જાગત રેગાવાની જેટલી જરૂર છે, તે કરતાં પણ જ્ઞાન મેજવાની ધધી વધારે જરૂર છે. કારણ કે એ બુદ્ધિગમ હોય તો વખત પણ રેગવી શકાય છે. અને પેસા પણ મેજવી શકાય છે. તથા તે બંનેનો સદુપયોગ પણ બુદ્ધિ બગથીજ થઈ શકે છે. માટે બુદ્ધિગમની સેા કરતાં વધારે જરૂર છે. તેથી અસહના પવિત્ર યપિએ પ્રાતઃ

૪૨-આપણી પ્રાર્થનાઓને સફળ કરવાના.

ઉપાયો.

૦

માણસની જીંદગી અપૂર્ણતાવાળી છે. તેથી તેને પૂર્ણ
તથા માટે ઘણાં સાધનોની મદદ લેવાની જરૂર પડે છે.
રણ કે મનુષ્ય જ્યારે પૂર્ણ થાય ત્યારેજ તેનો મોક્ષ થાય
. જ્યાં સુધી પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી તેનો મોક્ષ થય
કરે નથી. માટે પૂર્વેના મેળવવાની જરૂર છે અને પૂર્ણતા
મેળવવા સાફ આસપાસનાં સ્વાસ્થ્ય સાધનોની મદદની જરૂર છે.

આવાં સાધનોમાં પ્રભુની પ્રાર્થના કરવી અને તેની મદદ
પ્રાપ્તિ એ ઘણું ઉત્તમ પ્રકારનું સાધન છે. કારણ કે જેને
મેલી રીતે મદદ પ્રાપ્તિ આપડે છે અને જેને જેવી રીતે
દરની મદદ મળે છે તેનું જગ જાણુ વધી જાય છે, તેને
વિશ્વાસ જાણુ વધી જાય છે. તેનું જ્ઞાન જાણુ વધી જાય છે
મને તેનો સ્નેહ જાણુ વધી જાય છે. કારણ કે તે એમ સમજે
કે, પ્રભુની કૃપા મારી ઉપર છે. તેથી એ વિશ્વાસને લીધે
જિનામા નવું જગ આવી જાય છે એ જગને લીધે ખીજાં હક્કારે
સાક્ષીઓ કરતા તે માણસ જગ નોખો પડી જાય છે. કારણ કે
તેની મનની કાંઈ અજ્ઞ પ્રકારની હોય છે. અને તે એક અજ્ઞ
જગની ખુમારીમા રહે છે. એટલુંજ નહીં પણ બહારથી જેના
વચ્ચે એમ કાંઈ કે. આ કાંઈ કરતા નથી અને તેમ છતાં
તેની પાસે આટલું જાણું કેમ આવ્યું આવે છે? એ જોઈને
તેના અજ્ઞ થાય છે. એને જ જાણતી પ્રાર્થનાઓ મંજુર
પતી હોય તે જાણ પાસે પણ અજ્ઞ થાય છે કે, પ્રભુની
કૃપા તેના જાણ સવાથી તેનામા ધર્મનું જોર જાણુ વધી
જાય છે, તથા તેની આનંદપાનના કોઈએનાં પણ તેની અસરથી
જગ વધી જાય છે અને એ જોઈને ખીજાં ઘણાં માણસો
ઉપર તેની ઘણીજ બહી અનંદ થાય છે. માટે આપણી
પ્રાર્થનાઓ મંજુર થાય એવા ઉપાયો આપણે કરવા જોઈએ.

આજગ વધવા માટે અનેક સીઝની જરૂર પડે છે. તેથી
તે મેળવવા સાફ ધણ માણસો પ્રાર્થના કર્યા કરે છે. પણ

(૩) પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે માગવું, એટલે કે નિઃસ્વાર્થ-
પણ રાખવું. આપણી ઇચ્છા પ્રમાણે માગવું નહીં. કારણ કે
આપણી ઇચ્છાઓ વાંધા ભરેલી હોય છે. આપણી ઇચ્છાઓ
તો બહુ નાની નાની હોય છે. આપણી ઇચ્છાઓ તો
અધુરી અધુરી હોય છે. આપણી ઇચ્છાઓ તો ખીજી ઇચ્છા-
ઓની સાથે મેળામેળ થએલી હોય છે. આપણી ઇચ્છાઓ તો
ઘડીકમા બદલાઈ જાય તેવી હોય છે. આપણી ઇચ્છાઓ તો
માદશી ભરેલી હોય છે અને આપણી ઇચ્છાઓ તો કોઈ વ-
ખન આપનાં પોતાનું જ ભુંડું કરે તેવી હોય છે. માટે આ-
પણી ઇચ્છા પ્રમાણે માગણી કરવી નહીં, પણ એવી પ્રાર્થના
કરવી જોઈએ કે, જો આ મારી પ્રાર્થના તને બ્યાજબી લાગે
તો તે મંજૂર કર-અમારી પ્રાર્થના જો તારી ઇચ્છા પ્રમાણેની
હોય તો તે મંજૂર કર અને અમારી પ્રાર્થનાઓ જો અમારું કલ્યાણ
કરે તેમ હોય તો તે તું સ્વીકાર. પણ જો અમારી કોઈ ભૂલ થતી
હોય તો એવી બુદ્ધિ ભરેલી પ્રાર્થના તું સ્વીકારીશ માં. એમ
કરીને તથા એવી ભાવના રાખીને પછી પ્રાર્થના કરવી જોઈએ.
અને તેમા ખાતરી કરીને એવાજ મુદો આવેલાં જોઈએ કે,
તારી ઇચ્છા નમાનું ધ્યાન કારણ કે પ્રભુ જેવો મહાન
તેથીજ તેની ઇચ્છાઓ પણ મોટી છે. પ્રભુ જેવો દયાનો
માન છે તેવી તેની ઇચ્છાઓ પણ મહાન દયાવાળી છે. પ્રભુ
જેવો આત્મસ્વરૂપ છે. તેથીજ તેની ઇચ્છાઓ પણ આત્મ
આપનારી છે અને જેના પવિત્રતા પવિત્ર છે તેવી તેની ઇચ્છાઓ
પણ પવિત્ર હોય છે. પ્રભુ જેવો પ્રમદસ્વરૂપ છે તેવી તેની ઇચ્છાઓ
પણ પ્રેમમા ભીજાવેલી હોય છે. પ્રભુ જેવો ઉદાર છે તેવી તેની
ઇચ્છાઓ પણ ઉદાર હોય છે. પ્રભુ જેવો અભેદ ભાવવાળો છે તેવી
તેની ઇચ્છાઓ પણ અભેદ ભાવવાળી હોય છે. અને પ્રભુ જેવો
જ્ઞાનસ્વરૂપ છે તેના તેની ઇચ્છાઓ પણ ઉચી જ્ઞાનના જ્ઞાન-
વાળી છે માટે પ્રભુની ઇચ્છા ઉપ-લભામ છાંડી દેવી અને
તેની ઇચ્છાના આપણી ઇચ્છા મિજાવી દેવી તેમાંજ આપણું
કલ્યાણ છે માટે જો આવું નિષ્પૃષ્ઠીપણું રાખતાં આવડે અને
તેની ઇચ્છા પ્રમાણેનીજ માગણી કરીએ તો તે પ્રાર્થનાઓ બહુ
સહેલાઈથી ને તુરંતજ મંજૂર થાય II.

(૫) આપણી જે જે પ્રાર્થનાઓ હોય તે પ્રાર્થનાઓ વારંવાર કર્યા કરવી. તેમાં ખૂબ ઉડાબુધી, પ્રેમથી તથા ઉત્સાહથી લાગ્યા રહેવું ને પછી પ્રાર્થના સફળ થવા માટે ધીરજથી તેની રાહ જોવી. એથી ફતેહ મળે છે. પણ ઘણા બહનો ધીરજ રાખી શકતા નથી, અને ઘણા બહનો વારંવાર પોતાની માગણી કર્યા કરતા નથી, તેથી તેઓની પ્રાર્થના સફળ થતી નથી. કારણ કે ત્યારે પોતાની માગણી માટે પોતાનેજ જાગણી ન હોય ત્યારે તેમાં એકરકારી રાખી કહેલાય, અને જે બાબતમાં આપણી પોતાનીજ એકરકારી છે તે બાબત ઉપરં પ્રભુ શા માટે ધ્યાન આપે ? માટે આપણી પ્રાર્થનાઓ વારંવાર કર્યા કરવામાં આપણે લીલાપાયાપણું ન રાખવું જોઈએ. પણ જેમ બને તેમ ઉત્સાહપૂર્વક વારંવાર જરૂરની પ્રાર્થનાઓ કર્યાજ કરવી જોઈએ.

પ્રાર્થનાનો જવાબ મળનાં વાર લાગે તો ધીરજ યોઈ દેવી નહીં. કારણ કે ઘણી વખત એમ બને છે કે જે કામ કરવાની આપણી ઇચ્છા હોય છે તે કામ કરવાનો વખત આવેલો હોતો નથી, તેથી તે પ્રાર્થના મંજુર થનાં વાર લાગે છે. બીજું એકે પ્રાર્થનાના જવાબ માટે ઉનાવજા થવાથી મન અચળ થઈ જાય છે, તથા તર્ક વિતર્કના પ્રદેશમાં દોડવા મંડી જાય છે, તેથી ઉલટું નીચે ઉતરી જવાય છે માટે પ્રાર્થના મંજુર કરાવવાની બાબતમાં ઉનાવજા થઈ જવું નહીં. પણ ખૂબ ધીરજ રાખીને તથા ખરેખરી શાંતિ રાખીને તેની રાહ જોવી. એટલે વખત આવે એની મેળે મેળે આપણી પ્રાર્થનાઓ મંજુર થાય છે.

બંધુઓ ! ઉપર જણાવેલાં પાંચ અંગોમાંથી જે એક પણ અંગ બદોબર રીતે પગાય તો તુરતજ પ્રાર્થના મંજુર થાય છે. ત્યારે જે બાબતમાં બહનો એ પાંચે બાબતો સાચે તેઓની પ્રાર્થનાઓ મંજુર થાય તેમાં તો નવાઈજ શું ? માટે જે પ્રાર્થના સફળ કરાવવાની ઇચ્છા હોય તો અનુભવી બહનોની આ બધી કુશીઓ મુમજીમે તે પ્રમાણે વસ્તુવા માંડો, એટલે પરમપુણ્ય પરમાત્મા તમારી પ્રાર્થના સફળ કરશે. અને જેની

પ્રાર્થના સફળ થાય તે મુખી થઈ જાય તેમાં નવાઈ શું ?
માટે જો મુખ તથા કંઠ્યાણ મેળવવું હોય તો પ્રભુનો મહિમા
સમજીને તેની દૃષ્ટિ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરો ને ધીરજથી રાહ
જુઓ, એટલે વળત આવે તે જરૂર મંજૂર થશેજ. એમાં
કાંઈ પણ શક નથી. માટે જીંદગી મુધારનારી ને આગળ
વધારનારી પ્રાર્થના કરો. પ્રાર્થના કરો.

૪૩-જે રાધા માણસો હોય છે તે પોતાના દોષ
જુએ છે અને જે અજ્ઞાની હોય છે તેઓ
બીજાના અવગુણો જોવામાંજ
રહી જાય છે.

આ જગતમાં માણસોનું જે મુખ્ય કલબ્ધ છે તે એ કે,
તેણે પોતે જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ, અને જીવાન્માને આગળ
વધવામાં ઉપયોગી થાય તેવા અનેક જાતના અનુભવો મેળવી
સંપૂર્ણતાએ પહોંચવું જોઈએ. અને એમ કંઈ સાફ સો સાથે
જણાઈ રાખવી જોઈએ તથા નાને વધારાશક્તિ મદદ કરવી
જોઈએ. આ બધું કેન થાય છે એ તમને ખબર છે ?
જાનીઓ કહે છે કે, આ બધી ગામનોના જે મુખ્ય મૂળ છે.
પહેલું એ કે પોતાના અવગુણો તપાસવા, અને બીજું એ કે
બીજાઓની ભૂલો જોવામાંજ રહી જવું નહીં. પણ તેમના
દોષે માફ કરવા, અને તેઓની તન્દુ શુભ દૃષ્ટિથી જોવું. એ
આગળ વધવાના મુખ્ય ઉપાય છે.

આપણી પોતાની નુવો જોયા કરવાથી આપણાથી થતી
ભૂલો મુધારવાની આપણને તક મળે છે પણ જો આપણી
ભૂલો આપણે ન જોઈએ તો આપણામાં અભિમાન આવી જાય
છે. જો આપણી ભૂલો આપણે ન જોઈએ તો આપણામાં એ ભૂલો
લાંબા કાળ સુધી રહી જાય છે. જો આપણી ભૂલો આપણે ન
જોઈએ તો એટલું આપણામાં અધુરતાપણું રહી જાય છે. જો
આપણી ભૂલો આપણે ન જોઈએ તો આગળ વધવાના ઘણાએ
સ્વતાઓનાં જ્ઞારણાં આપણા માટે બંધ રહે છે. જો આપણી

બૂલો આપણે ન જોઈએ તો આગળ વધવાની તક ખોઈ ના-
ખીએ છીએ. અને જો આપણી બૂલો આપણે ન જોઈએ તો
આપણે આત્મા અંદરથી રાજ થતો નથી. કાન્યુ કે અંદર
કચરો ભર્યો હોય ત્યાં મુખી તેને ચેન પડતું નથી. માટે જો
જાંદગી સુધારવી હોય ને પ્રભુના વહાલા થવું હોય તો પ્રથમ
પોતાની બૂલો તપાસનાં શીખવું જોઈએ, અને તે બૂલો દૂર
કરવાના ઉપાયો કરવા જોઈએ. કારણ કે આપણામાં રહી ગ-
એલી બૂલો એટલે શું ? એ તમે જાણો છો ? મહાત્માઓ કહે
છે કે, જે બૂલો છે તે અત્રીદાર ખીલાઓ છે. તે ખીલાઓ
હૃદયમાં ખુશી લાય તેથી જાદુ વેદના થાય છે. જે બૂલો છે
તે ઝેર પાણેલાં નીર જેવી છે. તે તીરની આસપાસની જગ્યા
ચડવા માટે છે અને પછી આપણા શરીરને બગાડી દેય છે.
આપણી અંદર રહેલી જે બૂલો છે તે કંઠોદોદ્ધર્મ જેવી ઘોટા
વખત જીવને યેમુદ્ધ કરી નાખનારી છે. જે બૂલો છે તે દેવ-
તાના અંગારા જેવી છે. તેથી જો અંગારા જ્યાં પડ્યો હોય
તે વરજીને ખાગે છે અને જે તેના અંગધમાં આવે તેને પણ
ખાગે છે. જે બૂલો છે તે ઝેરી હવા જેવી છે તેથી તે સારી
આંખ દેખી શકતી નથી, તેન છતાં ભયંકર નુકસાન કર્યા
કરે છે. જે બૂલો છે તે એવી રાગ જેવી છે. તેથી આપણી
બૂલોનાં ધંપ ખીલાઓમા પણ ફેલાય છે. જે બૂલો છે તે
દારૂના વ્યયન જેવાં છે કાન્યુ કે જ્યાં તે વ્યસનને વધ થઈ
લાય છે ત્યાં જ બૂલોનાથી ખોટી જાનની ખુમારી થકે છે,
અને પછી દીલાહત ને પોચાપચ થઈ જવાય છે. જે બૂલો છે
તે આમલેટ જેવી છે. તેથી તેની ખમખ ખરેખ ફેલાય છે.
અને તે જાડીથી નળગી હકે છે અને આપણી અંદર રહેલી
જે બૂલો છે તે પ્લેગ કે દોહરાના જાંતુ જેવી છે, કે જે જાંતુ
ઘોડીવારનાં જાડુજ વધી લાય છે અને નાની નાની સાધારણ
દવાઓથી તે જાંતુ મરતા નથી. તેમજ બૂલો પણ જાડુ જાડી
જાડી વધી લાય છે અને પછી સાદા નાદા ઉપાયો કરવાથી
તે નીકળતી નથી માટે બંધુજો ? આપણી અંદર રહી ગએલી
અપરાધ નથી દાખલ થતી બૂલોથી જાડુજ અંગુળજો.

આપણી પાતાની બૂઝે મુધારવા માટે શાએ વારંવાર તાકીદ કરે છે, અને મદાનમાએ પણ ફરી ફરીને એની એજ વાતો કહ્યા કરે છે. કાગળ કે મૂલની અંદર કેટલી બધી ખરાબી રહેલી છે એ નેએ સમજે છે. પણ બૂઝથી થતી ખરાબી વિશે આપણે આટલી બધી હકીકતો જાણતા નથી, તેથી આપણે એ બાબતમાં બેદરકાર રહીએ છીએ. પણ હવે એવી બેદરકારી રાખવાનો સમય નથી કાગળ કે હવે આપણું જ્ઞાન વધ્યું છે, આપણી અનુપાનના નાથનો વધ્યા છે, અને આપણી શક્તિએ પણ ખીલતી જાય છે, માટે હવે આપણાથી આપણી જુની બૂઝમાં પડ્યું રહેવાય નહીં.

જે બહોને તથા જે સમજને પાતાની મૂઝે નમળાય છે તેને એમ લાગે છે કે, મું હજી મુખી અમાનના અવા દોષો રહેલા છે ? મું હજી મુખી અમે આવા અધનમા રહી ગયા છીએ ? મું હજી મુખી કાગળુ કોરી ખાનારા આ કીડાએ અમારા હૃદયમાં રહી ગએલા છે ? મું હજી મુખી અમે આ જગ્યા વગળી રહેલી છે ? મું હજી મુખી અમારા મનની રિયતિ આવી નમળી છે ? અને મું હજી મુખી અમારામાં એટલી બધી નાકાવતી રહેલી છે કે જે નાકાવતીને લીધે અમારા બૂઝે પણ જાનને નમળતી નથી ? મું અમે તેને દૂર ન કરી શકીએ ? આન ક. તથાથી તેઓના અંતરમાં તરફાટ થાય છે. તેઓને પડેલા પાય છે. અને પછી તેઓનો જીવ જામત થઈ જાય છે, તેના નેજરી કાગળીથી તથા ખરેખરી મમ જલુથી તે પાનના નંકોને દૂર કરવા મટે છે. એટલે ધીરે ધીરે તેની છાંયી ખાસતી જાય છે,

આવી રીતે પાતાની બૂઝે મુધારનારને મું કાયદો થાય તે આપણે જોઈએ, હવે બીજાઓના અવગુણ જોવામાં જ નેએ રહી જાય છે તેઓના મું કાયદો થાય.

જેએ બીજાઓના સાંકે જોવા

વધતા જાય છે.

રોષ તે ને બૂઝે

જે

જે

૧

સાવનાઓ રાખે તેણે ફળ મળે છે. માટે મનની વિદ્યા જાણનારા વિદ્વાનો એમ કહે છે કે, માણસો જેવા વિદ્યારૂપ રાખે છે તેવા તે ધાય છે. આમ દેવાથી જે માણસો જીવના દોષ જોયા કરે, તેમાં ને તેમાં લક્ષ રાખે, એની ને એની વાતો કર્યા કરે, એ જાગૃત ઉપર મીઠું મરચું લગાડ્યા કરે, એનાં ગિરો પાનાની નજર આગળ જોયા કરે, અને એની એ કલ્પના એ કર્યા કરે, તથા એને જગતી વધારે દુઃકીકલ બાજુવા માટે તેમની તરફજ જુદિને દોડાડ્યા કરે, ને એજ જાનના સંકટપ વિકટપ કંઠ્યા કરે, તેને આગળ જતાં એ બધી વાતો ઉલટી ગમી જાય છે, નેથી ધીરે ધીરે પાનાનામાં એ દોષ આવનો જાય છે, એટલે “દીકરું લેવા મન ને વરને જોઈ-ધાવી.” તેના જેવા તેઓના દાહ થાય છે. દારાજ કે જે માણસ આવી નીં નીં જીવજાંની બુદ્ધિનું મનન કર્યા કરે ને નેને શુદ્ધારવાની ઈચ્છા રાખે ને માણસો ઉડતા પાનેજ એ જાતની જુલમ કમાઈ જાય છે. માટે યાદ રાખજો કે દોષ પણ માણસોની બુદ્ધિ જોવાના ખાતુ ઉડાણથી ઉતરી જશે માં, અને એવી દેવ પાછો ના નંદા ને એમથી દેવના થઈ જશે.

આપણા લોકના વગવગાઓની બહાર દેખી શકાય તેવી માટી બુદ્ધિ માટે તેઓને ઘટની બચવાએ આપવી જોમાં કાંઈ પેદાઈ નથી, પણ જીવજાંની બુદ્ધિને અવધાન ન કર્યા કરવો એટલું તેમજ જાગૃતની બુદ્ધિ અ.પણા અનરમાં ઘુસી જાય એટલી બધી નહીં નથી તેના ઉદાગ્રતા ન ઉતરતું જોઈએ. પણ એ જરૂર પડે તે જંગ દાકટકે રાગીઓની માથે રહે છે, તેમના દાગે તરાને છે તથા દવાએ આપે છે અને તેમ છતાં એ રાગને દેવ પાનાને ન લાગી જાય તેની સંભાળ લે છે. તેમજ તરબચ રહીને, ધાકલી રાખીને, અને દલાણજુ વાપરીને જીવજાંની બુદ્ધિ તપાસી તેના ઉપાય કરવા એ જુદી વાત છે, અને જીવજાંની બુદ્ધિ બેઠા કરવામા તરબચ થઈ જવું તથા એવી રીતે બુદ્ધિ જોવાની દેવ પાટી દેવી અને એમાંજ રમતું રમતું રહેવું તથા એવી નકામી જાળમાંજ લુંટી જોઈ નાખવી એ જુદી વાત છે. એમ ન થવું જોઈએ.

ખીમ્બોના અવગુણ જોયા કરવાથી તથા એ જાનના વિચારો કર્યા કરવાથી અને તેની ટકોર કર્યા કરવાથી મામા માણસો ઉલટા બેશરમ બની જાય છે. તથા જે ચીજ આપણને ન ગમતી હોય તે આપણી નામે કરી જનાવવામાં તેઓને એક જાનની ગમત પડે છે. કારણ કે તેઓ એમ સમજે છે કે, આમ કરીને અમે તેઓને ચીકરીએ છીએ. તેથી ઉલટો આપણો ગુસ્સો વધતો જાય છે, અને તેઓની ખરાબ ટેવો કે બૂલો વધતી જાય છે. 'ખીમ્બ' એ કે આપણા મનમાં બીજાં આંતરે માટે જે નાજાના વિચારો હોય તે વિચારોનો ધડો તેઓને પહોંચે છે. તેથી તેઓ વધારે વધારે બૂલો કરના જાય જાય છે. અને એ દોષના ધનું આપણું પોતેજ ધમ્મો છીએ. કારણ કે આપણા વિચારોના તેઓને ધડો લાગે છે, તેથી તેઓ ખરાબ થાય છે અને એવી રીતે આપણા ખરાબ વિચારોના ધડો તેઓને કાઢી નાંખે એ કાંઈ સારી વાત નથી. માટે આપણે તેઓના દોષ જોયા કરવાની બૂલોમાંજ ન પડી જવું જોઈએ.

દુકામ એ કે જે આપણે આગળ વધવું હોય તે ખીમ્બોના જાન ન જોયા પડે તેઓના ગુણ જોયા. અને તે પુરુષ જાનના કામના કામનાના જે દોષ રહેલા હોય તે જોયા, કે જેવા જાનના ગુણની સહાય છે, આગળ વધી શકાય છે તે વધુ થાય છે. માટે દોષરૂઢિ તણને મારમારી થાવું. અને તે દોષ જોયા હોય તો તે ખીમ્બોના નર્મ પડે તથા નાજાના ગુણ, એ પડે આગળ વધવાનો એક બહુ મોટો ને મહે. ઉદય છે. માટે તેને ત્રાજ લેવાની દોરિય કરો.

મુદ્રાવલિ

૪૪-હુદરતના ભેદો, નિયમો ને હેતુઓ માણસો
સમજી શકે તેમ છે, અને તે સમજવાથી
જગતનું સુખ વધી શકે છે, માટે એ
સમજવાની દોરિશ કરવી જોઈએ.

અંધુઓ ! હવે ભુદ્ધિજનનો જમાનો આવતો જાય છે. તેથી
હવે વ્યવસ્થા જમાનામાં વિદ્યા હુદરની જાળતમાં ધણા મોટા
મુધારા થઈ જશે. મોજ શોખનાં અનેક સાધનો વધી જશે. અનેક
કળાઓ ખીલી નીકળશે. અને રસાયણ શાસ્ત્રની મદદથી તથા વીજ-
ળીની મદદથી આ જગતમાં મોટી ઉદયપાથક થઈ જશે. કારણ
કે હવે ભુદ્ધિજનનો જમાનો આવી ગયો છે. તેથી પચાસ વરસ
ઉપર માણસોને જે જાતની કષ્ટનાઓ પણ આવી શકતી નહીં
તેવા જનાવો આપણે આપણી નજર અગળ જનતા જોઈ
શકીશું. અને તે કોઈ એકજ લાઘવમાં કે એકજ જાળતમાં નહીં,
પણ સંસારી જાળતોમાં, રાજદીય જાળતોમાં, ધાર્મિક જાળતોમાં
હુદરકળાની જાળતોમાં, નીતિના નિયમોની જાળતોમાં, વૈદક
શાસ્ત્રની જાળતમાં અને ખીજી અનેક ચીજોમાં દિન પ્રતિદિન બહુ
મોટા મોટા મુધારા થઈ જશે, તે જાળતોમાં અપાઠાજીય
દેશકાર થતા જશે, અને તે જાળતોમાં ઘોડાં વર્ષોની
અંદર મોટી ઉદય પાથક થઈ જશે. અને તે કાંઈ માત્ર આ
દેશમાં નહીં પણ આખી પૃથ્વીમાં મોટા મોટા દેશકારો થઈ
જશે. કારણ કે હવે વિદ્યા હુદરનો, કળાકોથયનો, અને
શોધખોજનો જમાનો આવતો જાય છે. તેથી ઘોડાં વર્ષોની
અંદર ધનું સ્વરૂપ બદલાઈ જશે. અને એ દેશકારમાં ધર્મી
પ્રજાઓના આચાર વિચાર બદલાઈ જશે, ધર્મના નિયમો બદ-
લાઈ જશે, ગુજરાનનાં સાધનોની ઇમગીરીઓ બદલાઈ જશે,
અને જુના વખતની મુસ્લી, કાઠીઆપડી જલમનસાર્ક, ખુશામત,
ઉંચાપહુ, મોટાઈમાં અભિમાન અને એવું એવું ખીજું કાંઈ
પણ નહીં શકશે નહીં. એ વખતે તો જેનામાં રાગ હશે,
બગ હશે, ઉત્સાહ હશે, કિંમત હશે અને અમય સમજી
કામ કરનાં આવડશે તેજ માણસો ટકી શકશે, અને જે એ

[illegible]

નોકરીમાં તેઓ મજે સમજતા હતા, કારણ કે ટાઈમ ધણે મળતો હતો એટલે તેઓને એ નોકરી બહુ ગમતી હતી. પણ એટલામાં કાંઈ વિધિ આપ્યું. જે ભાગીયાઓ વચ્ચે ટંકો થયો, તેથી તેઓ ઠોઠું ચડ્યા અને મિત્રકત તપી જતીમાં ગર્હ, એટલે દેશાઈભાઈને રમ મગી. આથી તેઓ દિલગીર થવા લાગ્યા કે, આવી સોનાના મૂંઝની નોકરી ગર્હ હવે એવી મારી નોકરી બીજે કયાં મળશે? બેઠે બેઠે એથી રૂપીઆ મહિને મને ઠાણ આપશે? આવા વિચારથી તેઓ દિલગીર થવા લાગ્યા. એટલામાં તેઓના એક દોસ્તે કહ્યું કે, મારો ભાગીઓ શુઝરી ગયો છે અને તમારા જેવા હોંશિયાર માણસની મને જરૂર છે, મારે એ તમે કાનપુર જઈ શકો તો હું તમને મારી દુકાનમાં ચાર આના જાગ આપું. એ વાત તેમણે કશુંક કરી, તેથી એથી રૂપીઆને બદલે દર મહિને તેમને ચારસો રૂપીઆ મળવા લાગ્યા. અને વહેવારને બહોળો અનુભવ થવા લાગ્યો. હવે વિચાર કરો કે એ તેઓની નોકરી કાયમ રહી હોત, તો તેઓ વેપારમાં એકાઈ શકત નહિ. અને એથી રૂપીઆને બદલે ચારસો રૂપીઆ મહિને મેળવી શકત નહિ. પણ તેમ છતાંજે દેશાઈભાઈ હજી પણ એવી ફરિયાદ કર્યા કરે છે કે, મારી નોકરી બહુ સારી હતી. અને દુકાણો ભાગીઓ લડ્યો ન હોત તો મારી નોકરી જાત નહિ. પણ નોકરી જવાથી વેપારી લાઈનમાં જવાયું અને તેથી વધારે પેસા મળવા લાગ્યા, એ જાગત ઉપર તેઓનું લશ. ખેંચાતું નથી, એટલે તેઓ નોકરી ગયાનું દુઃખ માન્યા કરે ॥ અને આપણાં પણ સોમાંથી પંચાતું દુઃખો ઘણું કરીને એવાજ પ્રકારનાં હોય છે. એટલે કે અ.પણને આગળ વધવાની તક મળવા સાફ કે.પ્રકને કાંઈક પ્રકારનું દુઃખ આવે છે, જેમ કે:—

દેશાઈભાઈનું એક ઠેકાણે વેશવાળા થવાનું હતું, તે કંપા બહેલી ગણેલી ને રૂપાળી હતી, તેથી દેશાઈભાઈને એ ઠેકાણું બહુ ગમતું હતું. અને ત્યાં પોતાની સગાઈ ધાય તો સાડાં એમ તેઓ ઇચ્છતા હતા, અને એ મારે પ્રયત્ન પણ

કરતા હતા, અને તેઓના એ પ્રયત્ન લગભગ પાર પડવાની અણી ઉપર આગ્યો હતો, એટલામાં એક શ્રીમંત મૃદરથી ખેંચી ગુજરી જવાથી તે ઠેકાણે દેશાધિકારીને પસંદ કરેલી કન્યા વરાઈ મળી તેથી દેશાધિકારીને બહુ ગુસ્સો લાગ્યો ને એ માટે તેઓ અનિશ્ચય દિલગીર થવા લાગ્યા. તથા હવે કોઈ સાથે પરણવું નહિ. એવા વિચાર કરવા લાગ્યા. પણ ધીરે ધીરે તેઓના એ વિચાર નરમ પડવા, અને સગાં વહાણો-ઓના આગ્રહથી બીજે એક ઠેકાણે તેઓએ લગ્ન કર્યું, એ બાઈ નાથે પ્રથમ તો તેઓને કાંઈ બહુ મજા પડતી નહિ, પણ પછી ચાર પાંચ વરસની અંદર તેઓએ જોયું કે, જે છોકરીને પોતે પસંદ કરી હતી અને જે બીજા શેડીયા સાથે પરણી ગઈ હતી તે બાઈ તો પાછળથી બરાબ સાક્ષીની નીવડી હતી તેની ઘેરેઘર નાંગ થતી હતી અને તેના વરે પણ તેની ખનામ સાક્ષ જોઈને તેને તણ લીધી હતી. તેથી તેણે પોતાના વર ઉપર બહુ પે.પણની કરિયાદી માંડી હતી. એ વખતે તેના વરે તે બીજા નાથે સમઘ રાખતી તેના કાગળો ફોર્ડમાં રજુ કર્યા હતા. આ મધુ જોયા પછી દેશાધિકારીને લાગ્યું કે આવી ખનામ નાથની આંત્ર બંધનમાંથી છુટવા એ મધુ નાથે મધુ મળી જ્યાં તે માર્ગની સગાઈ બીજે ઠેકાણે થઈ માર્ગ ન્યારે તેને જે દિલગીર લાગતી હતી તે માટે એ જોયું હોય તો આપણને પણ દિલગીરી લાગ્યા રિતા રહે નહિ પણ તેમ છતાં મૃદરથી ઇચ્છા એવી હતી કે દેશાધિકારીને એવા ખનામ ગેરના નામઘમાં આવવા દેવા નહિ. તેથી એ બાઈની નનાઈ બીજે ઠેકાણે થઈ ગઈ હતી. અને તેમ છતાં દેશાધિકારી દિલગીર થવા કરતા હતા. કારણ કે મૃદરના આવા બેદો તેઓ બાલુતા નહોતા અને આટલા બધા અનુભવ વીત્યા છતાં પણ સુખનેજ માટે દુઃખ આવે છે એમ તેઓની ખાતરી થઈ નહોતી, તેથી તેઓ દિલગીર થવા કરતા હતા.

આ પ્રસંગ વીતી ગયા પછી તેઓ પોતાની સ્ત્રી ઉપર વધારે વધારે હેત રાખવા મંડ્યા. અને જ્યાં સારી રીતે હેત

મુ' એટલામાં મુવાવડના રોગમાં તેની વહાલી સ્ત્રી મુજરી
 ૫. તેથી નેજા પોતાની હમેશની રીત મુજમ બહુજ હાય-
 ૫ ને અફસોસ કરવા લાગ્યા. પણ આ વખતે તેઓની
 ૫ આબરૂ વધી ગઇ હતી, અને તેઓની દુકાનમાં પણ
 ૫ કરી કમાણી થતી હતી, તેથી તેઓને એક મોટા લખપતિની
 ૫ કરી મળી. એ સગાઇ થવાથી તેઓની છાંદગીતું નવું ખાતું
 ૫ ધડયું. કારણ કે એ બીજી જૈરીનો બાપ બહુ પેમાદાર હતો
 ૫ અને તેને પોતાના જમાઇ દેશાઈભાઈ માટે બહુ સારા વિચાર
 ૫ તા, તેથી તેઓ જાને મળીને કાંઈ ધંધો કરવાનો વિચાર
 ૫ રવા લાગ્યા. તેમાં અતે ગરમ કાપડની મીઠ કાઢવાતું નકકી
 ૫ યુ'. તેથી એ મીઠ તેઓએ કાઢી અને તેમાં બહુ મોટો નફો
 ૫ થવા લાગ્યો. દર વરસે પોણા લાખ રૂપીઆ દેશાઈભાઈને એ
 ૫ મીઠના નફામાંથી મળવા લાગ્યા. હવે વિચાર કરો કે તેની
 ૫ પરજોશી જૈરી ન મરી ગઇ હોત અને બીજી લખપતિની
 ૫ દોકરી ન મળી હોત, તો તે કાંઈ મીઠ કાઢવા જત નહિ.
 ૫ તેને તો પોતાની દુકાનમાંથી ચારસો રૂપીઆ મહિને મળતા
 ૫ હતા તેમાં સંતોષ હતો. પણ તને આગળ વધારવો ને તેને
 ૫ હાથે પરમાર્થનાં કામો કરાવવાં એવી કુદરતની મરજી હતી,
 ૫ તેથી આવા આવા પ્રકારનાં દુઃખો તેની ડેપર આવી પડતાં
 ૫ હતા, અને એ દુઃખની પાછળ કેટલાક પ્રકારની ખાસ સગ-
 ૫ વડો પણ ખાસ ચાલી આવતી હતી. પણ એ સગવડો પ્રથમ
 ૫ દેખાતી નહિ. તે તો બહુજ ધીમે ધીમે લાંબે વખતે દેખાતી
 ૫ હતી, અને દુઃખ તો પ્રથમથીજ પ્રત્યક્ષ દેખાતું હતું. એટ-
 ૫ લુંજ નહિ પણ લાગણીઓ તથા વૃત્તિઓ અમુક રીતે ટેવાઈ
 ૫ ગએલી હોય અને તેમાં એચિંતા દેરદાર થાય એથી દુઃખ-
 ૫ ના પકડા તો સ્વાભાવિક રીતે લાગ્યાજ કરે છે. એટલે મા-
 ૫ જુસો દુઃખથી દર્યા કરે છે. પણ ખરી રીતે એતાં જાનીઓને
 ૫ એમ લાગે છે કે, દુઃખમાં પણ કાંઈક ખાસ ખુશી હોય છે,
 ૫ એટલુંજ નહિ પણ મુખની ખાતરજ દુઃખ આવે છે. તથા
 ૫ આપણી વૃત્તિઓને કામગીરી બનાવવા સારૂ અને આપણને
 ૫ આગળ વધારવા સારૂજ દુઃખો આવે છે. માટે ત્યાં માણ-

સો તો એમજ સમજે ॥ કે, જેમ મુખમાં ઈશ્વરની કૃપા રહેલી છે, તેમજ દુઃખમાં પણ ઈશ્વરના આશીર્વાદ રહેલા છે.

એ પછી દેશાઈભાઈની સમૃદ્ધિ જ્યારે કુદકે ને બુસકે વધવા લાગી ત્યારે તેઓની સ્વર્ગવાસી વહાલી સીની યાદગીરી રાખવાનું તેમને મન થયું, તેથી તેમણે જીવાન ઉમરની પરણેલી તથા વિધવા સીઓને ઠેકવવા માટેનાં ખાતાં કઢાડવા સારૂ એ લાખ રૂપીઆની રકમ નોખી કઢાડી, અને તેમાંથી પણે ઠેકાણે એ અગત્યનાં પરમાર્થી ખાતાંઓ ચાલવા લાગ્યાં.

હવે વિચાર કરો કે એ એ સી ગુજરી ગઈ ન હોત તે તેને આટલો મોટો પરમાર્થ કરવાનું સૂઝત નહિ. તેમજ જે સીને પોતે પસંદ કરતો હતો તેનું એપણું જાહેરમાં આગ્યું હોત નહિ, તો તેને પોતાની લગ્ની સ્ત્રી ઉપર અતિશય હેત આવી જત નહિ. તેમજ પોતાનો પહેલી સી સ્વર્ગવાસી થઈ ન હોત તો પોતાના હાલના સમસા સાથે આટલો જાણે સંબંધ થઈ શકત નહિ. અને તે એટલા બધા પેસાવાળો થઈ શકત નહિ પણ આવા આવા દુખદાયક બનાવો બનવાથી પણ આગળ જતાં વધુ ફાયદા થએલા છે, અને તેમ છતાં ગિયાન દેશાઈભાઈ હજી નુપી દર્મશા એવીજ ફરિયાદી કર્યું કરે છે કે, હું તો જનમનેજ દુખોઆરો છું. નાની ઉમરમાં મા મરી હતી. મામીતા દનસા ખાવા પડ્યા. પછી ઉગતી જીવાનીમાં ખાપ ગુજરી ગયા, અને ઘરનો ભાર જાણે મારા માથે પારી પડ્યો. પછી જે ઠેકાણે અમાઈ થવાની હતી તે જાણે ઠેકાણે અપાઈ નહ એ એ કન્યા મને મળી હોત તે તે એવી ખરાબ થાત નહિ. પછી નારી નોકરી મળી તે પણ ગઈ. એ પછી લગ્ન થયું, પણ તે બાઈડી બરાબર ગમત નહોતી, અને જ્યારે તેના ને મારો લગ્ન મળ્યો ત્યારે તે ગુજરી ગઈ. આવી રીતે મારા ઉપર તો ઉપરાઉપરી દુઃખજ પડ્યા કરે છે. અને હજીએ કેણુ જાણે શું શું થશે એ ઠોને ખબર છે? આવી રીતે દુઃખોની ગચ્છતરી કર્યા કરે છે પણ એ દુઃખોમાંથી જે સુખો ઉત્પન્ન થાયેલી ગણ કરતો નથી. આવીજ રીતે દરેક માણે

“ દુઃખ કોઇ આદીને કૈતુ’ હોય, અને કુખ તો બાલે આ-
પણા આપનું’ હોય ” તેવીજ રીતે માણસો વસતે છે, તેથી
તેઓ વગર મરણના દુઃખી થયા કરે છે. પણ એવી રીતે
વિના દારણે દુખી થવું અથવા નાનાં દુઃખોને મોટાં માની
લેવાં એ એક જાનનો મોટામાં મોટો ઈશ્વરી અપરાધ છે.
માટે આપણે તો દરેક ક્યોં છે કે, દુઃખ વખતે પણ પ્રભુનો
ઉપકાર માનવો. અને હમેશાં મનમાં એવી જાનના રાખતાં
શીખવું કે, દુખમાં પણ કાંઈક ખુબી હોય છે. એ બાવના
કેળવવાથી મોટાં મોટાં દુઃખો પણ નાનાં થઈ પડે છે. અને
નાનાં દુઃખોની બહુ દરકાર રહેતી નથી. માટે હે ભાઈ તમે
એવા થવાની કોશીશ કરો.

આ સાંભળીને મારા મિત્રે કહ્યું કે, દુઃખ વખતે કેમ
ઉપકાર માની શકાય? ત્યારે મેં કહ્યું કે, એ સંબંધી મેં એક
મહાત્માની વાત સાંભળેલી છે, તે તમને કહી જતાવું. એટલે
દુઃખ વખતે પણ ઈશ્વરનો ઉપકાર કેમ મનાય તે તમને સમજાવો.

એક મહાત્મા કૌંઈ શહેરની ગલીમાંથી ચાલ્યા જતા
હતા. એ વખતે કોઇ માલાયંદ્રી બાઇરીએ પોતાની ઉપરની
બારીમાંથી નીચે જોયા વિના રાખનો દગલો ફેંક્યો. તે રાખ
મહાત્માના માથા ઉપર પડી. તે જોઈને એ મહાત્મા ત્યાં ઉભા
રહી ગયા અને ઈશ્વરનો ઉપકાર માનવા લાગ્યા. તે જોઈને તેની
સાથેના બીજા માણસોએ પૂછ્યું કે, મહારાજ! આપ શા માટે
હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરો છો? આ ઠેકાણે કાંઈ તીર્થ નથી, આ
ઠેકાણે કાંઈ મંદિર નથી, અને આ ઠેકાણે કાંઈ દેવદેવી નથી,
કે કોઇ સંત મહાત્મા નથી, પણ અહીં તો ગટર છે. તેમાંથી
ગંધાતી બાસ આવે છે. અહિં ઉભા રહીને તમે શામાટે બંદગી
કરો છો? ત્યારે તે મહાત્માએ કહ્યું કે, ભાઈ, મારી ઉપર આ
રાખનો ટોપલો પડ્યો તે માટે હું પ્રભુનો ઉપકાર માનું છું. એ
સાંભળીને સાથેના માણસો બહુ અજબ થયા અને કહેવા
લાગ્યા કે આ શું ઉપકાર માનવાનો વખત છે? કે ઉપકાર
માનવાની જગ્યા છે? કોઇ સંક કુવડે જોયા તપાસ્યા વિના
આપના માથા ઉપર રાખનો ટોપલો નાંખ્યો તેમાં વળી

૪૭-અરે! આ અબળાની તો જીવો કે બીજાના
જીવનમાંથી માણસો બની શકે છે, પણ
પોતાનું મન પોતાની ઉપર જે જીવન
ગુજારતું હોય તેમાંથી તેઓ
છુટી શકતા નથી.

ઘણાએ કહ્યું માણસો જીવ કહે છે કે આપણી ઉપર
બીજા કોઈ દુષ્ટ માણસો જીવન ગુજારતા હોય એવું તો
બહુજ યોગ્ય બને છે, અને ક્યારેકજ બને છે. કારણ કે કોઈ
પણ જાતના જીવનની સામે યજ્ઞની દરેક જીવમાં કુદરતી
શક્તિ રહેલી છે. તેથી કોઈ પણ માણસ કે પ્રાણી સહેલાઈથી
જીવન સાંખી શકતા નથી. કારણ કે આ દુનિયામાં જીવન
ટકાવી રાખવા માટે જે લડત લડવી પડે છે તેમાં મદદગાર
થાય તે સાફ જીવનની સામે યજ્ઞની શક્તિ પરમકૃપાળુ પર-
માત્માએ કૌંસ જીવોને આપેલી છે, અને તેમાં પણ માણ-
સોમાં તો એ શક્તિ ખાસ ઘણી વધારે હોય છે. તેથી કોઈ
પણ જાતના જીવનની સામે તેઓ અનેક યુક્તિઓ કરી શકે
છે. નાની વાતને મોટી કરી બતાવે છે. સહેજ વાતમાં શીર્ષ
પડે છે. સોની આગળ એ માટે કકળાટ કરી ઉઠે છે. ઘણાં
મંડળો આગળ એ માટે હરિયાદ કરે છે. અને ઘોરોક
જીવન અટકાવવા માટે પોતાના અનેક રસ્તોઓની તે મદદ
માગે છે, તથા બુદ્ધિબળની પણ તે મદદ લે છે. આવાં
આવાં કારણોને લીધે બીજાં માણસોના જીવનમાંથી તે બહુ
સહેલાઈથી છટકી જાય છે, પણ તેનું પોતાનું મન તેની
પોતાની ઉપર જે જીવન ગુજારે છે તેમાંથી તે છુટી શકતા
નથી. માટે આપણે એ જાણી લેવું જોઈએ કે આપણું મન
આપણી ઉપર કેવી રીતે જીવન ગુજારે છે અને તેમાંથી
કેમ છટકી શકાય એના પ્રયાસમાં પડીને કહે છે કે-

આપણું મન આપણી ઉપર કેવી રીતે જીવન ગુજારે
છે તે આપણે પ્રથમ જાણવું જોઈએ. ક્યારે કોઈ પણ
ચીજનું આપણને વ્યસન થઈ જાય છે ત્યારે તે ચીજ આપ

પણ તેઓને બોલ્યું જેવી લાગે છે. માટે થોડી ઘણી મહેનત કરવા છતાં પણ તેઓ સત્તજનોની ગણતરીમાં ગણના લાયક થઈ શકતા નથી. કારણ કે તેઓની એવી ઉપલક્ષ્ય મહેનત-માંથી કાંઈ બહુ સગીન પરિણામો નીપજતાં નથી, એટલે એવી ન આવે તેથી કરેલી કામચલાઉ મહેનતની કાંઈ બહુ કિંમત થતી નથી. કારણ કે એમાંથી કાંઈ બહુ મોટાં ને સારાં પરિણામો નીપજતાં નથી. પણ તેઓ માત્ર વહેવારની ઘરડામાં પડ્યાં રહે ને દુખી થઈ જેમ તેમ પોતાનું પેટ ભર્યા કરે એવીજ સ્થિતિમાં રહી જાય છે. તેઓ પોતે પોતાને બહુ ક્ષાયદો કરી શકતા નથી. તેમજ પોતાના બીજા બંધુ-ઓને પણ ખાસ ક્ષાયદો કરી શકતા નથી. એટલે તેઓ મહા-જનોના વર્ગમાં આવી શકતા નથી.

સાધારણ ગામડી લોકો પોતાના પંડના મુધારા માટે પણ ત્યારે આજ બેઠકાર હોય છે ત્યારે તેને બદલે મહા-જનો પોતાના પંડના મુધારા માટે કેટલા બધા ઠાળજીવાળા હોય છે એ તમે બોલો છો ? એ માટે અનુભવીઓ કહે છે કે-જે મુજબનો છે તે પોતાના મનમાં પકડી રીતે એમ સમજે છે કે, અમારે અમારી ફરજો બજાવવીજ જોઈએ. અને ફરજો બજાવવા માટે તથા ફરજો સમજી શકાય તે માટે પ્રથમ તો અમારે પોતે ખૂબ સારી રીતે મુધરવું જોઈએ. અને આ કરતાં આગળ વધવું જોઈએ. કારણ કે અમારી ઇચ્છા અમારા બંધુ-ઓને મદદ કરવાની છે. પણ મદદ ક્યાંથી થાય ? એ કુવામાં હોય તો અવેડામાં આવે, પણ જો કુવામાંજ ન હોય તો અવેડામાં ક્યાંથી આવે ? તેમજ અમે બીજાઓને મદદ કરવા ઇચ્છીએ છીએ પણ જો અમારામાં મદદ કરવાનું સામર્થ્ય ન હોય તો અમે ક્યાંથી મદદ આપી શકીએ ? જેમ કે અમારી ઇચ્છા હોય કે. અમારે દુકાણમાં દુઃખી થનાં માણસોને ધનની ખૂબ મદદ કરવી છે, પણ જો અમારી પાસે ધન ન હોય તો અમે ધનની મદદ ક્યાંથી કરી શકીએ ? અમને એમ ઇચ્છા થાય કે, અમારા અજ્ઞાન બંધુઓને અમે જ્ઞાન આપીએ ને સીધે રસ્તે વાગીએ તો સારું, પણ જો અમારામાં જ્ઞાન ન

આકરી પ્રતિજ્ઞા લઈ લે છે. તથા એવે વખતે પોતાના મનને વશ કરવાની શક્તિ આપવા માટે તે પરમકૃપાળુ પરમાત્માની પ્રાર્થના કરે છે. આવી આવી અનેક રીતે પોતાના મનને સુધારવા માટે તેઓ મહેનત કરે છે. માટેજ તેઓ મહાજન કહેવાય છે, માટેજ તેઓ સ્વત્ત્વજન કહેવાય છે, માટેજ તેઓ ગૃહસ્થ કહેવાય છે, અને પોતે પોતાને સુધારવા માટે જે માણસો આવી મહેનત કરે છે તેનેજ આપણે સારા માણસો કહીએ છીએ. કારણ કે પોતાના પાંડને સુધારવા માટે જેણે આટલી બધી મહેનત કરી હોય તેજ માણસ આ જગતમાં બહુ આગળ વધી શકે છે. અને જે માણસે જ્ઞાન મેળવવામાં તથા મનને વશ કરવામાં યોગ્ય રીતે યોગ્ય પરિશ્રમ કર્યો હોય તેનેજ ઘણી જાતની ફતેહો મળે છે. એટલુંજ નહિ પણ જે માણસ પોતે પોતાને માટે બેદરકાર હોય તેને ઈશ્વર પણ મદદ કરતાં નથી, અને જે માણસ પોતે પોતાને મદદ કરે તેને પ્રભુ પણ મદદ કરે છે. માટે યાદ રાખજો કે જે માણસ પોતે પોતાના પાંડને સુધારવા ઇચ્છે છે ને એ માટે અનિશ્ચય મહેનત કરે છે તે માણસોજ આખર મેળવી શકે છે, તે માણસોજ ધન મેળવી શકે છે, તે માણસોજ લાભી છઠ્ઠી લેખી શકે એ. તે માણસોજ જીવનની ઘણી વસ્તુઓ તથા પછા માણસો ઉપર શેઠાઈ લેખી શકે છે, અને તે માણસોજ સારા શેઠેરી કહેવાય છે, તથા મહાજન કહેવાય છે. અને એવા માણસોજ આત્મિક સંતોષ મેળવી શકે છે, તથા પ્રભુના વ્હાલા થઈ શકે છે.

જે માણસો પ્રથમ પોતેજ સુધર્યા નથી અને જ્ઞાનમાં તથા માનસિક બળમાં આગળ વધતા નથી તેઓ બીજાઓને ક્યાંથી સુધારી શકે? અને કદિ દેખાડેખીથી કે બીજા કારણ-સર એવી ઇન્ડાઓ ધાવ તો પણ ને બિચારા રૂં કરી શકે? કારણ કે તેઓએ પોતે જ્ઞાન મેળવેલું ન હોય એટલે બીજાઓને કેમ ઉપયોગી થઈ પડવું. તથા આ માટે બીજાઓને મદદ કરવી ને કુશીઓ તેઓ બાળુના નથી, તેથી તેઓ ખરેખરે કામ કરી શકતા નથી. તેથી તેઓ ખરેખર બળથી કામ

કરી શકતા નથી. તેથી તેઓ ખરેખરી લાગણીથી કામ કરી શકતા નથી. અને તેથી તેઓના કામની જગત ઉપર કોઈ બહુ અસર થતી નથી. તેમજ આવા ઉપરચોટીયા કામગીરી તેઓને પોતાને પણ બહુ મોટો લાભ થઈ શકતો નથી. પણ એને ખરેખર જેઓએ પોતે પોતાના પાંડને મુધાંચાં જે ને જ્ઞાન મેળવવા માટે તથા હૃદયમગ્ન મેળવવા માટે ભગીરથ પ્રયત્ન કરેલા છે, તે માણસ પોતાના બીજા બંધુઓને મદદ કરવા માટે પણ અતિશય ભેરથી કામ કરી શકે છે, અને તેની તુરંત અસર થાય છે, અને એ અમર ધણે દૂર મુખી પહોંચી શકે છે, તથા લાંબા વખત મુખી એ અસર ટકી શકે છે. કારણ કે તેઓ પોતાના બંધુઓ માટે જે કાંઈ બાંધાં કામ કરે છે તે માત્ર બદ્ધારના જરાક વારના વખાણને ખાતરજ કરતા નથી, તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે કામ જોઈ લાજને ખાતરજ કરતા નથી, તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે બીજાઓની દેખાદેખી કરતા નથી તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે માનપાન મેળવવા માટે કરતા નથી અને તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે કાંઈ પોતાનો સ્વાર્થ માતાં જોઈ નાહું કે કોઈની મુશામત સાદું કરતા નથી પણ તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે અંતરના ઉમંગ-કથા છે તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે કામ કરે છે તે પોતાની દુરજ મજાદારને ત્યાં કરે છે તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે માત્ર માંજાઓને ત્યાં નહીં પણ ત્યાં આત્માના સંતોષને ખાતર કરે છે તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે પોતાની અંદરના સંતોષ દુઃખને પાંડે કરે છે તે કોઈ પણ અંતરના નજીક નહીં જાય નહીં નહીં વિન. પ્રમુ પ્રીત્યર્થ કરે છે. કારણ કે અચરે એકા ને નિવૃત્તિથી, ઉદ્ધારથી, અને ખરેખર મદદથી કામ કરે અચરે તેઓના અંતરને સંતોષ થાય છે માટે પોતાના અંતરના મનોમને ખાતર તેઓ અંતરને મુધાંચાંની ને મદદ કરવાની કોશિષ કરે છે, એટલે તેઓમાં પાંડું વધારે બળ દોષ છે. અને તેને લીધે તેઓ બહુ જલદીથી કામી બને છે, પણ જે વહેવતી લોકો પર-માર્થનાં કામ કરે છે તેઓ અંતરને મદદ કરવા સાદું

કામ કરવા હંમેશાં છે, તેથી તેઓના કામમાં કાંઈ બહુ કમ હોતો નથી. કારણ કે મનુષ્યનો તથા પ્રાણી માત્રનો જીવો કુદરતી સ્વભાવ હોય છે કે તેઓ જેટલું પોતાના આત્માને ખાતર કરી શકે તેટલું બીજાઓને ખાતર કરી શકેજ નહિ. માટે જેઓ બીજાઓને ખાતર કરવા લાયક તેઓના કામમાં અને જે પોતાના આત્માને ખાતર કરે તેઓના કામમાં ઘણું તફાવત હોય છે. તેવોજ તફાવત સાધારણ માણસોના તથા મહાજનોના કામ વચ્ચે પણ હોય છે, અને આવા તફાવતને લીધેજ તેઓ મહાજન કહેવાય છે. માટે જો આવા માણસ થયું હોય અને આત્મિક શાંતિ મેળવવી હોય તો પ્રથમ તમે પોતે ગુપ્તવાની કોશિશ કરો, અને પછી બીજાઓને આગળ વધારવાની કોશિશ કરો. એમ કરવું જોવુંજ નામ શ્રેષ્ઠતા છે. એજ જીંદગીની સાર્યકતા છે. એજ ધર્મની દરજ છે અને જે જો પ્રમાણે વરતી શકે તેજ મહાજન છે. માટે જોવા મહાજન થવાની કોશિશ કરો.

૪૬-હવે આપણે એમ સમજવું જોઈએ કે
અજ્ઞાનપાણીમાં પડ્યું રહેવું એ પણ એક
જાતનો બહુ મોટો ગુનોહ છે, ને એ
ગુનોહની સખત શિક્ષા ભોગવવી
પડે છે માટે અજ્ઞાની ન રહી
જવાય એ સાંભાળજો

આજ વિન મુખી લોકો એમ સમજતા કે ધારી કરવી એ ગુનોહ છે, વ્યભિચાર કરવો એ ગુનોહ છે, દ્વિંસા કરવી એ ગુનોહ છે, જુદું બોલવું એ ગુનોહ છે. દારૂ પીવો એ ગુનોહ છે, વિવાસવાન કરવો એ ગુનોહ છે, કોઇની ઉપર જુલમ જુલારવો એ ગુનોહ છે. કોઈ નિર્દોષના દંડ કચરી નાખવા કે સુધી લેવા એ ગુનોહ છે. જુડી સાક્ષી જણવવી એ ગુનોહ છે, અને લોહોના સજ્યના તથા ધર્મના કાલદા પ્રમાણે ન વરતવું એ ગુનોહ છે. આમ લોકો સમજતા હતા પણ એ બધી

ગુનાહો જેમાંથી પેદા થાય છે તે ગુનાહોનું મૂળ જે અજ્ઞાનપણું તેને ચોખ્ખીરીતે લોકો ગુનોફ સમજતા ન હતા, પણ હવે જમાનો બદલાયો છે, તેથી જેમ દરેક વસ્તુનાં સ્વરૂપ બદલાતાં જાય છે તેમજ ગુનાહોનાં સ્વરૂપ પણ હવે બદલાયે અને અગાઉના વખતમાં જે જાનના ગુનાહોને આપણે ગુનાફ તરીકે માનતા નહોતા તેને પણ હવે ગુનાફ તરીકે માનવા પડશે. તેમજ જે સીએ કે જે જામોના અગાઉના વખતમાં ગુનાફ જેવી મનાતી હતી તેમની કેટલીયેક હાલના વખતમાં ગુનાફ તરીકે મનાશે નહીં. સમયના ફેરફાર નાથે એવા ફેરફારો થયા કરે છે માટે હવે આપણે હાલના જમાનાનો મોટામાં મોટો ગુનોફ સમજી લેવો જોઈએ અને તે એ કે અજ્ઞાન રહેવું. આજના વખતમાં અજ્ઞાન રહેવું એ મોટામાં મોટો ગુનોફ છે. કાન્ય કે પદ્મદુપાદ પદ્મનાભે દુપા કરીને આપણને અદ્ભુત નામકેવલા હી નંદિ આપેલી છે એટલુંજ નહિ પણ મદન બાવળી જમનનું નેત્રવાળી ચમકાર કરી બનાવનારી અને બગાડના બગાડ બાવળેથી સર્પ જનારી મંદ્રિયો આપેલી છે. આમાં આડમાં ધીડમાં બમણું કરી શકે એવું અચળ મન આવે છે, પેત્રનું પોતાપત્ર જાગવી શકે એવો બદમાશ ન હોય, નોંદરે, જાતની સ્થિતિઓને બધા ખેરનું ધર્મગત નિયમ મનુષ્ય શરીર આપેલું છે. એટલુંજ નહીં પણ કદિ નાશ ન પામે તેવો અજર અમર નવર પ્રકાશ આના અપેક્ષા છે, અને એ બધું પણ જાતે જાતે ને ને ને ને ને પોતે આપણા અંતરમાં અંતર્યામી રૂપે તથા અંતર્યામી રૂપે નેદેલા છે અને તેમ છતાં આવી આવી અનુકૂળતાઓ છતાંપણુ જો આપણું અજ્ઞાન રહીએ તો એ આપણી જીવ નહીં કે? તે આપણી નાશાયત્રી નહીં કે? અને એટલા બધા સાધનો છતાં પણ જ નહીં રહેવું એ શું મોટામાં મોટો ગુનોફ નહીં કે? બેશક યાદ રાખજો કે અજ્ઞાન રહેવું એ બહુ મોટામાં મોટો અપનાધ છે અને એ અપરાધની બહુ સખત શિક્ષા ખમવી પડે છે. કારણ કે જેમ ગુનોફ મોટો તેમ તેની શિક્ષા પણ મોટી હોય છે, અને અજ્ઞાનપણું એ

સીધી મોટી ગુનોહ છે. કારણ કે જમી જાતનાં પાપ અજ્ઞાન-પણામાંથી પેદા થાય છે, જમી જાતનો મોહ અજ્ઞાનપણામાંથી પેદા થાય છે. જમી જાતના વિકારો અજ્ઞાનપણાને લીધે જ્ઞેયમાં આવી જાય છે, જમી જાતના જુરસાઓ અજ્ઞાનપણાને લીધેજ કાષ્ઠમાં રહેતા નથી અને આ સંસારમાં આવીને તેમાંથી સારમાં સારો સાર લેવો જોઈએ, તથા આ સંસારમાં સ્વર્ગ લોગવવું જોઈએ તેને ગદ્ગદે અજ્ઞાનને લીધે આ સંસારમાં સ્વર્ગ દેખાવાને ગદ્ગદે પોતાની આગ્રાપાસ ત્યાં ત્યાં નરક દેખાય છે. એવી દશામાં પડ્યા રહેવું એ શું ગુનોહ નથી? જાણિત એ બહુ મોટો ગુનોહ છે.

આજના જમાનામાં છાપાનાં સાધનો, રેલ્વેનાં સાધનો, તારનાં સાધનો, પ્રજાના રક્ષણ માટે પોલિસ તથા લશ્કરનાં સાધનો, જુદા જુદા દેશ વચ્ચે મુલેહના કોલકારો અને અનેક જાતના યંત્રોનાં સાધનો છતાંપણ અજ્ઞાનતાને લીધે એ જમી જાતનો આપણે જરાપણ ખજાર ન રાખીએ અને “હું ને મારી વધુ ને એમાં આબુ” સદુ” એમ કરી બેસીએ ને દુનિયાથી અજ્ઞાન રહીએ એ શું ગુનોહ નથી?

આજના વખતમાં એવી સારી મુગવડો છે કે, આપણા જોરડામાં બેઠેબેઠે આખી દુનિયાની દરેક મોટી મોટી હદીકત બહુજ સહેલાઈથી જાણી શકીએ તેમ છે. જેમ કે દેશમાં શું શું મુધારાઓ થાય છે, જુદી જુદી લાઈનમાં કયા કયા આગેવાન માણસો મુખ્યત્વે કામ કરે છે કેટલા વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે, કઈ જાતના નવા હુજારો ખીલતા જાય છે, આપણી ઉપર જે રાજા કે અમલદારો ત્રતા બોગવે છે તેઓને માટે દુનિયામાં કેવા નિચારો ચાલે છે, પરદેશમાં શું શું ઉથલપાથલ થાય છે, ચાલુ વરસમાં દેશની ઉપજ કેવી છે, જુદા જુદા બાગનાં ફવાપાણી કેવાં છે, દેશમાં કઈ જાતની ખાત્રો નીકળી શકે તેમ છે, કઈ જાતના વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તેજન આપવા લાયક છે, પરદેશ સાથેનો સંબંધ વધારવા માટે શું શું ઉપાયો કરવા જોઈએ, રાજ્યવ્યવસ્થામાં મુધારા વધારા કરવા માટે કેવી રીતે તથા કેને અરજ કરવી જોઈએ, પોતાની નાતનાં બાળકો કેમ આગળ વધી શકે, સીઓના મોદા ઉપર માખીઓ ઉડ્યા.

નહિ. કાળજી કે બુદ્ધિનો જન્મ પાટલીપુત્રમાં થયો હતો, ત્યાંની
એ વખતના રીત રીતએ અને મંત્રોગો કાંઈ હાલના જાણ-
નામાં હોય નહિ. હાલના જાણનાઓને તો એ પોતાનો મુકા
જાણવો જોઈએ. જોગિયોની માથે ફરજીઆન લટકું પડે.
અને જાણના તો એવા દુકન છે કે, અધું તજી દેવું જોઈએ
તોજ નિર્ધાર મળી ગયું હોય એ દુકન હાલના ચીનાઓને
તથા જાણનાઓને કેન તો જાણ ? કારણ કે એ વખતના
પાટલીપુત્રની નિયતિ કે, અને હાલના ચીન જાણનાની સ્થિતિ
કઈ ? માટે યા. નાનું કે, જેન જેન સ્થિતિ બદલાય તેમ
તેમ મન પર્યાય : પતુ પીંડ પીંડ એની મેળે મેળે દેશકાર
થયો જાય છે. પાતુ એ દેશકાર ગાડુ પીંડા થાય છે. અને
જેન જમજીને દેશકાર કન્યાના આવે તો એ દેશકાર જલસીથી
ચર્ચ મોં છે માટે પનને વગમી રહેવા નાડું અને તેમાંથી
લાભ મેળવવા નાડું તથા પનને વધારે વિશાળ ને વધારે
ઉંચા બનાવવા નાડું આપણું આવી આવી ચોખ્ખી વાતો પણ
સમજી લેવી જોઈએ. જેમ કે:-

જ્યારે ઇમુખિસ્તે ધર્મ થતાંયો ત્યારે એ દેશમાં કાંઈ
હાલના મુરોપમાં જેવી વિશાળો ખીલેલી છે તેવી વિશાળો
ખીલેલી નહોતી, તેથી તેણે જે કાંઈ વાતો તેના વખતમાં
સાંભળી હોયને કરી હોય તે બધી વાતો કાંઈ હાલના માયન્સ
સામે ટપી શકે નહિ. અને તેમ છતાં એ બાઈબલના બોલો
બોલને વગમી રહેવામાં આવે તો માનમિત્ર ગોઠાવો થયા
વિના રહેજ નહિ. અને આગળ પણ વધી શકાય નહિ.
જેમ કે મહાન્મા ઇમુખિસ્તે તો એમ કહેવું છે કે, જે
તારા ડાબા ગાંઠ ઉપર તમાચો મારે તેની પાસે જમણે
ગાંઠ પણ ધર, જે તારી પછેડી લપ ટે તેને તારા ડગલે
પણ લપ જવા દે. અને જે ગાંઠ વેડે પકડી જાય
તેની સાથે જે ગાંઠ વેડે જ
મરોપ અમેરિકાના
પ્રિરિત રાજ્યો અત્યારે પા
નિયમો પાળે તો દુનિયામાં તે
વિસ્તાર હો કે ?

આવીજ રીતે દુર્જન મદમદ ગાઉએ તથાદે અરણ-
 નાનમાં જે વખતના જંગલી આરતોને સુધારવા આજે ધર્મ
 મજાબો આદે જે કાયદાઓ દયા તે જયા કાયદાઓ કાંઈ
 દાદના વખતના લોકો પૂરેપૂરા માની શકે જતા કે ? તેમ કે
 આર સીઓ પરજીવાની રત્ન, વ્યાજ ન ખાતાનો દુકમ, કુર-
 જાની ફરવી ભેદજે ભેદ્યા દશય, સીઓને જોજતપડતામાં
 રાખવી ભેદજે ભેદ્યા દુકમ. તમા મૂર્તિપૂજક કાફરોને મારવા
 ભેદજે ને તેની સાથે દોશની ન રાખવી ભેદજે. એવા દુકમો
 કાંઈ આજના વખતમાં જયા લોકોને મળે ઉતરી શકે નહિ.
 દાકા મુમજમાનોને દરે એમ મમલનું જાય છે કે, આજના
 વખતમાં વ્યાજ લીધા વિના ચંપાર થયો ચાલી શકે નહિ.
 ક.રજ કે આપણી પામેથી જીજ વેપારીઓ તો વ્યાજ લઈ
 મૂકે, પણ આપણે ખીજઓની પામેથી વ્યાજ લઈએ નહિ
 એ કેમ પાલવે ? સીઓને પડતામાં રાખવાની જાખનમાં પણ
 લોકોના વિચારો જુદા પડતા જાય છે. અને એ જાખનમાં
 પણ મુદ્રાપ અમેરિકાના મુદ્રાપણની અમરો લાગતી જાય છે.
 તેમજ ચંદ્રેદીયન દયાગુ મુનજમાન જાઇઓને પશુઓની
 કુરજાની કરવાનું કામ પણ મમનું નથી. અને એકથી વધારે
 સીઓને પરજીવવાનો રીવાજ પણ જાઉં થતા જાય છે.
 આવી રીતે જમાના પ્રમાણે દરેક ધર્મના મનોમા કાઈકે કાઈકે
 ફેરફાર થતો જાય છે.

તેમજ જંગુવિદ્યાએ જોતાના મનો ઉપર પણ દેહલીક અસર
 કરેલી છે, અને હવેદયાના નિયમો પાળવા એ ધર્મી સારી
 વાત છે, છતાં પણ તેમાં જે અતિથય અતિથયોદ્ધિ થાય છે
 તે તરફ સુધરેલા જન જાઇઓનું પણ લક્ષ ખેંચાતું જાય છે.
 આવી રીતે દુનિયાના દરેક ધર્મવાજાઓ સમજતા જાય છે કે,
 આપણા મનમાં જે જે ક્રિયાઓ જતાવેલી છે તથા જે જે
 દુકમો કરેલા છે તે જાણું કાંઈ દરેકને માટે નથી. કારણ કે
 એ જાણું કાંઈ આત્માના ઉદાણમાંથી નીકળેલું નથી, તેમજ
 ત્રણે દાગમાં દહી શકે એવા એ મતો નથી, પણ દેશકાળ
 પ્રમાણે તથા આજપાત્રના મંજેઓ પ્રમાણે એ ન

નથી, જેણે જુદા જુદા વિષયનાં શાસ્ત્રોનો ઊંટો અભ્યાસ કર્યો
 નથી, અને જેણે જગતમાં થતા ફેરફારોનો તથા મનુષ્યના
 મનમાં થતા ફેરફારોનો અભ્યાસ કર્યો નથી તેને કુદરતની
 દરેક વસ્તુમાં કાણે કાણે થતા ફેરફારની ખગર પડતી નથી.
 પણ જે માણસો આગળ વધેલા છે, જે માણસોએ નકામી
 વસ્તુઓના મોહમાંથી બચીને આવા આનંદદાયક વિષયોમાં
 પોતાનો વખત રોકેલો છે, અને જે માણસોએ સર્વશક્તિમાન
 મહાન ઇશ્વરની અદ્ભૂત લીલા સમજવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે,
 તેવા જ્ઞાનીઓને દરેક વસ્તુના સૂક્ષ્મ ફેરફારોની પણ યોગી
 ધર્મી ખગર પડી જાય છે. પણ એટલી સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિવાળા
 મહાત્માઓ બહુજ યોગ દોષ છે, અને જે એવા હોય તેઓ
 બહુ જલદીથી આગળ વધી શકે છે. માટે આગળ વધવા
 સારૂ આવી સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિ મેળવતાં શીખવું જોઈએ. વહેવારી
 માણસોમાં આવી ઊંડી દ્રષ્ટિ ને સૂક્ષ્મ જુદિ ન હોય તો પણ
 તેઓએ પોતાની આકર્ષી સ્થિતિ તો સમજી લેવી જોઈએ.
 જેમ કે હમણાં આપણા શરીરની પ્રકૃતિ કેવી છે, આપણા
 કુટુંબની સ્થિતિ કેમ છે, હમણાં આપણી આવક કેટલી છે,
 હમણાં આપણું ખર્ચ કેટલું છે, હમણાં આપણા મિત્ર કેવા
 છે, હમણાં ધંધામાં આપણે કેવાં છે, હમણાંનો વખત કેવો
 છે, હમણાં આપણા દેશની કે આપણા ગામની સ્થિતિ કેવી
 છે, હમણાં આપણા મનનું ચક્કરે કઈ જાણુ તરફ ફેરેલું છે,
 હમણાં ધર્મની બાજતની આપણી વૃત્તિ કેવી છે, હમણાં
 આપણે કઈ જાતના દોસ્તોને પસંદ કરીએ છીએ, હમણાં
 આપણા શોખ કઈ જાતના છે, હમણાં આપણા કુટુંબના માણ
 સોના સ્વસ્થાવ કેવા છે, હમણાં આપણને કઈ જાતનાં પુસ્તકો
 વાંચવાં ગમે છે, હમણાં આપણી આસપાસ જાણુવા જેવા શું
 શું બનાવ બન્યા કરે છે, હમણાં આપણા ધંધામાં આપણને
 આગળ વધવા જેવું દેખાય ॥ કે નહિ, અને કઈ કઈ બાજ-
 તમાં કઈ કઈ જાતની અનુકૂળતાઓ છે તથા કઈ કઈ જાતની
 અગવડો છે, તે દરેક માણસે જાણવું જોઈએ. કારણ કે આ
 બધી જાણતો બહુજ સહેલાઈથી જાણી શકાય તેવી છે, અને

સાદી સમજથી પણ સમજી શકાય તેમ છે. આટલું સમજવા માટે કાંઈ અલાકિક બુદ્ધિ જોઈતી નથી પણ જો માત્ર જરાકજ વધારે ધ્યાન આપીએ તો આ જાણી બાજત બહુ સહેલાઈથી સમજી શકાય તેમ છે. પણ અફસોસ કે હજી આપણાં કરોડો ભ્રાઈ બહેનો પોતાના દરદેશના બનાવોમાંથી આવી મોટી મોટી બાજનો પણ જાણી શકતા નથી. અને જે બનાવો પોતાની આસપાસ બની રહ્યા છે તથા જે સ્થિતિ પોતે બોગવી રહ્યા છે તેનો પણ વિચાર કરતાં નથી કે તેમાંથી વાત અનુમાન ખેંચતા તેઓને આવડતું નથી, આટલા બધા આપણે અજ્ઞાનપણામાં ટૂંકી ગએલા છીએ. માટે આપણાં બાઈ બહેનો પોતાની પાની સ્થિતિ સમજતાં થાય એવું આપણે કરવું જોઈએ.

બધુએ ! આગળ વરા માટે ઉદાત્ત મેળવવા માટે અંત મેળ મેળવવા માટે આટલે કે વધુ પડતું પહોંચવા માટે પોતાની હાલતની સ્થિતિ સમજવી આટલુંજ કાંઈ બસ નથી, પણ એ માટે મહાનાગેશ એમ કહે છે કે, જેમ હાલમાં શું છે તે આપણે જાણીએ છીએ તેમજ હવે પછી શું થવું જોઈએ તે પણ આપણે જાણવું જોઈએ. કારણ કે જો એ માટે ગદોમર નીતે સમજતા તોજ આપણે જલદીથી આગળ વધી શકીએ. જો આપણને એમ ખગર પડે કે, હવે આ પ્રમાણે થવું જોઈએ તો આપણે રસ્તા સરળ થઈ પડે. જો આપણને એમ ખગર પડે કે હવે આપણને અમુક અમુક સીમેની જરૂર છે તો એ સીમે મેળવવા માટે મહેનત કરી શકાય અને જો આપણને એમ ખગર પડે કે અમુક ઠેકાણે આપણે પહોંચવું છે, તો એ ઠેકાણું કેટલું દૂર છે ત્યાં કેટલા વખતમાં જઈ શકાયે, અને કયા સાધન વડે આપણે ત્યાં જઈ શકીશું, એ બધું બહુ સહેલાઈથી સમજી શકાય છે. તેથી અપારાખંધ આગળ વધી શકાય છે. માટે જેમ આપણી હાલતની સ્થિતિ કેવી છે એ બાજત આપણે બરાબર રીતે સમજીએ છીએ તેમજ હવે પછી આપણે શું કરવું જોઈએ તે બાજત માટે પણ આપણે ચોખ્ખી રીતે સમજી

સાદી મમજીથી પણ સમજી શકાય તેમ છે. આટલું મમ-
જીના માટે કાંઈ અલાકિક જુદી ભેદની નથી પણ જો માત્ર
જરાજી વધારે ધ્યાન આપીએ તો આ જમી આમલ જાદુ
મહેશ્વરથી સમજી શકાય તેમ છે પણ અકબોન કે કશું
આપણુ કહેતાં જાઈ જાહેના પાનાના કરડેજના બનાવેમાથી
આવી મોટી મોટી જાગનાં પાનુ જાનુ ગાના નથી. અને જો
બનાવે પાનાની આનપાન બનાવે જા. જે નાના જે સ્થિતિ
પાને બાનાની જા. જે નેના પા. જે નાના નથી કે
તેમાની પા. અનુભવ જેમા જે ને અવડું નથી.
આટલા જાના જા. જે જા. જે નાના પા. જે નાના પા. જે
માટે જા. જે જા. જે નાના પા. જે નાના પા. જે
નાના પા. જે નાના પા. જે નાના પા. જે નાના પા. જે

[illegible]

લેવું' નોંધજો. કારણ કે શું કરવું નોંધજો તે બાબત સમજી
જવાથી આપણા જીવનનું બંધારણ નક્કી થઈ જાય છે. આપ-
ણને કામ કરવાની કુચીઓ મળી જાય છે, અને જે રહી
આપણામાં એક જાતની મજબુતાઈ આવી જાય છે. તેથી
આપણે જેમનો પવન લાગે તેમના મળકલા નથી, પણ
આપણે આપણી જગ્યા ઉપર જોઈથી ઉભા રહી શકીએ છીએ.
પણ જે માણસો આ બધી બાબતોનો વિચાર કરના નથી,
અને શું થવું નોંધજો તથા ક્યાં પહોંચવું નોંધજો તેનો ખ્યાલ
કરતા નથી. તેઓ સોયવોટરની બાટલી જેવા રહી જાય છે.
અને જેમના હૃદયોલા લાગે તેમના મળકલા કરે છે. તેઓ
હાંસર વિનાના વહાણના જેવા છે, એટલે જેમ પવન આવે
તેમ તણાયા કરે છે. આવા માણસો હાંધ જગતમાં મોટા
માણસો થઈ શકતા નથી, કે મોટા લાભ મેળવી શકતા નથી.
કારણ કે જેણે પોતાની દિશા નક્કી કરેલી નથી, જેણે પોતાનું
મુક્ત પોતાના હાથમાં રાખ્યું નથી, જેણે પોતાનો પાયો
મજબુત નાખ્યો નથી, જેણે પોતાની શક્તિઓને ખીલવવાની
કોશિશ કરી નથી, જેણે પોતાના બુદ્ધિબળને સારી રીતે વાપ-
રવાની નહીં લીધી નથી, અને જેને પોતાના પ્રભુનો મહિમા
નમજવાની દગ્ગા નથી તે માણસો ક્યાંથી આગળ વધી શકે
નહીં વધી શકે. મારે જે આગળ વધવું હોય તે હાથમાં શું
છે એ જેમ જાણે છે તેન હાર પછી શું થવું નોંધજો તે
જાણવાની પણ બાબત કોશિશ કરો. એટલે જાણું નહોતામણી
આગળ વધી શકે.

કહે છે એક વેળે એવું જોઈને વિચાર કરેલા મને એકદમ
આપણી વિચિત્ર કેદ છે જોઈને વિચાર કરેલા એક દાસ શરિંગ
કેદથી છે જોઈને વિચાર કરેલા એક દાસ શરિંગ
નામના કે આપણા નામના દાસ, એક વેળે જોઈને
ઉ, અથવા એક દાસના પાસ છે એક દાસ એક દાસ
છે જોઈને વિચાર કરેલા એક દાસ એક દાસ એક દાસ
કેદથી જોઈને મહાન શરિંગના એક દાસ છે, એક દાસ એક
જુગા આપણે આપણી કેદથી એક દાસ શરિંગના એક દાસ છે

કિંમત નથી, આપણને મહાન બુદ્ધિતત્ત્વ મળેલું છે તેની કાં
 કિંમત નથી, અને છાંદગીને જરૂરની અનેક સગવડો આપ
 ણુને મળેલી છે તે બધાં મુખને આપણે કાંઈ હિસાબ
 ગણતા નથી, અને કોઈ દિવસ જરા કાંઈ મનમાન્યું ન થાય
 તેને મોટું દુઃખ માની લઈએ છીએ. લેખ કે કાન આખ્યા
 તેમાં સાંભળવાની શક્તિ આપી એ ઉપકાર તો બાબુએ રક્ષ
 ને એ મુખ તો બાબુએ રહ્યું, પણ ઘોડાક જે શબ્દો આપ
 ણુને ન ગમતા હોય તે શબ્દો આપણા વિદેશી માણસ
 મુખમાંથી સંભળાઈ જાય તો તેને આપણે બહુ મોટું દુઃખ
 માન્યા કરીએ છીએ. પણ હવે વિચાર કરો કે, તમે તમારા
 છાંદગીમાં તમારા વખાણના શબ્દો વધારે સાંભળો છો.
 અપમાનના શબ્દો વધારે સાંભળો છો? જ્ઞાનના, ઉપદેશના
 ધર્મના અને નીતિના શબ્દો વધારે સાંભળો છો કે મૂર્ખાઈના
 શબ્દો વધારે સાંભળો છો? કમુદ્ધ કરો કે આપણા કાન
 હમેશાં ધણું કરીને સ્વાતંત્ર શબ્દો વધારે સાંભળાય છે અને
 ખરાબ શબ્દો તો ક્યારેકજ નાંભળાય છે, અને તે પણ બહુ
 ઘોરા હોય છે, તથા ખરાબ શબ્દો કાંઈ ખાસ સ્વાભાવિક
 હોના નથી પણ અમુક નબળાને લીધેજ હોય છે, આ
 જ્યારે એ નબળાને બદલાઈ જાય ત્યારે એવી જાતના શબ્દો
 પણ મટી જાય છે. મંદિરોના ઘંટ મફત સાંભળાય છે
 વાજાંઆ અને હિરનાદી ગવવાના ગાયનાં ઠેકાણે ઠેકાણે ફોનો
 માફમાં તથા બીજાં ઘણું ઠેકાણે મફત નાંભળાય છે. દોયલોના
 અવાજ, મેન્ડા પોપટના અવાજ, પાણીના ખળખળ થવા
 અવાજો, લખમા મરાતા ગીંતા, બહાર ઠેકાણે વાગતાં બેડે
 અને ઘણાં મંદિરોમાં વચ્ચાની કથાઓ તથા દરેક જાહેર સભા
 આમાં થતાં કિમતી ભાષણો મફત સાંભળવા મળે છે. એ
 સિવાય સનેહીઓના આદરભાવ, મિત્રોનાં લાગણી ભરેલાં વચને
 નાનાં બાળકોના કાલાકાલા શબ્દો અને જીવનના સનેહીઓના
 પ્રેમ ભરેલાં વચનો સાંભળી સાંભળીને આપણને વારંવાર
 આનંદ થાય છે, પણ શરમળી વાગ તો જુઓ કે બધાં
 બાળકોને તથા એ બધા મુખને બૂલી જઈને કોઈ વખત

દોઢ ખરાબ માણસ નરહથી કડવાં વચનો સંભળાઈ જાય
નેને આપણે મદા દુઃખ માન્યા કરીએ છીએ. આવી રીતે
આપણે દુઃખ સમજીએ છીએ, તેથી પેલી મોટી મોટી વસ્તુ
ઓનું કુખ નથા દરદીજ મળતું વારંવારનું કુખ દવામાં
ઉડી જાય છે. કારણ કે એ મુખની આપણને કિમત નથી,
પણ દુઃખની કેમ સારું આપણને કિમત હોય તેમ તે આપણ
જીવનમાં ખુશી જાય છે. તેથી નાનાં નાનાં દુઃખને પણ ખત
મોટું મોટું માન્યા કરીએ છીએ. ને તેથી આપણે હેરાન થયા
કરીએ છીએ.

હવે બીજો વિચાર કરો કે, આપણી નજરે માન દેખાતાં
વધારે પડે છે કે ખરાબ દેખાતાં વધારે પડે છે? જુઓ કે
જ્યાં જોઈએ ત્યાં મરેલા નરો કાળ દુઃખવાળા જોડો દેખાય
છે. મરણે આમું જોઈએ તો મનુષ્યની ઉત્તમ કારીગરીની
ચુંદર મરણે રોકે છે. રોકાતું દેખાય છે પક્ષીના ટોળા ઉડત
હોય તેનાં નામે જોઈએ તો એ જોઈને પણ એક પ્રકારના
આનંદ આવે છે. ખાસ કરીને યાનુ આનંદ આપતું હોય તેના
નામે જોઈએ તેમ. પણ એક પ્રકારને આનંદ થાય કે
પાણીના ઝાડા, નદીના તળાવો કે નમુદ જોઈએ તો તે
જોઈને પણ આનંદ જાતને. કુદરતી આનંદ આનંદ થાય છે.
નાજને જાતે એ દુઃખ નથી જોઈએ તો તેના મુકાબલા
નમુખમે નજા દેખાતે એ જાતે જાતે થાય છે. નજા આકાશ
નામું જોઈએ તો તેના નજાની નજા આનંદ જાતે જોઈને
આપણને સ્વાસ્થ્યે નજા એ જાતના આનંદ નામે આનંદ
થાય છે. એને નજાના રોગના આનંદ જોઈએ તો ઉગર
રોગને જોઈને આપણે જીવનના આનંદ નો જોઈને કદા આવી
જાય છે. પ્રકરના નાનું નજા-જોઈને, કુદરતના નાના ખરબ
જોઈને, પડુજોઈને નાના જાત જોઈને પેલીઆના નાના ખરબજોઈને
અથવા માનુષના નાના ન જોઈને જોઈએ તો તેજોની નિર્વેપન
જોઈને કાણ વિના જોઈની ઉપર આસાને જાતે રોગ આવી જાય છે.
એને જોઈને સ્વાસ્થ્યનું મન થઈ જાય છે તો તેમથી એક
જાતનો કુદરતી આનંદ નજા કે છે એ નિવાય જાય.

ખમરમાં જઈએ ત્યાં પણ માણસોની ઘનાવટની તથા રતની ઘનાવટની અનેક કળાઓ તથા મુંદર નમુનાઓ પણી નજરે પડે છે. આવી રીતે જ્યાં જ્યાં આપણી દૃષ્ટિ ત્યાં ત્યાં ઘણું કરીને કાંઈક ખાસ મુંદરતાજ દેખાય છે. તેમ છતાં આપણું કમનમીળપણું તો જુઓ કે આટલી મુંદરતાને દાણી દંધને કોઈ વખત કાંઈ નહિ ગમતી નજરે પડી ગઈ હોય તેનીજ આપણે વાતો કર્યા કરીએ છીએ અને તેનાંજ દુઃખો રડયા કરીએ છીએ. એટલુંજ નહિ કે કોઈક વખત કાંઈ ખરાબ ચીજ દેખાઈ ગઈ હોય તેમાં જાણે શું નું શું થઈ ગયું હોય તેમ એજ વસ્તુના સંરક્ષક મનમાં પાડી દઈએ છીએ, પણ આટલાં બધાં મુખને જે દંધને જરાક દુઃખમાં જીવને ઘાલી રાખ્યો એ કેટલું બે યોદ્ધા છે? તે આપણે જાણતા નથી. અને જેઓ જાણે તેઓ પણ તે પ્રમાણે પાળતા નથી. તેથીજ દુઃખો વધે દેખાય છે.

આવીજ રીતે ખાવાની ખાજતનો વિચાર કરો કે આપણે હમેશાં સારું ખાવાનું મળે છે કે હમેશાં ખરાબ ખાવાનું મળે છે? જો આપણે આપણી સ્થિતિ બદલાવવાની રીતે સંજતા હોઈએ અને આપણે આપણા સંતોષની લાગણીને સંતોષ રીતે સમજતા હોઈએ તો આપણને એમ ખાતરી થાય કે અંધારની કૃપાથી દરરોજ ઘણું કરીને આપણને આપણી લાગણી પ્રમાણેજ ખાવા પીવાનું મળે છે, તેમાં ખાસ ખરાબ તો કેટલુંક વખત હોય છે, અને તેમ છતાં જે કોઈક વખત થઈ ગયેલી હોય તેને આપણે મોટી વાત માન્યા કરીએ છીએ અને કોઈકજ વખત જે સગવડ ન સમજાણી હોય તે દુઃખોને આપણે રડયા કરીએ છીએ. જેમ કે ઘરમાં હોય કે બહાર સારી થતી હોય તે સુખ હિસાબમાંજ પણ મહિનામાં એકદ ન જ્યારે કે ત્યારે તેનું દુઃખ એ મોટું કે તે સારું બાઈડી કરી છે.

પનનાં દુઃખો માટે પણ આવીજ ભતજી પોતાંજ હોય છે. જેમ કે ઈશ્વરપ્રાપ્તિ ઘણા પૈસા મળ્યા હોય અથવા બર્ચા ચાટ્યું ભય તેટલા જરૂર ભેટલા પૈસા મળતા હોય તેની તો કાંઈ કિંમત હોતી નથી, પણ એમાંથી કાંઈ જરાતરા કોઈ કારણસર ખોવાઈ ભય કે જતું રહે તો એ મહાભયરત દુઃખ થઈ પડે છે.

જાંબુઓ ! આજ સપ્તમે કે, આવીજ રીતે આપણને બીજાં અનેક ભતનાં મોટાં મુખોની કિંમત નથી, એટલુંજ નહિ પણ બીજાં નાનાં નાનાં દુઃખોને આપણે બહુ મોટાં મોટાં માન્યા કરીએ છીએ, તેથીજ આપણે દુઃખી છીએ. બાકી ખરેખર દુઃખ બહુજ થોડું છે. માટે જેમ બને તેમ મુખોની કિંમત મનજતાં શીખો, અને ખાતરી પૂર્વક એમ મનજી લો કે, આ જગતમાં ઈશ્વરનાં આપેલાં દુઃખો બહુજ ઓછાં હોય છે. બાકી તો ઘણાં દુઃખો માણસો પોતાના અજ્ઞાનપણામાંથી ઉભાં કરી લે છે. એટલુંજ નહિ પણ જે દુઃખો મરી ગએલાં હોય તેને પણ માણસે ફરી ફરીથી જીવનાં કરે છે. અને ન ઉઠતાં હોય તેને પણ આજે ધાંચી ધાંચીને ઉઠાડે છે. એમ કહેવાય છે કે અસત્વતા જમાનામાં નંજીવિની વિદ્યા હતી, તેથી માણસા મુઠ્ઠાંએને જીવનાં કરી શકતા હતા. પણ હાલમાં એ નંજીવિની વિદ્યા નાશ પામી છે, તેથી મુઠ્ઠાં એને આપણે જીવનાં કરી શકતા નથી. પણ નંજીવિની વિદ્યા નાશ પામી છે એ વાત એમ નાનતા નથી. મુઠ્ઠાંએને જીવનાં કરવાની વિદ્યા નાશ પામી હોય એ મુઠ્ઠાં વાત છે. પણ મરી ગએલાં દુઃખોને ફરીથી જીવનાં કરનાં આવડે એવી નંજીવિની શક્તિ તો આપણી ધાંચીને નથી-તે દેખીએના પણ છે. તેથી તેઓ બહુ ટાંગ ઉપન મની ગએલા દુઃખોને જીવનાં કરી શકે છે અને તેને જાન લા કે છે જાંબુઓ ! અનુચ્છ નંજીવિની શક્તિને આજે દુરપેચ ન થાય એ નજીવિની અને મુખોની કિંમત મનજતા નીખેને પણ દુઃખોની કિંમત વધારે કરવાનાં હજાર નીખેને અને નાના નાના દુઃખોને મોટા મોટા કરી નાખવાનાં મુવ કરેલાં ના. કે. જુ. કે. દુઃખ

■ તે સ્વર્ગ તરફ લઇ જાય છે, અને દુઃખ છે તે નરક તરફ લઇ જાય છે. માટે સુખનો રસ્તો સહેલો થાય તેમ કરજો, પણ દુઃખનો રસ્તો સહેલો થાય તેમ કરજો માં. એજ પ્રાર્થના છે.

૫૩-નરીખ ઉપર આપણા સુખનો આધાર છે
એમ માનવું એ નખળા મનની નિશાની
છે. માટે નરીખ ઉપર સુખનો
આધાર છે એમ માનવાને બદલે
જ્ઞાન ઉપર તથા ઉદ્યોગ ઉપર
સુખનો આધાર છે, એમ
માનતાં શીખો, એટલે
જલદીથી સુખ મેળવી
શકશો.

આપણા ઘણા બંધુઓ તથા લાજો જુદેને અનિચય દીક્ષાપાત્રાં હોય છે. તેઓની સ્હેળી કરણી ઢંગધણ વગરની હોય છે. તેઓની છાંદગીનું વક્ષાણ મુક્તન વિનાનું-તથા લંગર વિનાનું હોય છે. કઈ દિશાએ જવું છે, કયે ઠેકાણે જવું છે, કેટલા વખતમાં જવું છે, કયા સાધનો વડે જવું છે અને શા હેતુસર જવું છે તે માટે કાંઈ પણ તેઓએ ધ્યાન આપેલું હોતું નથી. પણ પવન જેમ રણરતાં પીછાંને અથવા રૂને ઉડાવે તેમ તેઓ સંજોગોને આધારે બદલવા કરે છે. અથવા યોગ્ય બેટ રમતી વખતે હારને જેમ ચાતરફથી જોતા ઝપાટામાં આવે તે ઠોકર મારી લે, કે બેટ મારી લે તેના જેવી એ હોડાની સ્થિતિ હોય છે. કારણ કે તેઓ જ્ઞાનની કિંમત સમજતા નથી, અને ઉદ્યોગની કિંમત પણ સમજતા નથી, ત્યારે તેઓ આત્માના બગની કિંમત તો કયાંથીજ સમજી શકે? અને સર્વ શક્તિમાન મદન પરમાત્માની કૃપાની મદદ નો કયાંથીજ અનુભવ શકે? નજ મમજી શકે. તેથી ગિયાન લોકો નમીમને આધારે રહી જાય છે. અને નમીમ એ

એક એવો ગોદાગ્રાવાળો શબ્દ છે, એટલા બધા વિશાળ અર્થ-
વાળો શબ્દ છે અને લોકોના અંતરમાં એટલો બધો ભગી
ગળેલો તથા જાનો માનીતો થઈ ગયેલો શબ્દ છે કે તેની
વિરુદ્ધની દલીલો માણસો સહેલાઈથી માની શકતા નથી.
માત્ર અજ્ઞાન માણસોજ માની શકતા નથી એમ નથી, પણ
કાલા કાલા ગણાતા માણસો પણ નશીબની પાત્રમાં પડ્યા
કહે છે. કારણ કે જુના સંસ્કૃત ગ્રંથોમાંથી એવી જાતનાં ઘણાં
વચન મળી આવે છે, અને કયા વાંચનારા બટજી મહારાજો
પણ એ વાતને પુષ્ટિ આપ્યા કરે છે. તેથી નશીબ શબ્દ
દરેકના મનમાં ખુબી ગળેલો છે. તેથી જ્યાં કંઈ પણ વાત-
ચીત થતી હોય ત્યાં આપણે નશીબને આડું મૂકી દઈએ
છીએ. જેમ કે કોઈને ધંધામાં નુકસાન જાય તો આપણે
કહીએ છીએ કે, એના નશીબનો વાંક. પણ કોઈ માણસો
એમ કહેતા નથી અથવા એમ તપામતા નથી કે એમાં એની
ધોતીની કોઈ બૂલ છે કે નહિ? કોઈ ઇકરાનાં માળાપ મરી
જાય તો લોકો કહે છે કે એના નશીબનો વાંક, એને
લેવાદેણી નહિ. કોઈની મોટરી જાય તો કહે કે નશીબનો
વાંક. નાતમાં કન્યા ન હોય ને દુકંડી જાત હોય તેથી પરિ-
ણામે વાંકા રહેવું પડતું હોય તો પણ કહે છે કે એના
નશીબનો વાંક. એના નશીબમાં હશે ત્યારે બાઈડી મળી
રહેશે, પણ એના નશીબમાં બાઈડી ક્યાંથી આવી પડશે?
તેને કોઈ વિચાર કરવું નથી. કોઈ બાઈડીને ઇકર ન થવું
હોય તો કહે કે એના નશીબનો વાંક. પણ ઘટતી દવા
કરાવવાની જરૂર સમજાય નહિ ને નશીબનો વાંક સમજાઈ
જાય એ પણ એક ખુબી કે નહિ? દેવલાક ઇકરાઓ અ-
ભ્યાસમાં ધ્યાન રાખે નહિ, તોફાન મચી કરે, લેસન કરે
નહિ અને પછી નાપાસ થાય ત્યારે તેનાં માળાપ કહે કે
એના નશીબનો વાંક. આવી રીતે આપણી જીંદગીના દરેક
કામકાજમાં આપણે આપણા નશીબને વચ્ચે લાવીએ છીએ.
પણ જે નશીબને આપણે એટલું બધું મોઢું સમજીએ છીએ
તે નશીબને માટે સુરૂપના વિદ્વાનોનું શું કહેવું છે તે તમે
જાણો છો? તેઓ કહે છે કે:—

નશીબ એટલે વંશપરંપરાથી આવશે આવશે એક
જાતનો ગોટાગાભરેલો શબ્દ, નશીબ એટલે નાનકડાં મનનાં
માણસોને દિશાસો લેવાની જગ્યા. નશીબ એટલે પાતાની નાકા-
યકીને ઢાંકવાનો પડદો, નશીબ એટલે અમુક પ્રકારની પોશ-
પાશ, નશીબ એટલે એક જાતના અજ્ઞાનપણાનો દરવાજો,
નશીબ એટલે જ્ઞાનને તથા મહેનતને અટકાવી દેવાની ખીસી.
નશીબ એટલે અજ્ઞાનીઓને વગગેલું એક જાતનું ધંપીકમાં
નહિ નીકળી શકે તેવું જૂન. નશીબ એટલે માણસોની નાન-
જાણીઓને ઉત્તરજન આપવાની જાણ. નશીબ એટલે નવીન
શોધખોળને અટકાવી દેવાની કુચી. નશીબ એટલે પાતાનો
કષ્ટો ખરો કરાવવાની સહેલામાં સહેલી યુક્તિ, નશીબ એટલે
નિશ્ચયી બુદ્ધિને નાકલીક ના આપવી, પડે એવી યુક્તિ, નશીબ
એટલે ખર્ચી શકે તેવા બનાવોને પણ અશક્ય બનાવોની
સાથે નાજીજ કરી નાખવાની કરમત, નશીબ એટલે અજ્ઞા-
નના માણસોની આંખો આજી નાખનારું જાદુ, નશીબ એટલે
સહેલી જાતોને પણ કડજી બનાવનાર તથા મુશ્કેલ જાત-
તોને પણ સહેલી બનાવનાર એક જાતનો કીમીઓ. નશીબ
એટલે આપણી જાણ આપણા હાથમાં નથી પણ દેવની જાણ
નાજી બનાવનામાં છે એમ સમજાવનાર ઉપદેશક, નશીબ
એટલે સ્વાદી અથવા એક જાતનો લુચાર. નશીબ એટલે
ખેડતા ઉપલક્ષ્ય નેસાવનો દોસ્ત, નશીબ એટલે પાતાનો
બાપો દેડા ઉપલક્ષ્ય બહાર માણસોની પાંખોને કાપી
નાખનાર વાત, નશીબ એટલે માણસોને ઘણી જાતની મુશ્કેલ-
મીડેમ. જાણી નાખનાર જેડી, નશીબ એટલે ઉપરથી
નિમુખ થયા માટે મેનને નિહાવેલી જાત, અને નશીબ
એટલે કુદરતના નિવરનો. અજ્ઞાના બનેલો, તથા કંઈકના
સંચાલનનરહ્યોને અટક.

જંપુએ : આપણે જેને હમણાં નશીબ કહીએ છીએ
તે નિશ્ચય નશીબનું તે અર્થ હાલ છે. કારણ કે તે નિશ્ચય
અજ્ઞાનીઓને હાલ થોડું છે. માટે તેના અર્થ હાલ થાય છે.
પણ એને બદલે એજ નશીબ અર્થે જાનીઓના હાથમાં

જાય છે, ત્યારે ઉલોગી પુરુષોના હાથમાં જાય છે, ત્યારે સમયની ક્રિયા સમજનાર સજ્જનોના હાથમાં જાય છે, અને ત્યારે તે નશીબ મહાત્માઓના હાથમાં જાય છે ત્યારે તેની સ્થિતિ કેવી હોય છે, એ નમે જાણે છે? એ માટે પંડિતો કહે છે કે:—

જ્ઞાનીઓ પોતાના નશીબને પોતાની મૂંઝીમાં લઈને ફરે છે. કારણ કે તેઓ બહુજ ચોખ્ખી રીતે એમ સમજે છે કે, અમારું નશીબ કાંઈ સગવાન બનાવના નથી પણ અમે પોતે બનાવીએ છીએ. અમારું પોતાનાં જ કામોમાંથી અમારું નશીબ બધાયું છે, અને હવે પછી અમે જેવાં જેવાં કામો કરશું તેવુંજ અમારું ભવિષ્યનું નશીબ જનવાનું છે. આમ હોવાથી ખરી રીતે જોતાં અમે નશીબના હાથમાં નથી, પણ નશીબ અમારા હાથમાં છે. કારણ કે નશીબે કાંઈ જીવોને ઉત્પન્ન કર્યા નથી પણ જીવોએ પોતાનાં કામોમાંથી નશીબને બનાવેલું છે. માટે નશીબ અમેને પોતાની મરજી પ્રમાણે નચાવી શકે નહિ, પણ અમે અમારી મરજી પ્રમાણે અમારા નશીબને ફેરવી શકીએ છીએ. આવી રીતે નશીબને માટે મહાત્માઓ સમજે છે.૭

બીજા પંડિતો નશીબ માટે એમ કહે છે કે, માણસ પોતાની ગમે એટલી ચતુરકંઠ ચત્રાવે અને તે જ્ઞાનમાં, ઉદ્યોગમાં તથા બહિષ્માં ગમે તેટલો આગ્રહ વધે છતાં પણ તેનામાં કાંઈક અપ્રસાધન રહી જાય છે, તેનાથી સંપૂર્ણતાએ પહોંચી શકાતું નથી. કારણ કે મનુષ્યના શરીરની રચના એવી છે કે તેને આગ્રહ વધવામાં અંક લગની અવશ્યતા પડે છે અને તેમ છતાં હોઈ પણ વરતનું પૂરું પૂરું યથાર્થ જ્ઞાન થઈ શકતું નથી. કાંઈક ને કાંઈક વરતુ તેના બાકી રહી

* નશીબ સંજ્ઞાથી વધારે દલીલન જાણ્યો હોય તો “નમાન ફેરવાની કુંઘી” વાંચી જુઓ. એ કિમતી પુસ્તક નામદાર મુલક કલકત્તાના કેમરપી આત્મિક ડિરેક્ટર સાહેબ મજબૂર હોય છે. અને તે આજ જાણુશો જેવું પુસ્તક માત્ર સાગરજી આને સગા સાદિત્વના આદિસમાં મળે છે.

જાય છે. કારણ કે કુદરતની દરેક ચીજમાં એટલું બધું મહાન તત્ત્વ ભરેલું છે કે, એનો કાંઇ પતોજ લાગી શકતો નથી. તેમજ એકજ વસ્તુમાં બીજાં એટલાં બધાં તત્ત્વો છે અને તેમાંથી એટલા બધા બનાવો બની શકે છે કે જેની કાંઇ હદજ નથી. આવી રીતે કુદરતની વિશાળતાનો તથા ગદ્યન-તાનો અંતજ નથી, ત્યારે બીજી તરફથી મનુષ્યનું આયુષ્ય બહુજ યોડું છે. અને તેમાં વળી મનુષ્યનું મન બહુજ અંતઃમંત્ર છે, તેથી તે એકને એક બાબતને પકડી શકતું નથી. તેને લુહી લુહી અનેક બાબતોમાં રમવું જોઈએ છે, તેથી કુદરતના ઉદ્દેશમાં ઉદ્દેશ ભેદ મુધી તે પહોંચી શકતો નથી. એ સિવાય આ વાત પણ આ પ્રસંગે જાણી લેવા જેવી છે કે, મનુષ્યને મજેલી બુદ્ધિની અંતઃક્રિક શક્તિ એવી મહાન છે અને તેનું પંદ એટલું બધું મોટું છે કે, તેમાં આપણે એક સમુદ્ર તો મું પણ અનંત પ્રવાહો પચી જાય એવી તેનામાં શક્તિ છે. તેથી તજાવમાં કાંકરો નાખીએ ત્યારે તેમાં જેમ કુંડાળાં પડતાં જાય છે અને તે વધતા જાય છે, તેમ બુદ્ધિને પણ ત્યારે ખરોખર રીતે વાપરીએ તે કમોટી ઉપર ચડાવીએ ત્યારે તેમાંથી પણ અનેક જગતા નવા નવા રંગ નીકળતા જાય છે. અને તેનાં કુંડાળાં વધતા જાય છે, અને તેની હદ મોટી મોટી થતી જાય છે. વળી આ વાત પણ ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે કે, આપણે જે જે કાંઈ કરીએ તે દરેક કામોને આપણી આમવાનની દુનિયાની અનેક જાતની નાની મોટી અનરો નંદ છે તેમાં કેટલીક અનરો નીચી રીતે સમજી શકાય તેવી હોય છે અને કેટલાક અમરો આડકતરી હોય છે. તથા આપણને નદિ નજીક ગડાય તેવી અદ્યય હોય છે. ન નમજાય તેનું કાંઈ એટલુંજ છે કે, હજી મુધી આપણું જ્ઞાન એટલો હદ મુધી સંકોચવું નથી, અને કદિ એટલી હદ મુધી કેળવું જ્ઞાન પહોંચેલું હોય તોપણ એ અનરો તોજવા માટે, માપવા માટે અને તેનું પૃથક્કરણ કરવા માટે જે જે જાતનાં યંત્ર જોઈએ તથા તેને જાતની બીજી સામગ્રીઓ ને નેચારીએ જોઈએ તે આપણી પાને હજી મુધી નથી, એટલુંજ

તુમાંથી તારવી દાડેલો અર્ક છે. જ્ઞાન એ પરમાત્માના
 મંત્ર પ્રકાશમાં ઉત્પાત્તુ વિમાન છે. જ્ઞાન એ દેવોની ઉપર
 કયા જ્ઞાની સડક છે. અને જ્ઞાન એટલે કુદરતના ઉંડામાં
 એ બેદોના બીતરમાં ધુન્ની જ્ઞાની ચાવી છે. આવા ઉત્તમ
 અને તથા આવા મહાન ઉદ્યોગને ઊડીને, જે લોકો “ચોત-
 મહાચાળા તથા લેમ ફેરવીએ તેમ ફેરવાઈ જાય એવા નથી.
 ની કુદમાં બધાએકા રહે ને એનેજ મોટું મોટું માન્યા કરે
 તેણે બહુ નમ્રતા મનના માણસો છે. અને યાદ રાખજો કે,
 નમ્રતા મન રાખીને દુનિયામાં ફેરવે મેળવી સમ્રાજી નથી કે
 મનુષ્ય વહાણા થઈ શકાતું નથી, માટે મજબુત મન રાખીને
 જ્ઞાન મેળવો, અને ઉદ્યોગ કરો. એટલે ધીરે ધીરે તમારું
 નથીજ તમારા હાથમાં આવી જશે. અને જ્યારે એમ થશે
 ત્યારેજ તમે ખરેખરી રીતે આગળ વધી શકશો. માટે અજ્ઞા-
 નીએ માને છે તેવા રૂપમા નથીમને ન માનો, પણ જ્ઞાનીએ
 માને છે તે રૂપમાં નથીમને માનના શીખો. એટલે તમારું
 નમ્રતા નથી પણ તે વખતમા જ્ઞાન નથીમના રૂપમાં
 બાકાઈ જશે. અને એમ ફેરવાતું પગલું રૂપમાં પગલાંમા
 તમાને બધા આપે એમ અનાન પ્રાર્થના છે.

૫૪-કુદરતની દરેક સીજનુ વજાનુ હાપાનુને
 ઉત્તેજન આપવા તરફ તથા તેને વધારવા તરફ
 છે, અને કુદરત પોતે પાતુ દાગા માણસાની
 તરફેણમાં છે. જ્ઞાનુ કે અજ્ઞાન તેને
 ગમતું નથી. તેથી અજ્ઞાના લોકોનો
 વહેલો મોંઘા નાગ થયા વિના
 રહેતા નથી, માટે જ્ઞાન મેળ-
 વવાની કોશિશ કરો.

આજકાલ આવી નીજી - - - - -
 તથા તથા એજ - - - - -
 કેજવણી વવ - - - - -

યાપ તેમ કરવું ભેષ્યો. તે સારૂ મુદ્રેણ, અમેરિકા, જાપાન,
 વગેરે મુખ્યરેલા મુલકોમાં અતિશય હોડધામ ચાલી રહી છે,
 દરેક દેશની યુનિવર્સિટીઓના આગેવાનો એવોજ વિચાર કરે
 છે કે, અમારા દેશમાં કેળવણી વધારવા માટે તથા તેને
 સંગીત બનાવવા માટે શું શું ઉપાયો ચોજવા ભેષ્યો ! તે
 માંથી અનેક પ્રકારની તજનીએ લોકો કરી રહ્યા છે. કેઈ
 દુનિયાની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ ખેતીવાડીની
 કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ નાની મોઢપોજની કેળ-
 વણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ વેપારની કેળવણી ઉપર ભાર
 મૂકે છે. કેઈ ખાણોની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ
 કારખાના આદિની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ કાયદાની
 કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ ઇન્જિનેરી કેળવણી ઉપર
 ભાર મૂકે છે. કેઈ ધર્મની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ
 નાનિની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ રાજકીય કેળવણી
 ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ લશ્કરી કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે.
 કેઈ સાહિત્યની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ પ્રાચીન
 ભાષાઓની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ નવી નવી
 જ્ઞાનનાં આલેખ વખતનાં શાસ્ત્ર શિખવવા ઉપર ભાર મૂકે છે.
 કેઈ શરીર સુધારણાની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે. કેઈ જાનુ
 ભાવની કેળવણી ઉપર ભાર મૂકે છે અને કેઈ માનસ કેળ-
 વણી ઉપર ભાર મૂકે છે. આવી રીતે મુઘલ જુદા દેશમાં જુદી
 જુદી મર્યાદા જુદી જુદી જગતની કેળવણી વધારવા પોતા-
 નાથી બનતી મહેનત કરે છે. પરંતુ કે કેળવાએલા લોકોને
 જાતિ અનુભવથી એવી ખાતરી થયેલી છે કે, જ્ઞાન એ બહુ
 મોટી વસ્તુ છે, અને તેનાં ફળ બહુજ રૂડાં છે. માટે એનો તો
 સંભળને તેમ જૂજ મુઠથી ફેલાવો કરવામાંજ લાલ છે. આવી
 સમજણને લીધે તથા આવા અનુભવને લીધે મુખ્યરેલા મુલ-
 કોમાં કેળવણી વધારવા પાછળ દર વર્ષે અબજો રૂપિયાનાં
 ખર્ચ થાય છે. તેમાં કેઈ ગૃહસ્થો લાયબ્રેરીઓ ખોલવા માટે
 મોટી રકમો કાઢી આપે છે. કેઈ ગૃહસ્થો પુસ્તકો લખાવવા
 ને બાદશાહી રકમો કાઢી આપે છે. કેઈ ગૃહસ્થો સ્કુલો

ખોલવા માટે મોટી મોટી રકમો આપે છે. દોઢ ગૃહસ્થો
 કોલેજે ખોલવા માટે લાખો રૂપીઆની રકમો કાઢી આપે છે.
 દોઢ ગૃહસ્થો કન્યાશાળાઓ માટે આરી રકમો આપે છે. દોઢ
 ગૃહસ્થો દોઢ વિદ્યાર્થીની સ્કોલરશીપ આપવા માટે ખૂબ પૈસા
 ખર્ચે છે. દોઢ ગૃહસ્થો સ્ત્રીઓને માટે સેવાસદન જેવાં ખા-
 નાંઓ મારફત જ્ઞાન આપવા સારૂ તેમાં ખૂબ પૈસા વાપરે છે
 દોઢ ગૃહસ્થો સત્રિશાળા ઉપર ઘણો ખર્ચ કરે છે, દોઢ ગૃહસ્થ
 અનાથ બાળકોને કેળવણી આપવા માટે મહેનત તથા ખર્ચ કરે છે.
 દોઢ ગૃહસ્થો આધુઓને સુધારવા માટે બહુ મહેનત કરે છે. દોઢ
 ગૃહસ્થ યુનેસ્કોને સુધારવા પાછળ પાતાના પૈસાનો ઉપ
 યોગ કરે છે. દોઢ ગૃહસ્થ ગાંડાઓને સુધારવા સારૂ મોટી
 રકમો ખર્ચે છે. દોઢ હરિજનો નાસ્તિક માણસોને આરિતક
 અભાવવા સારૂ મહેનત કરે છે. ને ખર્ચ કરે છે, અને ઘણા
 માણસો સ્વેચ્છી પણ આનંદ વધીને ગાય, ઘોડા, કુતરા.
 બિડાડાં, વાઘ. ફીંછ, નાપ વગેરે જંગલી પ્રાણીઓને પણ મુઘા
 રવાની દોષિય કરે છે ક.શયુ કે તેઓ સ્વેચ્છી સમજે છે કે,
 જ્ઞાન એ બહુજ મોટી વસ્તુ છે જ્ઞાનની અદભૂત બળ
 મુખે ઉત્પત્તિ થઈ શકે છે જ્ઞાનશીલ આનંદ વધી શકાય છે
 અને જ્ઞાનશીલ આનંદ જગત કલ્યાણ થઈ શકે છે માટે જ્ઞાન
 જેથી દુનિયામાં બીજી કોઈ શયુ વસ્તુ નથી માટે એને તે.
 સ્વેચ્છી અને નેમ હરેક દેહને પાતાના વધારે પૈસા કે
 સોઈએ અને દરેક મનુષ્યના મનને એ તેમ ૧૬ ૮૫.
 બહુ પ્રમથી તથા મહુ મનની મારફતે એ તેમ ૧૬ ૮૫.
 જ્ઞાનથી જેટલો આનંદ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 જગતની બીજી કોઈ પણ વસ્તુ નથી ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 મારજુ કે બીજી જગત વસ્તુ ને આનંદ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 ને કરતાં જ્ઞાનને તેમ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 નહિ પણ પદ્મના જ્ઞાનને ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 જ્ઞાનસ્વરૂપ છે અને ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 માટે આત્માને જ્ઞાન નેમ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫
 દુનિયાના દરેક મુખ્ય ધર્મ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫ ૧૬ ૮૫

રાખવી હોય તો હાલના જમાનાની અનુકૂળતાઓને લાભ
 લઈ જેમ ગમે તેમ કોઈપણ જાતનું ખાસ જ્ઞાન મેળવે,
 જ્ઞાન મેળવે. એ વિના હવેના વખતમાં ટકી રાકાયે નહિ, એ
 વાત અરોબર રીતે ધ્યાનમાં રાખજે.

પપ-આપણા કોઈ પાપ વાંક વિના પાપ વખતે
 આપણા શરીરને કોઈ પાપ જાતની ઈજા થઈ
 જાય પાપ આપણા વાંક વિના આપણા
 મનને દુઃખ થાય નહિ, માટે આપણી
 ભૂલ ન થઈ જાય એ ખામ સંભાળજે.

જા. ૨૦૪ ના ગીત જાણ કરો કે પાપ એ જ્યાં
 નથી ત્યાં જીવન સારું જાય છે તેમ પાપથી દુઃખ

યજ્ઞેલાં હોય છે. કેટલાંક દુઃખો વહેમને લીધે યજ્ઞેલાં હોય
 છે. કેટલાંક દુઃખો સ્નેહીઓને સજી રાખવાને ખાતર ખરીદી
 લીધેલાં હોય છે. અને કેટલાંક દુઃખો આપણા અભિમાની-
 પણામાંથી તથા અજ્ઞાનપણામાંથી ઉત્પન્ન યજ્ઞેલાં હોય છે.
 આવી રીતે શરીરનાં બધી ભતનાં દુઃખો ઘણું કરીને આપણી
 પોતાની ભૂલમાંથીજ ઉત્પન્ન થાય છે. પણ એ સિવાય બીજાં
 કેટલાંક દુઃખો એવાં પણ છે કે, જેમાં આપણી કાંઈ પણ
 ભૂલ ન હોય છતાં પણ આપણા શરીરને બીજાઓની ભૂલથી
 પણ દુઃખ થાય છે. જેમ કે આપણે દ્રેનમાં મુસાફરી કરતા
 હોઈએ ને કાંઈ અકસ્માત થાય તેથી આપણા શરીરને ઇજા
 થાય તો એ વખતે એમાં આપણી કાંઈ ભૂલ હોતી નથી.
 આપણે રસ્તામાં આશ્વા જતા હોઈએ ને ત્યાં ઓચિંતું કુતરું
 કરી લેય ને તેથી શરીરને ઇજા થાય એમાં આપણે કાંઈ
 વાંક હોય નહિ. આવી રીતે ઘણી બાબતો એવી હોય છે કે
 જેમાં આપણા કાંઈ વાંક વિના બીજાઓના વાંકને લીધે પણ
 આપણા શરીરે દુઃખ થાય છે. પણ મહાત્માઓ એમ
 કહે છે કે, આપણા વાંક વિના બીજાઓના વાંકથી આપણા
 મનને દુઃખ થઈ શકતું નથી. આપણું મન તો આપણી પો-
 તાની ભૂલોથીજ દુઃખી થાય છે. બીજાઓની ભૂલોથી મનને
 જે ધક્કો લાગે છે તે ધક્કામાં અને મનને ખરેખરું દુઃખ
 થાય તે ધક્કામાં મોટો ફરક હોય છે. બીજાઓની ભૂલથી
 મનને જે દુઃખ થાય તે દુઃખ ઉપલક્ષણનું હોય છે. તે
 દુઃખ સ્વાર્થનું હોય છે અથવા તે દુઃખ પરમાર્થની લાગણીને
 ખાતર યજ્ઞેલું હોય છે. અને તે દુઃખ મનને બારે પડી જાય
 નહિ તેવું હોય છે. પણ આપણી પોતાની ભૂલથી આપણને
 મનમાં જે દુઃખ થાય છે તે દુઃખ તો બહુજ મોટું હોય છે,
 બહુજ ભયંકર હોય છે, બહુજ ઉઠાણનું હોય છે, અને એ
 દુઃખને કાઢી નાખતાં પણ બહુજ મહેનત પડે છે. એટલુંજ
 નહિ પણ આપણી પોતાની ભૂલોને લીધે આપણા મનને જે
 દુઃખ થાય તે દુઃખ ઘણું સખત હોય છે. કારણ કે એ દુઃખની
 સાથે આપણી ભૂલોનો પશ્ચાત્તાપ મળેલો હોય છે, અને

પશ્ચાત્તાપ એ એવી વસ્તુ છે કે તે હૃદયને ઠોરી ખાય છે. અને જીવને હચમચાવી નાખે છે. પશ્ચાત્તાપમાંથી જે વેદના ઉત્પન્ન થાય તે બહુ વિકટ હોય છે. તેથી એ વેદના મનને બેહોલ કરી નાખે છે, ને ભ્રમિત કરી દેય છે. આલું દુઃખ બીજાઓની બુદ્ધિથી મનને યતું નથી, પણ પોતાની બુદ્ધિજ થાય છે. માટે એવી બુદ્ધિ ન થાય એ સંભાળજો.

શરીરનાં દુઃખો જલદી મટી જાય તેવાં હોય છે, અને તે દુઃખ જેમ બીજાઓની બુદ્ધિથી પણ યતું થકે છે તેમજ બીજાઓના મલમપટાથી કે દવાદારૂથી તે સારાં પણ થઈ શકે છે. પણ મનની બાબતમાં એમ જનતું નથી. બીજાઓની બુદ્ધિથી ખરેખરી રીતે તે કદી પણ દુઃખી યતું નથી અને બીજાઓના મલમપટાથી કે કહેવા સાંભળવાથી તેનું દુઃખ મટતું પણ નથી પણ એ તો જ્યારે પોતાના મનનું ખરેખર રીતે મહાધાન થઈ જાય ત્યારેજ મટે છે.

બીજાઓની બુદ્ધિ આપણા મનને ખરેખરું દુઃખ યતું નથી, પણ બીજાઓની બુદ્ધિ શરીરને દુઃખ થઈ શકે છે. તેનું કારણ એ છે કે, શરીર જડ છે અને તે થોડો વખત રહેવાનું છે, એ પછી તેનો નાશ થઈ જવાનો છે, તેથી તેમાં જે યુગ દુઃખ હોય છે તેની અસરો જલદીથી જુઝાઈ જાય છે માટે શરીરના બીજાઓની બુદ્ધિ કોઈ વખત કદી કારણ દુઃખ થઈ જાય તો તે નિભાવી લેવાય, પણ મનની બાબતમાં કારણ એમ નથી. મન તો બહુ ઉંચું તત્વ છે. શરીરનો નાશ થયા પછી પણ તે રહી શકે છે. શરીરને તથા ઇન્દ્રિયોને ચલાવનાર મન છે. અને મનમાં યુગ દુઃખની જે અસરો પહોંચે તે અસરો તાબા કાગ સુધી રહી શકે છે. માટે જો બીજાઓની બુદ્ધિનાં દુઃખો આપણા મનને યતાં હોય તો પછી માણસાના દુઃખનો પાર રહે નહિ, અને જો એમ યતું હોય તો પછી યુગ લોગવવાનો દિવસ આવે નહિ, અને શાનિમા મન નજ રહી શકે. માટે પરમ કૃપાળુ પરમાત્માએ એવી યોજના કરેલી છે કે, આપણા પોતાના વાંકે વિના આપણા મનને ખરેખરું દુઃખ થાય નહિ.

સ્વર્ગનાં રત્નો.

માટે જ્યારે આપણા મનને ખરેખરું દુઃખ થાય ત્યાં સુમત્રવું કે, આપણીજ ભૂલનું પરિણામ છે. એટલુંવળ પછી બીજાઓના વાંકથી આપણા મનને દુઃખ થતું છે એ પણ આપણીજ ભૂલ છે. કારણ કે આપણા અજ્ઞાન હોયે આપણને દુઃખ થાય છે. પણ બીજાઓની ભૂલથી જયવું, મનમાં કંઈ જાતના વિચારોને આવવા દેવા જાતના વિચારોને ન આવવા દેવા, કંઈ જાતના વિચારો અભ્યાસ કરવો અને કંઈ જાતના વિચારોથી ખીંટા મારવાથી વાતો આપણે જાણતા નથી. અને આપણા મન શરીરને કેટલો અંબધ છે તથા મનનાં દુઃખોમાં અને રનાં દુઃખોમાં શું ફરક છે, શરીરનાં દુઃખો થા કા ઉત્પન્ન થાય છે અને મનનાં દુઃખો થા કારણસર થાય છે? શરીરનાં દુઃખો કેટલી વાર રહેનારાં છે, મનનાં દુઃખો કેટલી વાર રહેનારાં છે? શરીરનાં જીવાત્મા ઉપર કેટલી અસર કરે છે, અને મનનાં કેટલી અસર કરે છે. એ બધી જાણતો ખરોખર રીતે જીવી જોઈએ. એ સુમત્રવાથી વણી જાતનાં દુઃખો કરી શકાય છે, બહુ મોટાં મોટાં લાગતાં દુઃખોને નાનાં કરી શકાય છે. આ દુઃખો તો હવે નહિજ મન લાગતું હોય તેવાં દુઃખોને પણ દૂર કરી શકાય છે. જ્યારે આપણને એમ ખાતરી થઈ જાય કે, “વાંક વિના આપણા મનને દુઃખ થાયજ નહિ.” ત્યારે પણ બહુજ ચેતીને ચાલી શકીએ છીએ, તથા બીજા ભૂલો કાઢતાં ચાલીએ છીએ. માટે એ ધર્મમાં જીંદગી હોય, સમજાવના નેજાવવી હોય અને પરમ કૃપાળુ તમાના વહાણા થવું હોય તો ચોખ્ખી રીતે એમ લો કે, આપણા વાંક વિના આપણા મનને દુઃખ નહિ. માટે આપણી પોતાની ભૂલો સુધારવાની કોશિશ આપણી પોતાની ભૂલો સુધારવાની કોશિશ કરો.

૫૬-કોઈ પણ ભૂતભરેલા વિચારમાંથી પોતાનો છુટકારો કરવો તે એક જાતની ગુલામગીરીમાંથી છુટવા બરોબર છે.

આપણે એમ સમજીએ છીએ કે, કોઈ માણસ કેદમાં પડેલો હોય અથવા કોઈ માણસને કેદમાં વેચાતો હોય અથવા કોઈ માણસ ઉપર તેનો શેઠ કે ઘરનાં માણસો અતિશય ભુલમ ગુનારતાં હોય તેને આપણે ગુલામગીરી સમજીએ છીએ, અને કહીએ છીએ કે, એ બિચારાને બહુ દુઃખ છે, ને ગુલામગીરીની સ્થિતિ ભોગવે છે. આવી રીતે તેવા માણસોની આપણે દયા ખાઈએ છીએ, પણ સંતો કહે છે કે, ઉપર જણાવી તે ગુલામગીરી તો બહુ નાની છે ને હલકા પ્રકારની છે. પણ આપણે સા તો એ કરતાં પણ ઘણી વધારે મખત ગુલામગીરીમાં સપડાએલા છીએ. અને તેમ છતાં એ ગુલામગીરી કઈ? તે આપણને ખબર પડતી નથી. એ ખરેખરી ગુલામગીરી છતાં પણ તે ગુલામગીરીનું દુઃખ આપણને દેખાતું નથી. તેથી બીજાઓની બહુ નાની નાની ગુલામગીરીઓમાંથી પણ છુટી શકીએ છીએ, પણ આપણી મેળે આપણે પોતેજ ઉત્પન્ન કરેલી બહુ મોટી ગુલામગીરીમાંથી આપણે છુટી શકતા નથી. કારણ કે એ ગુલામગીરી એટલે શું? તથા એ ગુલામગીરી કઈ જાતની છે? તે આપણે જાણતા નથી, માટે પ્રથમ આપણે જાણવું જોઈએ કે, જે મોટામાં મોટી ગુલામગીરીની વાત થાય છે અને જેમાં આપણે પોતે પડેલા છીએ તે ગુલામગીરી કઈ?

એના જવાબમાં વિદ્વાનો કહે છે કે, કોઈ પણ જાતના ખોટા કે ભૂત ભરેલા વિચારમાં પડ્યા રહેવું અને તે પ્રમાણે ચાલ્યા કરવું એ સાચી મોટામાં મોટી ગુલામગીરી છે. કારણ કે થોડકાપણે જે વિચારો મગજમાં બહુ જોરથી ઠસી ગયા હોય તે વિચારો સહેલાઈથી નીકળી શકતા નથી. અને તે વિચારોને તજ દેવાનું પોતાની મેળે સૂઝતું નથી, એટલુંજ નહિ પણ એવા જાતની ગમેતા વિચારોને તજ દેવાનું કદી

કોઈ કહે તોપણ તેઓની એ વાત આપણને ગળે ઉતરતી નથી. કારણ કે મનુષ્યનો સ્વભાવ એવો છે કે, તેના મનમાં જે વાત ઠસી ગઈ હોય તે પાછી ઝહેલાઈથી નીકળી શકતી નથી. એટલુંજ નહિ પણ જે વાત મગજમાં ઠસી ગઈ હોય તે પ્રમાણેજ વરતવાનું મન થાય છે. અને જે વાત જે વિચાર, જે કલ્પના કે જે સિદ્ધાંત મનમાં ઘુસી ગયો હોય તે પ્રમાણે ફરજિયાત રીતે વરતવું પડે છે. કારણ કે સારા કે માઠા જે વિચારો મનમાં જામી ગયા હોય તે વિચારોનો માનુષ્ય ગુલામ બની જાય છે. અને દરેક માણસોની જીંદગીમાં ધણું કરીને હમેશાં એમજ બને છે કે, કોઈને કોઈ બૂઝબદલા વિચારો મગજમાં ઠસી ગએલા હોય છે. તેમાં કેટલાક વિચારો માખાપ તરફથી મળેલા હોય છે, કેટલાક વિચારો નાત જાતના ગંધનમાંથી ઉપજેલા હોય છે. કેટલાક વિચારો રાજ્યના કાયદાઓમાંથી ચઢેલા હોય છે, કેટલાક વિચારો ધર્મમાંથી મળેલા હોય છે. કેટલાક વિચારો પુસ્તકોમાંથી મળેલા હોય છે. કેટલાક વિચારો મિત્રો પાસેથી મળેલા હોય છે, કેટલાક વિચારો આસપાસના સારા માઠા અંગેઓમાંથી ઉપજેલા હોય છે, કેટલાક વિચારો અધૂરી તપાસમાંથી નીકળેલા હોય છે, અને કેટલાક વિચારો પોતપોતાની પ્રકૃતિઓમાંથી તથા મગજમાંથી નીકળેલા હોય છે. આવી રીતે ઘણાં કારણોસર માણસોના મનમાં બૂઝબદલા વિચારો દાખલ થઈ જાય છે, અને એક વખત એવા વિચારો મગજમાં દાખલ થઈ ગયા પછી તેને કાઢવા મુશ્કેલ પડે છે. પછી તો તે વિચારો ધીરે ધીરે ઉલટા મજબુત થતા જાય છે, તથા અંગરના ઉંડાણમાં એ વિચારો જામી જાય છે; એ પછી તે વિચારો પ્રમાણે વરતવાનું મન થાય છે. અને આમજ જતાં ફરજિયાત રીતે તે પ્રમાણે આપણને વરતવું પડે છે. એટલુંજ નહિ પણ જાણે કોઈ આપણને પરાણે પરાણે ખેંચીને ઠસડી જતું હોય તેમ આપણી ઈચ્છા ન હોય છતાં પણ એવા વિચારોને આધીન થવું પડે છે, એ પછી કોઈ મિત્ર, ઉપદેશકો કે પુસ્તકો આપણને સમજાવે કે, તમે જે વિચાર

ધરાયો છે તે વિચાર ભૂલભરેલા છે, અને આપણો અનુભવ પણ આપણને એમ કહે કે, આપણે જે વિચારોમાં રહીએ છીએ તે તેને લીધે જે આચારો પાળીએ છીએ તે બરોબર નથી. તેથી તેમાં આપણે સુધારો કરવો જોઈએ. છતાં પણ સહેલાઈથી તે વિચારોને તજી શકતા નથી. આવી સ્થિતિ યદ્ય પડે તેનું નામ મોટામાં મોટી શુભામગીરી છે. કારણ કે ગણદારની શુભામગીરી કરતાં આવી અંતરની શુભામગીરી ધણું વધારે દુઃખ દઈ શકે છે. એના દાખલાઓ એવા હોય તો તે કાંઈ દૂર નથી. આપણા પોતાના જીવનમાંથી પણ એવા ઘણા દાખલા મળી આવે છે. જેમ કે આપણને યોજખી રીતે એમ દેખાતું હોય કે, પરદેશ જવામાં આજના વખતમાં ઠોઈ પણ ભાતની હરકત નથી, એટલુંજ નહિ પણ પરદેશ જવું એ ખાસ જરૂરનું છે, છતાં પણ આપણા મનમાં નાત ભાતના બધેનોના જે વિચારો ઘુસી ગયા છે તેને લીધે આપણે એવો ભાસ લઈ શકતા નથી. આપણે ભણીએ છીએ કે આલકઉંટની બાબત બહુ દમ જેવી નથી, છતાં પણ એ ભાતના સંસ્કારોના ચીલા આપણા અંતરમાં પડી ગયેલા છે, તેથી આપણે એ પોતમાંથી છુટી શકતા નથી. આપણે ભણીએ છીએ કે, જે ધર્મશુદ્ધો નાસ્તાયક હોય તેઓને માનવાની કે મદદ કરવાની જરૂર નથી. છતાં પણ જુના સંસ્કારોને લીધે આપણે એ બાબતમાં પણ પોલેપોલું ચલાવે જઈએ છીએ. આવી રીતે દરેક ભાતના ભૂલભરેલા વિચારો આગળ જતાં આપણી ઉપર સ્વાર ઘઈ જાય છે. અને પછી એ વિચારો આપણને પોતાના કબજામાં લઈ લેય છે. આવી સ્થિતિ યામ તેનું નામ શુભામગીરી છે. કારણ કે એવે વખતે પછી આપણે આપણી સ્વતંત્રતા સાચવી શકતા નથી. એવે વખતે આપણે નિષ્પક્ષપાતપણે વિચાર કરી શકતા નથી. એવે વખતે આપણને ખરું સત્ય સમજી શકાતું નથી, અને સમજાય તોપણ તે પાળી શકાતું નથી. કારણ કે આવી રીતે જોડા વિચારોની શુભામગીરીમાં પ્રથમથીજ આપણે સપડાઈ ગયેલા હોઈએ છીએ તેથી ઘણા વખત સુધી બીજાનું સત્ય પણ દબાઈ જાય છે અને સત્ય દબાઈ જાય એ શું દિલગીરીની વાત નથી ?

હવે વિચાર કરો કે આ બધું એમાંથી ચાલે છે ? ચાલે
 રીખજે કે તે બધું ભૂલભરેલા ખોટા વિચારો મનમાં જામી
 જાય તેમાંથી ચાલે છે. માટે કોઈ પણ જાતના ભૂલભરેલા
 વિચારોમાંથી આપણે આપણે છુટકારો કરવો તે એક જાતની
 મોટામાં મોટી શુભામગીરીમાંથી છુટવા બેસાજ છે. માટે જે
 એવી રાજની શુભામગીરીમાંથી તથા પોતાની ખુશીથી કબુલ
 કરેલી મહાન શુભામગીરીમાંથી છુટવું હોય તે જેમ બને તેમ
 ભૂલભરેલા ખોટા વિચારોનો ત્યાગ કરો, ત્યાગ કરો.

પદ—આપણા સ્વભાવને કાળુમાં રાખવાનો મજબૂત ઉપાય.

દુનિયાના તમામ ધર્મો તથા તમામ મહાત્માઓ આપ-
 ÷ણને એમ શીખવે છે કે, તમારે તમારા સ્વભાવને કાળુમાં
 રાખવો એકજો. કારણ કે જેનો સ્વભાવ કાળુમાં હોય તે કતેહ
 મેળવી શકે છે, અને બહુ સારી રીતે ધર્મ પાળી શકે છે.
 પણ એને બદલે જે માણસનો સ્વભાવ પોતાના અખત્યારમાં
 ન હોય તે માણસથી અનેક જાતની ભૂલો થઈ જાય છે. જે
 માણસનો સ્વભાવ કાળુમાં ન હોય તેનાથી ન કહેવાનાં વચનો
 કહેવાઈ જાય છે. જે માણસનો સ્વભાવ પોતાના કબજામાં ન
 હોય તેનાથી અનેક જાતનાં પાપ થઈ જાય છે. અને સુમાં-
 વહાલાંમાં કે લોકોમાં તેની અબરૂ રહેતી નથી. તેને સારા
 મિત્રો મળતા નથી, અને તેને અંતરની શાંતિ મળતી નથી.
 કારણ કે પોતાના સ્વભાવને પોતે હાથમાં રાખી શકે નહિ
 તેથી દરેક ઠેકાણે તથા દરેક પ્રસંગે તેનાથી કાંઈકનું કાંઈક
 આડું વેતરાઈ જાય છે, તેથી એવા માણસો સાં લોકોમાં
 અગળામણ થઈ પડે છે. અને એ પછી અમળ જતાં બીજી
 ઘણી રીતે તેને નુકશાન થાય છે. આ બધી ખરાબીમાંથી
 બચવા માટે તથા રૂઢી રીતે ધર્મ પાળી શકાય, આત્માનો
 સંતોષ મેળવી શકાય, અને પ્રભુના પ્વાસ થઈ શકાય તે માટે
 પોતાના સ્વભાવને કાળુમાં રાખવાની જરૂર છે, પણ આપણે

હારી વિચારમાં પણ ફેરફાર હોય છે. કાંઈ માણસોને યાદતા આવેલા જુના વિચારો ગમે છે અને કાંઈને તે ગમતા નથી. આમ હોવાથી દુનિયામાં મતભેદ તો રહેવાનોજ. જોવા મતભેદથી આપણે આપણા સ્વભાવને ખોઈ નાખવો જોઈએ નહિ. કારણ કે જેમ આપણને આપણી મરણ મુજબના વિચારો ધરાવવાનો હક છે, તેમજ આપણી આત્માસુ જે સમાવદામાંથી નધા બીજા માણસો છે તેઓને પણ પોતપોતાના સ્વતંત્ર વિચારો ધરાવવાનો હક છે. માટે ન્યાયની રીતે હૃદમાં રહેલી તેઓ જે વિચાર ધરાવના હોય તેને કાંઈ આપણે તેઓના વિચારોમાંથી ફેરવી શકીએ નહિ. સમજાવીને ફેરવીએ, જો જુદી વાત છે, પણ શુસ્તો કરીને આપણો સ્વભાવ બગાડીને કાંઈ તેઓને મુધારી શકાય નહિ. બીજું જો કે જોવા મતભેદ ને જોવી જુદાઈ તો રહેવાનીજ, કારણ કે જોના સ્વભાવ ને જોની પ્રકૃતિ કાંઈ એક ચરખી ચર્ચ બદલ નહિ. જોમાં તો જુદાઈ રહેવાનીજ. અને જોવી દરેક જુદાઈ વખતે જે આપણે જોની સાથે વિરોધ કર્યા કરીએ, શુસ્તો કર્યા કરીએ, ને મન બગાડવા કરીએ તો ક્યાં આશ આપે ? માટે બંધુજો ! જમનને પોતાના કબજામાં રાખવાની તથા પોતાની અસપાસના માણસોને પોતાનીજ મરણ પ્રમાણે ચલાવવાની અભિમાની ઈચ્છાને બાજુએ મુકી તમે પોતે મુધરો. તમે પોતે પોતાના સ્વભાવને કાનુમાં રાખતાં શીખો. અને સામાન્ય કારણોથી જે સાધારણ મતભેદ થયા કરે તેથી દિલગીર થઈ બેસો માં. પણ જોવા મતભેદ તો થોડા બધા રહેવાનાજ, જેમ સમજી પોતાના સ્વભાવને કાનુમાં રાખવાની કોશિશ કરો.

આરી ચંદ્રગ્ને તથા વિદ્યા દુન્નય, ઉત્પન્ન થએલા છે, અને ઉન્નિષ્ઠન આપી રીધા છતાં પણ જે વખતની એક કંઈ પણ ખાલી મંત્રી શક્તી નથી તે વખત ઉચ્ચરમજન વિના જાય, અને આપણ કોઈ પણ કસ્યાવું કયો વિના જાય એ શું રિતઃ કીરીની વાન નથી?

હવે આપણે અને જાણે! શાદ રાખને કે આ જમનમાં જે કોઈ મોટામાં મોટા મદદભા થયા છે, જે કોઈ આશમાં આશ અર્ધમુદ થયા છે, જે કોઈ મોટામાં મોટા સંકર્ષની રાજ્યો થયા છે, જે કોઈ મદદાન જુદિયાગી અદમ્ય નવીન શોધ કરનારા શોધકો થયા છે, જે કોઈ મદદાન પડિનો, દમ્ય કવિઓ કે અમર વિદ્વાનો થયા છે તે આ વખતનો મુદુપયોગ કરવામાંથીજ નેજા થએલા છે. માટે જો આપણે પણ જમનનાં કસ્યાવુંનાં મદદાન કામે કરતાં હોય તથા છોકરીની આર્થિકતા કરવી હોય તો આપણે વખતનો મુદુપયોગ કરતાં શીખવું જોઈએ, અને એક સેકંડ પણ નકામી ન જાય તેની ખાસ ઝંભાગ રાખવી જોઈએ. કારણ કે મનુષ્યને કોઈ પણ દુન્નર કે કુદરત પાને પણ થએલો વખત પાછો આપી શકતી નથી, માટે એમ જને તેમ વખતનો મુદુપયોગ થાય તેમ કરતાં, વખતનો મુદુપયોગ થાય તેમ કરતાં.

૫૬-કામ કરવાથી માણસો મરી જતાં નથી,
પણ ફીકરથી માણસો મરી જાય છે, માટે
ખોટી ફીકર ન રાખો.

પણ માણસાને એવા પહેમ હોય છે કે, બહુ કામ કરવાથી થાક ચડે છે, તેથી રાજિત વચ્ચર્જ જાય છે, અને આયુષ્ય ઓછું થઈ જાય છે. આવા વિચારો શ્રીમંતવર્ગમાં બહુ ફેલાયેલા હોય છે, તેથી કામ કરવામાં તેઓ બેદરકાર રહે છે, અને ખોટી આશાઓમાં તથા આગનાઈમાં પેતાનો વખત ગુમાવી દેવ છે. પણ એમ કરવું એ બહુ મોટું પાપ છે. કારણ કે કુદરત જમાવવાને ખાતર, કર્મો કરવને

ખાતર અને કામ કરવાને ખાતરજ આપણને આ જીંદગી આપવામાં આવી છે. કારણ કે કામ કરવામાંથીજ બધું થવાનું છે. આ જગતમાં જે કાંઈ સારી વસ્તુઓ છે તે તમામ કામ કરવામાંથીજ ઉત્પન્ન થાએલી છે. એટલુંજ નહિ પણ પરમકૃપાળુ પરમાત્માએ આપણા શરીરનો બાંધાજ એવો બનાવેલો છે કે, કોઈ પણ જાનનું માત્ર કે માત્રું કર્મ કર્યા વિના એક દાણ પણ રહી શકાય નહિ. આત્મ કુદરતનું બંધારણ છે. અને તે નિયમ માત્ર માણસોમાંજ છે, એમ નહિ પણ એ નિયમ પણ પક્ષીમાં, બારીક જંતુઓમાં, ઝાડપાનમાં અને ખનિજ પદાર્થોમાં પણ ચાલી રહેલો છે. તેથી આકાશના કોઈપણ ગોળાઓ પોતપોતાનું કામ કર્યા વિના એક નિમિષ માત્ર પણ નહીં શકતા નથી. પવન, અગ્નિ, નમુક અને પૃથ્વીના પડની અંદર રાત્રા દેશદેશ પણ દરેક ક્ષેત્રે અત્યંત રીતે 'સાધનું' કામ કર્યા કરે છે. આવી રીતે જડમા જડ વસ્તુઓ પણ જ્યારે કામ વિનાની રહી શકતી નથી. ત્યારે બ્રાહ્મણ હી માત્રુનાથી કામ કર્યા વિના કેમ રહી શકાય? અને જે માત્રુઓ કામ વિનાનાં રહે તો પછી તેઓની ડિનર શું? માટે કામ કરવું એ આપણી જીંદગીનો મહા નિયમ છે અને કામ કરવાને ખાતરજ આપણને ઉત્તમ મનુષ્ય અવતારે આપવામાં આવેલો છે. માટે આપણે તમામ જાનના જાન કરના કરના એટલે. અને કામ કરવામાંથી ઉત્પન્ન થતા થાકની અંદર પણ એક જાનનાં દિલ્લાં છે. એ થાકની અંદર તો ગીર્ણ છે. એ થાકની અંદર તો નંદુરતી છે. એ થાકની અંદર તો કંઈકેની દયા છે અને એ થાકની અંદર તો આનંદ વધતો જાય છે. માટે કામ કરવામાંથી ઉપજેલા થાકને તો મહુ પુણીથી જાનવંદા એટલે. કારણ કે એ તો દુરજ જાનવ્યાનો થાક છે. એ તો પ્રમુખા રત્નામાં આજ્યાનો થાક છે. એ તો નવી દેશની આપનારો થાક છે. એ તો નવા અનુભવ આપનારો થાક છે. અને એ તો પ્રમુખે વસાવે છે એ તેવો થાક છે. માટે કામ કરવામાંથી ઉત્પન્ન

મન શાકને આપણે માથે ઘડાવેલો ભોળાં. અને એવો કિંમતી શક આપણને મળે છે એ આપણું અન્યથા છે, એમ માન્યું એ શાક માટે અમ્મ કૃપાથી અમ્મમાને ઉપકાર માનવો ભોળાં.

આ ઉપરથી સમજી શકાય છે, કામ કરવામાંથી જે શાક ઉપજતુ માથે તેનાથી માણસ મળતું નથી, પણ માણસ મારાઈ જાય છે ને મરી જાય છે તેનું કારણ તો જુદું જ છે, અને તે પણ જલજવા જેવું છે. કારણ કે એ જાનવાળી કામ કરવાનું આગમ્ય જોડતું માથે છે, અને ખરી દરીકત જાનવાળી જોડે વરદામાંથી મુટાય છે. માટે આજથી સમજી લે કે, માણસને મારી નાખનાર કામ નથી, પણ માણસને મારી નાખનાર શીકર છે. અને તેમ છતાં પણ આપણે તો અનેક જાનની ખોટી શીકરો કર્યા કરવામાંજ આપણા વખત તથા જીવનની સુખાસી નાખીએ છીએ. એટલુંજ નહિ પણ જે જાનની શીકરો કરવાની હાલમાં આપણને જરૂર ન હોય તે જાનની શીકરો પણ આપણે કર્યા કરીએ છીએ. અને આગમ્ય પણાની વાટે ચાલ કરી કરીને તથા ઘડપણની શીકર કરી કરીને આપણે હમણાથીજ ફાગડના રાયા કરીએ છીએ, અને જીવનને દુકાં કરી નાખીએ છીએ આપણે જાત્રીએ છીએ કે શીકર જલુજ ખરાબ છે, શીકર એ એક જાનની રાક્ષસી છે. શીકર એ લોહી સૂત્રી લેનાર જગ્યા છે. બુદ્ધિજાને હાંકી દેનાર શીકર એ કાળો પડદો છે. શીકર એ આગમ્યનાની કળીને કચરી નાખનાર જગરો પથરો છે. શીકર એ માનસના તાદયનું બહુ કરનાર દોષ છે શી. - એ માણસના ચરમુખને દરી લેનાર ચતુ છે. અને શીકર એ નેત્રાનને સાથી છે. માટે જીવનને દુકાં કરનારી ખોટી શીકરનાથી જેમ અને તેમ બચવું ભોળાં. અને પાનની ચક્તિના પ્રમાણમાં, તથા દેશકાળના પ્રમાણમાં ઉત્સાહ પૂરક કામો કરવા ભોળાં, એજ આગમ્ય વધવાનો તથા જીવનને વધારવાનો સહેલાણી સહેલા તથા ગાંઠમાં ગાંઠો ઉપાય છે. માટે ચિંતા ત્યજીને કામ કરો, કામ કરો.

પોતાનો પવિત્ર સ્નેહ આપવામાં કેટલી બધી ઉદારતા વાપરી છે ! એ જરા જુઓ તો ખરા ? એટલુંજ નહિ પણ મનુષ્યને અનંત કાળનાં મોક્ષમુખ આપવામાં પ્રભુ કેટલી બધી ઉદારતા વાપરે છે અને માણસોનાં પાપ માફ કરવામાં પ્રભુ કેટલી બધી ઉદારતા વાપરે છે ! એ જરા જુઓ તો ખરા ! ઓહો ! પ્રભુ તો પ્રભુજ છે ! એની ઉદારતાને કોઈ પણ પહોંચી શકે તેમ નથી.

એ માંભગીને ત્યાં બેઠેલા એક ભગને કહ્યું કે, પ્રભુ જેવો લોભીઓ બીજો કોઈ પણ નથી.

ત્યારે પેલા ભગતે કહ્યું કે, અરરરર ! મારા પ્રભુને નમે લોભીઓ કહો છો ? એનો લોભ બન્યો તો ખરા ? પ્રભુ લોભીઓ હોયજ નહિ, અને જો તે લોભીઓ હોય તો તે પ્રભુ કહેવાયજ નહિ.

એ માંભગીને બીજા ભગતે કહ્યું કે, બીજી બધી બાબનો આપવામાં પ્રભુ ઉદાર છે, પણ વખત આપવામાં તે બહુજ લોભીઓ છે. જો તમે મારી વાત ન માનતા હો તો નમારા પ્રભુને કહો જોઈએ કે તે મારો ગએલો વખત પાછો આપે.

આ માંભગીને પેલા ભગને કમુલ કહ્યું કે, નમારી એ વાત તો સાચી, એ બાબતમાં તો પ્રભુ લોભીઓ ખરો. ગએલ વખતને તો તે પણ પાછો આપી શકે નહિ. એટલી ઉદારતા તેનામાં નથી. ઓહો ! તમે તો ભારે કટ્ટી ! મારા પ્રભુને તમે લોભીઓ કહ્યો ? એમ કહીને હવે વધારે મું જવામ દેવો તેના વિચારમાં તે ભગત પડી ગયો.

બંધુઓ ! આ દાખલો આપીને એક હરિકથા કરનાર એમ મમતવતા કે, પ્રભુ બધું આપવામાં બહુ ઉદાર છે પણ વખત આપવામાં તે પણ લોભીઓ છે. અને પ્રભુ પાને પણ ત્યારે વખત આપવાની બાબતમાં લોભીઓ છે ત્યારે બીજા કોની તાકાત છે કે આપણને ગએલો વખત પાછો મેળવી આપે ? અથવા નિર્માલ્ય ચર્ચ ચુકેલા વખત કરનાં બીજો વધારે વખત મેળવી આપે ? યાદ રાખજો કે એવી તાકાત કોઈનામાં

પોતાનો પવિત્ર રત્ન આપવામાં કેટલી બધી ઉદારતા વાપરી છે ! એ જરા જુઓ તો ખરા ? એટલુંજ નહિ પણ મનુષ્યને અનંત દાગનાં મોહમુખ આપવામાં પ્રભુ કેટલી બધી ઉદારતા વાપરે છે અને માણસોનાં પાપ માફ કરવામાં પ્રભુ કેટલી બધી ઉદારતા વાપરે છે ! એ જરા જુઓ તો ખરા ! ઓહો ! પ્રભુ તો પ્રભુજ છે ! એની ઉદારતાને કોઈ પણ પહોંચી શકે તેમ નથી.

એ સાંભળીને ત્યાં બેઠેલા એક 'બગને કદું' કે, પ્રભુ જેવો લોભીઓ બીજો હોય પણ નથી.

ત્યારે પેલા બગને કદું કે, અરરરર ! મારા પ્રભુને તમે લોભીઓ કહો છો ? એનો લોભ ખતરો તો ખરા ? પ્રભુ લોભીઓ હોયજ નહિ, અને જો તે લોભીઓ હોય તો તે પ્રભુ કહેવાયજ નહિ.

એ સાંભળીને બીજા બગતે કદું કે, બીજી બધી બાબનો આપવામાં પ્રભુ ઉદાર છે, પણ વખત આપવામાં તે બહુજ લોભીઓ છે. જો તમે મારી વાત ન માનતા હો તો નમારા પ્રભુને કહે જોઈએ કે તે મારો ગએલો વખત પાછો આપે.

આ સાંભળીને પેલા બગને કદું કે, નમારી એ વાત તો આચી, એ બાબતમાં તો પ્રભુ લોભીઓ ખરા. ગએલો વખતને તો તે પણ પાછો આપી શકે નહિ. એટલી ઉદારતા તેનામાં નથી. ઓહો ! તમે તો ભારે ફરી ! મારા પ્રભુને તમે લોભીઓ કહાઓ ? એમ કહીને હવે વધારે શું જવાબ દેવો તેના વિચારમાં તે બગત પડી ગયો.

બંધુઓ ! આ દાખલો આપીને એક હિંમતી કરનાર એમ મનનાવતા કે, પ્રભુ બધું આપવામાં બહુ ઉદાર છે પણ વખત આપવામાં તે પણ લોભીઓ છે. અને પ્રભુ પોને પણ ત્યારે વખત આપવાની બાબતમાં લોભીઓ છે ત્યારે બીજા કોની તાકાત છે કે આપણને મએલો વખત પાછો મેજવી આપે ? અથવા નિર્માણ થઈ ચુકેલા વખત કરનાં બીજે વધારે વખત મેજવી આપે ? ચાલ દાખલે કે એવી તા.

તે બીજાઓને આપી શકતા નથી. એ બાબતમાં આપણે બહુ લોભીયા છીએ. પણ જોને બદલે એ કાંઈકેકાણે રમતગમતમાં કે મોજગોષમાં વખત ગુમાવવો હોય તો તેમાં આપણને જરાય એરસાજી લાગતું નથી. વખતને તો ખુશીથી ગુમાવી દેઈએ છીએ. આવી રીતે ખાવા પીવામાં, રીત રીવાજોમાં, નાનાતનના વિવેકોમાં અને બીજી ઘણીએ નજીવી નજીવી બાબતોને જાગવવામાં તથા તેને બહુ ચીવટપણે વગગી રહેવામાં આપણે લોભીયા છીએ. પરંતુ અમૂલ્ય વખતને ગુમાવી દેવાની બાબતમાં બહુજ ઉદાર છીએ. એ આપણી મૂર્ખાઈ સાથે તો જરા જુઓ ! અરે જે અમૂલ્ય વસ્તુ આપવામાં પ્રભુ પોતે પણ લોભીઓ છે, તે બાબતમાં આપણે ઉદાર છીએ, અને જે બાબતો બહુ ઉપયોગી નથી તથા નજીવા જેવી છે તેવી બાબતોને પકડી રાખવાનો આપણે લોભ કરીએ છીએ, અને તેમ છતાં આપણે પોતે આપણને ધર્મવાળા સમજીએ છીએ ! અને મોક્ષની આશા રાખીએ છીએ ! પણ જરા વિચાર તો કરો કે, વખતનો દુરુપયોગ કરીને કોઈપણ માણસો આગળ વધી શક્યા છે ? કદિ પણ નહિ. મારે એ કહ્યા-જુની ઇચ્છા હોય તો જેમ અને તેમ વખતની કિંમત સમજો અને તેનો સદુપયોગ થાય નેમ કરો.

૬૧-માફી આપવામાં જેટલી મુશ્કેલી છે, તેના કરતાં માફી આપવામાં ખુબી ઘણી વધારે છે.

આ દુનિયાના દરેક માણસના આચાર વિચાર જુદા જુદા હોય છે, તથા રીતરિવાજો પણ જુદા જુદા હોય છે. અને જુદા જુદા ધર્મની ક્રિયાઓ તથા રિવાજો પણ જુદા જુદા હોય છે, અને હોડોડું જ્ઞાન પણ જોડું વધતું અથવા ચઢતું ઉતરતું હોય છે. આથી દુનિયામાં મનમેદ તો થાયજ. એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. કારણ કે આપણી આનંદપાત્રના બધા માણસો કાંઈ આપણા જેવા વિચારના હોય નહિ. ને જે ચીજો તથા જે બાબતો આપણને ગમતી હોય તે કાંઈ બધાઓને ગમે

જેના જવાબમાં મહાત્માઓ કહે છે કે, હા, તેવા એક દેશમાં ચહેલા ઉપાય છે, અને તે એ. કે, બીજાઓએ આપણા જે અપરાધ કર્યા હોય તેની તેઓને માફી આપવી. કારણ કે માફી એટલે શું? એનમે જાણે છે? માફી આપવી એ મોટા મનનું કામ છે. માફી આપવી એ ક્ષમાપણનું કામ છે, માફી આપવી એ ધર્મનું કામ છે. માફી આપવી એ આ-માના કર્યાણનું કામ છે અને માફી આપવી એ પ્રભુનું બહુ કારણું કામ છે. કારણ કે આપણા દુરુપકારને માફ કરવાથી આપણા હૃદયનો ભાર હલકો થઈ જાય છે, આપણા અંતરમાં જે એક તીવ્ર દુઃખી પ્રાણી ગયો હોય તે નીકળી જાય છે, અને માફી આપવાથી આમા માણસને પણ બેહદ ફાયદો થાય છે. તેથી જ્યારે આપણે ખરા દિલથી માફ કરીએ ત્યારે તેજ ઘડીએથી આપણા આચાર વિચારો બદલાવા માંડે છે, અને તેમાં ઉચ્ચતા આવતી જાય છે. કારણ કે માફી એ સ્વર્ગની વસ્તુ છે. તે દેવોમાં હોય છે, ત્યાંથી પ્રભુએ યોગીક આ દુનિયામાં મોકલેલી છે. આટે જેને માફી દેવી મળી જાય તેનાં ધન્યજ્ઞાન છે.

એ આંખોને એક દરિજાને કહ્યું કે, એ બધી વાત સાચી, પણ તે કેમ બની શકે? એ તો બહુ મુશ્કેલ કામ છે. કારણ કે જે માણસોએ જીમને ગાળેા લીધી હોય, જે માણસોએ બીજા માણસોની આત્મા અમારી નિંદા કરી હોય, જે માણસોએ અમારી વિરુદ્ધમાં જોડી જોડી અફવાઓ ફેલાવી હોય, જે માણસો અમારે માટે પાતાના મનમાં હિંસા ખરાબ વિચારો કર્યા કરતા હોય, અને જે માણસો અમારું ખરાબ કરવા નિવાર થઈ શક્યા હોય તથા તેની તક શોધ્યા કરતા હોય, અને બીજાઓને પણ અમારી વિરુદ્ધમાં ઉત્કેષતા હોય તેવા માણસોને અમે કેમ માફી આપા શકીએ? ૨૬.૨.૪૪? એ તો બહુ મુશ્કેલ વાત છે.

ત્યારે એમ કહેનાર જમનને બીજા જમન કહ્યું કે, ભ.૫, "માફી અપવાદમાં જેટલી મુશ્કેલી છે તે કરતા અ.ફી અ.પ.વામાં ખુબી ઘણી સધારે છે." કારણ કે અ.ફી ન અ.પ.વાથી

૩—દરેક ધર્મમાં અનેક નામે અને અનેક રૂપે
 હાથરની ઓળખાણ કરેલી હોય છે. તેથી
 કાંઈ એમ ન સમજવું કે જગતના ધર્મો
 સમજાણ વિના પ્રગટ થએલા છે.

માણસો બીજી બધી જાગતોમાં બધે ગમે એટલા દહા
 ને સમજી હોય તથા ઉદાર વિચારો ધરાવનાર હોય પણ
 ધર્મ અંબધી જાગતોમાં તો તેઓમાં બહુજ સાંકડાપણું હોય
 છે. એટલુંજ નહિ પણ એ જાગતમાં થોડીક પણ મુટ તેઓ
 મૂંઝી શકતા નથી. તેથી દરેક ધર્મવાગ્દેશો વચ્ચે ફર્કને દેવાન.
 દેશોએ જેવા સાંકડા વિચારના વડી જાય છે, ને પોતાના
 દુકા સરકલમાંજ રાજી થયા કહે છે આમ થવાથી તેઓ.
 દુનિયાના બીજા ધર્મોની મુર્તી એક શકતા નથી. તથા બીજા
 ધર્મો તરફ માનની નજર રાખી શકતા નથી. કારણ કે
 દરેક ધર્મના ધર્મગુરુઓ પોતાના શિષ્યોને હમેશા એમજ
 કહેવે છે કે, દુનિયાના બીજા બધા ધર્મો ખનખ છે. તથા
 પાપથી ભરેલા છે માત્ર આપણો એકજ ધર્મ સાચી નાનમ
 સાચો છે. આવી જાતના વિચારો નાનપણથીજ આગેલા.
 મનજમાં કનાવવામાં આવે છે. તેવા ધર્મ ફર્કને બધા ધર્મ
 વાગ્દેશો એવાજ વિચાર થાય છે કે, 'આમના ધર્મ ને કા
 માયમાં સાચો છે.' અને જાતના ધર્મો ખનખ છે એવું
 માન્યતા દેશાયવથી ધનનુકેને કાન થાય છે, પણ તેથી
 મિથ્યાન અજાત લોકો દુવાળા દેડે. જેવા વડી જાય છે
 કારણ કે આવી જાતના જનજલ્મે લોકો જેવો જાતરોના
 ધર્મોની મુર્તી નમજવાના નજરોજ કાન નથી કે નોંડવા
 લેવા નથી. તેથી અનેક જાતના કાવડ બાંધે. પણ તેને
 વાણી શકતા નથી એટલુંજ નહિ પણ જાતરોના વન
 વાણીએ એક બીજાની નિંદા કહે છે અને એક આતંક
 દેવ કહે છે તથા તેમથી કાલકંટકટા ઉત્પત્ત થાય છે
 એવું ન થાય માટે દુનિયાના અનેક વનની મુર્તી નજર
 નજીક કરવી લેઈએ

ધર્મનો અધ્યાસ કર્યો પછી બીજા ધર્મનો પણ થોડો ઘણો અધ્યાસ કરજો. અને તેનું રહસ્ય તમારા જંધુઓને સમજાવવાની કોશિશ કરજો. જો એમ કરી શકો તો એ પણ આ દુનિયાની તથા પ્રભુની બહુ મોટી સેવા છે. કારણ કે એમ કરવાથી ઘણી જાતના લોકો ટંટા ઝોળા થાય છે, અને જુદા જુદા ધર્મવાળાઓ વચ્ચે ભાઈજાની વધતી જાય છે. માટે દુનિયાના આ ધર્મ તરફ માનની નજરે જોતાં શીજો. માનની નજરે જોતાં શીજો.

૬૪-એ વાત ધ્યાનમાં રાખજો , કે અંતે આપણે એક એવે ઠેકાણે જવું છે કે, “જ્યાં ઉચ્ચ નીચ સર્વે ખરાબર છે, માટે ઉચ્ચ નીચ-પણાના અભિમાનમાં રહી જશો માં.

આપણી છાંદોગીનો કેટલોક ભાગ ઉચ્ચ નીચપણાની તકરારોમાં તથા એ જાતની ભાવનાઓ રાખવામાં જાય છે. એટલુંજ નહિ પણ આપણા મગજમાં પણ એ જાતના ઘણા વિચારો ભરાઈ ગયેલા હોય છે, તેથી એવી આધારણ કે નજીવી જાણતોમાં પણ અમૂલ્ય મગજનો ઘણો ભાગ રોકાયેલો રહે છે. માટે જો સંજ્ઞામાં પણ કેટલીક ચોખ્ખી વાતો આપણે જાણી લેવી જોઈએ. જેમ કે:—

પવિત્રતા જાગરવાની ઈચ્છાઓમાંથી ઉચ્ચ નીચપણાની ભાવનાઓ પંદર થયેલી છે, એટલે જો ભાવનાઓના હેતુ ઘણા મારા છે, પણ હાલના વખતમાં ઉચ્ચ નીચપણું જે રૂપમાં વપરાય છે તે રૂપ ઘણું ખરાબ છે. કારણ કે અમે ઉચ્ચ છીએ અને બીજાઓ નીચા છે એમ સમજવાથી આપણામાં એક જાતનું ખોટું અભિમાન આવી જાય છે. અને બીજાઓનો તિરસ્કાર કરવાનું વલણ તેમાંથી ઉત્પન્ન થઈ જાય છે. બીજું એ કે, “ અમે ઉચ્ચ છીએ ને બીજાઓ નીચા છે, ” એમ સમજવાથી તેઓની તથા આપણી વચ્ચે જુદાઈ

પ્રાણે અને માતે એકજ દેહાંતે જવાના હીજે. અને જે દેહાંતે જવું છે તે દેહાંતે—પરમ કૃપાળુ પિતા પરમાત્માના પામ્યાં હવે નીચપણું નથી. ત્યાં નો મૂલે મદખાં છે. માટે આ જાણી પાને ગમજીને જેમ અને નેમ હવે નીચપણાના અદંકાર પ્રેરણા બેદબાવ આજા માથ નેમ કરજે, ને પવિત્રપણું જગ માથ નેમ કરજે.

૬૫-આપણે જે વખત જાય છે ને હંશર પાસે જાય છે માટે નેને ખાસી દામે અથવા માલી ખમર લઈને જવા દેશો માં.

આપણે દેશ બહુ દુર્ગમી દાસનમાં છે, અને આપણા લોકો બહુ અમાન દશામાં છે, તેનું એક મુખ્ય કારણ એ છે કે, આપણા લોકોને વખતની કિમત નથી, નેમી આપણે જંગલી દશામાં રહી જઈએ છીએ. કારણ કે આપણને વખતની કિમત ન હોવાથી આપણે વખતનો સદુપયોગ કરી શકતા નથી, અને જમનમાં અમરજ વપવાનાં જે કાંઈ કાર્યો થાય છે તે નો વખતની મદદથીજ થાય છે. એટલે જેમ અને તેમ વખતનો સારમાં ચારું ઉપયોગ કરવો જોઈએ. અને એક દાણ પણ નકામી ન લઈતેની ખામ મંજૂર લેવી જોઈએ. તેને બદલે આપણા લોકોની વિધિ એવી છે કે, નિંદા માંત્ર-જવાની તેઓને જેટલી દરકાર છે તેટલી વખતની દરકાર નથી હિંમ ન આવે તોપણ એટલી ઘડીને પધારીમાં પડયા રહેવાનું તેઓને જેટલું ગમે છે તેટલું વખતનો જાલ લેવાનું ગમતું નથી. નાનમાં કે સગા વડાજાઓને ત્યાં એક દંક જમવા જવા આટું આપણું જેટલો વખત ગુમાવીએ છીએ તેનો દશમે ભાગ પણ દોઈ કિમતી યોજનાઓ પાછળ લાગવામાં લગા દતા નથી. મરણના રૂઢોનામા, રોગોના હાથ અરુનોમમાં તથા વખતનાં ગીનોમા ને ક્રિયાઓમાં જેટલો વખત ગુમાવીએ છીએ તેનો થોડો ભાગ પણ જમાનાને અનુસરતા નવીન વિચારો એવામાં કાઢતા નથી. સગાં વડાજાઓની, પાટોશીઓની અને

છીએ અને અંતે એકજ ઠેકાણે જવાના છીએ. અને જે ઠેકાણે જવું છે તે ઠેકાણે—પરમ કૃપાળુ પિતા પરમાત્માના ધામમાં હંચ નીચપણું નથી. ત્યાં તો સર્વે સરખાં છે. માટે આ બધી વાતો સમજીને જેમ બને તેમ હંચ નીચપણાના અકંકાર ભરેલા બેદબાવ જોઈ શકાય તેમ કરજો, ને પવિત્રપણું જળવાય તેમ કરજો.

૬૫—આપણો જે વખત જાય છે તે હંધર પાસે જાય છે માટે તેને ખાલો હાથે અથવા માઠી ખખર લઈને જવા દેશો માં.

આપણો દેશ બહુ દુઃખી દાસતમાં છે, અને આપણા લોકો બહુ અજ્ઞાન દશામાં છે, તેનું એક મુખ્ય કારણ એ છે કે, આપણા લોકોને વખતની કિંમત નથી, તેથી આપણે જંગલી દશામાં રહી જઈએ છીએ. કારણ કે આપણને વખતની કિંમત ન હોવાથી આપણે વખતનો અદુપયોગ કરી શકતા નથી, અને જંગલમાં આગળ વધવાનાં જે કાંઈ કામો થાય છે તે તો વખતની મદદથીજ થાય છે. એટલે જેમ બને તેમ વખતનો આગમાં આરો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. અને એક ઠાણે પણ નકામી ન લાવતેની ખાસ ચુલ્લા લેવી જોઈએ. તેને બદલે આપણા લોકોની સિધ્ધિ એવી છે કે, નિંદા માંભળવાની તેઓને જેટલી દરકાર છે તેટલી વખતની દરકાર નથી. હાંસ ન આવે તોપણ એવી ઘડીને પધારીમાં પડ્યા રહેવાનું તેઓને જેટલું ગમે છે તેટલું વખતનો લાભ લેવાનું ગમતું નથી. નાનમાં કે સગાં વડાઓને ત્યાં એક ટંક જમવા જવા સાડુ આપણે જેટલો વખત મુમાવીએ છીએ તેના દમમાં બાગ પણ કોઈ કિંમતી યોજનાઓ પાછળ લાગવાનાં લગાડતા નથી. મરણના રૂદનોમાં, રોગોના હાથ અકસ્માતમાં તથા લગ્નનાં ગીતોમાં ને કિંવાઓમાં જેટલો વખત મુમાવીએ છીએ તેનો એવો ભાગ પણ જમાનાને અનુમરતા નવીન વિચારો જોવામાં કાઢતા નથી. સગાં વડાઓની, પાટણસીઓની

હવે વિચાર કરો કે, જ્યાં આવી સ્થિતિ હોય અને જ્યાં વખતની આવી કિંમત હોય ત્યાંના લોકો દુઃખી હોય, દગ્ગી હોય, અને અજ્ઞાન હોય તેમાં નવાઈ શું ?

આવી રીતના વખતના અટકગીઆ વાપદા આવે છે, એટલુંજ નહિ પણ જે વાપદાઓ કર્યા હોય તે વાપદા પ્રમાણે પણ લોકો જતા નથી. અને વાપદા કરનાર પોતે પણ ટાઈમ-સર હાજર રહેતા નથી. આપું તો આપણા ઘરસંસ્કારમાં દર-દિન ઠેકાણે ઠેકાણે બને છે. એટલુંજ નહિ પણ જાહેર સમાજોમાં પણ જે ટાઈમ અગાડધી આવ્યો હોય તે કરતાં પણ કલાક અડધો કલાક મોડું થાય છે. આવી આપણને વખતની કિંમત છે ! હવે વિચાર કરો કે જે સમાજોમાં વિદ્વાનો હોય, આગેવાનો હોય, ને મોટા મોટા મુદ્દસ્સ હોય તેઓ પણ જ્યાં બેઠાજર ટાઈમ સાચવી શકે નહિ, ત્યારે પછી જંગલી ગામડીઆ લોકોના ટાઈમની તો વાતજ શું કહેવી ?

જ્યાં આવી રીતે વખતની મુદત કિંમતજ ન હોય ત્યાં વખત ફોગટ જાય, ત્યાં વખત ખાલી હાથે જાય, અને ત્યાં વખત માઠી ખબર લઈને જાય તેમાં નવાઈ શું ? પણ યાદ રાખજો કે, આપણો જે વખત જાય તે ઈશ્વર પાસે જાય છે, માટે તેને ખાલી હાથે ન જવા દેવો જોઈએ, અથવા માઠા ખબર લઈને ન જવા દેવો જોઈએ. પણ તેનો સારમાં સારો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. એજ આગળ વધવાનો ઉપાય છે, એજ ફતેહ મેળવવાનો ઉપાય છે, અને એજ વખતનો સદુપયોગ કરવો એ ઈશ્વરને સંતુષ્ટ કરવાનો ઉપાય છે. માટે જેમ બને તેમ વખતનો સદુપયોગ થાય તેમ કરો.

૬૬-જે જોરથી આ દુનિયામાં તથા પરલોકમાં ફાવી શકાય છે અને હાંદગી લાંબાવી શકાય છે તે જોર કયું ? તેનો ખુલાસો.

મહાત્માઓનો એવો સિદ્ધાંત છે કે, આપણી હાંદગી તે એક પ્રકારની મહાન લડાઈ છે. કારણ કે તેમાં પરસ્પર

દોષો જે થયે, જે વસ્તુ ભદ્ર ઉપાયોની ન હોય, જે વસ્તુ મદ-
દના વિનાની હોય, જે વસ્તુ કુદરતની કે કુદરતનાં શીલો
મદદાન લાભોની મદદ વગરની હોય, જે વસ્તુ આજીવનમાં દોષો
નથી મદદથી કમી મદદની હોય, જે વસ્તુ છે, કમિય ન હોય,
જે વસ્તુ કમિયના કમિયામાં આજીવનમાં દોષો, જે વસ્તુ
મદદાનમાંથી નથી દોષોની હોય, જે વસ્તુ આની કમિયામાં
પાત્ર થઈ શકે તેવી ન હોય, અને જે વસ્તુનાં અર્થમાં કમિયામાં
ભદ્ર નિર્ભયતા દોષોની હોય તે વસ્તુ અમળ કહેવાય છે, પછી
જે ગમે તેા કમિયામાં કમિય વસ્તુ હોય, ગમે તેા દેહને કમિયાની
વસ્તુ હોય અને અર્થ તેા કમિયામાં વસ્તુ હોય, તેા પણ
જે માત્ર વિનાશી વસ્તુ હોય તે અમળ કહેવાય છે, અને તેના
નશ થાય છે.

હવે જે વસ્તુ લાંબા કાળ સુધી રહી રહે છે અને જે
માત્ર વસ્તુ કહેવાય છે તે કમિ ? તેના વિચાર કરીએ. એ માટે
કહામાંએ કહે છે કે, ખરું માત્ર તેા કમિય જુદુંજ છે, અને
તે માત્ર સુધી પહોંચતું એ બદ્ધ દુષ્ટની વાત છે. એ બધું
માત્રીઓનાં કામ છે. માટે જે ઉપદેશ મદદાન લાભ છે અને
જેને પ્રદા, પરદા, પરમાત્મા, ઉપર કે બનવાન કહે છે, તે
માત્ર એ તેા એક જુદીજ વાત છે. પણ એવા મદદાન લાભને
મદદ કરનારી તથા તેના કરનારો છે, જનારી જે વસ્તુઓ છે
તેને પણ મદદાનમાંએ જાત વસ્તુ કહે છે. કાશ્ય કે એવી જે
માત્ર વસ્તુઓ છે તે પણ બદ્ધ નારી હોય છે. બધેા વખત
દરેા શકે તેવી હોય છે અને મદદાન લાભના નિયમ પ્રમાણની
એ વસ્તુઓ હોય છે. માટે તે પણ અનુકૂળ સુધી વાત કહે
વાય છે. એવી વસ્તુઓ તે હૃદયના નદીઓ છે જેને કે દયા,
શાન્ત, પ્રદાના, શાન્ત, નિર્ભય, કમિયનિર્ભય, પ્રદાવ્ય, શાન્ત,
અદિના, આનંદાવ, આનંદાન, પ્રજાન બા, આનાનું અનંત
પાત્ર, દવાર્યાનાંને વેતન, જાન ઉપરનો તથા જાતો ઉપ
રનો કમિ, વિચારોની આજીવન, મનની કદના, લાદાના,
આદિના, નિયમિતપણું, નિયમિતપણું, નાતના, આજીવન
અજ્યાસ, પવિત્રતા અને આનંદાના તથા હૃદયના વગેરે

બીજાઓની આગળ બહુ આસી રીતે કરી શકે છે. એટલે તેમની વાતો સાંભળનાર માણસોને બહુ આનંદ થાય છે, પણ તેમ છતાં તેઓ પોતા જેવા ભેદને તેવો ધર્મ પાળી શકતા નથી, તેથી તેમની આસપાસના ભાવિક લોકો કે જેઓ તેઓની રીતબિંત જાણતા હોય ને આચાર વિચાર સમજતા હોય, તેઓને બહુ અન્યથા લાગે છે કે, આ શું ? ધર્મની વાતો તો બહુ સારી સારી કરે છે, અને ધર્મ પાળવામાં આવું ઠીકા-પણું કાં ? આવી વિરૂદ્ધતાનો ખુલાસો તેઓથી થઈ શકતો નથી તેથી તેઓ પોતાના મનમાં સુઝાયા કરે છે. અને એ માટે અનેક જાતના તર્ક વિતર્ક કર્યા કરે છે, પણ કાંઈ મન માનવું સમાધાન થતું નથી.

પંડિતો, કથા વાંચનારાઓ, શાસ્ત્રીઓ, ધર્મ ગુરૂઓ, ઉપ-દેશકો અને હરિદાસ કરનારાઓ વગેરે પંડિતાઈવાળા લોકોમાં આ જાતનો અવશુદ્ધ બહુ વધારે હોય છે; અને તેમ છતાં એ અવશુદ્ધ માટે તેઓને પશ્ચાત્તાપ થતો નથી કે દિલગીરી લાગતી નથી, પણ જે હરિજનો હોય છે તેઓને આવે વખતે પોતાના મનમાં બહુ દુઃખ થાય છે. કારણ કે તેઓ એમ સમજી શકે છે કે, અમે જે પ્રમાણે બોલીએ છીએ તે પ્રમાણે પાળી શકતા નથી. અમને હજી માત્ર ધર્મની વાતો કરતાંજ આવડે છે, પણ ધર્મનાં આચરણો પાળી બનાવતાં આવડતું નથી, માટે આપણે ધર્મ હજી અપૂરે છે, અને ભુકે છે. કારણ કે એવા વાતોના ધર્મથી, એવા મોક્ષના ધર્મથી, એવા સંકલ્પ વિકલ્પના ધર્મથી અને એવા બહાર દેખાડવાના ધર્મથી કાંઈ ફાયદાની ગાંઠો છુટી જાય નહિ. એવા વાણીના ધર્મથી કાંઈ અંતરના સંસારો ઉદાર્થ જાય નહિ. અને એવા પોપટના સમરામ જેવા જીભના ધર્મથી કાંઈ મોક્ષ મેળવી શકાય નહિ. પણ જો અંત કાળનાં સુખે મેળવવાં હોય, અંતરની તૃપ્તિ મેળવવી હોય, અનેક જાતનાં બંધનોમાંથી છુટી જવું હોય તો અંતઃકરણના ઉંઘાણમાંથી સત્ય રીતે ધર્મની ખાતર ધર્મ પાળવો જોઈએ. સ્વાર્થની ખાતર ધર્મ પાળવો જોઈએ નહિ, કારણ કે તેવા સ્વાર્થીપણામાં કાંઈ વળે નહિ. લોકલાજને ખાતર જે ધર્મ

ધર્મની વાતો કર્યા કરે અને ધર્મનાં વખાણ કર્યા કરે પણ પોતે તે પ્રમાણે વર્તી શકે નહિ, તે માણસનું કાંઈ કામચાલુ થાય નહિ. પણ જ્યારે ધર્મ સારી રીતે વખાણ ત્યારેજ કામચાલુ થાય. આટલે આશ્ચર્ય અને અદ્ભુત ! બ્રહ્માના કુળાપુત્રા ખાલી વાતોનાં ધર્મમાં રહી જશે. મા. પણ ધર્મ અંતરમાં ઉતરે તેમ કરશે. અને અંતરના ધર્મમાં અવાચ તેમ કરશે. તેજ ધર્મને ખેડા ક્ષાલ મળી શકશે, અને તેજ અંતરની શાંતિ મળી શકશે, તથા સર્વ સક્તિમાન પરમ કૃપાળુ પરમાત્માને ભણી શકશે. એ વિના ધર્મનાં ખાલી વખાણ કર્યા કરવાથી કાંઈ મંગલનું નથી, એ યાદ રાખજો, અને એવી પાત્રમાં ન પડવું જોઈએ એ સંભળજો.

૬૮—ધણાએ સારા માણસો મોટાં પાપો કરતા નથી, પણ તેઓ પોતાના વૈભવો તથા સગવડોનો ખોટો ઉપયોગ કરે છે, અને તેમ છતાં તેઓ બળુતા નથી કે “આ ખોટો ઉપયોગ થાય છે,” તેથી તેઓ પાછળ રહી જાય છે.

ધણાએ આપ આપ તથા મોટા મોટા માણસો પણ એમ સમજ્યા કરે છે કે, આપણાથી પાપ ન થાય એટલે બસ. જો આપણાથી પાપ ન થાય તો આપણા જેવું નથી બધાર બીજું કોઈ નહિ. તેથી તેઓ પાપથી દૂરતા રહે છે, પણ પાપનો અર્થ સમજવામાં તેઓની ઘણી ભૂલ થાય છે. કારણ કે તેઓ બહુ મોટાં પાપોનેજ પાપ સમજ્યા કરે છે. જેમ કે હિંસા ન કરવી, ચોરી ન કરવી, બ્યભિચાર ન કરવો. વિધા-સધાત ન કરવો, કોઈને દુઃખ ન દેવું, બૂઠું ન મોલવું, દારૂ ન પીવો, ભુગાર ન રમવો વગેરે મોટાં મોટાં પાપોથી તેઓ બચે છે, પણ બીજી નાની નાની ભૂલોની તેઓ દરકાર રાખતા નથી. તેથી તેઓ બહુ આગળ વધી શકતા નથી. • • •

સુખવાઈ જાય છે, અને શરીરની નાની નાની સગવડો વધારી
 મૂકવામાં તથા તેને સાચવવામાં એટલું બધું બારીક ધ્યાન
 આપે છે કે તેમાંથી તેઓ નીકળી શકતા નથી. એટલે એમાં
 ને એમાં ઉવટ મુખી પડ્યા રહે છે. અને આટલા વાગે ચા
 પીવી નોંધજે, આટલા વાગે ફલાણા માણસને મળવુંજ નોંધજે
 આટલા વાગે ફલાણે ઠેકાણે જવુંજ નોંધજે, આટલા વાગે
 જમવુંજ નોંધજે, આટલા વાગે કુટ ખાવુંજ નોંધજે, આટલા
 વાગે દૂધ પીવુંજ નોંધજે, આટલા વાગે ફરવા જવુંજ નોંધજે
 ફલાણે વખતે ફલાણી જાતનાં કપડાં પહેરવાંજ નોંધજે, અમુક
 માણસને મળતી વખત અમુક જાતની છાયા વાપરવીજ નોંધજે
 અમુક ઠેકાણે જતી વખત અમુક જાતના ઠાઠમાઠ રાખવાજ
 નોંધજે, જમવામાં આટલી જાતનાં શાંક તથા આટલી આટલી
 ચીજો તો દરદોજ થવીજ નોંધજે, આવી આવી નાની નાની
 બાબતોમાં તેઓ એટલા બધા રોકાઈ જાય છે કે બીજી અગ-
 ત્યની મોટી બાબતમાં તેઓ ધ્યાન આપી શકતા નથી. જલ-
 મનસાઈ હોવા છતાં, સદ્ગુણો હોવા છતાં, સામાન્ય જ્ઞાન
 હોવા છતાં, અને મનમાંથી આગળ વધવાની ઉમેદ હોવા છતાં
 પણ વધારી મૂકેલા વેલવોને લીધે સદ્ગુણો ખીલવવાની તક
 ન મળવાને લીધેજ તેઓ પાછળ રહી જાય છે. અને એવી
 દુરસદ તેઓને મળી શકતી નથી, તેનું એ એકજ કારણ હોય
 છે કે, તેઓ પોતાના વધારી મૂકેલા વેલવોમાં ને મગવડો
 સાચવવામાંજ પડ્યા રહે છે. તેથી તેઓ આગળ વધી શકતા
 નથી અને છતાં સાધનોએ આવી નાની નાની ભૂલોથી બહુજ
 પાછળ રહી જાય છે. માટે પરમ કૃપાળુ પરમાત્માએ આપેલી
 શુભ તકોનો લાભ લેવાય તેમ કરજે, અને નકામા ખોટા
 વેલવોમાં તથા વગર જરૂરની સગવડો સાચવવાની લોહુપતામાં
 ઉંચી વસ્તુઓ ન ચુકી જવાય તે સંભાળજે. એ એટલું ધ્યાન
 રાખ્યો તો પણ ધીરે ધીરે આગળ વધી શક્યો. માટે પ્રભુ-
 કૃપાથી મળેલા વેલવો તથા સગવડોનો ખોટો ઉપયોગ ન થાય
 એ સંભાળજે. પણ પ્રભુને ખાતર ને પોતાના આત્માના કલ્યા-
 નને ખાતર તેનો સદુપયોગ થાય તેમ કરજે.

કોટનારો છે. માટે આત્માના કલ્યાણની ખાત તજવીજ રાખવી જોઈએ. પણ તેને મદલે આપણે મદન નંથી દલટીજી મીને વસ્તીએ છીએ, અને દેહની જટણી દરકાર રાખીએ છીએ તેના દશમા જાગની પણ આત્માની દરકાર રાખવા નથી, જેમ કે, ખાવામાં, પીવામાં, ગુવામાં, બેસવામાં, ઉઠવામાં, કપડાં પહેરવામાં, મગવા દગવામાં અને મોજમોજ ભોજન વામાં આપણે જોટણી દેહની દરકાર રાખીએ છીએ, તેના માગ્ય મામ જોટણી પણ એવી જાગનોમાં આપણે આત્માની દરકાર કરતા નથી. એ દેહના કરતાં આપણે આત્માની વધારે દરકાર રાખીએ તો આપણી રિયતિ કાંઈક જુદીજ રીતે.

આ માંજગીને કેટલાક લોકો પૂછશે કે, શું અમાને આ મારા આત્માની દરકાર નથી? એના જવાબમાં તમા આપણને કહે છે કે, ના, તમને આત્માની દરકાર નથી. એ તમને આત્માની દરકાર કોય તો તમે આવી વલકી દશામાં ન હો? જુએને તમારા શરીરને મચ્છર ન કરો તે આજ કેટલી બધી તજવીજ રાખો છો? અને તેમ છતાં મચ્છર કરો તો કેટલા બધા દિલગીર થાઓ છો? તથા એને માટે કેટલા બધા ઉપાયો કરો છો?

જેમ કે-પ્રથમ તો ઘરમાં મચ્છર ન થાય તે ત્રાફ ફળીઆમાં ચંદકી રહેવા દેવાજ નથી. ખાત નાક રાખો છો, બેઠવાની જગ્યા ન રહે તે માટે કાગજ રાખો છો, તેમ છતાં કદિ મચ્છરો થાય તો મચ્છરદાની રાખો છો, તથા આકવાનો બકોબસ રાખો છો, તથા મચ્છર ન કરો તે ત્રાફ શરીરે નેક રાખો છો, અને તેમ છતાં કદિ મચ્છર કરી જાય તો પછી ઘણી બાતલા ઉપાયો કરો છો. જેન કે કોઈ ખાત જાતનાં તેલ ચોપટો છે, અથવા જંતુનાશક દવાઓ વાપરો છો, અથવા કિવનાઈનની ગોળી લઈ લે છે. આવી રીતે મચ્છર ઉત્પન્ન ન થાય તે ત્રાફ તજવીજ રાખો છો, અને તેમ છતાં જો મચ્છર ઉત્પન્ન થાય તો તેનો નાશ કરવા તજવીજ રાખો છો તથા મચ્છર કરી ન જાય તેની ચંબાગ લે છે, ને મચ્છર કરો કે તરત દવા કરો છો. પણ અધી રીતે મચ્છર કરતાં

લાખો ગણા વધારે ભયંકર કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, અભિ-
માન, અદેખાઈ, આળસ વગેરે ઘણા મોટા શત્રુઓ જીવને
વળગેલા છે. અને તેને અતિશય હેરાન કરે છે, તેમને દૂર
કરવા કોઈ દિવસ ખરેખરું ધ્યાન આપ્યું છે ? કહો કે નહિજ !!

હવે વિચાર કરો કે ઘોડા વખતની અંદર જે દેહ મન-
જીમાં કુંકાઈ જવાનો છે, તેવા દેહને માટે અને એક નાનકડા
મચ્છર જેવા જંતુ સાડું પણ કેટલી બધી કાળજી છે ? અને
આત્મા હમેશાં અમર રહેવાવાળો છે, જે આત્મા ઈશ્વરની
હજીરમાં જઈ શકે તેવો છે. જે જીવ ઈશ્વરનો અંશ છે, જે
જીવની સત્તાથી અનેક દેહો થયા છે અને અનેક દેહો થશે,
તથા જે જીવને પાપ પુણ્ય ભોગવવાં પડે છે, તે જીવને કામ
ક્રોધ, લોભ, જેવા ભયંકર રાક્ષસો વળગેલા છે છતાંપણ તેની
કોઈ દરકાર નહિ. એ શું હરિજનોનું લક્ષણ છે ? એ શું
ધર્મ પાળવાનું લક્ષણ છે ? અને એ શું પ્રભુને રાજી કરવાનું
લક્ષણ છે ? નહિજ. માટે બધુંઓ ! જો ખરો ધર્મ પાળવો
હોય અને પ્રભુના માર્ગમાં ચાલવું હોય તો જેટલી દેહની
દરકાર રાખો છો તે કરતાં આત્માના કંડ્યાણી વધારે દરકાર
રાખતાં રીજો. એજ ધર્મની કુચી છે. અને જો એ કુચી
મળી જાય તો ધર્મના રસ્તામાં બહુ સહેલાઈથી આગળ વધી
શકાય છે. માટે દેહ અને આત્મા વચ્ચેનો ફરક સમજો, અને
હમણાં દેહ ઉપર વધારે ધ્યાન આપો છે તેને બદલે જો ભજન
થવું હોય તો આત્મા ઉપર વધારે ધ્યાન આપતાં રીજો.
એટલે તમારામાં નવું બળ આવી જશે, અને સહેલાઈથી
ઉંચા પ્રકારના ધર્મ પાળી શકશો. માટે આજ દિવસ સુધી
જેમ કુજા એકલા દેહ સામે જુઓ છો તેમ નહિ કરતાં હવેથી
જરા તમારા પોતાના આત્મા સામે પણ જોવાની મહેરબાની
કરો. એજ અમારી પ્રાર્થના છે. કારણ કે એમાંજ 'સોનું' કંડ્યાણ
છે. માટે આત્મા સામું જુઓ. આત્મા સામું જુઓ.

૭૦-ધડીયાળનું એક ચક્રર બગડે તો તેથી આપ્તુ
 ધડીયાળ બગડે છે, તેમજ જો પૈસાનો માદો
 ઉપયોગ થાય તો તેમાંથી આરોગ્યતાનો,
 વળતનો, શક્તિનો અને બીજી બધી
 ચીજોનો માદો ઉપયોગ થાય છે. એમ
 ન થાય માટે ધનનો સદુપયોગ
 કરતાં શીખજો.

આપણા લોકોને ધર્મ બહુ ગમે છે, કારણ કે આપણા
 પૂર્વજો બહુજ ધાર્મિક જીવન ગાળનારા હતા, તેથી તેમના
 વંશપરંપરાના સંસ્કારો આપણામાં ચાલ્યા આવે છે. બીજું
 એ કે આપણા પૂર્વજો ધર્મ સંબંધી જાણતમાં બહુ ઉંડા ઉત્ત-
 રવા હતા, તેથી આપણા દેશમાં ધર્મનાં અનેક પુસ્તકો છે,
 જોટણું નહિ પણ આખી દુનિયાના બીજા કોઈ પણ ધર્મ
 માટે ધર્મ સંબંધી જોટણું લખાણ હોય તે કરતાં હિંદુ ધર્મ
 સંબંધી બહુ હાથણું અને ઘણુંજ વધારે સાહિત્ય આપણા
 દેશમાં છે. ત્રીજું એ કે જુદા જુદા દેશમાં ને જુદા જુદા
 ધર્મમાં વહેવારને અને ધર્મને જુદા જુદા રાખેલા હોય છે,
 તેથી અમુક દિવસોએ તથા મંદિરોમાં અને કોઈ કોઈ જાગ-
 તોમાંજ તેઓની પાસે ધર્મ ગિચારો આવી શકે છે. પણ
 આર્યોના જીવનમાં તો પટે પડનાં ધર્મ ગુંચાઈ ગયેલો છે
 અને જીંદગીનાં દરેક કામમાં મુખ્યત્વે ધર્મ રહેલો છે, જોટલો
 આપણા લોકોમાં ધર્મનું જોર વધારે હોય છે. ચોથું એ કે
 બીજા મુલકોમાં યજુઓના ફેરફારને લીધે, ચરદી ગરમીને
 લીધે તથા અનાજ અને ફળપુલની કુદરતી આછી ઉપજને
 લીધે ધર્મ પાળવામાં ઘણી જાનની મુશ્કેલીઓ નડે છે, પણ
 આપણા દેશમાં ઈશ્વરકૃપાથી એવી જાનની મુશ્કેલીઓ બહુજ
 યોડી હોય છે, તેથી ધર્મ પાળવાની ઘણી વધારે સગવડો
 આપણા લોકોને મળી શકે છે, તેથી દુનિયાની બીજી પ્રજાઓ
 કરતાં ને બીજા ધર્મો કરતાં અધિક પોતાનો ધર્મ વધારે સારી
 રીતે પાળી શકે છે. પાંચમું કારણ એ છે કે, આપણા દેશમાં

બાવાઓ યજ્ઞ વધારે છે અને તે બધા મુખ્યત્વે ખાસ કરીને વૈરાગ્યનીજ વાતો કરનારા હોય છે, અને ગામમાં હોટ માગવા જાય ત્યાં પણ દરેક ઘેર એવા શબ્દો બોલે છે કે "ધર્મની જય" આવા શબ્દો દરેક માણસને કાને દરરોજ ઘણી વખત પડ્યા કરે છે, તેથી પણ ધર્મને નામે વૈરાગ્યના વિચારો વધારે વધારે ફેલાતા જાય છે. આ બધાં કારણોને લીધે આપણા હોકામાં ને આપણા દેશમાં ધાર્મિકપણું ઘણુંજ વધારે છે. અને ધર્મ વધારે હોય ને તે જો ખરા રૂપમાં પગાતો હોય તો એ બહુ ખુશીની વાત છે. પણ આપણે ત્યાં બને છે એમ કે, ખરા ધર્મ દબાઈ જાય છે, અને ધર્માધપણું વધી જાય છે. ધર્મધેણા વધી જાય છે, અને ધર્મને નામે ચાલતા બદા-રના આડંબરો તથા પોણપોણો વધી જાય છે. અને એ બધાને લીધે પરિણામ એ થાય છે કે, ધર્મના ઠોઈ એકાદ અંગ ઉપર માણસો બહુજ ઉતરી જાય છે, અને બીજાં અંગોની બાબતમાં બેદરકાર બની જાય છે. જેમ કે ઠોઈ લોકો વૈરાગ્ય ઉપર અતિશય ભાર મૂકે છે, તેથી વગર મક્કતની અનેક જાતની અગવડો ભોગવે છે, અને પેમા અંબધી બાબતમાં બહુજ બેદરકારી રાખે છે. આ પ્રમાણે માત્ર સાધુઓજ વરતે છે એમ નથી, પણ સ્ત્રીઓમાં તથા ગૃહસ્થોમાં પણ તેનો ચેપ ફેલાય છે, તેથી તેઓ પણ પેસા તરફ બેદરકારી રાખે છે. અને ખોટા સંતોષમાં પડ્યા રહે છે. તેથી બહુ છુટથી આપણા લોકો પેસા મેળવી શકતા નથી. મેળવ્યા હોય તો તે સાચવી શકતા નથી, અને સાચવ્યા હોય તો તેનો સદુપયોગ કરી શકતા નથી. કારણ કે એ બધી બાબતોમાં શરૂઆતની ખરાબીનો ધકકો ચાલ્યો આવે છે, તેથી થોડું થોડું પોણાણું હોય છે. આમ યવાથી પેસાનો માડો ઉપયોગ થાય છે. એટલે કે પેસાની જરૂર હોય છતાં પણ પેસા રાખતા નથી, અથવા તો ન્યાં પેસાની જરૂર ન હોય તેવે ઠંકાણે પણ, તેવા ગુરૂઓને પણ, અને તેવાં મંદિરોમાં પણ તેઓ પેસા આપી દે છે. તેથી એવે ઠંકાણે પેસાની બહુ છુટને લીધે તથા અજ્ઞાનને લીધે અધર્મ વધતો જાય છે. અને જે ખાતાંઓને

પેસાની ખાસ જરૂર હોય તેવાં ખાતાંઓને પણ પેસાની મદદ મળતી નથી; તેથી બહુજ ઉપયોગી ખાતાંઓ શરૂ થતાં નથી, તથા જે ચાલતાં હોય તે પણ ધીરે ધીરે બંધ પડે છે. જેમ કે ઘણાંએ સાધુઓ પરદેશ જાય તો ત્યાં આપણા ધર્મ માટે ઘણુંએ કામ કરી શકે તેમ છે, અને ત્યાંના લોકો ઉપર તથા ત્યાંના ધર્મો ઉપર બહુ સારી અમર કરી શકે તેમ છે, પણ તેમાં અડચણ એ આવે છે કે તેઓને પેસા ખપતા નથી. જોટલે પેસાની મદદ વિના તેઓ એવે ઠેકાણે જઈ શકતા નથી. અને જે ધર્મગુરુઓના પગમાં પેસાના ઢગલા ધાય છે, તે ગુરુઓ જોટલા બધા આંકડા વિચારના હોય છે કે તેઓ પાતાનાં મંદિરો ઊડીને બહાર પરદેશ નીકળતા નથી. ખીજા તરફ જે મંદિરોને પેસાની જરૂર ન હોય ત્યાં પણ લોકો તેનેજ પેસા આપ્યા કરે છે, ને એ પેસાનો સદુપયોગ ન થતો હોય તો પણ લોકો તેનેજ પેસા આપ્યા કરે છે. તેથી એવે ઠેકાણે લાખો ને કરોડો રૂપીયા વગર મફતના તદ્દન ફામટ પડ્યા રહે છે. અને કેળવણીના ખાતામાં, સ્ત્રીઓને મુધારવાની બાબતમાં, અનાથ બાળકોને મદદ કરવાની બાબતમાં, સસ્તી કિંમતે સાફ વાંચન દેલાવવાની બાબતમાં, દુક્તર કળા શિખવા માટે પરદેશ જવાની બાબતમાં, માંદાઓને દવા આપવાની બાબતમાં અને એવાંજ ખીજાં પરમાર્થના અનેક ખાતાંઓમાં પેસાની બહુજ તાણ પડે છે. કારણ કે એવી બાબતોની કિંમત લોકો સમજતા નથી તેથી તેમાં છુટથી પેસા આપતા નથી, જોટલે એવાં ઉપયોગી ખાતાંઓ મુઠ્ઠાલ સિધ્ધિમાં રહે છે. અને જેને ખાસ જરૂર ન હોય તેવા મંદિરો તથા તેવા શુરુઓને એમણે તે કરતાં ઘણું વધારે મળે છે.

આવી રીતે ધનનો સદુપયોગ થવાથી અનેક સારી બાબતોને પણ બહુ મોટો ધકકો પડેલો છે. આ સિવાય અજ્ઞાન-પણાને લીધે ઘણા લોકો બહુ મોજયોગમાં ખોટી રીતે પાતાના પેસા ઉઘાડી દે છે. કારણ કે પેસા કેમ કમાવા, કેમ નાચવવા ને તેનો કેમ સદુપયોગ કરવો, તે બાજુ ઉપર ખાત ખાર મૂકવામાં આવતો નથી, પણ માત્ર વેરાગ્યના વિચારો ઉપરજ

૭૧-પારસમણિમાં ને સંતમાં બહુ ફેર છે. કારણ કે પારસમણિ તો માત્ર લોહાનું સોનું જ બનાવી શકે છે, પણ કાંઈ લોહાનો પારસ બનાવી શકે નહિ, પણ સંતો તો અજ્ઞાનીઓને પણ પોતાના જેવાજ બનાવી દે છે, માટે પારસમણિ કરતાં પણ સંતો શ્રેષ્ઠ છે.

ધર્મના માર્ગમાં પ્રભુને પગલે પગલે ચાલનારા સંતોની જેટલી કિંમત સમજીએ તેટલી યોગીજ છે. કારણ કે તેઓ પોતાનું તથા પોતાના બંધુઓનું જેટલું બધું ભણું કરી શકે છે કે જેની કાંઈ હાજર નથી. કોઈ સગાં વડાલાં બહુ મહેરબાની કરે તો વહેવારી કામોમાં કાંઈ કાંઈ મદદ કરી શકે. જેમ કે:-જન વખતે કામ લાગે, મંદવાડ વખતે આંદા ફેરા ખાવા લાગે, ક્યાંઈ બહારગામ જવું હોય તો આપે આવે, કોઈ વખત કાંઈ પેસાની મદદ જોઈતી હોય તો આપે, કોઈ વખત કોઈ સાથે વાંધા વણિ થાય તો તે વખતે આપણી તરફેણમાં રહે, આપણા કુટુંબમાં કોઈનું વ્યવેશવાળું કરવું હોય તો તે કામમાં મદદ કરવા લાગે, અને કોઈ મની બધું હોય તો આબડવા જવા નાફે જણવી જણવી દેડવા આપે. આવી આવી મદદો વહેવાની લોકો આપી શકે છે, પણ સંતો જે મદદ કરે છે, તે તો જુદીજ જાતની હોય છે જેમ કે સંતો તો આપણા દુર્ગુણોને ઓઝા કરે છે, નતો તે આપણા પાપને દાખી નાખે છે નતો તો આપણને જાનને પગલે પગલે ચાલતાં શીખવે છે. નતો તે આપણને જુદાં જુદાં બંધે છે, નતો તે આપણી જીવનીના અનુભવ દે છે. નતો તે આપણને નવા જન્મ આપે છે, અને નવા જન્મથી બનાવી દે છે, નતો તે આપણા મનના નસાયો કરી શકે છે. નતો તે આપણને આત્મિક દિકાંતો આપી શકે છે નતો તે આપણા દુરવ્યવહાર અંદરના રખાણ ખોલા શકે છે, નતો તે આપણા અતરસ રોકીને જાયે. નિમિત્ત થઈ શકે છે એ

ધર્મના માર્ગમાં બહુ આગળ વધી શક્યો. પણ સંત કેવા હોય અને તેઓ ક્યાં રહેતા હોય એ બાજતમાં ઠગાઇ જશે માં. સુમદાના રંગ ઉપરથી કે મંદિરને ગુફા ઉપરથી સંતની કિંમત ખાસી લેશે માં. પણ ચોખ્ખી રીતે એમ સમજી લેજો કે, દરેક દેશમાં સંતો હોય છે. દરેક ધર્મમાં સંતો હોય છે. દરેક ભાષામાં સંતો હોય છે. દરેક જાતના ધંધાદારીઓમાં સંતો હોય છે. વહેવારની ઉપાધિમાં પણ કોઈ કોઈ રથજે સંતો હોય છે. સ્ત્રીઓમાં પણ સંતો હોય છે એટલે કે સંતના લક્ષણવાળી ધણીએ સ્ત્રીઓ હોય છે. બાળકોમાં પણ કોઈ કોઈ વખત કોઈ કોઈ દેખાશે સંતપણું હોય છે. શ્રીમંતોમાં પણ કોઈ કોઈ વખત સંતો હોય છે. રાજાઓમાં પણ કોઈ કોઈ વખત સંતો હોય છે. બિખારીઓમાં પણ કોઈ કોઈ વખત સંતો હોય છે અને હૃતકી જાતના ધંધા કરનારા ઉતરના વર્ગમાં પણ કોઈ કોઈ વખત સંતો હોય છે. મારે જગ્યાના દેખાવથી, કે કપડાંના દેખાવથી કે શબ્દોની ચતુરાઈથી ઠગાઈ જશે માં. પણ સંતની જોખબાણ સમજી લેવા માટે ધ્યાનમાં રાખજો કે, જેનામાં શાંતિ હોય, અને જે પાપાત્ની શાંતિ બીજાઓને આપી શકે તે સંત છે. જે સમતા રાખી શકે તે સંત છે. દેશકાળ સમજીને નિરપૂર્વીય મુલ કાંઈક કરી શકે તે સંત છે. જે પાપના બંધુઓના કન્યાનું માટે પાપના સ્વાર્થને ત્યાગ કરે તે સંત છે. જે ધર્મને કે બીજા શાસ્ત્રને બહુ ડરો અજમાય કરે અને તેના બદલે ખીની પાતે પી જાય તથા બીજાને પાર્શ્વ દે તે સંત છે. જે રતેડના માગના દુબદી માટે અને બીજાઓને પણ તેમા નરજાગ કરે તે સંત છે. જેનાં અંતરનાં તાગાં ખુલી ગયાં હોય અને જે બીજાઓનાં અંતરનાં તાગાં ખોલી શકે તે સંત છે. જે પાપના વિકારો દાણમાં રાખી શકે અને બીજાઓના વિકારોને પણ આંકુશનાં સખવાની શક્તિ ધનવે તે સંત છે, જે બહોઈ ઈશ્વરથી મુલ કાંઈક કર્યાજ કરે તે તેના દુશની ઇચ્છા એમ નહિ તે નાત છે. અને જેના રહેણ ઉપર એક જાતની બલારતું કુદની તેજ છવાઈ રહ્યું હોય, જેની વાણીમાં મીઠાશ હોય, જેના અંત-

દયા આપ છે. કારણ કે તેઓ તેના ચહેરા ઉપરથી જાણી લે છે કે આ રોગી છે. તેના બોલવા ઉપરથી સમજી જાય છે કે આ રોગી છે. તેના શ્વાસ ઉપરથી સમજી જાય છે કે આની શક્તિ હારતી જાય છે. તેના જોરક ઉપરથી સમજી જાય છે કે આ માણસ રોગી છે. અને તેની વર્તણૂક ઉપરથી જોઈ લે છે કે આને ક્ષય રોગ થયો છે. અને તેમ છતાં કહે છે કે મને કાંઈ ધડુ નથી, માટે કાં તો તે લુચ્ચાઇને લીધે અથવા તો પોતાનો કાંઈ સ્વાર્થ સાધવાને લીધે ક્ષય રોગ છુપાવે છે. અથવા તો તે જોવો મૂર્ખ છે કે તેને પોતાના રોગની ખબર પડતી નથી. આ બેમાંથી જોકે કારણ જરૂર હોયું જોઈએ, એમ હોંશિયાર દાકતર સમજી જાય છે. તેમજ ઘણા માણસો ઘણી જાતના પાપની અંદર ફસાએલા હોય છે, તે પાપને જ્ઞાની મહાત્માઓ જોઈ શકે છે, તેથી તેઓ એવા લોકોને કહે છે કે, તમે પાપી છો. અને પાપ બહુ ખરાબ વસ્તુ છે માટે જલદી ચેતો, નહિ તો માર્યા જશો. પણ તેના જવાબમાં એવા લોકો કહે છે કે, અમે પાપી નથી. કેટલાક લોકો પાપ કબુલ કરતાં શરમાય છે તેને લીધે આમ કહે છે. કેટલાક લોકો અભિમાની હોય છે. તેઓ પોતાના અભિમાનને લીધે પાપ કબુલ કરતા નથી. કેટલાક લોકો બહુ વહેવારચતુર હોય છે તેઓ મનમાં એમ સમજે છે કે, આપણી વાત આપણે મનમાં સમજીએ ને બીજાઓને જાણવા દઈએ નહિ તેમાં ખુબી છે. બીજાઓની આગળ શા માટે કબુલ કરીએ કે અમે પાપી છીએ? અને કેટલાક લોકો બિચારા એટલા બધા અજ્ઞાન હોય છે કે, તેઓને પોતાના પાપની ખબર પડતી નથી, કારણ કે પાપ પણ ઘણી જાતનાં હોય છે.

(૧) શરીરનાં. (૨) વાણીનાં, (૩) ને મનનાં. એમ ત્રણ જાતનાં પાપ કહેવાય છે. તેમાં શરીરનાં પાપને પાલું કરીને બધા લોકો સમજી શકે છે, પણ ઘણા લોકો તો વંચપર-પશના સંસ્કારોને લીધે તથા આલસા આવેલા જિવાનોને લીધે શરીરનાં સ્થૂલ પાપોને પણ સમજી શકતા નથી. જેમ કે જે લોકો માંસાહારી હોય તેઓ એવી મહિન વસ્તુ ખાવામાં

લાંબું રાપડું કયાં કરીએ છીએ. ત્યાં કાંઈક માગી વાતો કરી લેવાની જરૂર હોય તે ઠેકાણે પણ સ્વાર્થની ખાતર, બંધોળની ખાતર અથવા બીજાઓને માફ ન લગાડવાની ખાતર મોલવા નથી. મુધાસના જે કામમાં ટેકો દેવાની જરૂર હોય તે કામમાં પણ સુખ સ્વીકારી છીએ. જે ઠેકાણે પ્રેમના શબ્દો વાપરવા જોઈએ તે ઠેકાણે પ્રેમને જલ્દી સેરના શબ્દો મોટી દઈએ છીએ. જે ઊકરને સમાડને સમાડને નેના કાનમાં ગાગ શબ્દો નાખવા જોઈએ તેને જલ્દી નીચનાબરેલા દલકા શબ્દો તેના કાનમાં નાખીએ છીએ. જેમ કે નાની દીકરીને સમાડને સમાડતે એમ પણ કહી શકાય કે, અહા ! રીકરી ! તું તો દેવી છે હા ! તું ઘડી ધરે ! તું દયાની દેવી ધરે ! તું માતાં કામો કરી શકે નેવી છે, એમ કહેવાને જલ્દી આપણે કહીએ છીએ કે, જો ! જો ! રાંડ કેવી દસે છે ! જા હાકલી જાડુ લુચ્ચી થશે ! એ એની માને નહિ ગણે, એ એની મામુના કાન પકડાવશે. એ એના વરતું નહિ ધાલવા દે. આવી આવી વાતો આપણે તેના કાનમાં વિના કારણ નાખીએ છીએ. જા ગધા વાણીનાં પાપ છે. અને એવા પાપમાંજ આપણે તો પડેલા છીએ. અને તેમ છતાં મનમાં એમ સમજવા કરીએ છીએ કે, અમે કાંઈ પાપ કરવા નથી. કારણ કે જાડુ મોટાં પાંપાનેજ આપણે પાપ સમજીએ છીએ, પણ દરેકજ આવી આવી ભાતની ધણી બૂલો ધાય છે, તેનો આપણને ખ્યાલ રહેતો નથી.

આવીજ રીતે મનનાં ધણાં પાપો લાગે અજાણે. થયા કરે છે. જેમ કે આપણે આપણા મનમાં અનેક ભાવના નકામા નકામા અકલ્પ વિકલ્પ કયાં કરીએ છીએ. કોઈ કોઈ સ્ત્રી પુરુષો માટે આપણા મનમાં જે ખરાબ વિચારો પ્રેસી ગયા હોય તે માટે તેની ખોટાઈ કયાં કરીએ છીએ, અને તેને લગતા ખરા વિચારો કયાં કરીએ છીએ. મૂતી વખતે જે ભાવના વિચારો કરવાની જરૂર ન હોય તે ભાવના વિચારો તે વખતે કરીએ છીએ. મંદિરામાં જે ભાવના વિચારો ન કરવા જોઈએ તે ભાવના વિચારો તે ઠેકાણે કરીએ છીએ. કોઈના

પરો જુદી જાતનાં સ્થાનો છે. છાયાસ્થાનો અધિપતિઓનાં પાપો જુદી જાતનાં સ્થાનો છે. જ્ઞાતાન આમલીયાઓનાં પાપો જુદી જાતનાં સ્થાનો છે. અને અજ્ઞાત વધારા ઇન્દ્રિયા બદલનાં પાપો જુદી જાતનાં સ્થાનો છે. અત્યંત કે માણસાની જુદી જુદી ગિરિ સ્થાનો જુદા જુદા પ્રકારનાં જાણે જાણે કેટલાંક પાપો થઈ જાય છે. એ બધાં પાપો માટે જન્મગોળાં બદલાવી મારે તે જુદી જાત છે, પણ જેને દક્ષિણ થયું સ્થાનો જેને પ્રજાના કાનામાં આગળું સ્થાનો, અને જેને પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવું સ્થાનો, તથા મહા છંદગીમાંજ આત્મિક આનંદ મેળવેલા સ્થાનો તેનાથી કોઈ એવી જાતનાં પાપોમાં પડ્યું કહેવાય નહિ કાલજ કે કાલ દેશમાં જેમ દેશ દેશ વધારે થયો જાય છે તેમજ પાપ એ કાલ દેશ કરનાં પણ થયું વધારે થાય છે અને તેમાં જે વધારે થાય તે જુદા જુદા પદો જાય તેથી છે, માટે પાપની આગતમાં બદલાવે દેશ માં, પણ જેમ અને તેમ પાપને તેના ખાસ સ્વરૂપમાં બમણને તેને ૬૦ દેશની દેશિયા કરી, બેટલે જલદીથી છંદગી મુધારી માર્યા, તે અનરનો આનંદ જોમવી સહેલા.

૭૮-મહાઈ નરીખ સાઈ છે એમ જાણવાથી પણ
માણસમાં મહાન શક્તિ આવી જાય છે, માટે
મહાઈ નરીખ સાઈ છે એવી ખાતરી
રાખતાં શીખો.

મનુષ્ય સ્વભાવમાં એક એવી જાતની છંદા નેહા છે કે, તેને બલિય જાણવાની છંદા થઈ જાય છે એ છંદા જ્યા મુધી દહમા રહેલી હોય ત્યા મુધી જાદુ કાયદો કરે છે, પણ જ્યારે તે છંદા દહ બદલાવી થઈ જાય ત્યારે તે માણસ વહેમી બની જાય છે, અને બલિય જાણવા માટે અનેક જાતનાં કોકટનાં કાંકાં મારે છે, તથા જે વસ્તુમાં કાંઈ નાલ ન હોય તે વસ્તુમાં પણ મોટી મોટી આગત સમજ્યા કરે છે. જે આગતોને બલિય સાથે કાંઈ પણ સંબંધ ન હોય તે

ગુણીયજ્ઞ જોઈએ, રાજ્યના કાયદાઓ સમસ્ત પ્રજાને ગમી જાય તેવા જોઈએ, ધર્મની બહારની સંબંધ વગરની ક્રિયાઓ જોઈવી જોઈએ. ગુરુઓનાં વધારે પડતાં જે લાઠડાંઓ ધુસી ગયેલાં છે તે નીકળવાં જોઈએ, દુષ્કરક્રમ વધારવાં જોઈએ, અને પવિત્ર ઈશ્વરી રસ્તામાં ચાલવાનું બગ આવે તેમ થવું જોઈએ. આ બધી ઈચ્છાઓ શું સ્વાભાવિક નથી? અને તેમ છતાં જોઈવું પણ ક્યાં જાને છે? ત્યારે બીજી મોટી ઇચ્છાઓ કે જે અશક્ય હોય તે તો ક્યાંથી જાની શકે? જેમ કે કોઈને સ્વપ્ન ઉપર મુસાફરી કરવાનું મન થાય, કોઈને સમુદ્રના તળીઆમાં ઘર બાંધી ત્યાંજ રહેવાની ઈચ્છા થાય, કોઈને જુદા જુદા મહો ઉપર સહેલ કરી આવવાનું મન થાય. કોઈને પવન ખાઈને જીંદગી ટકાવી રાખવાની ઈચ્છા થાય, કોઈને આ દુનિયામાંથી સૂરજનો પ્રકાશ ખુટી જ નહિ એમ કરવાની ઈચ્છા થાય, જોઈએ કે સતે પણ દિવસની આશ્કંજ સૂર્યનો પ્રકાશ ને ગરમી મળ્યા કરે એવી ઇચ્છા થાય, કોઈને આ પૃથ્વી ઉપર બીજી નવી દુનિયા મોઢી કાઢવાની ઇચ્છા થાય, કોઈને પૃથ્વીની આધાર કાળું પાકવાની ઈચ્છા થાય, કોઈને પોતાની મરજી પ્રમાણે વરસાદ વરસાવવાની ઈચ્છા થાય, કોઈને સમુદ્રમાં ધનાં તોફાનો અટકાવી દેવાની ઈચ્છા થાય અને કોઈને મનુષ્ય જાતમાં રહેલા બધી જાતના રોગોને દૂર કરવાની ઈચ્છા થાય, તો તે શું જાની શકે તેમ છે? મહાત્માઓ કહે છે કે, હા, એ બધું અને એ કરતાં પણ ઘણું વધારે જાની શકે તેમ છે, જે હાલમાં તમારી કલ્પનામાં પણ આવી શકતું નથી તેવા બનાવો પણ જાની શકે તેમ છે. પણ એમ થતાં પહેલાં દેશકાળની મદદની જરૂર છે. કુદરતી બુદ્ધિબળને પૂરેપૂરું ખીસવવાની જરૂર છે, અને આખી દુનિયાના દરેક માણસો તથા દરેક વસ્તુઓ જુદા જુદા રૂપમાં કાંઈ ને કાંઈ બહુ મોટી મદદ કરવા લાગે ત્યારેજ એ બધી બાબતો જાની શકે તેમ છે. પણ એમ થવા માટે બહુ લાંબો કાળ જોઈએ છે. તથા એવા બનાવો જાનતાં પહેલાં તેને માટે જે જે સાધનો જોઈએ તે બધાં સાધનો અગાઉથી તૈયાર થયેલાં જોઈએ છે. એ પછી જ્યારે કોઈ

ચોરિંગા કે એકદમ પોતાની મેળે મેળે જની જતા નથી, પણ જમનના બધા બનાવો ક્રમે ક્રમે જને છે. બધા બનાવોનાં બીજે અગાડીથી દાખાઇ ગએલાં હોય છે. ભવિષ્યના બનના બધા બનાવો માટે અગાડીથી થોડી ઘણી તૈયારી થઈ ગએલી હોય છે. અને હરેક બનાવો દોડકે પણ નિયમના આધારે જને છે. કોઇ પણ બનાવ અકસ્માત રીતે જનના નથી જેને આપણે અકસ્માત કહીએ છીએ તેમા પણ કાંઈક નિયમ હોય છે. કારણ કે દુનિયા નિયમને આધીન છે. આમ હોવાથી જો આપણા કર્મના નિયમો આપણને મમલતર જાય આપણી કામ કરવાની કુંચીઓ આપણા હાથના આવા જાય અને આપણું જ્ઞાન એટલું વધારીએ કે દુનિયાના જનના ઘણા બનાવોનો ક્રમ સમજી શકીએ તો પછી આપણા નશાબને સમજી લેવું તેમાં કાંઇ ભાડી વાત નથી. વનસ્પતિશાસ્ત્ર વાળાઓ દોડ પછી છાંયો કે બીજા જોઈને જેમ તેની જાત નક્કી કરી શકે છે, તથા જમીનની જાત, ખાતરની જાત, સાગીની જાત, બીજની જાત અને માગીનું જ્ઞાન એ જોઈને તેની ભવિષ્ય નક્કી કરી શકે છે. પ્રાણીશાસ્ત્રવાળાઓ જેમ તેની જુદી જાતનાં પ્રાણીઓ માટે નવી નવી હકીકતો અગાડીથી જાણી જાય છે, અને આયુર્વીદ્યાઓ જેમ પોતાના પાંચ યજ્ઞી પ્રયોગોનું ફળ અગાડીથી જ મમજી લેવ છે. તે જ રીતે માણસો પણ પોતાનું નશીબ અગાડીથી જ જાણી શકે છે અને તેમાં જ્યારે તેઓને એવ જ્ઞાનની સાચ છે કે, અનારું નશીબ બહુ સાફ છે ત્યારે તેઓ ઘણા વધારે જોગથી જ્ઞાન કરી શકે છે તથી બહુ જલદીથી આમળ વાંચી જાય છે નાંદે આપણું આપણું નશીબ કેવું છે? તે જાણવાની કુંચી નેત્રવર્તી જોગથી

જે દાદા માણસો છે તેઓ જાવા નાધુના કહેવા ઉપર નશીબનો આધાર નખતા નથી, જે દાદા માણસો છે તે રમ લતા પાસા ઉપર પોતાના નશીબનો આધાર નખતા નથી, જે દાદા માણસો છે તે મૂર્ખદાન જેવા અગદમળ જેવા જોરડીના મીન મેખ ઉપર પોતાના નશીબનો આધાર નખતા નથી અને જે દાદા માણસો છે, તે મૂર્ખો ઉપર જતર નાંતર

તેઓને પાલવતું નથી. તેમજ કોઈ માણસ તેઓનાથી પાછળ પડી ને ઉઠે. ફરી બીય તે પણ તેઓને પાલવતું નથી. તેઓ તો બધા માણસોને પોતાના જેવાજ આચાર વિચારોવાળા બેસાડે છે. તેથી જેઓ વહેવારમાં પાછળ રહી બીય તેની પણ તેઓ નિંદા કરે છે, અને જે લોકાચાર તોડીને આગળ નીકળી જાય, તેની પણ તેઓ નિંદા કરે છે. જેમ કે તમ કે મરણ વખતે નાન જમાડવાનો રિવાજ હોય તેમ છતાં જો કોઈ માણસ નાત ન જમાડે તો તેઓ તેની નિંદા કરે છે. અને બની શકે તો તેઓ તેને ધમકી આપે છે, તથા શિક્ષા પણ કરે છે. અને વખત આવે તેની પાસેથી નાતનો ખરચ લઈ મૂકે છે. કારણ કે કોઈ પણ માણસ તેઓના વહેવારમાં એટલા પાછળ રહી જાય તે તેઓને ગમતું નથી. તેમજ કોઈ પણ માણસ તેઓના રિવાજોની આગળ નીકળી જાય એ પણ તેઓને ગમતું નથી. જેમ કે એક જાતના પ્રાણીઓ ખીજી જાતના પ્રાણીઓનું જમના ન હોય તેઓ જો પ્રસંગોપાત બીજાઓનું જમો તો તે તેની નાતવાળાઓને પાલવતું નથી. પરદેશ જવાનો રિવાજ ન હોય ને નાતનું માણસ પરદેશ જાય તો તેની નાતવાળાઓને પાલવતું નથી. કારણ કે તેઓના રિવાજો કરતાં જુદો પડીને કોઈ પણ માણસ એટલા આગળ વધી જાય તે તેઓથી ખમાતું નથી; માટે એવે વખતે તેઓ બહુ મોઢું તોફાન કરી મૂકે છે. પણ આજના જમાનાના આગળ વધેલા પંડિતો કહે છે કે, આપણે હાલમાં જેને લોકાચાર કહીએ છીએ અને લોકલાજ કહીએ છીએ તે બધું એક જાતનું પાલાણ છે. એમાં કોઈ બહુ મોટી વાત નથી. આપણે લોકલાજને બહારથી જોઈએ તો તે મોટા દુઃખ જેવી દેખાય છે, પણ અંદરથી એનાં તે ખાલી હવાનાં વાદળાં જેવી છે. તે કોઈ બહુ નબી શકતી નથી. અને તેનામાં કોઈ બહુ માલ દોતો નથી. તે બહારથી બહુ મોટી મોટી દેખાય છે પણ એક જબરી કુંઠ મારીએ તો તે ઉડી જાય તેવી હોય છે. અને ફરીથી સુધરેલા નવા રૂપમાં તે જન્મ પામે છે. તેના કોઈ નાશ થતો નથી. માટે જે માણસોએ આગળ વધવું હોય

હોત તો તે દુશિષ્ણનોને દહાવી શકત ખત કે ? જે યુરોપનાં દોહો પોતાના જુના દિવાળેને વગમી રહ્યા હોત અને જોટી લોકલાજના બંધનોમાં પડ્યા રહ્યા હોત તો તેઓ જગતમાં ઉચ્ચપાયાલ કરનારી મહાન યોધા કરી શકત ખત કે ? યાદ રાખજો કે, આપણે જેને જેને મોટા માણસો ગણીએ છીએ, જે લોકોએ પોતાનું તથા જગતનું જહુ કરેલું છે, અને જે લોકો નમુના રૂપ થઈ ગયા છે તથા એવા જે માણસ દ્વારમાં દયાત છે, અને જેમનાં જીવનચરિત્રો આપણે જહુ પ્રમથી વાંચીએ છીએ તે દરેક માણસને લોકલાજની તથા લોકાચારની ગામે થવું પડ્યું છે. અને હવે પછી પણ જે માણસ એવા જહુર પડના તથા એવી અદ્ભૂત શક્તિવાળા નીવડે તેઓને લોકાચારની સામે થવુંજ પડ્યો. કારણ કે તેઓ નાહરીઆ પ્રવાદમાં ક્યાં મુખી પડ્યા રહી શકે ? અને ક્યાં મુખી સાંકડા વાદ્યોમાં પુસઈ રહી શકે ? જે કાંઈ એવા વિમાનમાં ઉડનારાઓથી બની શકે નહિ. માટે યાદ રાખજો કે, ગામડી લોકોનાં ધ્યાલતાં આવેલાં જે બંધનો છે તે તેઓના જેવા માણસો માટે છે. અને તેમને માટે લોકાચાર તથા લોકલાજ જહુરનાં છે. એથી સંકુચિત જૂતિના લોકોને જહુ કંપદો ધાય છે. એથી જ્ઞાનીઓ અંકુશમાં રહી શકે છે, અને એથી તેઓના વહેવારમાં સરળતા ધાય છે, માટે તેઓને જેવાં બંધ મોની જહુર છે. પણ જેના જીવ જંગલ હોય, જેનાં મન મજબુત હોય, જેની બુદ્ધિ વિશાળ હોય, જેનાનાં નિષ્ક્રિયતા બનાવો તથા પરિણામો અવગણી શક્તિ હોય અને જે પોતે વહેવારી લોકોના કરતા નેકદો દરજ્જે આગળ વેળી મોકે તેવા હોય અને એવી રીતે કપાટાબંધ વધવા માટે જેના આત્મા અંદરથી નાચી કુદી રહ્યા હોય તથા જોર કરી રહ્યા હોય, અને તરફડી રહ્યા હોય તેવા વિરલ માણસો કાર ગામડી લોકોના આચાર વિચારમાં પડ્યા રહી શકે નહિ. તેઓની જરાક જેટલી નાનકડી લોકલાજના બંધનમાં તેઓના પુષ્ટ થએલો આત્મા બંધાય નહિ. અને એવા દુકી નજરના સ્વાર્થી લોકોના વાકમાં તેઓ પુસઈ રહી શકે નહિ. માટે તેઓ

તેઓની કૃપાએ અંતરમાંથી નીકળેલી હોય છે, તેઓ પાતાના સ્વાર્થની ઉપર પૂજા મૂકીને પરમાર્થના દુષ્ટો ભાગવવા તેવાર થએલા હોય છે. અને એમ કરવા તેઓનો આત્મા અંદરથી તેઓને ધકકે મારે છે. તેઓ અંતરના કૃત્રી અવજને એટલે કે દુરતી પ્રેરણાને સ્થાપનારા હોય છે. તેઓ જેમ વર્તમાન દશા એક શકે છે તેમજ અવિધની સામે પણ એક શકે છે. અને તેની પણ કાંઈક મજબૂતી કરી શકે છે. તેઓ બીજાઓને દોરી શકે તેવા હોય છે. તેઓને પાતાના અંતરમાંથી કાંઈક પ્રકાશ મળી ગએલો હોય છે. અને બીજા વહેવારી લોકોમાં જે જગ હોય તે કરતાં સંકટોમય તેઓના અંતરમાં વધારે જગ હોય છે. એટલું જ નહિ પણ તેઓ બાવનાના પ્રદેશમાં રાગવાગા હોય છે. રમેદના તરંગો સાથે નાચનારા હોય છે. અને જ્ઞાનના સાગરમાં ડૂબીએ મારનારા હોય છે. એટલે તેઓ વહેવારી મામડી લોકોની સાથે રહી શકતા નથી, તેથી તેઓ એવા લોકોના આચાર વિચારમાં તથા લોકચાલમાં રહી શકતા નથી. અને એમ થાય તેમાં કાંઈ નવાઈ પણ નથી, કારણ કે તેઓની સ્થિતિ બીજાઓના કરતાં જુદીજ હોય છે. મારે તેઓ લોકાચારને જાન મારી શકે છે. મારે તમારી સ્થિતિને તમે વિચાર કરજો, તમારા અંતરજનને તમે તોલ કરજો, અને પછી જેમ વાજબી લાગે તેમ વરતજો, એમ અમારી તમને બહામણ છે. અમે કાંઈ એમ કહેતા નથી કે તમારો અધિકાર ન હોય તો પણ તમે લોકચાલ તજ દો, અથવા અમે કાંઈ એમ પણ કહેતા નથી કે તમે લોકચાલ તજવાની જરૂર હોય છતાં તેમાં પડ્યા રહો, પરંતુ અમે જે કહીએ છીએ તે એટલું જ કે, કેટલાક માણસોને મારે લોકાચાર તથા લોકચાલ તજ દેવી એ પણ સારી વાત છે, અને ઘણા માણસોને મારે લોકચાલ રાખવી તથા લોકાચાર પ્રમાણે વરતવું એ પણ સારી વાત છે. મારે એ જાનેમાંથી જે વાત તમોને ઠીક લાગે અને જેવા તમારો અધિકાર હોય તે પ્રમાણે વરતો એજ અમારી વિનંતિ છે.

પણ સમજીએ છીએ કે, એ આપણે ધારીએ તો હજી ઘણા માણસો ઉપર ધનું વધારે હેન શાખી શકીએ તેમ છીએ, તેમ છતાં આપણાથી વધારે હેન સમજાવું જની શકતું નથી, અને વધારે હેન ન દખાય એટલે વધારે ભણાઈ પણ કરી શકતા નથી. કારણ કે જેટલું હેન વધારે નેટલી ભણાઈ વધારે, અને જેટલું હેન જોડું તેટલી ભણાઈ જોડી. કારણ કે ભણાઈવું મૂળ પ્રેમ છે. ભણાઈને પાપો પ્રેમ છે. અને ભણાઈની ઉત્પત્તિ પ્રેમમાંથી છે. માટે જેટલે દરજ્જે પ્રેમ વધારે હોય તેટલે દરજ્જે ભણાઈ વધારે હોય છે. માટે જો સાચે ભણાઈ રાખવા આજ પ્રથમ આપણે જોની ઉપર પ્રેમ વધાર્યો એટલે અને તે પ્રેમ દેમ વધેનો નથી? તેનાં કારણે ભણવાં જોઈએ એ માટે જન સ્વભાવ સમજનારા પંડિતો કહે છે કે,—

માણસો ઉપર આપણે પ્રેમ રાખી શકતા નથી તેના ને મુખ્ય કારણો છે.

(૧) પહેલું કારણ એ છે કે આપણા પાત્રના મનને જ્ઞાનના બગધી તથા અનુભવના હથોડીથી મજબુત બનાવ્યું નથી, તેથી આપણાં મન હજી બહુ નબળાં છે, એટલે વાત વાતમાં આપણા મનને પકડે લાગી જાય છે, અને જે વાતને જેટલી નકારી ન માનવી એટલે તે વાતને તેટલી નકારી માની લઈએ છીએ, તથા જે વાતને જેટલી મારી ન મમ મજબી એટલે નેટલી ચારી નેને સમજી લઈએ છીએ, તેથી જોઈએ તે કરતાં આપણા મનમાં તેના વધારે ખ્યાલો ઝેરી જાય છે.

(૨) જે જાનની ખીંક ન રાખવી એટલે તે જાનની ખીંકો આપણા મનમાં બહાઈ ગએલી હોય છે. જેવી રેખા ન રાખવી એટલે તેવી રેખા આપણને પડી ગઈ છે, જેવા સ્વભાવ ન રાખવો એટલે તેવો સ્વભાવ રાખવાના આપણામાં રાંદારો પડી ગયા છે. ડચી જાનની વાંતજુદ કેવી હોય અને મજબુત મનના આપણા કેવા હોય તેના દાખ લાગે આપણે જોઈએ નથી, પણ એને જાહેર નબળા મન વાળાં માણસોની સાજનમાં જ આપણને વધુ જાણે રહેતું પડે

છે. જનસ્વભાવની ખુબીઓ આપણે સમજતા નથી, માણસોની અવસ્થાઓનું બળ આપણે જાણતા નથી, માણસોની સ્થિતિઓનું તથા ભોગોનું બળ આપણે જાણતા નથી, અને વંશપરંપરાના સ્કારો તથા નાતજાતના રીવાજોનું બળ આપણે જાણતા નથી. તેથી ઘણા માણસોમાં ઘણી જાતના દોષો આપણને દેખાઈ જાય છે. એટલે તે જોઈને આપણું મન વધારે વધારે સાંકડું થતું છે, આવાં આવાં ઘણાં કારણોને લીધે આપણું મન સંકોચાઈ જાય છે; એટલું જ નહિ, પણ ખીલે એક મોટો ગુણ આપણામાં એ ભરાઈ બેઠેલો છે કે, નજીવી વસ્તુ પણ આપણે મોટી મોટી માન્યા કરીએ છીએ. જે વસ્તુ ઉપયોગની ન હોય તેને માટે પણ આપણે અતિશય રાખીએ છીએ, અને જે વસ્તુઓને મનમાં જરા પણ ન આવડતું જોઈએ તે વસ્તુઓને પણ મનમાં ભરી મૂકીએ છીએ. તેથી ધીરે ધીરે આપણાં મન સાંકડાં બનતાં જાય છે. એટલે આપણે કોઈની ઉપર પૂરેપૂરો પ્રેમ રાખી શકતા નથી અને પ્રેમ ન રખાય એટલે ભણાઈ થઈ શકતી નથી. કાંઈ ભણાઈ કરવાનો આધાર પ્રેમની ઉપર છે.

આપણે સૌની ઉપર જેવો જોઈએ તેવો પ્રેમ રાખી શકતા નથી. તેનું ખીલું કારણ એ છે કે, આપણા સંબંધો આવતા લોકોની આપણે બૂલો બોલા કરીએ છીએ, પણ તેઓની બૂલો જોઈએ છીએ તેમ ખીલુ તરફથી તેના આપણે જોતા નથી, તેથી આપણે તેઓની ઉપર પ્રેમ રાખી શકતા નથી. પણ આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે,—

જેમ માણસોની અંદર કોઈ કોઈ પ્રકારની ભૂલો હોય તેમજ તેનામાં કોઈ કોઈ પ્રકારની ખાસ ખુબીઓ પણ હોય છે. એટલું જ નહિ પણ કેળવાએલા વર્ગના દરેક લોકો જેટલા અવગુણો હોય છે તે કરતાં કુદરતી રીતેજ તેઓ ગુણો ઘણા વધારે હોય છે. કારણકે કુદરતનો એવો પણ નિયમ છે કે, જે વસ્તુ ખરેખરી ખરાબ હોય છે, પૂરેપૂરી અવગણી હોય, અને જે વસ્તુમાં ગુણો કરતાં અવગુણો

વધારે હોય તે વસ્તુ કુદરતમાં ટકી જ શકે નહિ. - કુદરત
ચેતેજ તેને નાશ કરે છે. આવે ઇશ્વરી નિયમ હોવાથી
જગતની દરેક નાનામાં નાની વસ્તુઓમાં પણ અવગુણો કરતાં
ગુણો ઘણાજ વધારે રહેલા હોય છે. એટલુંજ નહિ પણ જે
વસ્તુઓને આપણે ખરાબમાં ખરાબ સમજીએ છીએ તેમાં
પણ અવગુણ કરતાં ગુણો વધારે હોય છે. પણ આપણે આપણા
અજ્ઞાનપણાને લીધે ખરાબ કહેવાની વસ્તુઓની અંદર રહેલા
ગુણોનો યોગ્ય કરતા નથી, તેનો અભ્યાસ કરતા નથી, તેનું
પૃથક્કરણ કરતા નથી અને તેને ખરેખરી કસોટીએ ચકાવતા
નથી, પણ માત્ર જે મત ચામ્પા આવતા હોય તેજ મત
માન્યા કરીએ છીએ, તેને લીધેજ આપણે ઘણી વસ્તુઓને
ખરાબ સમજ્યા કરીએ છીએ, પણ જે આપણે વિદ્યા હુતરની
મદદ લઈએ, જે આપણે રસાયન શાસ્ત્રની મદદ લઈએ, જે
આપણે સાયન્સની મદદ લઈએ, અને જે આપણે આપણું દિલ
ખુદ્દુ રાખીને કોઈ પણ મત માની લીધા વિના નવેસરથી
ખરાબ ગણાતી વસ્તુઓની તપાસ કરીએ તો તેમાંથી કાંઈક
નવું તત્વ નીકળી પડે, અને જે વસ્તુને અજ્ઞ દિવસ ગુપ્તી
આપણે ખરાબ માન્યા કરીએ છીએ તેજ વસ્તુમાં આપણને
અનેક ગુણો તથા અનેક ખુબીઓ દેખાય, અને તે વસ્તુ જગ-
તને આગળ વધારવાના કામમાં તથા જગતનું સિંદર્ય વધાર-
વાના કામમાં ઉપયોગી થઈ પડે. આ સિવાય જે વાત પણ
ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે કે, કોઈ કોઈ વસ્તુઓમાં કોઈ કોઈ
લતના ખાસ મોટા મોટા અવગુણો હોય છે, પણ જે અવ-
ગુણોને બહુજ સહેલાઈથી દૂર કરી નાખવાની કળા માણસોની
બુદ્ધિમાં રહેલી છે. તેથી જે આપણે ધારીએ તો અવગુણ-
વાળી વસ્તુઓમાંથી પણ અવગુણો કાઢીને તેમાં ગુણો લાવી
શકીએ તેમ છીએ, અને તે પણ બહુજ સહેલાઈથી બની શકે
તેમ છે. કારણ કે કુદરતી રીતેજ જગતની દરેક વસ્તુઓમાં
ગુણો વધારે રહેલા હોય છે. અને અવગુણો યોગ્ય રહેલા હોય
છે. જે એમ ન હોય તો અંચાર ટકી શકે નહિ. જે દુનિ-
યામાં અવગુણો વધારે હોય ને ગુણો ઓછા હોય તો જગ-

આપણને કંટાળો લાગ્યા કરે છે, પણ તેનામાં જે પૈસા સાચા-
વવાની આવડત હોય, કુટુંબ પર પ્રેમ હોય, ઉદ્યોગ કરવાની
આવડત હોય, જીવ મહેનત કરવાનું બળ હોય, કોઈ પણ
ખરાબ રસ્તે પૈસો ન ખરચવાની તેનામાં જે શક્તિ હોય,
અને બીજાઓ તેને લોભીઓ લોભીઓ કહીને અપમાન કરે
તે અપમાન પણ સહન કરવાની તેનામાં શક્તિ હોય તે બધી
જાખવો તરફ આપણે જોતા નથી. આવીજ રીતે કોઈ માણસ
કોઈ હોય તો તેના કોઈ સાથે આપણે જોયા કરીએ છીએ,
પણ તેનામાં જે સત્યતા હોય, તેનામાં જે ભોજપણ હોય,
તેનામાં જે એક જાતની તીવ્રતા હોય, તેનામાં જે બીજાઓની
સાથે થવાનું બળ હોય, તેનામાં જે ઉદારતા હોય, તેનામાં
જે એકાંતવાસ સોજવવાની શક્તિ હોય, અને તેની લાગણી-
ઓમાં જે બળ હોય તે સાથે આપણે જોતા નથી. આવીજ
રીતે દરેક જાખવો માટે જરા જિંદા ઉતરીને વિચાર કરીએ તો
આપણને ઘોંઘળી રીતે એમ સમજાઈ જાય કે, માણસોની
અંદર દુર્ગુણો કરતાં ગુણો ઘણા વધારે રહેલા હોય છે. માટે
તેઓ તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી પણ પ્રેમ કરવા યોગ્ય છે.
બીજું એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું કે, કોઈ માણસમાં કોઈ
જાતનો અવગુણ હોય પણ આપણી સાથેની તેની વર્તણૂક
ઘણીજ સારી હોય, તથા તેના અવગુણથી આપણને ખમવું
પડે તેમ ન હોય તો તેના નાનકડા અવગુણ સાથે જોયા કરવાની
આપણને કાંઈ જરૂર નથી. બેચાક એટલું ખરું કે જ્યારે લાગ
મળે ત્યારે આપણા સ્નેહીઓને કે આપણા સમાજમાં આવ-
નાર લોકોને તેઓના અવગુણો માટે પ્રસંગોપાત કિતવી દેવા
એ આપણી ફરજ છે, અને તેઓની ભૂલ મુદરે એવા યોગ્ય
ઉપાયો અજમાવવા એ પણ આપણી ફરજ છે, પરંતુ નાની
નાની ભૂલો માટે તેઓ ઉપરનો સ્નેહ ઓછો કરી નાખવો
એ કાંઈ વાજબી નથી. એ કાંઈ લાયકીની વાત નથી,
અને એ કાંઈ પ્રજાને ગમી જાય તેવી વાત નથી, માટે આપણે
આપણા બંધુઓના ગુણ જોતાં શીખવું જોઈએ, અને તેઓના
દોષ તરફ ઉદાર દૃષ્ટિ રાખવાની મહેરબાની કરવી જોઈએ,

તથા પ્રભુ આપણને આપણા વાંક માફ કરે તે સારૂ આપણે આપણા બંધુઓના વાંક માફ કરતાં શીખવું જોઈએ. અને તેઓની ઉપરનો રોષ વધારવો જોઈએ. એમાંજ આપણું કાર્યાજ છે, ને એમાંજ પ્રભુ રાજ છે. માટે જેમ માણસો ઉપર તથા સા જીવો ઉપર હેન પ્રીત વધે તેમ કરો. હેન પ્રીત વધે તેમ કરો.

૭૬-સંસાર એ પાપ ધોવાનું તીર્થ છે, માટે તેમાં પાપ ધોવાની કોશિશ કરજો અને નવાં પાપ ન થાય એ સંભાળજો.

હાલ્યા લોકોએ આ દુનિયાનું નામ સંસાર પાડ્યું છે. કારણ કે જો તેમાંથી સાર લેતાં આવડે તો ધણેજ સાર લઈ શકાય તેમ છે. એટલુંજ નહિ પણ તેમાં સારમાં સારો સાર ભરેલો છે માટે તે સંસાર કહેવાય છે. સંસારમાં શું સાર છે એ તમે જાણો છો? મહાત્માઓ કહે છે કે, સંસાર એ મોટામાં મોટું તીર્થ છે. દુનિયામાં જે અનેક તીર્થ છે તે બધાં તીર્થોનો સંસારમાં સમાવેશ થઈ જાય છે, માટે સંસાર એ મોટામાં મોટું તીર્થ છે. અને તીર્થની કામગીરી શું? તીર્થનો હેતુ શું છે? તીર્થ કોને કહે છે? અને તીર્થથી શું શું લાભ થાય છે? આ બધું જાણવું જોઈએ. કેમ કે સંસાર એ મોટામાં મોટું તીર્થ છે, માટે એ તીર્થના સંબંધમાં જ્ઞાનીઓ કહે છે કે, જે ઠેકાણે શાંતિ મળે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે જીવ કરે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણેથી આગળ વધવાના ઉપાયો મળે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે મહાત્માઓ રહેતા હોય અથવા રહી ગયેલા હોય તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે નવા નવા અનુભવો મળે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે હૃદયના સંશયો મટે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે ઉત્તમ પ્રકારના સરખા વિચારના સ્નેહીઓ મળે તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે જ્ઞાનીઓના સંસર્ગનો લાભ મળે ને સત્સંગ થાય તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે નાનાં દુઃખો ભૂલી જવાય ને જોઈતાં કરી શકાય

તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણેથી પવિત્રતા મળે તેનું નામ તીર્થ છે. જે ઠેકાણે પોતાની ખામીઓ સમજાય ને એ ખામીઓ દૂર કરવાના ઉપાયો મળે તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે જવાથી પોતાના સ્વાર્થનો ભોગ આપતાં શીખાય તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે બદ્ધ-રત્ન તથા અંદરનું કુદરતી અદ્ભૂત સિદ્ધિ હોય તે તીર્થ છે, જે ઠેકાણે આત્મિક જગ મળે તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે દુષ્ટિ ખુલ્લી જાય અને ઉત્તમતા જોવાનું જગ આવી જાય તે તીર્થ છે. જે ઠેકાણે ધૃતિરત્નો મદિમા સમજાય ને તીર્થ છે. જે ઠેકાણે જન્મનની વસ્તુઓની હાલતના કરતાં ઘણીજ વધારે કિંમત સમ-જાય અને તે પ્રમાણે કરી જનાવનાં આવડે તે તીર્થ છે. અને જે ઠેકાણે પોતાનાં તથા બીજાઓનાં પાપ કપાય તે તીર્થ છે. આ બધું અને આના કરનાં બીજું ઘનું વધારે સંસારમાં થઈ શકે છે, માટે સંસાર એ સાધી વધારે મોટું તીર્થ છે, અને આપણા ધર્મનો તથા દુનિયાના બીજા સ્વ. ધર્મનો એ મુખ્ય સિદ્ધાંત છે કે, બીજે ઠેકાણે જે પાપ કરેલાં હોય તે પાપ તીર્થમાં જવાથી છુટી જાય છે, પણ તીર્થમાં જે પાપ થાય તે પાપ તો વચૂના જેવાં સજન જનીને ચોંટી જાય છે. એ પાપનું નિવારણ સહેલાઈથી થઈ શકતું નથી. આમ હોવાથી બીજે ઠેકાણે જે પાપો થએલાં હોય તેની માફી મળી શકે છે, પણ તીર્થમાં જે પાપ થાય તેની માફી મળી શકતી નથી. માટે તીર્થમાં કદિ પણ કોઈ પણ કારણસર પાપ ન કરવું જોઈએ.

હવે વિચાર કરો કે નાનાં નાનાં તીર્થોમાં પણ પાપ કરાય નહિ અને એ કદિ પાપ થઈ જાય તો તે પાપ વચૂ-હોય જેવું થઈ જાય છે, ત્યારે જે મોટી મોટામાં મોટું તીર્થ કે જેની અંદર જન્મનનાં બધાં તીર્થો આવેલી જાય છે તેવા મહાન તીર્થમાં પાપ કરવાથી તે પાપ કેટલું બધું બચકર થઈ પડે? એ જરા ખ્યાલ તો કરો! માટે સંસારકી તીર્થમાં કોઈ પણ ભાવનાં પાપ ન થાય એ સંભાળજો.

આપણને આપણા આત્માનું દરમિયાન કરવાની તક મળે તે સાર પરમકૃપાળુ પરમાત્માએ આ સંસારરૂપ તીર્થમાં આ-પણને મોકલેલા છે. કારણકે શાશ્વત એમ કહેણું ॥ કે, આ

સંસાર છે તે કર્મભૂમિ છે. એટલે કે સારાં સારાં કામો કરી
 લેવાની આ જગ્યા છે. સંસાર તથા દેહ એ બે વિદ્યાની
 સ્થિતિમાં જ્યારે જીવ હોય ત્યારે તે કાંઈ કરી શકતો નથી,
 પણ જીવને જ્યારે દેહની મદદ મળે તથા સંસાર સમુદ્રથી
 મદાન તીર્થ મળે ત્યારે તે પોતાની ફરજો બરોજાર રીતે બજાવી
 શકે છે, અને ત્યારેજ તે પ્રભુના પગલે પગલે ચાલીને જતે
 મોક્ષ મેળવી શકે છે. માટે યાદ રાખજો કે દેહ તથા સંસાર
 એ કાંઈ નકામી વસ્તુ નથી, એ કાંઈ દુઃખ દેવાની વસ્તુ નથી,
 એ કાંઈ માણસોને પાછળ પાડવાનાં સાધનો નથી, એ કાંઈ
 જીવને બધનમાં રાખી મૂકવાનાં સાધનો નથી, અને એ કાંઈ
 ગમે તેમ ઉગ્રવી દેવા જેવી બાબત નથી. પણ જેની અંદર
 અર્થ તીર્થ રહેલાં છે એવો સંસાર સમુદ્ર છે, માટે તે દાઘી
 મોટામાં મોટું તીર્થ છે, અને એ સમુદ્રને તરવા માટે દેહરૂપી
 વડાણ મળેલું છે, માટે એનો દુરુપયોગ થતા દેશો માં, પણ
 જેમ બને તેમ તેનો સુરુપયોગ કરજો અને મદાન સંસાર
 તીર્થમાં પાપ પીવાઈ જાય ને પવિત્રતા આવી જાય તેમ કરજો,
 કારણકે એમ કરવું એ હાંદગીની તાર્યજગ્ય છે. અને તે ચારુજ
 પરમપ્રપાત્ર પરમાત્માએ આપણને આ સંસારરૂપી તીર્થ આપેલું
 છે માટે પણજો અજ્ઞાનીઓ કયા કરે છે તેમ સંસારને
 અજાનનાજ ફગ ફૂલ મમજગો મા, અને દેહને પાપનું ફગ
 સમજગો માં, પણ આજીવી રીતે એમ નમજી લેજો કે, મનુષ્ય
 અવતાર એ જાદુ મોટા પુરુષનું ફગ છે અને મોક્ષ મેળવવાની
 અમુક વસ્તુ આપણ ના.રજ નસારૂ રૂપી તીર્થ આપણને
 મળેલું છે. માટે એ મદાન તીર્થમાં જેમ જુમ દાન પુણ્ય યાચ
 તેમ કરવું જોઈએ. એ મદાન તીર્થમાં જેમ જુમ જપ, નપ,
 ધ્યાન, નજ, નેચા અ.દિ યાચ તેમ કરવું જોઈએ, એ મદાન
 તીર્થમાં જેમ બને તેમ વધુમાં વધુ પવિત્ર રહેણવ તેમ કરવું
 જોઈએ, એ મદાન તીર્થમાં જેમ જુમ નચ નચ અદુનયો
 મળે તેમ કરવું જોઈએ, અને એ મદાન તીર્થમાં જેમ આ-
 ત્માનો શાન્તિ મેળવી શકાય તેમ કરવું જોઈએ. એમ કરવું એ
 આજીવી ફરજ છે, અને એ માટે હાંદગી છે. માટે જેમ બને

તેમ અસારૂપી તીર્થમાં સારી રીતે વરતાય અને તેનો ખૂબ લાભ લેવાય તેમ કરજો. એજ અમારી પ્રાર્થના છે.

૭૭-જે બાંદુકમાં ગોળી ન હોય તે બાંદુકના
ધડાકાથી કાંઈ ધારેલું નિશાન પાડી શકાય
નહિ, તેમજ જે ભક્તના હૃદયમાં પ્રભુ
પ્રેમ ન હોય તેનાં વચનોથી કાંઈ મોટાં
કામો થઈ શકે નહિ, કારણ કે પ્રભુ-
પ્રેમ એ ગોળી છે, તે જેનામાં હોય
તે પોતાની વાણીના બળથી ક્ષેત્ર
મેળવી જાય છે.

કેટલાક ઉપદેશકો, કેટલાક પરમશુદ્ધો, કેટલાક કંધા
કરનારાઓ તથા કેટલાક વક્તાઓ એવી અચોટ અસર કરનારા
હોય છે કે તેઓ બહુ સહેલાઈથી લોકોને દેરવી શકે છે, અને
કેટલાકો એવા હોય છે કે દરેકજ માથાકુટ કર્યા કરે છે તેમ
છતાં કાંઈ પણ અસર કરી શકતા નથી. આનું કારણ શું ?
તે બાલુવાની ઘણા માલુમોને ઇચ્છા થાય એ સ્વભાવિક છે.
માટે તેને ખુલાસો બાણી લેવો એજ એ. તે માટે વિદ્વાનો
કહે છે કે,—

જેનાં હૃદય બીજાઓમાં હોય તેની વાણી લોકોપર અસર
કરી શકે છે. જેને આત્માના હુકમો સમજાતા હોય ને તે
યોગ્ય શબ્દોમાં કહેતાં આવડતા હોય તેની વાણી લોકો ઉપર
અસર કરી શકે છે. જેના અંતરમાં ઈશ્વરની પ્રેરણાઓ થતી
હોય અને એ પ્રેરણા પ્રમાણે વાતો કરતા હોય તેની વાણી
અસર કરી શકે છે. જે પોતે પવિત્ર થયેલા હોય તેની વાણી
અસર કરી શકે છે. જેનું હૃદયમાંથી સ્નેહનો જરો વહેતો હોય
તેની વાણી અસર કરી શકે છે. આનું કારણ ઇચ્છાવાની ભા-
વનાઓને જેણે મજબુત બનાવી હોય તેની વાણી અસર કરી
શકે છે. જેણે મહાત્માઓના ચરણ સેવ્યા હોય તેની વાણી
અસર કરી શકે છે. જેની બુદ્ધિમાં કાંઈક ખાસ અલોકિક અમ-

કારો હોય તેની વાણી અસર કરી શકે છે. જેણે કુદરતના ધુણે
 લેદો સમજવા મહાન યત્ન કરેલા હોય ને તેમાંથી કાંઈક નવો નિયમ
 શોધી કાઢ્યો હોય તેની વાણી અસર કરી શકે છે. બીજા સામાન્ય
 લોકો જેટલું જોઈ શકે છે તે કરતાં ઘણું વધારે આગળનું કે પાછું
 જાનું જોવાની જેનામાં શક્તિ હોય અને એ શક્તિને જેણે સારી રીતે
 ખીલવી હોય તેની વાણી અસર કરી શકે છે. લોકો જેટલું
 જાણતા હોય તે કરતાં તેઓને એક નવું પગથીયું ખતાવે અને
 એ પગથીયે ચડવાની સહેલી યુક્તિઓ ખતાવે તેની વાણી
 અસર કરી શકે છે. જેણે જનસ્વભાવનો અભ્યાસ કરેલો હોય
 અને એ અભ્યાસના જગથી લોકોની સ્થિતિ, રીતિ, તથા રહેણું
 કરણી બદોબર રીતે જાણતા હોય અને તે પાશું ચોક્કસ
 શબ્દોમાં ને સહેલી ભાષામાં કહી ખતાવતાં આવડતું હોય તેની
 વાણી લોકોને અસર કરી શકે છે. જેણે પાતાના અનુભવમાંથી
 તથા બીજાઓના અનુભવમાંથી જે આ તત્ત્વો મુકા તારવી કાઢ્યાં
 હોય ને એ તત્ત્વો બીજાઓને સમજાવતા આવડતું હોય તેની વાણી
 અસર કરી શકે છે. જેને પાતાના અંતરમાં કાંઈક ઉત્પન્નતાં આવડે
 તેનું હોય તેની વાણી અમર કન શકે છે જેણે શબ્દોના બળને
 અભ્યાસ કરેલો હોય અને જેને પ્રસંગ જોઈને શબ્દનું ખાણું
 ફેંકતાં આવડતું હોય તેની વાણી અમર કન શકે છે જેણે પાતાની
 ઈંદ્રિયોને કમલમાં સર્પી હોય તથા પાતાના મનને વશ રાખેલું
 હોય તેની વાણી અસર કરી શકે છે. જેણે સત્ય ધર્મમાં પાતાની
 છાંડગી ગાળી હોય અને જેને ધર્મનું તત્ત્વ મમલકાં નવું હોય
 તેની વાણી અસર કરી શકે છે. જે વખતની કિંમત સમજતા ત્રાય
 અને જે ભગીરથ પુરુષાર્થ કરતા હોય તેની વાણી અમર કન
 શકે છે. ધનનું બળ, સત્તાનું બળ ને શરીરનું બળ તથા બુદ્ધિનું
 બળ અગર એમાંથી બીજા કોઈ મહાન બળ જેનામાં હોય અને
 એ રીતે બીજાઓના કરતાં જેનામાં ઈશ્વરનું એકધર્મ વધારે હોય
 તેની વાણી અસર કરી શકે છે. જે નિર્બંધનાથી ખરેખર માર્યો
 ૨૫૪ રીતે કહી શકતા હોય તેની વાણી અસર કરી શકે
 છે, અને જે પ્રભુમાં તમ્હીન ચપેલા હોય, જેણે પાતાનું જીવન
 પ્રભુને અર્પણ કરેલું હોય અને જે પ્રભુને મહિમા સમજીને

તેની સાથે એકના અનુભવતા હોય તે મહાત્માની વાણી લોકો ઉપર અસર કરી શકે છે. કારણકે આ બધા સમજાનો જે કાંઈ કરે છે તેનો મોટો ભાગ લોકોનો ગમી જાય તેવો હોય છે. તેમાં વાણીને નવું નવું શીખવા સમજવાનું હોય છે તેમાં વણીને ઉપયોગી કુશીલો બતાવેલી હોય છે અને તે વાનો તેમના હૃદયના ડાઘાજીમાંથી તથા ભેદથી નીકળેલી હોય છે. એટલે એ વાણીમાં તેઓની કાર્યસાધકતાનું કાંઈક જગ પશુ રહેતું હોય છે. તેથી એવા લોકો જદુ અદેતાઈથી લોકોની ઉપર અસર કરી દેય છે. કારણ કે તેઓની વાણીરૂપી જંદુકમાં આવી જ્ઞાનની ગોળીઓ ભરેલી હોય છે, તેથી તેઓ ધારેલું નિશાન પાડી શકે છે. એટલે કે પોતાની વાણીના જગથી પોતાની દીર્ઘ પ્રભાવે લોકોની ઉપર અસર કરી શકે છે, અને તેમને જેમના ફેરવવા હોય તેમના ફેરવી શકે છે.

હવે જે લોકોની વાણી બીજા લોકો ઉપર અસર કરી શકતી નથી તેવા લોકો કેવા હોય તે સાંભળો. એવા જંદુકમાં ગોળી વિનાના માણસોની વાણી કેવી હોય છે તે પણ જરાક જાણી લો, એટલે તમારી જંદુકમાં તમોને ગોળી નાખતાં આવડે, તથા ગોળી વિનાના ધણકા કરનારી જંદુકો કઈ છે ? અને ગોળીવાળી જંદુકો કઈ છે ? તે સમજી શકો માટે હવે બીજી ગાથા પણ જોવાની તરફી લેવા મહેરબાની કરો.

જેને પોતાની જાંઘમાં કોઈ પણ જાનનો નવો રંગ ન આવેલો હોય કે ખાસ મીઠાશ ન આવેલી હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેની જીવિનો વિકાસ થએલો ન હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે માડરીયા પ્રવાહમાં પડ્યા રહ્યા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે જાપના કૂવામાં જીવી મરનારા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે બીજાનું ગાંઠેલું ગાંઠ બતાવતા હોય ને બીજાનું કંદેલું કરી બતાવતા હોય પણ જેના પાતામાં એ માંહેનું કાંઈ પણ ન હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે વહેવારની ઉપાધિમાંજ પડ્યા રહેલા

હોય અને તેમાંજ સર્વસ્વ માનતા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેણે સંસારના આરા માગ્યા પણા અનુભવો ન હીધા હોય તે માત્ર ચાપડીઓ વાંચીનેજ વાતો કરતા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જંના દુદયમાં બળ ન હોય, શ્રદ્ધા ન હોય, પ્રેમ ન હોય અને ક્રોધાદિ ન હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેનામાં અતિશય સ્વાર્થ હોય અને સ્વાર્થને જાનરજ બધાં કામો કરતા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે કાએ કા કરતા હોય તે સોની પુશામન કરતા હોય, તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેણે પોતાના લુપ્તના કોઈ પણ મુદ્દા તરફ ઉતારેલાં ન હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જે પોતે બોલ્યા પ્રમાણે પાળી શકતા ન હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી જે પદાવેલા પાપદ જેવા હોય અથવા દોષોભર્યા નથી. જેવા હોય તેઓની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેઓ સમજણ વિના નવા દેશ જાત બોલ્યા વિના રૂઢીની ધરક પ્રમાણે વાતો કર્યા કરતા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. જેનામાં ધર્મનું બળ ન હોય, જેના આચરણમાં પવિત્રતા ન હોય, જેના હેતુઓમાં ઉચ્ચતા ન હોય અને દોષોને દોરવાની જેનામાં શક્તિ ન હોય તેવા માણસોની વાણી લોકો ઉપર અસર કરી શકતી નથી. અને જેનામાં પ્રભુપ્રેમ ન હોય, જેના પ્રભુ પિતાના અંતરમાં ન હોય પણ વિષ્ણુ-લોકના, મેલોકમાં, ઘણા લોકમાં અક્ષર ધામમાં કે માનમાં અનુમાનના બેઠા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી. દુકામાં બેઠા કે જેઓ ઉપરછરી જાન્યોમાં રહી નવા હોય અને પાસપાસમાં પડવા રહ્યા હોય તેની વાણી અસર કરી શકતી નથી તેઓના ધણા મેળી વિન્દની નાંદુક નવા હોય છ. માટે બેઠા ન રહી જવાવ બે મંજાતો અને વધોના જગથી પાસેક કામ પાર પાડી શકતા તેવા શક્તિવાન વચનો દેવોના હરજે બે બે માટે મંદિરો રહેલો તે સર્વ શક્તિમાન મહાન પરમાત્મા તમારા મદદગાર થશે, બેઠાં તેની તમે જાણો વિન્દની શક્તિ માટે બેની માઠા લઈને

વાણીનું બળ વધે તેમ કરો, વાણીની શક્તિ વધે તેમ કરો, અને વાણીના બળથી લોકોની ઉપર અમરકાંચિ અમર ધ્યાન તેમ કરો.

૭૮-ગુરૂની મદદ વિના આગળ વધી શકાતું નથી
માટે ગુરૂ તો જોશોજ, ત્યારે હવે એ જોવાનું
રહ્યું કે કયા ગુરૂને પસંદ કરવા ?
તેનો ખુલાસો.

બંધુઓ ! આગળ વધવા માટે આપણને પોતાના સહ-
ગુરૂનો લાભ આપે તેવા સહગુરૂની જરૂર છે. દારણ કે શુદ્ધ
શબ્દનો અર્થ શબ્દ એવો થાય છે. ગુરૂ શબ્દનો અર્થ અધ્યા-
રામાંથી ઉઠાવનાર એવો થાય છે. અને ગુરૂ જોડે હાંધે
અદ્ભુત ખતનાની ધ્યાવી સોંપી દેનાર એમ લોકો મુખ્ય છે.
અને એમાં હાંધે જોડું પણ નથી. જેઓ ખરેખરા ગુરૂઓ
હોય છે તેઓ એવાજ હોય છે. અને એવા ગુરૂની મદદ
તેવાથી બહુ જલદીથી આગળ વધી શકાય છે, એમાં હાંધે
પણ શક નથી. દારણકે તેઓ જે જાણતના ગુરૂ હોય તે જા-
બતમાં તેઓ બહુ પ્રવીણ હોય છે. અને આપણા કરતાં એ
જાણતામાં તેઓ બહુ આગળ વધેલા હોય છે, માટે તેઓની
સલાહ આપણને બહુ ઉપયોગી થઈ પડે છે અને તેઓના અનુ-
ભવનો લાગ આપણને મળી જાય છે. તેથી બહુ સહેલાઈથી
આપણે આગળ વધી શકીએ છીએ માટે ગુરૂની જરૂર છે
જગન્નાનાં નાનાં નાનાં વડેવારી દામો શીખવા માટે પણ સૌ
ખાત્રીના અનુભવી માર્ગદર્શની જરૂર પડે છે. જેમકે ચિત્રકામ
શીખવા માટે કોઈ સારા ચિત્રકાર પાસે રહેવું પડે છે સુનાર
કામ શીખવા માટે કોઈ હોશિયાર મીત્રી પાસે રહેવું પડે છે
ધર બાંધવાની કળા શીખવા માટે કોઈ સારા ઈજનેરના હાથ
નીચે કામ કરવું પડે છે દરજીનું કામ શીખવા માટે કોઈ દે.
સિઆર દરજીની મદદ લેવી પડે છે. ગુરૂવા બરવાનું કામ
શીખવા માટે તે કામ બજાવનારની મદદ લેવી પડે છે. અને
વેપાર શીખવા માટે કોઈ હોશિયાર વેપારીના હાથ નીચે રહી

આપણે સદ્ગુરૂની જીભજાણ કરી દેવી જોઈએ, સદ્ગુરૂ કેવાં
હોય તે સમજી લેવું જોઈએ, અને જે ખરેખર સાચક હોય
તેઓનેજ શ્રી તરીકેનું માન આપવું જોઈએ.

શુદ્ધો અનેક છે, અને તેમાં સાચા જોડા સેજસેજ યથા
જયેલા છે. માટે કયા શુદ્ધ સાચા છે ને કયા શુદ્ધ કયા છે તેનાં
પ્રમાણો જાણવો જોઈએ. તે માટે જાણી જાતો કહે છે કે, જે પોતે
તરી-જયેલા હોય તે જીભજોને તારી થકે છે. જેનાં પોતાનાં
અપન છુટી જયેલાં હોય તે જીભજોનાં અપન વેઢી થકે છે. જે
પોતે વસ્તુ સમજી જયેલા હોય તે જીભજોને વસ્તુ સમજાવી થકે
છે. જે પોતે છતેલા હોય તે જીભજોને કતેલની કુંબી આપી
થકે ॥ અને જે પોતે જયેલા હોય તે જીભજોને જયાથી
થકે છે. પણ એને બદલે જે પોતેજ મોટી ખાડમાં પડેલા
હોય તે જીભજોને ખાડમાંથી ક્યાંથી બહાર કઢાડી થકે ? જે
પોતેજ વિકારોના શુભામ હોય તે જીભજોના વિકાર કેવી
રીતે મુકાવી થકે ? જે પોતે લોભીલાસ હોય ને કાંઈ કાંઈ
જાનાંજી તથા લક્ષ્મી ઉમાં કરી તોડો પાસેથી પેસા જોગ-
વતા હોય તેઓ જીભજોને ત્યાગ કે નિરપૂહીપણું ક્યાંથી
શીખવી થકે ? જે પોતે જીભજોને અદેખાઈ થાય તેવા વૈભવો
જોગવતા હોય અને એ વૈભવો વધારવાનાં હાંફાં મારતા હોય
તેઓ જીભજોને મોઢ મોઢી રાખવાનું કેવી રીતે સમજાવી
થકે ? અને જે પોતેજ ધર્મની હાંધ પણ ખુલીએ સગજતા
નહોય તે જીભજોને ક્યાંથી સમજાવી થકે ? ન જ સમજાવી
થકે. અને તેમ છતાં દાસના વખતમાં વધુ જાગે આવાજ
માણસો શુદ્ધ થઈ જોડેલા છે, પરંતુ તેમાં પણ હિંદુસ્થાનમાં
તો એ જાણતમાં બહુ અધર ચાલે છે. માટે એવા અધરમાં
ન પડ્યા રહેતાં આપણે સદ્ગુરૂની ચોધ કરવી જોઈએ, અને
સદ્ગુરૂ કેવા હોય તે સમજી લેવું જોઈએ.

સદ્ગુરૂ કેવા હોય તે સમજાવવા માટે એક બ્રહ્મ મહા-
રાજ સત્સંગ મંડળીમાં કહેતા કે, જે સદ્ગુરૂ હોય તેણે
ખજતર પહેરી લીધેલું હોય છે, તેથી તેને કોઈ પણ ભતના
હથીયારના વા વાગતા નથી, કે કોઈ પણ ભતનાં સુખદુઃખની

તેના બખતરવાળાનાં બખતર આપણે ખરીદ કરવાં જોઈએ. અને જે માત્ર મોઢેથી એમ કહે કે, અમારાં બખતર બટુ સારાં છે, પણ જ્યારે પરીક્ષાનો વખત આવે ત્યારે પરીક્ષા આપી શકે નહિ, કે ખાતરી આપે નહિ તેઓનાં બખતરને આધારે કાંઈ રહેવાય નહિ. કારણ કે આપણી છાંદમીમાં દેવી ને આશુકી સંપત્તિનું મુદ્દ તો હમેશાં ચાલ્યાજ કરે છે. તેમાંથી ભયવા માટે આપણને મજબુત બખતરની જરૂર છે. અને તે બજાર આપનાર શુદ્ધ છે. માટે જે પોતે પોતાનું બખતર પહેરીને તે ઉપર બીજાઓને હુમિયારો મારવા હે અને તેમ છતાં તેને કાંઈ પણ ઇત્ત ન થાય ત્યારેજ તે ખરું બખતર કહેવાય. તેમજ જે શુદ્ધોએ એવાં બખતર પહેરી લીધાં હોય કે જેને કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, વગેરે દુશ્મનો નબી શકે નહિ ને તેઓના ઘા તેમને વાગી શકે નહિ તેવા શુદ્ધોનોજ ઉપદેશ લેવો કામનો છે. પણ જેને પોતાનાં બખતરો કામ લાગતાં નથી, જેને પોતાનાં બજારો ઉપર વિશ્વાસ નથી, અને જે પોતાનાં બજારોની ખાતરી આપી શકતા નથી, તેનાં બજાર તે કોણ લેવ? એટલે કે તેનો ઉપદેશ તે કોણ સાંભળે? અને તેના કહેવા પ્રમાણે તે કોણ ચાલે? માટે સદ્ગુણની પરીક્ષા કરવાની કૃત્યી એ છે કે, જેના બજારમાં ગોળી વાગી શકે નહિ અને જે પોતે એવું બજાર પહેરીને તે ઉપર ગોળી પહાર કરાવવા તૈયાર થાય તેનું બજાર સાચું સમજવું, અને તેનું બજાર આપણને મળે તેમ કરવું, એ આપણી ફરજ છે. માટે એવા બજારવાળા શુદ્ધ મેળવો. એવા બજારવાળા શુદ્ધ મેળવો.

૭૬-ગામડાના જે ખેડુતો બહુ ડાહ્યા હોય તે આસ-
પાસનાં ઘણાં ગામડાંઓના રસ્તાઓ જાણે છે
પણ તે દરિયાના રસ્તાઓ ક્યાંથી જાણે ?
તેમજ જે માણસો વહેવારચતુર હોય છે
તે દુનિયાદારીના રસ્તાઓ ખતાવે, પણ
પ્રભુના રસ્તાઓ ક્યાંથી ખતાવે ? એ
રસ્તા તો સંતજ ખતાવી શકે. માટે
જો એ રસ્તા જાણવા હોય તો
સંતને શરણે જાઓ.

દુનિયાના દરેક ધર્મમાં સંતોનાં બહુ વખાણ કરેલાં
છે, એટલુંજ નહિ પણ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતામાં શ્રીકૃષ્ણ ભગ-
વાને પણ કહેલું છે કે બધી જાનના ભક્તો બહુ ઉદાર છે
મને બહુ વહાલા છે, પણ તેમાં જાતી તો મારો આત્માજ
છે. માટે ઘોષી રીતે બહુ જાર મૂકીને પ્રભુએ ગીતામાં
દુકમ કરેલો છે કે, “ જ્ઞાન મેળવવા સારૂ જાતીઓને શરણે
જાઓ ! ” અને તેની સેવા કરો, આવી રીતે પ્રભુને દુકમ
હોવાથી જ જ દરિજનો હોય છે તે ન. મંત્રોની ઉપર પ્રેમ
રાખે છે, અને તેઓનો દાખડો બેઠકને દુનિયાના બીજા વહે-
વારિક લોકો પણ મંત્રોની ઉપર પ્રેમ રાખે છે, પણ તેમ છતાં
ઘટ્ટી વખત વળે કેસલે એ બ.બ.મ કેટલીક જુલ થાય છે,
અને તે એ કે, ક. તો જને પોતે મંત્ર સમજતા હોય તેના
દેહની અભિચય ખુશામત કરે છે. અને તે એટલી બધી કે
જેની કાંઈ દરજ નહિ અને કાતો એમ અને છે કે પણાએ
ડાંગી સાપુઓ, ડાંગી ધર્મ ગુરૂઓ, તથા ડાંગી ભક્તો હોય,
તેઓને લીધે સારા સારા સંતોને પણ એજ દારમાં ગળી શકે
છે, તેથી મદદ કરવા યોગ્ય ને લાવકીવાળા પ્રભુપ્રેમી સંતોની
તરફ પણ બેદરશરી રાજવામાં આવે છે, એમ ન થાય માટે
સંતો ઠેવા હોય તથા સંતોને આપણે સામાટે માન આપવું
એકઠું; તે આપણું બાળકું એકઠું, અને તેઓની સાથે

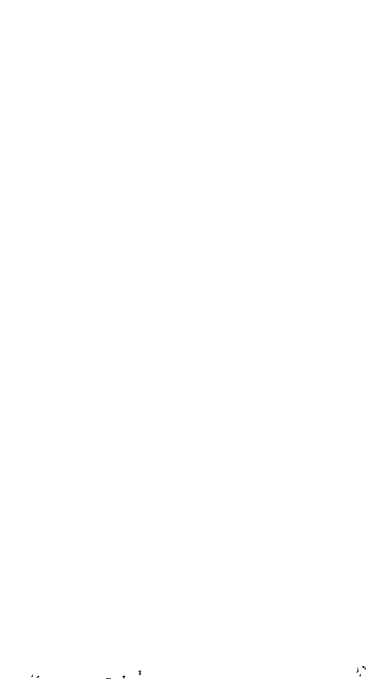
આપણે ટેવી રીતે વસ્તુ નોંધ્યે, એ દલીલત પણ મિત્રથી રીતે નાણી લેવી નોંધ્યે.

સંતો દેવા દોય તે સંબંધમાં શાંત્રી દે છે કે, જે
સંત દોય તે શાંતિવાળા દોય છે. જે સંત દોય તે દરેલી શુદ્ધિ-
વાળા દોય છે. જે સંત દોય તે વિકાર વિનાના દોય છે. જે
જે સંત દોય તે કશું વિનાના દોય છે. જે સંત દોય તે
સા જીવોનું કલ્યાણ ઇચ્છનારા દોય છે. જે સંત દોય તે સમ-
દષ્ટિવાળા દોય છે. જે સંત દોય તે પવિત્ર આચરણવાળા
દોય છે. જે સંત દોય તે સંશય વિનાના દોય છે, જે સંત
દોય તેણે પોતાના ખાનગી સ્વાર્થોને જાણી નાખેલા દોય છે.
જે સંત દોય તે મુખદુઃખમાં સરખી વૃત્તિ રાખી શકે છે. જે
સંત દોય તે દુઃખમાં પોતાનો નિર્વાહ કરી શકે છે. જે સંત દોય
તે મિતાદારી દોય છે. જે સંત દોય તે જીવન સંતોની કિંમત
સમજનારા દોય છે. જે સંત દોય તે અજ્ઞાન લોકોની ઉપર
બહુજ દરજ્જા રાખનારા દોય છે. જે સંત દોય તે જગતની
વસ્તુઓ દેટલી દદ મુખી કામની છે તે જાણત સમજી ગયેલા
દોય છે. જે સંત દોય તે પ્રજાના નિયમ પ્રમાણે વર્તી શકે
છે જે સંત દોય તેના અંતરના ખુલાસા થઈ ગયેલા દોય
છે જે સંત દોય તેનો અહંકાર નથી ગયેલો દોય છે જે
સંત દોય તેનામાં અનિશ્ચય કદાચના આવી ગયેલી દોય છે,
જે સંત દોય તેના મહેન ઉપર એક લાગણું ફુટતી તેજ
દોય છે જે સંત દોય તેની વાતના નીકળવા દોય છે. તથા
અનન્યકાંક્ષણું દોય છે જે સંત દોય તેની નીકળી કાઢી
અંકનરખા દોય છે જે સંત દોય તેના વિરોધે નો આપ્યો
રના એકલા દોય છે જે સંત દોય તેના માટે નો અંતરના
સંતો નવ નવિદ નિરંજન મનુ રીતે નો સંતો રાજે અને
દો સંત દોય તેનો મનુ રીતે નો સંતો રીતે છે તથા જે
નને તેને સંતો રીતે છે એટલે નવિ પા જે સંતો રીતે
સંત દોય છે તેઓના સંતો પ્રજા તે પદને સા દોય છે
અને પ્રજા હયા તેઓના સંત દોય છે આપા આચરણો
તેનામાં દોય આવી તેના સંતોના દોય, અને આપા નવ

શુભો જેનામાં હોય, તે સંત કહેવાય છે. પછી તે ગમે તે દેશમાં હોય, ગમે તે કાળમાં હોય, ગમે તે જાતના હોય, ગમે તે જ્ઞાપા યોગતા હોય, અને ગમે તે ધર્મ પાળતા હોય, પણ જેનામાં આવાં લક્ષણ હોય તે સંત કહેવાય છે. અને અમે જે સંતની વાત કરીએ છીએ તે મુંડ મુંડાવેલાઓની નહિ, જટા રખાવેલાઓની નહિ, ભગવાં કપડાંવાળાઓની નહિ, વંશ-પરંપરાના ધર્મશુદ્ધોની નહિ, પોતે પોતાની મેળે શુદ્ધ જની ગયેલાની નહિ, અને બહારના આડંબરવાળાની નહિ, પરંતુ જે ઉપર જણાવ્યા તેવા સંતો હોય તેમની વાતો કરીએ છીએ, અને તેમને શરણે જવાનું કહીએ છીએ.

સંત કેવા હોય તે જાણવા પછી હવે આપણે એ જાણવું જોઈએ કે, આપણે શામાટે સંતને માન આપવું જોઈએ ? કે શામાટે તેને શરણે જવું જોઈએ ? એના જવાબમાં આગળ વધેલા બકતો તથા શાસ્ત્રો કહે છે કે, આપણે મોક્ષ મેળવવા શાસ્ત્ર જે માર્ગે જવું છે તે માર્ગની હમણાં આપણને ખબર નથી. અનંતકાળનાં મુખો લોગવવા માટે આપણને જે રસ્તામાં ચાલવું જોઈએ તે રસ્તાની આપણને ખબર નથી ધર્મના જે માર્ગમાં ચાલવું જોઈએ તે માર્ગની આપણને ખબર નથી. નીતિના જે માર્ગમાં ચાલવું જોઈએ તે માર્ગ આપણે જાણતા નથી. અને આપણા અંતઃકરણને સંતોષ થાય તેવો માર્ગ હજી મુખી આપણને મળેલો નથી, પણ એવો માર્ગ સંતોને મળેલો હોય છે, અને એ માર્ગ તેઓ આપણને બતાવવા તૈયાર છે, માટે તેઓ નમવા યોગ્ય છે. માન આપવા યોગ્ય છે, અને શરણે જવા યોગ્ય છે. કેમકે ગામડાના ખેડુતો ગમે તેટલા અતુર હોય તોપણ તે કાંઈ સમુદ્રના રસ્તા બતાવી શકે નહિ. એ રસ્તા તો દરિયો ખેડનારા વહાણબટીઓજ જાણે. તેમજ વહેવાર ચતુર માણસો આપણને સંસારના અનેક રસ્તાઓ દેખાડી શકે, જેમકે ચેર બજારની ગલી કુંચીઓ સમજાવી શકે, વહાણની દલાલી કેમ કરવી તે વાત સમજાવી શકે, રૂનો વેપાર કેમ કરવો એ વાત સમજાવી શકે, અફીણનો

જુદો કેમ થાય છે એ વાત કહી શકે, દારૂખાનાં કારખાનાં કાઢવાથી કેટલો બધો ફાયદો થાય તે કહી શકે, રબરની એવી કરવાથી કેટલો બધો નફો થાય તે વાત કહી શકે, રંગનાં દારૂખાનાં કાઢવાથી કેટલો બધો ફાયદો થાય તે કહી શકે, જુદી જુદી જાતના તેલજળ બનાવવાથી દુગ્ધર કળાના દામમાં કેટલો બધો ફાયદો થાય તે સમજાવી શકે, દેશી તથા પર-દેશી દવા બનાવવાનાં દારૂખાનાં કાઢવાથી કેટલો બધો નફો રહે તે સમજાવી શકે, ફળચાજાં રમકડાંઓ બનાવવાથી તેમાં કેટલો બધો નફો રહી શકે એ બતાવી શકે, કાચનાં દારૂખાનાં કાઢવાથી કેટલો બધો ફાયદો થાય તે સમજાવી શકે, સીમેન્ટ બનાવવાથી કેટલો બધો ફાયદો થાય તે કહી શકે, પાણીનાં જરાઓનો ઉપયોગ કરવાથી તેમાંથી કેટલું બધું બળ મેળવી શકાય તે સમજાવી શકે, જોઈ બરચાદ થાય ત્યારે પાણીની તાણ ન પડે માટે જ્યાંબધ પાણીને કેમ સાચવી રાખવું તેના ઉપાયો બતાવી શકે. ઊકરાંના વરવેશવાળા કરવાં હોય તો કઈ કન્યા સારી છે અથવા કયો વર સારો છે તે બાજ-તની સૂચના કરી શકે નોકરી ચાકરી એછવી હોય તો એ માટે લાગ મળે ત્યારે કાંઈક કરી શકે, અને કોઈ સાથે કાંઈ વાંધો પડ્યો હોય તો વચ્ચે પડીને તેનું સમાધાન કરાવી શકે, આવી રીતે વહેવારી માણસો વહેવારની ઘણી લાઈનમાં ઉપયોગી થઈ શકે, પણ ઈશ્વરી જ્ઞાન મેળવવાની બાબતમાં તેઓ કાંઈ ખરી મદદ આપી શકે નહિ. દારૂજો તેઓએ પોતેજ એ રસ્તો લીધેલો નથી, એટલે તેઓ આપણને ક્યાંથી દેખાડી શકે? એ રસ્તે તો માત્ર સંતજ મદદ કરી શકે, દારૂજો તેઓએ વારંવાર એ રસ્તો જોએલો હોય છે. અને તેની ખુબી તથા મુશ્કેલીઓ સમજાતા હોય છે, એટલે તે આપણને બહુ સહેલાઈથી બતાવી શકે છે. તેઓ એ રસ્તાના બોમીયા હોય છે એટલુંજ નહિ, પણ બીજાઓને તે રસ્તો દેખાડવાથી તેઓને બહુ આનંદ થાય છે. એ સિવાય તેઓ બીજાઓને એ રસ્તો દેખાડે તે માટે પ્રજા તરફથી પણ તેઓને મોટાં મોટાં ધનદાન મળે છે. તેથી જેમ દિલ્હી, આગ્રા વગેરે શહેરોમાં

સારાં સારાં વાહને પુરાં પાડવાં, અને તેમના કષાણમાં તિલક કરી તેમની આરતી ઉતારવી તેમાંજ આપણે રાજ યજ્ઞ બધો છીએ, અને એમ માનીએ છીએ કે, એથી તેઓ પણ રાજ થાય છે. પણ એમ સમજવું એ બૃહલરેણુ છે. કારણ કે એવી બહારની વસ્તુઓથી સંતો રાજ થતા નથી, પણ જ્યારે આપણે તેઓનો ઉપદેશ આપણા હૃદયમાં ઉતારીએ ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓના ઉપદેશ પ્રમાણે વરતીએ ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓ પાતે જેવી રહેણી કરણીથી રહેતા હોય તેવી રહેણી કરણીથી રહેતાં આપણે શીખીએ ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓમાં જેવું સમવાન ઉપર હેન હોય તેવું હેન જ્યારે આપણા હૃદયમાં આવે ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓના અંતરમાં સા જીવોના બધા માટે જેટલી કાળજી હોય તેટલી કાળજી આપણા અંતરમાં આવે ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓ જાને આત્મ જેટલે પુરુષાર્થ કરે છે તેટલા પુરુષાર્થ કરતાં આપણને આવડે ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. તેઓ ધર્મની બાબતમાં જેટલા જિંડા ઉતરેલા હોય છે તેટલા જિંડા જ્યારે આપણે ઉતરીએ ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે. અને તેઓમાં જેટલી પવિત્રતા હોય તેટલી પવિત્રતા આપણામાં આવે ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે, એટલુંજ નહિ પણ તેઓમાં જેટલી દયા છે, ક્રમા છે, ધનિદ્ય - નિમિદ્ય છે, આનંદબળ છે, અમેદબળ છે અને નત્ય જ્ઞાન છે, તે બધું જ્યારે આપણામાં આવે ત્યારે તેઓ રાજ થાય છે એટલુંજ નહિ પણ જ્યારે પ્રભુના પેનાના મહાન ગુણો અને તેવું અર્થ આપણામાં આવે ત્યારેજ તેઓ બરેખરા રાજ થાય છે મનઃકળ કે, પ્રથમ તેઓ આપણને સંત જાણે છે, અને પછી તેઓ. આપણને પ્રભુ સાથે નમ્ય થયેલા અને ભગવદ્વરૂપ બનેલા એવા દર્શિ છે તેઓ કાંઈ આપણને તેઓના દેહની સેવામાંજ પડ્યા રહેલા એવા દર્શિતા નથી, માટે આજથી સમજી લેએ કે, જેઓ માત્ર મુર્ચરની સેવા માંજ રાજ થઈ જાય તે સંતો હલકા પ્રકારના છે, અને જે

હુણેથી થઈ શકે નહિ. કારણ કે તેઓમાં બહુ ખાટા હુણે
 પડી શકે નહિ, અને જેઓમાં બહુ ખાટા હુણે દેશ તે
 જાત કહેવાય નહિ. આમ દેશમાં થયું - કરીને દેશ દેશ
 ભાગોમાં બીજા મંત્રાવી કોઈના પ્રભાવમાં બહુ નાની નાની
 જુલો દેશ છે, અને તે કામાં કરવા યોગ્ય છે, કારણ કે
 તેઓની નાની નાની જુલો થયું થયું જમન કરી શકી નથી.
 આટે તેઓની નાની જુલો માફ કરીને તેઓના ખાટા હુણેની
 જામ લેવા શુભે નહિ. કારણ કે જામ તે તે જામ છે.
 તેની જામ જામીની કરતાં જુલો છે. તેની જુલો દરિયાને
 સમલ શકે છે, આટે તેઓની જુલો જામુને રાખી તેઓના
 સરજુઓને જામ લે, તેઓના સરજુઓને જામ લે.

૮૧-આપણામાં કઈ જાતનો મુખ્ય અવગુણ છે તે
 જાણવાની કૃપા-ભજન કરવા બેસી ત્યારે
 અથવા બીજા કોઈ ઉચ્ચ વિચારમાં ચિત્તને
 એકાગ્ર કરવા હિંડો ત્યારે વારંવાર
 જે માહા વિચારો એની મેજે મેજે
 આપણા મનમાં આવે તે જાતના
 મુખ્ય અવગુણ આપણામાં છે
 એમ જાણવું.

દરેક માણસમાં કોઈ ને કોઈ જાતના મુખ્ય અવગુણો
 હોય છે. એ અવગુણોને કાઢ્યા માણસ પકડી શકે છે. પણ
 જે તપાસણુ જાનવી લોકો તેઓ બીજાઓની જુલો જોઈ
 શકે છે પણ પોતાની જુલો, પોતાના દોષો જોઈ શકતા નથી.
 તેથી તેઓની ખરાબી થાય છે. કારણ કે જ્યારે આપણે બીજા
 જાના દોષોને બહુ વિચાર કર્યા કરીએ ત્યારે એ જાતના દોષ
 આપણામાં આવી જાય છે. એટલુંજ નહિ પણ આપણા
 પોતાના દોષ નો આપણે સમલ શકતા નથી, તેથી એ

એ એમ બોલવું. એમ કે, જે વખતે જે આપણા મનમાં વારંવાર લોભના વિચારો આવે તો આપણામાં લોભ વધારે છે એમ સમજવું. જે એવે વખતે વિષયવાસનાના વિચારો વધારે આવે તો આપણામાં જે ભતની લાગણી વધારે છે એમ સમજવું. જે એવે વખતે આપણા મનમાં અદેખાઈના વિચારો વધારે આવે તો આપણામાં જે ભતનો દુર્ગુણ છે એમ બોલવું, જે એવે વખતે આપણા મનમાં ગુસ્સાના વિચારો વધારે આવે તો એમ બોલવું કે આપણામાં ક્રોધનું જોર વધારે છે, અને જે જે વખતે ઘરનાં નાનાં નાનાં કામકામો તથા બાઈડી છોકરાંઓના વિચારો વારંવાર આવે તો એમ સમજવું કે એવી બાતતોનો મોહ આપણામાં હજી વધારે છે. આ પ્રમાણે વિચાર કરીને બેવાથી ભજન વખતે વિકારોને પકડી શકાય છે. આપણી જૂલો ભણી શકાય છે. અને કંઈ ભતનું મુખ્ય પાપ આપણામાં રહેલું છે તે સમજી શકાય છે. કારણ કે જે ભતના વિચારો વારંવાર કરેલા હોય, જે ભતના વિચારો અંતઃકરણના ઉદાસમાં ખુંચી ગયા હોય, જે ભતના વિચારોના અંતરમાં ચીલા પડી ગયા હોય, જે ભતના વિચારો સાથે મન રમ્યા કરતું હોય, અને જે ભતના વિચારો આપણી અંદર રચીપચી ગયા હોય તેજ ભતના વિચારો ધ્યાન વખતે આવી શકે છે. કારણ કે તે જોરાવર થઈ ગયેલા હોય છે, પણ બીજા વિચારો એવે વખતે બહુ આવતા નથી. કારણ કે તેઓમાં જોર હોતું નથી, અને આપણે આપણા મનને પણ એવે વખતે કાંઈક ખાસ દૃઢ બનાવેલું હોય છે, એટલે તેમાં બહારના કાલજી વિચારો જે વખતે ઘખલ થઈ શકતા નથી. પણ જે વિચારો મનમાં રમી રહેલા હોય તેજ વિચારો એવે વખતે વારંવાર આવી શકે છે. અને તેથી તેઓ પકડાઈ જાય છે, માટે જે દુર્ગુણોમાંથી છુટવું હોય તો મંથરના ધ્યાનમાં અથવા બીજા કોઈ પણ પ્રકારના ઉત્તમ વિચારોમાં મનને એકાગ્ર કરો. અને જે વખતે જે વિચારો વારંવાર આવે તે ભતના દુર્ગુણો તમારામાં છે, એમ સમજી તે દુર્ગુણોને દૂર કરવાની કોશિશ કરો. એટલે જલદીથી —

મંસારમાં ઘણાં વખત એકની એક દશામાં રહી શકીએ તેમ નથી. કારણકે સંસાર પણ નરી જવાના સ્વભાવવાળો છે. અને આપણું શરીર પણ તરી જવાના સ્વભાવવાળું છે, એટલે એકની એક દશામાં રહી શકાય તેમ નથી. એટલુંજ નહિ પણ આપણા મનની અંદર અનેક જાતના વિચારો રૂપી દુસ્મનો ભરેલા છે, અને રાગ, વ્યસન તથા જન્મ મરણ રૂપી મદાન યોદા આપણી પાછળ લાગેલા છે. માટે મદાત્માઓ કહે છે કે, આ જાગવાની જગ્યા છે તે ઠેકાણે સૂઈ ન જાઓ, અને નાશવાની જગ્યા છે તે ઠેકાણે વિચારો ન લો.

આ જાગવાની જગ્યા છે તે શામાટે? એ તમ જણો છો? એનું કારણ એ છે કે, આ સંસાર ગાર લેવા માટે છે. આ મનુષ્ય જીવનાર તરવા માટે છે. આ ઉત્તમ દેહ આપણા બધાઓની સેવા કરવા માટે છે આ અનેક જાતની અનુકૂળતાઓ આપણા આત્માને તેનું અમૂલ્ય સ્વરૂપ પ્રગટાવવા માટે છે. અને આ જાગવાની અનેક વસ્તુઓ આપણને મદદ કરવા માટે છે. આમ દોષાથી જે જાગેલા મદાત્માઓ લાય તેઓને એમ લાગે છે કે, આ જાગવાની જગ્યા છે. કારણકે આવી અનુકૂળતાઓ કાંઈ વારે વારે મળતી નથી. આવી અનુકૂળતાઓ કાંઈ દરેક જાતના જીવોને મળતી નથી, અને આવી અનુકૂળતાઓ મળે તે મદાત્માઓની વાત છે. માટે એનો તો જેમ અને તેમ સારામાં સારી રીતે લાભ લેવો જોઈએ, તેને જાહેર વહેવારી લોકો આજ જાગવાને ઠેકાણે સૂઈ જાય છે, એ જોઈને તેઓને દિલગીરી લાગે છે. માટે દયાને લીધે તેઓ બહામણ કરે છે કે, બાઈઓ! આ જાગવાની જગ્યાએ સૂઈ ન જાઓ. પણ આપણું નસીબ કુટેલાં છે તેથી આપણે તેઓની જે વાત માનતા નથી, ને સૂઈ રહીએ છીએ, તે તેની ખરાબીઓ બોગવ્યા કરીએ છીએ. એમ ન થાય માટે હવે આપણે એ જાણવું જોઈએ કે, સૂઈ જવું એટલે શું? તેના જવાબમાં સતો કહે ॥ કે,—

પોતાના કટ્યાણની ગાળતમાં બેઠકતરી સખવી તેનું
નામ સૂઈ જવું છે. સર્વ શક્તિમાન પરમાત્માના
અખૂટ સમૃદ્ધિ ભરેલી ॥ છતાં એમાંથી કાંઈ લાભ .

દેહકાર થાય છે અને તે જાધી વસ્તુઓ આગળ વધે છે ત્યારે આપણે પણ તેઓની સાથે સાથે આગળ વધવું જોઈએ. આપણાથી કાંઈ ત્યાંનું ત્યાં પડ્યું રહેવાય નહિ. કારણકે, આ નામવાની જગ્યા છે. જોઈએ કે અહીં આપણી સાથે અનેક જાતની જોખમકારીઓ રહેલી છે. એકમાં દુષ્ટાઈ જગ્યા તેવી જાતની લાલચો રહેલી છે. સારા સંભોગો જલદી જાય ને ખરાબ સંભોગો આપી પડે એવો ભય રહેલો છે, અને એ દ્વારમાં આપણી તરફને જગ્યા લઈએ તો પાછો અનેક જન્મ મુખી આદો આપે નહિ તેવી મુશ્કેલીઓ રહેલી છે. તેથી આ જગ્યા તો નામવા જેવી છે, જોઈએ કે એનીએ સિધ્ધિમાં પડ્યું રહેવા જેવી આ જગ્યા નથી, પણ ઉદ્યમ કરીને તથા જ્ઞાન મિજબીને હુમેશાં આગળ વધવા જેવી આ જગ્યા છે—કારણકે આ સંસારમાં આપણે કાંઈ હુમેશાં રહેવાનું નથી, પણ અહીં તો આપણે યોગીવારના મુચાદર છીએ. આ સંસાર એ તો એક જાતની ધર્મગ્રાગ્ય છે. એ કાંઈ આપણા જાપનું ઘર નથી. જાપનું ઘર તો જ્યાં અનંત કાળનાં મુખો રહેલાં છે તે ગોદધામ છે, અને ત્યાં આપણે જવાનું છે, કાંઈ અહીં પડ્યું રહેવાનું નથી. માટે આ જગ્યાને મહાન્માઓ નામવાની જગ્યા કહે છે. કારણકે એ નામવાની ઉત્તાવજ ન કરીએ તો અનેક પ્રકારના ભય આપણી માથે ઉભેલાજ છે. માટે જેમ અને તેમ ઉત્તાવજ કરી છુટ-ગીની મુનાદીમાં, ઉત્તતિના રસ્તામાં, પ્રભુના રસ્તામાં, જલદી જલદી આગળ વધવું જોઈએ, કારણકે ગોદધામ એ વિદ્યાનિનું સ્થાન છે, કાંઈ સંસાર એ વિદ્યાનિનું સ્થાન નથી, એ તો આગળ વધવાનું સ્થાન છે. માટે મહાન્માઓ કહે છે કે,—

ઓ ભાઈઓ! તમારી પાછળ રાગ, ધડપણ, મોત ને જન્મ મરણનો દેરા એ ચારો લાગેલા છે, માટે આ જગ્યાની જગ્યાએ સૂઈ ન જાઓ, અને આ નામવાની જગ્યાએ વિસામો ન દો. એ એ જે જાગત સંભાગ્યો તો પરમકૃપાળુ પરમાત્મા તમારા મદદગાર થશે અને તમે સદ્માર્ગમાં જલદીથી આગળ વધી શકશો.

[illegible]

દહી શરીરની રચના અંબી બાળતોમાં ઘણાં જ નવું અજ-
વાળું પડયું છે, એ યંત્રની મદદથી પૃથ્વીના પડમાં રહેલી
વસ્તુઓનાં પૃથક્કરણ થયાં છે, અને તેથી કંઈ જાતની ધાતુ
કચે ઠેકાણે ઢોલા અંબી છે તે જાણી શકાયું છે; તથા એ
ધાતુ કેટલા પ્રમાણમાં છે, એટલે કે વધારે છે કે ઓછી છે
તે પણ નક્કી કરી શકાય છે. એ યંત્રની મદદથી આકાશના
બ્રહ્માંડની બનાવટ તથા તેની અંદરનાં તત્ત્વોનો, ખરતા તારા-
ઓના પદાર્થોનાં પૃથક્કરણ મારફત કાંઈક ખ્યાલો મળેલ છે.
આવી રીતે દરેક બાજબમાં મૂકમદર્શક યંત્ર બહુ ઉપયોગી
થઈ પડે છે. જ્યારે કાચનું નાનકડું યંત્ર આટલું બધું કામ
કરી જાય ત્યારે એ આપણા પાનાના ચિત્તની એકાગ્રતા રૂપી
સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર આપણને બનાવનાં આવડે નો તેમાંથી કેટલું
માટું કામ થઈ જાય? ને કાચના મૂકમદર્શક યંત્ર જેવાં
બીજાં કેટલાં બધાં અનેક જાતનાં નવાં નવાં યંત્રો બની જાય?
એ જગ્યા ખ્યાલ નો કરો? કારણ કે યાદ રાખજો કે હાલમાં
દુનિયા પામે જે જે જાતનાં યંત્ર છે તે બધાં યંત્રો ચિ-
ત્તની એકાગ્રતારૂપી સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રમાંથી બનેલાં છે. જેમ
કે ફોનોગ્રાફની શોધ ચિત્તની એકાગ્રતા રાખવામાંથી
થઈએલી છે નીનેમેટોગ્રાફની શોધ. એકસાથે કિસ્મીની
શોધ, વાયરલેન ટેલીગ્રાફની શોધ, ટેલીફોનની શોધ, હુ-
બાનની શોધ, ટેલીયમની શોધ, વીજળીનું ગુણ ગુણ કામોમા-
લ પડવાની શોધ, મોટરની શોધ, બલુનને કન્ટ્રોલ નેમ
ઉડવાની શોધ, અનેક જાતનાં કારકોનાં શોધ, નાકાશાસ્ત્રની
શોધ, અણુની શોધ અનેક જાતનાં નવાં નવાં ધાતુઓની
શોધ, પેદાશ શાસ્ત્રની શોધ અને એવી મોટી અનેક જાતની
બહાનની શોધ તથા મનુષ્યની અંદર નેહી મહાન શક્તિ
ઓની અવ્યાખ્યાની શોધ ચિત્તની એકાગ્રતા માર્ગે થઈએલી છે
કારણ કે ચિત્તની એકાગ્રતા કરવી એ બહુ જ મોટી વાત છે
એટલી બધી મોટી વાત છે કે જેની કાંઈ કદજ નહિ કાળ
કે દુનિયાના દરેક શાસ્ત્રોને એજ સિદ્ધાન્ત છે કે, એ અત્યંત
કાળના અખંડ સુખો મેળવવા હોય તો ચિત્તની એકાગ્રતા
કરવી એટલે યોગ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે કે

યોગશ્ચિત્તવૃત્તિનિરોધઃ ।

ચિત્ત વૃત્તિઓને રોકી દેવી તેનું નામ યોગ છે. મનુષ્ય કે ચિત્તને એકાગ્ર કરવું તેનું નામ યોગ છે. અને તેમાંજ યે. મની અંદરની અનેક પ્રકારની મહાન સિદ્ધિઓ રહેલી છે. આટલું બધું ચિત્તની એકાગ્રતામાં બળે છે. માટે મહાત્માઓ વારંવાર કહે છે કે, મનનો નિગ્રહ કરતાં શીખો, એટલુંજ નહિ પણ દુનિયામાં જેટલા ધર્મો છે, અને તે દરેક ધર્મમાં જે જે જાતની ઉપયોગી ક્રિયાઓ છે તથા વિધિનિયેધ છે તે બધું ચિત્તની એકાગ્રતાને માટેજ છે. આટલું બધું ચિત્તની એકાગ્રતાનું કામ મહાન છે, અને મહત્ત્વ છે, માટે તેનું નામો શ્વેતશર્મા સાહે સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર યથા શકે છે. એટલે તેમાંથી સૂક્ષ્મમા નૂકમ વસ્તુઓ પણ જોઈ શકાય છે. અને વિચારોનું રૂપ, રંગની અનગે, બવાજની અસરો, આકર્ષણના બેઠો અનગા જનનની રંગીકતા, બુદ્ધિના વિકાસના નિયમો, મુદ્ધિની ઉપસિના નિયમો, જીવન વધારવાના ઉપાયો, આકાશનુવ (ક્રધર) ની બુધીઓ અને એવીજ બીજી કશાટા નથી નહીં ઉપયોગી બાબતો ચિત્તનો એકાગ્રતાના સૂક્ષ્મદર્શક તંત્રમાંથી જોઈ શકાય છે એટલુંજ નહિ પણ વર્તમાનમાં તથા પા- નાવન. રંગે ન વધતે નીચે બીજા અનેક જાતનાં નવાં નવાં ધર્મો પણ મળતા રહે છે તથા નવી નવી શોધો પણ કરી શકાય છે માટે આજનાં સમયમાં જે ચિત્તની એકાગ્રતા છે તે વિચારના અનંત રંગનાં મહાન

અનંતમાં રહેલું નથી પણ તેને ચિત્તની શોધ નામથી નામ રહેલું છે અને ધર્મના ફળદ એટલી નથી પણ ચિત્તના અનંતમાંથી નવી શકે તેમ છે અને તેને નામ આજનાં સમયમાં જે બધાના મનમાં તરે છે. જે કોઈના મનમાં નથી તે નવજાત તરે છે. જે કોઈની પાસે નથી છે અને જે નવજાત તરે છે બધું બની શકે છે, તે નવ શોધોનું મહાન અને અનંતમાં તથા એકાગ્રતાનું કામ પણ ચિત્તના એકાગ્રતામાંથી શકે છે. માટે અનંતમાં જોઈ રહેલું નથી પણ વિચારના મહાન અનંતમાં

ચિત્તની એકાગ્રતા રૂપી સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર મેળવે, એટલે જ્યાં જાયો અને તે કામ કરે, તેમાં તમારીજ ફતેહ છે, એમ તક્ષી સમજાવે.

૮૪-ગાયો સારૂ પાણીના અવેડા બંધાવ્યા હોય
 નેમાંથી ગચેદાં, શીયાળીયાં, ઘોરખોદાં, ડુક્કરો
 વગેરે પાણી પી જાય તે સારૂ કાંઈ અવેડા
 બંધ કરાય નહિ, નેમજ જ્ઞાનનો, ધર્મનો
 અને પરોપકારનો પણ દુરૂપયોગ તો
 થાયજ. નોપણુ તેથી કાંઈ અં ચીજ્જને
 અટકાવાય નહિ.

[illegible]

એવાં કામો તજી દેવાય નહિ. તેમજ કોઈક દેકાણે બહુ પોતાં-
પોતા દોષ તેથી કાંઈક દેકાણે એમજ દશે એમ માની
લેવાય નહિ. એમ અમળને બધાં કામો કરનાં અટકી પડવું
રે તો એક જાનની બહુજ મોટી નબળાઈ છે. માટે એવી
નમ્રાઈમાં પડ્યા રહેવું નહિ, પણ જેમ જને તેમ ધોક્કા-
ઈથી પરમાર્થનાં કામો કરે, જ્ઞાન મેળવે, અને ધર્મ પાળ-
વાની તથા ધર્મ વધારવાની દોશિય કરે. એમાંજ પ્રભુ રાજી
ઉ. ને અને એમાંથી કલ્યાણ ઉ.

૮૫—એક ભક્તનો દેવાણ, તેઓ કેમ આગળ વધી
શક્યા તેનો ખુલાસો.

દરિદ્રુવા બહુ બળીતો ભક્ત હતા. તેમને માટે લોકોમાં
બહુ માન હતું. કારણ કે તેમની વાણીમાં તથા તેમના ચરિ-
ત્રમાં અજબ જેવું બળ હતું. તેથી જ્યાં જ્યાં તેઓ જાય તે
દરેક દેકાણે તેઓને હાથે કાંઈ ને કાંઈ નાનાં મોટાં શુભ કામો
થયાજ કરતા હતાં. અને એમ કામ તેમાં કાંઈ નવાઈ પણ
નહોતી. કારણ કે તે બ્રહ્મજાની આંખોમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ
હતો. તેના મોં ઉપર જ્ઞાનની અગ્નિરત્ન હતી. તેની વાણીમાં
અજબ જેવી મીઠાશ હતી તથા ખાસ આકર્ષણ હતું. તેની
મનઃશાન્તિમાં આદાઈ ને તેમ છતાં અમીસઈ હતી. તેની સા
સાથેની વર્તણૂક અદબ ભરેલી તથા માન ભરેલી હતી. તેના
મોં ઉપર ભક્તિની શાંતિ છવાઈ રહી હતી. તેની કાંઈ આંખો
કાંઈ અન્યાયની ખાતરી આપતી હતી. તેનું પાનથું શરીર
તથા બહાર દેખાતી નાડીઓ તેના તપની ખાતરી આપતી
હતી. તે બહુ વિચારશીલ હતા, તેણે પાનાની છાંદગી જન-
મવામાં તથા પ્રજાનેવામાં અર્પણ કરેલી હતી. અને દરેક
દેકાણે તથા દરેક વર્ગના લોકોમાં કંઈપણ નાસ્તી અગર કેમ
દેવાય અને હું તેઓને કેમ મદદગાર થાઉં? એજ તેની મુખ્ય
બાવના હતી. તેથી તેના જીવનમાં અનુપમ સહસ્ય તથા કુદ-
રતી મીઠાશ આવી ગઈ હતી. કારણ કે કોઈ પણ

રૂઠાં વાનાં થયાં છે. એ સિવાય બીજી કંઈ પણ બાળતો હું જાણતો નથી. મારી જીંદગી તો ખાસ વાંચનથીજ સુધરેલી છે.

એ સાંભળીને તે જીજ્ઞાસુએ અઝઝ થઈને પૂછ્યું કે, શું ફક્ત વાંચનથીજ આટલું બધું થઈ શકે? તમને તો કેટલીક બાનની શિક્ષિ શિક્ષિ મળી ગયેલી છે. એ બધું શું વાંચનથી થઈ શકે? મને તો એમ લાગે છે કે, આ બધું યોગનું પરિણામ છે, અથવા પૂર્વજા શુભ સંસ્કારોનું પરિણામ છે. બાકી કંઈ એકલા વાંચનથી આટલું બધું થાય નહિ. ને આથી મોટી ફતેહ મળે નહિ. ત્યારે એ ભકતો કહ્યું કે, વાંચન એટલે શું? એ તમે જાણતા નથી, તેથી એમ કહો છો. પણ બાઈ બાદ રાખજો કે, સારું વાંચન એ બહુજ મોટી વાત છે. એ મારે અમારા શુદ્ધ તો એમજ કહેતા કે:—

જેનાં પુણ્ય ઉદય થયાં હોય તેને સારાં પુસ્તકો વાંચવાનું સૂઝે છે. જેનું નસીબ સુધરવાનું હોય તેનેજ વાંચવાનું સૂઝે છે. જેની વિધાત્રી પાપરી હોય તેને વાંચવાનું મન થાય છે. જેના ઘણાં સારા હોય તેને સારાં પુસ્તકો વાંચવાનું સૂઝે છે. અને જેની ઉપર ભગવાનની કૃપા હોય તેને વાંચવાનું સૂઝે છે. કારણ કે વાંચન એટલે શું? તે વાત પ્રથમ જાણવી જોઈએ. એ મારે અમલના પવિત્ર ઋષિઓએ એમ કહેલું છે કે, જે વેદ છે એટલે કે જ્ઞાન છે તે પ્રભુના સ્વાસ્થ્યકારક છે. પુસ્તકો તે દેવો છે. પુસ્તકો તે મહાત્માઓની પ્રસાદી છે. પુસ્તકો તે વિદ્વાનો, પંડિતો તથા સંતો તરફથી મળેલો સીધો કિંમતી વારસો છે. પુસ્તકો તે જ્ઞાનનો બંધાર છે પુસ્તકો તે જુદા જુદા વિદ્વાનોની બુદ્ધિનું પ્રદર્શન છે. પુસ્તકો તે જુદા જુદા દેશને તથા જુદા જુદા કાળને એક સાંકળમાં જોડનારી કડી છે, પુસ્તકો તે તેના અધિકારીઓના હૃદયમાં ઉધ વપાયેલ કરનાર રચાયેલ છે. પુસ્તકો તે નવી જીંદગી આપનાર દિરેન્દ્ર છે. પુસ્તકો તે જીંદગીમાં અમૂલ્ય દેકનાર મહાન ગુરૂ છે. પુસ્તકો તે જીવાત્માના જલુનમાં ગ્યાનનાર ઘંટ છે. અને જગતમાં કોઈ પણ માણસ કે ?

આ મ્હોટમાં " પ્રભુ અર્જુનને કહે છે કે, જો તું દરિ
જનના બધા પાપીઓ કરનાં પણ વધારે પાપી દોષથી નો
પણ જ્ઞાનરૂપી વદાણથી તું સર્વ પાપને સહેલાઈથી નરી જામી. "

આટલું કહેવા છતાં પણ પ્રભુને દલ નૃસિ થતી નથી,
તેથી આગળ વધીને દાખલ: સદિન ને સમર્થ છે કે:—

સ્વર્પાસિ સમિદ્ગોર્ગ્નિર્મસ્મસારુત્ત્વનેર્જુન ।

જ્ઞાનાગ્નિઃ સર્વરર્માણિ મમ્મગાન્નૃગ્ને તથા ॥

અધ્યાય ૪ થી શ્લોક ૨૭ મો.

રે અર્જુન ! જલદી જાગી જાય એવાં લોકડાંથી ખૂબ
મજાગી હોયો અગ્નિ જેમ લોકડાંને બરમ કરી નાખે છે તેમ
જ્ઞાનરૂપી અગ્નિ બધાં કર્મોને જાગી નાખે છે.

જ્ઞાનમદિમાનો આટલો ખુલાસો કર્યો છતાં પણ દલ
પ્રભુને સતોષ થતો નથી, તેથી જ્ઞાનમદ્વાત્મ્ય સમબલવવા માટે
એથી પણ આગળ વધીને પ્રભુ દોષ આપીને કહે છે કે:—

નરિ જ્ઞાનેન સદૃશં પવિત્રમિદ વિપતે ।

તત્સ્વયં યોગસંસિદ્ધઃ કામેનાન્માનિ વિદંતિ ॥

અધ્યાય ૪ થી શ્લોક ૩૮ મો.

ખચિત્ત આ જગતમાં જ્ઞાન જેવું પવિત્ર બીજું કંઈ
પણ નથી, તે જ્ઞાન ધીરે ધીરે અભ્યાસ કરનારાઓને એની
મેળે મેળે મજાતું જાય છે.

બંધુઓ ! યાદ રાખજો કે, ગીતાનો આ મહાન શિદ્ધાંત
સવ દેશને માટે છે. મરં લોકોને માટે છે, અને મરં કાળને
માટે છે. આમ દેવતાઓની પેઠે તથા મનુષ્યોની પેઠે દરિયુગમાં
કામ ન આવે તેવો આ શિદ્ધાંત નથી, પણ જ્ઞાનથી કદ્યાણ
શાય એ શિદ્ધાંત તો સર્વ કાળમાં મરં લોકોને કામ લાગે
તેવો છે. માટે હું તમાને જ્ઞાન મેળવવાનું કહું છું, અને તે જ્ઞાન
જુદી જુદી ભતનાં સારાં આરાં પુસ્તકો વાંચવાથી મળે છે,
માટે પુસ્તકો વાંચવા વિનંતિ કરું છું. અને પુસ્તકો વાંચવાથી
જેમ મારી છાંદગી મુધરી તેમ તમારી છાંદગી પણ પમ

એવોજ બનાવ જન્મે હતો. વાત એમ થઈ કે, તે શ્રીમં-
તને ત્યાં એક ભક્તનાજ દુકાનને લીધે ગરીબોને મદદ કરવા
સાથે ફાળો ભરાવવા આવ્યા હતા, ત્યારે તે શેઠે કહ્યું કે,
તમારા જેવા તો ઇષ્ટનસો જણા આવ્યા આવે છે. અમે તે
કેટલાકને આપીએ? આમમાં બીજા દોષ છે કે અમે એકલાજ
હીએ? સૌ અમારે ત્યાંજ આવ્યા આવે છે તે કાંઈ વિચાર
કરો છો કે નહિ? અમે કાંઈ તમોને તેજવવાની કંઠાત્રી નહોતી
લખી. બિખારીઓને ઉત્તેજન આપીએ તો લોકો આજસુ ધઈ
જાય, ફાળા ભરી ભરીને હું તો તોળા થઈ ગયો, હવે કોઈને
એક પાઈ પણ આપવાનો નથી. લેયો પણ ગપેલા જેવો છે,
બિખારીઓને ઘરમાં શામાટે આવવા દે છે? જાઓ! જાઓ!
ત્યારે તેડાવીએ ત્યારે આવજો, ને જ્યારે તમારા વિના નહિ
ચાલે ત્યારે તમને તેજવશું. આવી આવી ઘણીએ આડી ઉભી
વાત કરી તે બિચારા પરમાર્થી ભક્તને કાઢી મૂક્યો. આ વખતે
તે શેઠના એક માનીતા વિદ્વાન શાસ્ત્રી ત્યાં બેઠેલા હતા, તે
શાસ્ત્રી સારા લાગજગવાળા હતા અને જ્યાં પોતાનું માન જળ
વાય તેમ હોય ત્યાં જરા સ્પષ્ટતાથી ચારી વાતો કરી દેય તેવા
હતા. બાકી જ્યાં પોતાનું ન ચાલે ત્યાં તો પોલપોલ ખરીજ,
તેમજ શ્રીમંતાઈના તેજમાં અંભઈ જાય એવો સ્વભાવ પણ
ખરો, જરા લાલચુપણું પણ ખરું, થોડીક ખુશામત પણ ખરી,
પણ તેમ છતાં બીજા ઘણા ચંદિતોના કરતાં તે બહુ સારો
માણસ હતો. તેણે તે શેઠને જરા કંડા પડ્યા પછી કહ્યું કે,-

શેઠ કૃપાની પાસે પાણી પીવા માટે જા લોકો પોતાની મેજેજ
જાય, કાંઈ કૃપો એઓને કહે નહિ કે તમે નારી પાસે આવો.
તેમજ જે શ્રીમંતા છે તે કૃપા જેવા છે, એટલે તરસ્યા ગરીબો
ચગર બોલાવે પોતાની ગરજો તેઓની પાને જાયજ, એમાં કાંઈ
નવાઈ નથી. કારણકે શ્રીમંતાઈ એટલે શું? તે તમે જાણો છો?
શેઠ! શ્રીમંતાઈ એ ઈશ્વરની કૃપાનું ફળ છે. શ્રીમંતાઈ એ
સારા નસીબનું ચિહ્ન છે. શ્રીમંતાઈ એ આગલા જન્મોનાં
શુભ કર્મોનું ફળ છે. શ્રીમંતાઈ એ છંદગી મુધારવાની તક છે.
શ્રીમંતાઈ એ ગરીબોના આશીર્વાદો મેળવવાની તક છે. શ્રીમં-

તાઇ એ કીર્તિ મેળવવાની તક છે, શ્રીમંતાઇ એ પ્રભુના માનીતા
 થવાની તક છે. શ્રીમંતાઇ એ જગતમાં સૌન્દર્ય ફેલાવવાની તક
 છે. શ્રીમંતાઇ એ ઈશ્વરનું ઐશ્વર્ય ફેલાવવાની તક છે. શ્રીમં-
 તાઇ એ દેવોને તેમના હક સૂકાવી રાજી કરવાની તક છે.
 શ્રીમંતાઇ એ લલિત્યની જીવંતી મુદારવાની તક છે. શ્રીમંતાઇ
 એ સ્વર્ગનું બારણું છે. શ્રીમંતાઇ એ મહાત્મા બનવાનું સાધન
 છે. શ્રીમંતાઇ એ અનેક જાતના મીઠા અનુભવો લેવાની અમૂલ્ય
 તક છે. અને શ્રીમંતાઇ એ હાથ ડારી જવાની ને આત્મિક સંતોષ
 મેળવવાની ઉત્તમ તક છે. હવે વિચાર કરો કે જે શ્રીમંતાઇમાં
 આટલું બધું નરવ રહેલું હોય, આટલું બધું મદત્ત રહેલું
 હોય, અને આટલું બધું નરવ રહેલું હોય તે શ્રીમંતાઇ રૂપી
 મધની પાછળ મરીઓ રૂપી મધમાખીઓ બમે તેમાં શું નવાઈની
 વાત છે? શેઠ! યાદ રાખજો કે મદદની આશાએ જે મરીઓ
 તમારે ત્યાં આવે છે તે કાંઈ નબળે ઉણ રૂપાળા જોઈને આવતા
 નથી, પણ તમાની પાને ઈશ્વરનું જે ઐશ્વર્ય રહેલું છે, તમાની
 પાને પ્રભુની પ્યારી જે લક્ષ્મી રહેલી છે, અને તમારી પામે
 ઐશ્વર્ય રૂપે ઈશ્વરની જે કૃપા રહેલી છે તેનો સાબ લેવા માટે
 મરીઓ તમાની પાને આવે છે. માટે યાદ રાખજો કે, મરીઓ
 કાંઈ તમાની પાને આવતા નથી. પણ તેઓ તો ઈશ્વરના ઐશ્વર્ય
 પાને આવે છે, અને તે કાંઈ જાણી જોઈને નહિ પણ લક્ષ્મીમા
 જે સ્વભાવિક આકર્ષણ રહેલું છે અને રૂ.નીવાનોની ઉપર જે
 દુનિત રહેલી છે તેની ને જોઈને તેઓ તમાની પાને આવે
 છે ને તે જોઈને વિચાર કરો કે તમાને જે કૃપા છે.
 તેમાથી કેટલુંક રાજી લેવું કે તેઓ તમાની નબલિ
 પુટી જરૂરી નથી, ઉડતા તેઓ ને આદરવથી તમાની જુદી
 અભિમાન વાલી જરૂર ને તીજા ભેટ. કાંઈ પણ મદદના રહેશે.
 વગી દત્ત દેવર્ય. આ રીતે અનેક ભેટો શરૂ કરે તથા પ્રભુની
 કૃપા મેળવે કરશે. ને તે ને ને નિરંકર કરે ના, પણ
 તેઓને યથાશક્તિ મદદ કરવાના મહેનતાની કરે.

શાસ્ત્રીજીની આ વાત તમારી ને શેઠ ઉપર સારી અમર
 થઈ, અને તે દિવસથી તેણે કનવ કર્યો કે, ઠોઈને કદાચ કાંઈ

ન આપી શકાય તેની હિર નદિ, પણ કાંઈ ગરીબ માણસનો તિરસ્કાર કરવો નહિ, એમ તેણે મંત્રી કહ્યું. અને તેજ પ્રમાણે બીજા સીમંતો પણ પોતાની સીમંતાઈની કિંમત સમજે એમ અને ઇચ્છીએ છીએ. અને જે સમજવાની પ્રભુ તેઓને સંપુદિ આપે એમ પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

૮૭—સતો સૌની ઉપર પ્રેમ રાખી શકે છે તેનું કારણ—એમ વાછડાંઓ હોદીને તલને રૂપ પીએ છે તેમ માણસોના અવગુણો છોદીને સતો તેઓના ગુણ જુએ છે, તેથી તેઓ સૌની ઉપર પ્રેમ રાખી શકે છે.

આ જગતમાં સાથી સાચા માણસ કોણ ? સાથી મિટા માણસ કોણ ? સાથી ઘણા માણસ કોણ ? અને સાથી સાચા ભગ્ન કોણ ? જે તમે જાણો છો ? એના જવાબમાં આપી દુનિયાનાં ધર્મશાસ્ત્રો, આપી દુનિયાના સર્વ કાળના તથા સર્વ દેશના મહાત્માઓ અને આપણા પોતાનો જાતિ અનુભવ આપણને એમ કહે છે કે, જે માણસો મનુષ્ય જાત ઉપર તથા જગતના છવો ઉપર સાથી વધારેમાં વધારે પ્રેમ રાખી શકે ને તે પ્રમાણે વસતી શકે તેજ માણસ જગતમાં સાથી એકમાં એક છે. તેજ માણસ પૂજનીય છે. અને તેજ માણસ પોતાના આત્માનું તથા જગતનું ભક્ટું કરનાર છે. માટે જે માણસ સૌની ઉપર વધારેમાં વધારે પ્રેમ રાખી શકે તેજ માણસ મહાત્મા કહેવાય છે, અને તેજ માણસ નમુના રૂપ છે. તથા અનુકરણ કરવા યોગ્ય છે. કારણકે પ્રભુપ્રેમ જે જટુલ અલૌકિક વસ્તુ છે, તે પ્રેમમાંથી મનુષ્ય જાત ઉપરનો પ્રેમ જ્યારે જટુ આગળ વધી જાય ત્યારે જગતના સૌ છવો ઉપરનો પ્રેમ જાગૃત થાય છે. માટે જેનામાં એવો પ્રેમ આવેલો હોય તે માણસ જગતમાં મિટા માણસ થઇ પડે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. કારણકે પ્રેમને માટે મહાત્માઓ એમ કહે છે કે,—

સૌ છવો ઉપરનો પ્રેમ એ સ્વર્ગ છે. નિઃસ્વાર્થી પ્રેમ એ આત્માની વિશાળતા છે. ઉંચ હેતુઓમાંથી ઉત્પન્ન થએલો કુદ-રત્તી પ્રેમ એ આત્માનો વિકાસ છે. સમજણ પૂર્વક થયેલો પ્રેમ એ સ્વર્ગમાં ઉડવાનું વિમાન છે. પોતાના ખાનગી સ્વાર્થને દાખી દઇ બીજાઓને ખાતર અનેક જાતનાં કપ્પો સહન કરે એ પ્રેમ સ્વર્ગનો પરવાનો છે. હૃદય ગુફામાંથી પ્રેમના ઝરાને અખંડ વહેવરાવ્યા કરે એ હૃદયના ઉંડાણનું સર્ટિફિકેટ છે. ઐથી વધારેમાં વધારે મુગધી ફેલાવી શકનાર જે અત્તર છે તે પ્રેમ છે. આવો ઉત્તમ પ્રેમ સંતોના હૃદયમાં રહે છે, ને દરેકજ વાંચા કરે છે, માટે તેઓ મહાત્મા છે, અને પૂજનીય છે.

બાંધુઓ ! યાદ રાખજો કે, દોઢ અમુક ધર્મ પાળવામાં મહાત્માપણું નથી. પીળાં કપડાંમાં, ભગવાં કપડાંમાં, સફેદ કપડાંમાં કે કાળાં કપડાંમાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. માથું મુંઝાવનામાં કે દાઢી રખાવવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. ઘર-ખાર તથા દેવામાં ને ભીખ માગવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. મંદિરોમાં બેસી જવામાં કે ગુફાઓમાં ભરાઈ રહેવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. શાસ્ત્રોનાં યોડાંક વચનો યોડે ગોખી રાખવામાં અને પહેલા પોપટની પેઠે ફરીથી તે બીજાઓને કહી સંભળાવવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. તિલકો, માળાઓ, જટાઓ અને જીવાજ બીજા જહારના આડંબરોમાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. શરીરને વિના કારણ કપ્પ આપવામાં ને મત ઉપવાસ કરવામાં જ કાંઈ મહાત્માપણું નથી. જહારથી બોટો સંતોષ રાખવામાં અને અંદરથી અનેક ઘાટ મનમાં ઘડયા કરવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. ચેલાઓની પાસે પૂજા કરાવવામાં, નાદાંગ દંડવત્ કરાવવામાં, અને માણસોની પાસે ગાડીઓ ખેંચાવવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. મૂર્ખાઓના કાન પુકી દેવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી. એકાદ નવો પંચ કાઢીને વંશ-પરંપરાનું લાકડું ઘાલી દેવામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી, હાલના વખતમા ઉપયોગી નહોત્ય તેવી નકામી જીની ક્રિયાઓ કર્યામાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી, અને જહુ મોટી ઉમરમાં કાંઈ મહાત્માપણું નથી, પણ મનુષ્ય જાત ઉપરના પ્રેમમાં તથા

“આમયન્ સર્વમૂનેષુ” જેવો મહાદેવ આત્મા છે તેવોજ સાનો આત્મા છે, એ પ્રમાણે સમજી તે મુજબ વસ્તવામાં મહા-
ત્માપણું છે, અને જેટલે દરજ્જે એ ભાવના વિશાળ થાય
તેટલે દરજ્જે મહાત્માપણું વધતું જાય છે. માટે જીંદગીની
સાર્યકતા કરવા સારૂ આપણા આત્માનું કલ્યાણ કરવા સારૂ,
અને આપણા બંધુઓને મદદ કરવા સારૂ આપણે મનુષ્ય જન
ઉપરના પ્રેમને ખીલવવો જોઈએ. અને પછી એ પ્રેમને વધાર-
તે વધારતે જગતના આ જીવો ઉપરના પ્રેમને વધારવો જોઈએ.
ત્યારેજ ધર્મરત્ની કૃપા મેળવી શકાય છે, અને ત્યારેજ જીંદ-
ગીની સાર્યકતા થઈ શકે છે.

આ બધી વાતો જાણ્યા પછી ઘણાંજ લોકો માણસોને
પ્રેમ લાગી જાય છે કે, સાની ઉપર પ્રેમ રાખવો એ બહુ
સારી વાત છે. ને એ બહુ ઉચી વાત છે, તેથી તેઓ પ્રેમ
કરવા ઇચ્છે છે, પણ તેઓથી તેમ જાની શકતું નથી, એટલે
તેઓ મુંઝાય છે. અને પાતાનાથી બીજા શકતું નેનાં કારણો
જાણવા ઇચ્છે છે. નેનાં કારણો માટે મહાત્માઓ પ્રેમ કરે છે કે-

માયના આંચળોમાં કૃપા પણ રહેલ છે અને કોહી પણ
હોય છે, તેમાંથી વાતકાંચો કૃપા પીએ છે અને ચાચક, મચ્છર
ઇત્યાદિ, ગીંગાણા વગેરે જાંતુઓ લોહી પીએ છે તેઓને એમાંથી
કૃપા લેના આવડતું નથી. તેમજ જનજન જેટલો માણસો છે
તથા એ જિવાય ખીલત જેટલો નાનિયા છે અને જેટલો
વસ્તુઓ છે તે નેનાં જેટલોજ માન મોટો નવજુઓ પણ નોંડા
છે. મનસુખ કે ગુણ વિગતના નાન પાન વગુ છે કે ન પણ
પ્રાણી નથી, તેમજ અવગુણ વિગતના કે રાગ મોહ માદા કે
કોઈ પણ પ્રાણી નાન નિગના ને ન જાન દોડ મધુ
નમા, તથા કંઈક જીવન ને નાન કૃપા પીએ છે ને નાન
અવગુણો ને નાન પાન જે નાન ને ને નાન નાન
જેવા અવગુણ કૃપા પીએ ને નાન ને નાન ને નાન
ખાનગી માણસો નાન નાન નાન નાન નાન નાન નાન
લેના આવડે છે અને જે નાન નાન નાન ને ને નાન નાન
માંકક, મચ્છર, જાંતુ કે નાન ને નાન ને નાન ને નાન નાન

૮૮-જેના દેહમાં પ્રભુ વસતો હશે, તે માણસ કેમ
છાનો રહેશે? બહુ જોર કરી કરીને એને દાખી
રાખશે તોપણ તેમાંથી પ્રકાશ ઝળકી જશે.

શાસ્ત્રનો એવો સિદ્ધાંત છે કે, બકતો હુષા રહી શકતા
નથી. બકતોને દાખી દેવા માટે દુનિયામાં શા છેકાણે, ના
દેશમાં, ને ના કાળમાં પ્રયત્ન થાય છે, અને દંત્ર ધયાજ
કરશે. કારણ કે ખરી બક્તિ આમાન્ય લોકોથી છુટવાતી નથી,
નેથી તેઓ હંચા પ્રકારના બકતોની ગામે થાય છે. જે કે
બદાશની નજરે ભેટાં આપણને એમ લાગે છે કે, લોકોને
બક્તિ ગમે છે. તેઓ બકતોનાં વખાણુ કરે છે. બકતોની પા-
છળ પાછળ દૂર છે. બકતોની વાનો કર્યા કરે છે, અને રાજ
રાજ તથા નાના મોટા પ્રમુખોએ ધર્મની વિધિઓ પાળ્યા કરે
છે, છતાં પણ એ બધું લીકુપીચું હોય છે, એ બધું કામ-
ચલાક હોય છે, એ બધું ઉપરછડું હોય છે. એ બધું રિવા-
જોને ખાતર તથા લોકાચારને ખાતર ધયા કરે છે. એ બધું
આબરુને ખાતર ધયા કરે છે, અને એ બધું કાંઈક લાભ-
લોભે કર્યા કરે છે. એટલે તેમાં કાંઈ બહુ માલ હોતો નથી.
પણ તેમ છતાં તેઓને ધર્મ ગમે છે, અને પાતાના કરતાં
જરાક વધારે આગળ વધેલા હોય અને પાતાના રીતરિવાજો
પ્રમાણે ચાલ્યા કરતા હોય તેવા બકતો તેઓને ગમે છે. પણ
જે ખરા બકતો હોય છે, જે મદાન બકતો હોય છે, જે પ્રભુના
વડાલા બકતો હોય છે, અને જે ધર્મી જ્ઞાનનાં શાધનોમાંથી
છુટી ગયેલા બકતો હોય છે તે બકતો તેમને ગમતા નથી.
કારણ કે જેવા આગળ વધેલા બકતો કાંઈ ગામડી લોકોના
મત પ્રમાણે કે તેઓના રીતરિવાજ પ્રમાણે ચાલતા નથી, પણ
તેઓ તો સત્યને આધારે ચાલે છે. તેઓ તો શાસ્ત્રના આધારે
ચાલે છે. તેઓ તો પાતાના અનુભવના આધારે ચાલે છે. તેઓ
તો આદમ જેવીને વિકટ રસ્તામાં પણ ચાલ્યા જાય છે. અને
તેઓ તો પાતાની આથી મસ્તી પ્રમાણે પ્રજ્ઞાનદંતી ખુમારીમાં
ચાલ્યા જાય છે. તેઓનો રસ્તો વહેવારીક લોકોના રસ્તા કરતાં
લુટો હોય છે, તેથી મોહવાદી લોકો તેઓની રીતજ્ઞાન જોઈને

ઠેકાણામાંથી પણ લોહી ચૂસે છે. જોડેલે કે ગુણવાળી બાળતો-
માંથી પણ તેઓ અવગુણ શોધે છે. આમ હોવાથી તેઓ દુઃખી
થાય છે. અને ગુણ શોધનારા જ્ઞાનીઓ સુખી થાય છે. કારણકે
ગુણ જોવાથી જેનામાં ગુણ દેખાય તેની ઉપર પ્રેમ આવે છે,
જોથી મિત્રતા વધે છે, મદદ કરવાનું મન થાય છે, અને જેને
માટે આપણે સારા વિચારો ધરાવીએ તે આપણે માટે પણ
સારા વિચારો ધરાવે છે. તેથી તેઓને તથા આપણને બંનેને
સુખ થાય છે. પણ જોને બદલે જે માણસો બીજાઓના અવ-
ગુણ જોયા કરે છે તેઓના મનમાં દ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે. તેથી
તેઓમાં વેરઝેર વધનાં જાય છે, અને આપણે બીજાઓનો એક
વાંક કાઢીએ તો બીજાઓ અપણા ત્રણ વાંક કાઢી બતાવે છે.
આમ થવાથી કલેશ વધતો જાય છે, તેથી પરિણામે દોષ
જોનારને તથા જેના દોષ જોવામાં આવે તેને પણ બહુ નુકશાન
થાય છે. અને તેમ છતાં આપણે નો હજી સુધી બીજાઓના
દોષ જોવામાંજ રહી ગયેલા છીએ, તેથી આપણે સા ઉપર
જેવો પ્રેમ રાખવો જોઈએ તેવો પ્રેમ રાખી શકતા નથી. પણ
જે હરિજનો છે તેઓ બીજાઓના દોષ જોતા નથી, પણ
જેનામાં બહુ મોટા દોષ હોય તેનામાં પણ ખામસાહીને ગુણોને
શોધે છે, જોડેલે તેઓને તેમાંથી પણ ગુણ જોઈ છે, તેથી
તેઓ જ્ઞાની ઉપર અનિશય પ્રેમ રાખી શકે છે. માટે આપણે
પણ જો સંત થવું હોય, પ્રભુને પગલે પગલે ચાલવું હોય,
અને મહાત્માઓની આજ્ઞા માની અંતરની શાંતિ મેળવવી હોય
તે પ્રભુપ્રેમ વધારવો હોય તો તો માણસો તથા મા વસ્તુઓ
અને બીજા સાં જીવોમાંથી ગુણ શોધવા જોઈએ, અને તેનો
લાભ લેવો જોઈએ. જો જોમ કરીએ તો આપણે ધર્મના રસ્તામાં
જલદીથી આગળ વધી શકીએ તેમ છીએ. અને તેનાં અમૂલ્ય
ફળ ચાખી શકીએ તેમ છીએ, માટે જાણજો ને જાહેરો ! ગુણ-
આકંક્ષા ધાઓ, નારાજહી ધાઓ. અને જ્ઞાની સાથે શુભ લાવ-
નારોથી કામ લેનાં શીજો. એજ કસ્યાણનો રત્નો છે.

જેના દેહમાં પ્રભુ વસતો દશે, તે માણસ કેમ
છાનો રહેશે? બહુ જોર કરી કરીને એને દાખી
રાખશે તોપણ તેમાંથી પ્રકાશ ઝળકી જશે.

શાસ્ત્રનો એવો ચિદાન ઉ છે, બકનો મુખા રહી ગયા
છે. બકનોને દાખી દેવા માટે દુનિયામાં શ્રી ઠેકાણે, તો
માં, ને શ્રી કાગમાં પ્રયત્ન થાય છે, અને દશ થયાજ
થે. હાલુ કે ખરી બલિ આમાન્ય લોકોથી છરવાતી નથી,
તેનેજો હવ્ય પ્રકારના બકનોની સામે થાય છે. જો કે
દારની નજરે જોના આપણને એમ લાગે છે કે. લોકોને
લિ કમે છે. તેજો બકતોનાં વખાણ કરે છે. બકનોની પા-
ના પાછળ ફરે છે. બકનોની વાંતો કર્યા કરે છે, અને રાજ
તથા નાના મોટા પ્રમોદાએ ધનની વિધિઓ પાળ્યા કરે
છે, છતાં પણ જો બધું લીકું પાચું હોય છે, જો બધું કામ-
લાક હોય છે, જો બધું કપરકટું હોય છે એ બધું રિવા-
ને ખાતર તથા લોકાનાનું ખાતર થય. ફરે છે એ બધું
પ્રમોદને ખાતર થયા કરે છે, અને જો બધું કાનક લાગે
હોયે કર્યા કરે છે એટલે તેમાં કાઈ બહુ મન્ય રહેતો નથી.
પણ તેમ છતાં તેઓને ધન નમે છે, અને પોતાના કન્યા
કન્યા વધાને આપી વધેલા હોય અને પોતાના રીતરિવાજો
માટે આસ્થા કરતા રાજ તેર. બકનો તેને તેને નમે છે પણ
તે ખરા બકનો હોય છે જે મદન બકનો હોય છે, જે મનુષ્ય
વધાણા બકનો હોય છે અને જે મનુષ્ય બકનો મધને માથી
મુદી ગમેલો બકનો હોય છે તે બકનો તેને નમેલો નથી.
હાલુ કે એવા બકનો વંચેલા બકનો. તે બકનો લોકોના
મન પ્રમાણે કે તેઓના રીતરિવાજ પ્રમાણે નથી મળતા, પણ
તેઓ તો નમ્યને ન્યાયે ચલે છે તેઓ તો નાસ્ત્રના આધારે
ચાલે છે. તેઓ તો પોતાના અનુભવનું આધારે ચલે છે તેઓ
તો નાસ્ત્રના અંગે વિકટ નાસ્ત્રના પાત્ર નાસ્ત્રના જોય છે અને
તેઓ તો પોતાની નાસ્ત્રી નાસ્ત્રી પ્રમાણે નાસ્ત્રનાની મુનાનનાં
આસ્થા થાય છે તેઓનો રત્ન. વધેલાને લોકોના નાસ્ત્રનાં
મુદો હોય છે, તેથી નાસ્ત્રવાદી લોકો તેઓની નાસ્ત્રનાં એકને

અને સ્વર્ગનાથી વાત્તાનું દેવ, ત્યારે શાંતિ બોલતી શકાય છે. કોઈ એક મનને છે કે ત્યારે જદું લાંબું અમુક બોલનામ ને નીચાળી શકે અને ત્યારે શાંતિ બોલતી શકાય છે. અને કોઈ એક કહે છે કે 'શાંતિ કાંઈ કુટુંબમાં પડી નથી, એ તો જેની ઉપર કોઈની કૃપા દેવા નેનેજ શાંતિ મળે છે.

આવી રીતે શાંતિ માટે અનેક પ્રકારના વિચારો લોકોમાં વાત્તા કરે છે, પણ એ બધા વિચારો અપ્રમાણ છે, એ બધા વિચારો સ્વાર્થથી ભરેલા છે. એ બધા વિચારો અભેદને આધારે રહેલા છે, એ બધા વિચારો દીક્ષા ધોયા છે, અને એ બધા વિચારો ઉપરાધા છે. ખરી શાંતિનું સ્વરૂપ કાંઈક જુદું જ છે. માટે એ આપણને ખરી શાંતિ ભેટતી દેવ, તો પ્રથમ 'નંનું' બંધ' સ્વરૂપ મનજનું ભેટવું. એ માટે મદાન્તો કરે છે કે,—

જાણીશો! શાંતિ કાંઈ અમુક સ્થળમાં નથી, શાંતિ કાંઈ અમુક સ્થિતિમાં નથી, શાંતિ કાંઈ અમુક ઉમરમાં નથી, શાંતિ કાંઈ અમુક પુરુષમાં નથી. શાંતિ કાંઈ અમુક એક જ માણસમાં કે એક જ મંદિરમાં નથી. શાંતિ કાંઈ એક જ પત્નમાં કે એક જ અધિકારમાં નથી શાંતિ કાંઈ જાણ મન માન્યુ' થાય નેમાં નથી, અને શાંતિ કાંઈ બદલાતાં આપણે ઉપર લટકી રહેલી નથી. પણ જે ખરી શાંતિ છે તે તો અવિચલ છે. એ શાંતિને દેશકાળનું અપરંપર નહતું નથી. એ શાંતિને માપણોની ખોટ નહતી નથી. એ શાંતિને બદલાતી મરદ ભેટતી નથી. એ શાંતિ તો અનેક જાતની ઉપાધિઓનો વંધ પણ હોય છે, અને એ શાંતિ તો મદાન્ત આકાંક્ષાનો અંત પણ હોય છે. કારણકે જે ખરી શાંતિ છે તે કાંઈ જાતના બદલાતા વિષયોમાં નથી, પણ તે શાંતિ તો રહેલી બુદ્ધિમાં છે તે શાંતિ તો નિમલ કહેલા મનમાં છે તે શાંતિ તો કાંઈ પ્રકારના જ્ઞાનમાં છે તે શાંતિ તો શુદ્ધ ચરિત્રમાં છે. તે શાંતિ તો કાંઈ હેતુઓ પાનમાં સખીને કામ કરવામાં છે. અને તે શાંતિ તો અંતરના કોઈ જુમાં છે. તે શાંતિ કાંઈ બદલાતી નવવડા ઉપર કે અવવડા ઉપર આધાર રાખતી નથી. પણ જે ખરી શાંતિ છે તે તો સર્વ દેશમાં, સર્વ કાળમાં, અને સર્વ સ્થિતિમાં નવ ઠેકાણે સર્વદા રહેલી છે. તેથી જેને ખરી શાંતિ બોલવાના આપડે તે

મહાત્માઓ તો સ્મશાનમાં પણ શાંતિ ભોગવી શકે છે. કંઈ જાનામાં પણ શાંતિ ભોગવી શકે છે. વહાલાં, સગાંઓના મરણ વખતે પણ શાંતિ ભોગવી શકે છે. પોતાના શરીરમાં ભય દર મંદવાડ આવેલો હોય તે વખતે પણ શાંતિ ભોગવી શકે છે. કાંઈ મોટી આફત આવી પડેલી હોય ત્યારે પણ શાંતિ ભોગવી શકે છે. કાંઈ મોટા અકસ્માત જની ભય ને મોટી ઉધવ પાથણ થઈ ભય ત્યારે પણ શાંતિ રાખી શકે છે. જ્યારે અતિ શય ગરીબાઈ આવી પડે ત્યારે પણ શાંતિ રાખી શકે છે. જ્યારે અતિશય માનપાન મળે ને અતિશય મોટા લાભ મળે ત્યારે પણ શાંતિ રાખી શકે છે. જ્યારે ઘરમાં હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે જૂળ સાડું સાડું ખાવાનું મળે ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે જૂળ જેઘવી પડે ને ઉપવાસો જેઘવા પડે ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે મંદિરામાં પ્રાર્થનાઓ કરતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, અને જ્યારે કાંઈ ઉપાધિનાં કામકામ કરતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે તુંદર પુષ્પના બિછાનામાં સૂતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે ઉજાગરા થતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે પુષ્પના હારા પહેરાવતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે કાંઈ અપમાન કરીને કડવાં વચનો સંભળાવતા હોય ત્યારે પણ શાંતિ, જ્યારે જાંધી જાનની અનુકૂળતાઓ હોય ત્યારે પણ શાંતિ અને જ્યારે જાંધી જાતની પ્રતિકૂળતાઓ હોય ત્યારે પણ શાંતિ, આવી રીતે દરેક સ્થિતિમાં જે શાંતિ ભોગવી શકે તેને મહાત્મા કહેવાય છે. અને જ્યારે એવી શાંતિ ભોગવતા આવડે ત્યારે જ જીવંતીની સાર્યકતા થાય છે. અને જ્યારે આવી રીતે દરેક અવસ્થામાં, દરેક પ્રસંગોમાં અને દરેક સ્થળોમાં શાંતિ મળે ત્યારે જ તે ખરી શાંતિ કહેવાય છે. બહુ અનુકૂળતાઓ હોય ત્યારે જરાક વાર શાંતિ મળે પણ જ્યારે જરાક કાંઈક અડચણ આવી પડે ત્યારે શાંતિ ઉડી જાય એ કાંઈ ખરી શાંતિ કહેવાય નહિ. નાટે ભાઈઓ ને જુદો ! જો જીવંતીની સાર્યકતા કરવી હોય તો કોઈપણ અવસ્થામાં કે કોઈપણ સંજોગમાં નાશ ન પામે તેવી ખરી શાંતિ મેળવતાં શીખો. તેવી ખરી શાંતિ મેળવતાં શીખો.

૮૦-યાદ નાખજો કે દુઃખ હાંધે અશાળ નથી પામું.

તે ચેતવનાર છે. તથા દોશિઆરી આપનાર છે.

દુઃખનું સ્વરૂપ બહુ વિકસાળ છે, માટે દોષને દુઃખ કમળ નથી. દારણે પાતાનું પાતું ન માથે તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાની મગજને ન કાચવાય તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાના સ્વભાવ પ્રમાણે ન વચનાય તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાની આજીવને પહેલાં લાગે છે તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાનું માન ન જળવાય તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાની પ્રતિષ્ઠા નિરૂદ્ધ થાય તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાની હાજી મુજબ કામકાજ કે મર્યાદા ન હોવાનું ન મળે તેનું નામ દુઃખ છે. પાતાને આશરે પડેલાં કુટુંબીઓને મદદ ન કરી શકાય તેનું નામ દુઃખ છે. દેશીઓમાંથી દોષ બેઠા નીવડે તેનું નામ દુઃખ છે. માન-મિત્ર કે શારીરિક પેદાશો ભોગવવી પડે તેનું નામ દુઃખ છે. પ્રમાણના નાશના કે ધર્મના જે નિયમો પાતાને પસંદ ન પડતા હોય તેવા કાયદાઓમાં પડવું પડે તે તેમ છતાં તેમાં હાંધે મુધારા કરાવી શકાય નહિ તેનું નામ દુઃખ છે. હાંધે અકરમાન બની જાય અને તેથી શરીરની, મનની, પેશાની, કે આજીવની તુકચાની ખમણી પડે તેનું નામ દુઃખ છે. દુકાળ, મરદી, દોષેરા, ધાનીકાં, પવનનાં તોફાન, નમુદ્રનાં તોફાન, અનિવૃત્તિ વગેરે કુદરતી આફતો આવવી પડે તેનું નામ દુઃખ છે, મનમાં જુદી જુદી અનુભવ વહેંચા બહાર ગયા હોય તે તેને લીધે વિના માન્ય હેતુન થયા હવું પડું હોય તેનું નામ દુઃખ છે. અને જે વસ્તુ અદેખરી રીતે જાણે દુઃખદાયક ન હોય પણ ઉલટી રુખકાંક હોય તેમાં પણ અસાનતાને લીધે, જુના નરકારોને લીધે, તથા પડી નચેલી ટેંવાને લીધે દુઃખ નાન્યા કરવું તેનું નામ દુઃખ છે. અને જાનાં જાનાં દુઃખોને દરખા કરી કરીને બહુ વધારી મૂકવાં ને બળિયવાં દુઃખોને યાદ કરી તેનાથી ટપો કરવું તથા અગાડના વખતમાં આવી ગયેલાં દુઃખોને યાદ કરી કરી દિલગીર થયા કરવું તેનું નામ દુઃખ છે. આવાં આવાં જાનાં જાનાં અનેક પ્રકારનાં દુઃખો હોય છે, અને તે દુઃખોના વિચારોમાં, દુઃખોના ચીલા પોતાના દૃદ-

યમાં પાડવામાં, તથા દુઃખની ભાવનાઓ વધારવામાંજ ધણા
 માણસો પોતાની જીંદગી ખોટી નાખે છે. કારણકે તેઓ એમ
 સમજતા નથી કે આ જગતમાં જેટલું દુઃખ છે તે કરતાં
 સુખ ઘણુંજ વધારે છે. એટલુંજ નહિ પણ આપણી જીંદગીમાં
 જેટલું દુઃખ છે તે કરતાં તેમાં સુખ ઘણુંજ વધારે છે. જેમકે
 આપણને બિલકુલ ખાવાનું નજ મળે એવા દિવસો તો ઠીક
 કજ હોય છે, પણ સારું સારું ખાવાનું મળે એવા દિવસો
 ઘણા હોય છે. આપણને રહેવાનું સૂવાનું નજ મળે એવો વખત
 તો ક્યારેકજ આવે છે, પણ મજેની ચોખ્ખી ઊંઘ લેવાનું તો
 રોજ બને છે. આપણને કપડાં પહેરવાનાં ન મળે, એવું
 તો ભાગ્યેજ બને છે, પણ સારાં નારાં કપડાં પહેરવાનાં મળે
 એવા તો ઘણા દિવસો હોય છે. આપણુ અપમાન થાય એવા
 પ્રસંગ તો ક્યારેકજ આવે છે, પણ આપણુ માન રહે એવા
 પ્રસંગો તો વારે વારે આવે છે આપણને ન મળે એવા રીત
 રીવાજો, નિયમો, કે કાયદાઓ તો કોઈકજ હોય છે, પણ
 આપણને મળી જાય ને કાયદો થાય તેવા નિયમો તથા કાય
 દાઓ તો ઘણાંજ હોય છે આપણી નાથે જેને ન બનતું હોય
 તેવા માણસ તો કોઈકજ હોય છે પણ આપણને જેની નાથે
 બનતું હોય તેવા માણસ તો ઘણા હોય છે આપણને મંદવડ
 આવે એવા દિવસો તો થોડાંકજ હોય છે, પણ આપણે તબ
 દુશ્વળી ભોગવીએ એવા દિવસો તો ઘણા હોય છે. અને યા
 રાખજો કે, આપણને નુકસાન થાય તેવા બનાવો આપણી જીંદ
 ગીમાં જેટલા બને છે તે કરતા આપણને ફાયદો થાય તેવા
 બનાવો ઘણાજ વધારે મળે છે અને તેન છતા આપણે
 "દુઃખી છીએ" એવી ફરીવાર દમગા કયા ફરીએ છીએ, અને
 દુઃખનેજ મંદ ગોટ નાન્યા ફરીએ છીએ તથા એમ નનજવ.
 ફરીએ છીએ કે, દુખને કીજેજ આપણે આનંદ વધી
 શકતા તથા પણ નહીં. ન આપણે કે, સુખ કોઈ દમગા
 ખરાબ નથી જો દુઃખ ન હોય તો ધણી વખત આપણી
 જીંદગી ફોકટ ચડી જાય છે. એમ ન થાય તે નમયે જે
 દુઃખ છે તે આપણને ચેતાવનાર છે, તથા હોશિઆરી આપ
 નાર છે. માટે દુઃખ દુઃખ કરીને દુઃખથી દુઃખ જવું નહિ.

શક્યા એમ કહી શકાય. માટે દુઃખથી હઠાઈ જાયો માં. દુઃખથી દિલગીર થયા કરો માં. અને દુઃખને બહુ મોટું મોટું સમજ્યા કરો માં, પણ તેને ચેતાવનાર સમજી તેમાંથી ચાર લેવાની કોશિશ કરો, ચાર લેવાની કોશિશ કરો.

૬૧—આપણું બહુ કરવા સારૂ પ્રથમ આપણે એ જાણવું જોઈએ કે. કુદરતનો સ્વભાવ કેવો છે? કુદરતને શું ગમે છે? અને કુદરતની પરીક્ષા કેવી છે? તેનો ખુલાસો.

જગતમાં તો માણસોની સ્વભાવિક રીતેજ એવી હંધણી થાય છે કે, અમારું બહુ થાય તો સારું. એટલુંજ નહિ પણ આ જગતમાં જે જે દોષદોષી થઈ રહી છે, જે જે પ્રતિ થઈ રહી છે, અને જે જે ઉચ્ચગચ્ચ થઈ રહી છે તે તો પાપપાત્કાની ઉત્પત્તિને માટે છે અને તેમ છતાં પણ આપણે જોઈએ છીએ કે, ખરેખરી રીતે તો બહુજ યોગ્ય માણસે આગળ વધી શકે છે, આડીના બધા નેઃ સર્વાંના ત્યાજ રહી જાય છે, અથવા તો બહુજ મહેનત પછી જરાકજ ફાયદો મેળવી શકે છે, અને કેટલાક નેઃ ઉચ્ચ પદોજ પડી જાય છે. એમ ન થાય ને ઝપટમાંજ આગળ વધી શકાય તે મારૂ આપણે કુદરતનો સ્વભાવ, તેની પમંદગી અને તેની પરીક્ષાની રીતિ જાણવી જોઈએ. એણે કે આપણે કાંઈ ફક્ત આપણું પોતાનું ફક્ત પ્રમાણે ચાલવાથી આગળ વધી શકવાના નથી. પણ કુદરતનું નિયમ પ્રમાણે ચાલવાથીજ આગળ વધી શકાય છે. એટલુંજ નહિ પણ જેટલે જેટલે દરજ્જે આપણે કુદરતથી વિરૂદ્ધ વાનીએ છીએ તેટલે તેટલે દરજ્જે આપણે વધારે પડતી થાય. માટે આપણે કુદરતની પમંદગી તથા તેનું નિયમ જાણી લેવાની કોશિશ કરવી જોઈએ.

કુદરતનો સ્વભાવ કેવો છે? એ માટે કુદરતનું કોરો સમજનાર પિત્રને કહે છે કે, કુદરતનો સ્વભાવ બહુ મજબૂત છે. તેની પમંદગી બહુજ ઊંચા પ્રમાણની છે. અને તેની પરીક્ષા બહુજ

આકરી ઉ. જેમ તેમ ચલાવી લેતાં કુદરતને આવડતું નથી. તેને તો બધું સાતમાં આડું ને નિયમપૂર્વક જોઇએ છે. આપલ-પોપલીયાપણું કુદરતને ગમતું નથી. ઉપલકીઆપણું કુદરતને ગમતું નથી. દીલાપોઆપણું કુદરતને ગમતું નથી. બકારના ઉપલક આડંબરો કુદરત સદન કરી શકતી નથી. નબળા-પણાને કુદરત નિભાવી શકતી નથી. કુદરત વિકારોને વશ થતી નથી. કુદરત દોષની દયા ખાતી નથી. અને દોષની ઉપર દયા કરતી નથી કે પોતે દોષની દયા માગતી નથી. કુદરત કદિપણ પોતાના નિયમો ફેરવતી નથી. કુદરત કદિપણ કોઈ કોઈ ચલાવતી નથી. કુદરત કદિપણ બકારના ધર્મમાં રહી જતી નથી. કુદરતના કદિપણ અકરમાન થતો નથી. આપણને જે અકરમાન થતા હાં. છે તે પણ કોઈક કુદરતના નિયમોના આધારે જ થયેલા હોય છે. અને કુદરત કોઈપણ વખત કોઈ પણ દેશ ઉપર કોઈપણ લોકો ઉપર કોઈપણ વ્યક્તિ ઉપર પહોંચાત કંઈ નથી. ૧! બહુ નાજાકદી સામાન. કાચકાચ, કાંચ, લાંબા

કુદરત આવી. ૧૧ જે તમારું તેની ખીજી ખાતુ જોતાં એમ જાણ્યું છે. તે જ કુદરત છે. બધું કે જે માણસ કે જાનુએ તેમ નિયમો રાખે. એ જ તેને તે જ કુદરત છે. ૧૨ જે કુદરત છે. ૧૩ જે કુદરત છે. ૧૪ જે કુદરત છે. ૧૫ જે કુદરત છે. ૧૬ જે કુદરત છે. ૧૭ જે કુદરત છે. ૧૮ જે કુદરત છે. ૧૯ જે કુદરત છે. ૨૦ જે કુદરત છે. ૨૧ જે કુદરત છે. ૨૨ જે કુદરત છે. ૨૩ જે કુદરત છે. ૨૪ જે કુદરત છે. ૨૫ જે કુદરત છે. ૨૬ જે કુદરત છે. ૨૭ જે કુદરત છે. ૨૮ જે કુદરત છે. ૨૯ જે કુદરત છે. ૩૦ જે કુદરત છે. ૩૧ જે કુદરત છે. ૩૨ જે કુદરત છે. ૩૩ જે કુદરત છે. ૩૪ જે કુદરત છે. ૩૫ જે કુદરત છે. ૩૬ જે કુદરત છે. ૩૭ જે કુદરત છે. ૩૮ જે કુદરત છે. ૩૯ જે કુદરત છે. ૪૦ જે કુદરત છે. ૪૧ જે કુદરત છે. ૪૨ જે કુદરત છે. ૪૩ જે કુદરત છે. ૪૪ જે કુદરત છે. ૪૫ જે કુદરત છે. ૪૬ જે કુદરત છે. ૪૭ જે કુદરત છે. ૪૮ જે કુદરત છે. ૪૯ જે કુદરત છે. ૫૦ જે કુદરત છે. ૫૧ જે કુદરત છે. ૫૨ જે કુદરત છે. ૫૩ જે કુદરત છે. ૫૪ જે કુદરત છે. ૫૫ જે કુદરત છે. ૫૬ જે કુદરત છે. ૫૭ જે કુદરત છે. ૫૮ જે કુદરત છે. ૫૯ જે કુદરત છે. ૬૦ જે કુદરત છે. ૬૧ જે કુદરત છે. ૬૨ જે કુદરત છે. ૬૩ જે કુદરત છે. ૬૪ જે કુદરત છે. ૬૫ જે કુદરત છે. ૬૬ જે કુદરત છે. ૬૭ જે કુદરત છે. ૬૮ જે કુદરત છે. ૬૯ જે કુદરત છે. ૭૦ જે કુદરત છે. ૭૧ જે કુદરત છે. ૭૨ જે કુદરત છે. ૭૩ જે કુદરત છે. ૭૪ જે કુદરત છે. ૭૫ જે કુદરત છે. ૭૬ જે કુદરત છે. ૭૭ જે કુદરત છે. ૭૮ જે કુદરત છે. ૭૯ જે કુદરત છે. ૮૦ જે કુદરત છે. ૮૧ જે કુદરત છે. ૮૨ જે કુદરત છે. ૮૩ જે કુદરત છે. ૮૪ જે કુદરત છે. ૮૫ જે કુદરત છે. ૮૬ જે કુદરત છે. ૮૭ જે કુદરત છે. ૮૮ જે કુદરત છે. ૮૯ જે કુદરત છે. ૯૦ જે કુદરત છે. ૯૧ જે કુદરત છે. ૯૨ જે કુદરત છે. ૯૩ જે કુદરત છે. ૯૪ જે કુદરત છે. ૯૫ જે કુદરત છે. ૯૬ જે કુદરત છે. ૯૭ જે કુદરત છે. ૯૮ જે કુદરત છે. ૯૯ જે કુદરત છે. ૧૦૦ જે કુદરત છે.

જગતના બીજા અનેક જીવોને પણ અનેક પ્રકારના લાભો થઈ શકે છે. માટે આપણે કુદરતના નિયમો બાજુનાં જોઈએ, ને તેની પરીક્ષામાં પાસ થવાની કોશિશ કરવી જોઈએ. અને ચાલે રાખજો કે કુદરતની પૂર્વદગી બહુ સખતમાં સખત છે. જે જગ્યામાં કાચી કચ્છાઓ હોય તેજ તેની પાસે નથી શકે છે. જે જગ્યામાં જંગમ તથા ભજામાં ભજા વિચારો હોય તેજ તેની અંદર ટકી શકે છે. બાકી બીજા બધા વિચારો તથા વસ્તુઓ એની મેળે મેળે ટુકે વખતની અંદર નાશ પામી જાય છે. તેમજ નીતિ તથા ધર્મની બાબતમાં પણ સમજી લેવું કે, જેની નીતિ જગ્યામાં કાચી જાતની હોય અને જેનો ધર્મ કુદરતના નિયમ પ્રમાણેનો હોય તે માણસ તથા તે પ્રજાઓ દુનિયામાં ફતેહ મેળવી શકે છે. પણ જેની નીતિ શિથિલ હોય, અને જેનો ધર્મ બદારનાં સાધનો ઉપર રહેલો હોય તેવી નીતિ તથા તેના ધર્મ કુદરતના સાંભો વખત ટકી શકતો નથી. માટે આપણે જે જે કામો કરવા હોય તે સારામાં સારાં કરવાં જોઈએ, કાચામાં કાચા હેતુથી કરવાં જોઈએ, અને બહુજ બારીકીથી તથા બહુજ ધ્યાનપૂર્વક કરવાં જોઈએ, અને તેમાં કોઈ પણ જાતની મૂઝવણ ન પડે તથા તેની ખાત સંભાળ રાખવી જોઈએ.

આપણે જે જે કચ્છાઓ કે દુષ્ટતા શીખીએ તેના મૂલ્ય સુધી પહોંચવા કોશિશ કરવી જોઈએ. કચ્છાઓના બિહો બાજુનાં જોઈએ, અને હજી તેમાં વધારેમાં વધારે ખૂબી કેમ આવે તેની તજવીજ કરવી જોઈએ, કારણ કે આપણે જે કાંઈ કરીએ છીએ તથા જે કાંઈ બાણીએ છીએ તે તો બહુજ ઘોડામાં ઘોડું છે, પણ જે નથી બાણના ને નથી કરતા તેવું તો અગાધ છે. એવું તો તજીયુંજ નથી. એનો તો કિનારોજ નથી. અને એનો તો છેડોજ નથી, તેથી આપણે જેટલું કરીએ તેની પાર બીજું કાંઈક કરવાનું હોયજ છે. અને તે પણ કરીએ એટલે તેની પાર તે કરનાં વધારે સાડું કાંઈક કરવાનું હોયજ છે. અને તે પણ કરીએ એટલે તેથી પણ સાડું કાંઈક કરવાનું તૈયાર છે. અને તે અનંત.

[illegible]

આ જગતમાં ઘણા વખત રાખવા ધ્વિષ્ટતાં હોય તો
 અને તેમ આરામાં સારી કરવાની કાળજી રાખજો, અને તમા
 ધ્વિષ્ટાઓને કુદરતને ગમે તેવી જનાવજો, તો તે ટકી
 પણે કોઈ લોકો વખાણે તે સારૂ કોઈ તે ટકી શકશે
 પણ ત્યારે કુદરતને ગમશે ત્યારે તે ટકી શકશે.

આવીજ રીતે નીતિ, ધર્મ, તથા ફિલસુફી અને
 જ્ઞાનનાં પુસ્તકોમાં પણ જે છેવટમાં છેવટની બાબતો હશે,
 કુદરતના નિયમ પ્રમાણેની વાતો હશે, અને જે સર્વ દેશમાં
 તથા સર્વ કાળમાં કામ લાગી શકે તેવી બાબતો હશે
 તેમ છતાં જે સહેલામાં સહેલું હશે, તથા વહેવારમાં
 યોગી થઈ શકે તેવું હશે તેટલું ટકી શકશે, અને બાકીનું
 બધું જોની મેજે મેજે ધીમે ધીમે નાશ પામશે. કારણ કે
 કોઈ પણ દીલીપાચી, નબળી, કે અશક્ત વસ્તુને કુદરત ટકાવ
 દેતી નથી. માટે જો ખરી રીતે આગળ વધવું હોય, અપાક
 બંધ આગળ વધવું હોય, અને ઘણા કાળ સુધી ટકી શકે
 તેવાં કામ કરવાં હોય તો જેમ અને તેમ ખૂબ જિંદા ઉતરીને
 કુદરતના લેહો સમજીને, અને કુદરતને મદદમાં લઈને કામ
 કરો. એટલે તમારા વિચારો, તમારી કળાઓ, તમારાં કામો,
 તથા તમારા ધર્મો તમોને ધનની મોટી ફતેહ અપાવી શકશે.
 માટે થોડા ધનથી, સાધારણપણાથી, કામચલાઉપણાથી, અને
 શુજ્ઞાનનાં સાધન મળે એટલાથીજ રાજી થઈ જાઓ મા,
 પણ ખૂબ કિંદા ઉતરીને કુદરતની સખત પરીક્ષામાં પણ પાસ
 થવાય તેવી રીતનાં કામો કરો. એટલે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા
 તમોને જરૂર ફતેહ આપશેજ. માટે સારામાં સારૂ કરવાની
 કોશિશ કરો.

૬૨-ધર્મ પાળવામાં તથા નીતિ રાખવામાં ખોરાક
પણ બહુ ઉપયોગી છે, છતાં પણ એ વાત ભૂલી
જઇએ છીએ. માટે હવે ખોરાકની બાબતમાં
ધ્યાન આપવાની મહેરબાની કરો.

ઘણા માણસોને ધર્મ પાળવા બહુ ગમે છે છતાં પણ
તેઓ જેવો ભેદ એ તેવો ધર્મ પાળી શકતા નથી. ઘણા માણ-
સોને નીતિ રાખવી બહુ ગમે છે છતાં પણ તેઓ નીતિમાન
રહી શકતા નથી. તેમજ આ માણસોને તનદુસ્ત રહેવું બહુ
ગમે છે, છતાં પણ ઘણા માણસો તનદુસ્તની ભાગી શકતા
નથી. આનું કારણ શું ? એનાં ઘણાં કારણો છે, પણ નધગાં
કારણોમાં એક મુખ્ય કારણ એ છે કે, ખાવા પીવાનાં આગ-
તમાં જેઓ બેદરશા હોય છે અને એ સગવડો નિયમો
જેઓ જાળવતા નથી તેઓ પોતાની બહુ ઈચ્છા રાખતા પણ
નીતિ, ધર્મ, કે આદર્શના મિત્રો શકતા નથી કારણ કે
વેલકે શાસ્ત્રનો તથા મહાત્માઓનો ને શાસ્ત્રનો એ નિદાન છે
કે. ખોરાકની અમુક ગં - ઉપ - તથા બન ઉપ - પુરતજ
ધાય છે. તેથી જો મારી જતાનો પાનાકે ખવાય તો તેના માંથી
અમુક ધાય છે, અને જો ખામ જતાનો ખામ ખવાય તો
તેની ખવાય અમુક ધાય છે માટે ખાવા પીવાનાં આગતમાં
દરિદ્રોનાં અમુક નિયમો રાખવાં જોઈએ.

ખોરાકના નિયમો ત્રણ પ્રકારનાં છે એ નોંધે શ્રીકૃષ્ણ બ્રહ્મ
વેદે શ્રીમદ્ બ્રહ્મવિદ્યાનામાં કરેલું છે કે :

આયુ મન્વવલ્લાર્ગમ્મૃત્વપ્રાપ્તિર્વિવર્ધનાઃ ।

મૃત્યાઃસ્મિન્મૃત્યાઃ સ્મિન્મૃત્વમ્મૃત્યા આહારમ્માન્વિકરિયાઃ ॥

જે માણસ યુવાન માણસ હોય તેઓને આયુ ૧૦૦ વર્ષે તેવો
જીવનાં મૃત્યુ તરફ વધારે તેવો, મૃત્યુ વધારે તેવો, આદે
રતા વધારે તેવો - ૧૦૦ વધારે તેવો ત્રણ વધારે તેવો, - ૧૦૦
૧૦૦. નૃવાયુનાં ધોરણે ૧૦૦ વધારે તેવો, અને મનને ઉન્ન
૧૦૦, ખોરાકે - ૧૦૦ હોય છે.

સત્યગુણી માણસોને આવી જ્ઞાનનું ખાતું પીવું મળે છે. અને જે માણસોએ આગળ વધવું હોય તથા રૂપી રીતે 'ધર્મ પાત્ર'નાં હોય તેવા માણસોએ પાતાનામાં સત્યગુણ વધે તેમ કરવું જોઈએ. અને મન્યગુણ વધે તેમ કરવા સારૂ મન્યગુણી વસ્તુઓનું મેજન કરવું જોઈએ. મન્યગુણી વસ્તુઓ ખાવી જોઈએ એટલુંજ નહિ પણ જે મન્યગુણી વસ્તુઓ ખાવી તેમાં પણ મિત્રાદાર કરવો જોઈએ.

મિત્રાદાર એટલે શું ?

૦ મિત્રાદારપણું એટલે નિયમમર ખાતું અને જરાક ઓછું ખાતું એ મિત્રાદારપણનો સાધારણ અર્થ છે. પણ એના વિશેષ અર્થમાં ધન્ટીએ જાગનાનો મમાવેશ થાય છે, જેમ કે, મિત્રાદારપણું એટલે નિયમમર ખાતું એટલુંજ નહિ પણ એ ખાવાનું પાતાના જ્ઞાન મહેનતથી મેળવેલું હોય જોઈએ. મન્યગુણી હોય જોઈએ. નીનિને રસ્તે મેળવેલું હોય જોઈએ. તેમાંથી પાતાના ક્ષાદાં બંધુઓનો ભાગ કદાદિલે દેવો જોઈએ. ધ્યાનમાં ધ્યાનથી મૂળ લાગી હોય ત્યારેજ ખાતું જોઈએ. પાતાની જડલગ્નિના પ્રમાણમાં ખાતું જોઈએ. જેમ અને તેમ ત્યાંના ત્યાં ખાતું જોઈએ, પાતાના શરીરને મદદકર આંતરે તેના ખાતું જોઈએ. પાતાના મુલ અભ્યાસપૂર્ણ વિચારોથી વિરુદ્ધ ન હોય તેવા ખાતું ખાવું જોઈએ. અને આજ ઉત્તમ પ્રકારનું જે ખાવાનું હોય તે મન્ય રસ ખાતું એટલું જોઈએ. ત્યારેજ તે મિત્રાદાર કહેવાય છે. એટલું બધું કાઢવા વખતના રીતે બધાં દેવોની ન જાની શકે તે મન્ય, રત્ન તુલ્ય અને ત્યારેજ ખાતું અને બધું રાહીને ન ખાતું એટલું પણ અપર્યાપ્ત કયાં અને છે ?

મન્યગુણી ખાતું ખાવું અને તેમાં પણ મિત્રાદારપણું રહેવું એ કાલિજીનેનું મુખ્ય કાન છે. કરતું કે એ એટલું બધું તજવીજ ન રહે તે ખાતુંની અનુભવથી મદદ તથા મદ મદ છે, તેથી મન્ય રીતે અભ્યાસ થયે શકે નથી.

અને ઇશ્વરમાં ચિત્ત રહેતું નથી. માટે પ્રથમ ખાવા પીવાની
બાબતમાં ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

શ્રીશ્વ વર્ગના જે લોકો ઉ તેઓ રંજેશુલી કહેવાય છે.
તેઓને કેવો ખોરાક ગમે છે ? એ માટે પ્રશ્નને કહેવું છે કે,-

कदम्बत्रणान्युष्णनीक्षणरूक्षविदाहिनः ।

आहारा राजमम्पेष्टा दुःस्वन्नोकाમयप्रदाः ॥

અધ્યાય ૧૭ માં પ્રમાણ ૬ માં.

ખાવા પીવાની જે વસ્તુઓ તીખી હોય, ખાટી હોય,
ખારી હોય, અને જે બહુ ઉનું હોય, ગરમ શુષ્કવાતું હોય, કુખું
હોય, બગાડા ધાય તેવું હોય, દુઃખ ધાય તેવું હોય, શોક
ધાય તેવું હોય અને દામ ધાય તેવું હોય તેવું ખાવાપીવાનું
રંજેશુલી માણુનાને ગમે છે.

હવે જે ઉતરના પ્રકાશના માણુના હોય તેઓનું ખાવું
પીવું કેવું હોય ? તે બતાવવા માટે પ્રશ્ન કહે છે કે, -

यानयामं गतममं एति पर्युषितं च यन ।

उच्छिष्टमपि चामेक्ष्यं भोजनं नामममियम् ॥

અધ્યાય ૧૮ માં પ્રમાણ ૧ માં.

ધણો વાળના થયા જે નાખી રાખેલું તે ૧. જે નાખેલું
નાનું હોય, જે દુઃખવાતું હોય, જે નાંદકું તે ૨. જે અંત
હોય, અને જે અપવિત્ર હોય તેવું ખાવાપીવાનું નાખુ
નોને વડાવું હોય છે.

આવી નીચે નાજીત ઉતર્યા નાખુના કુષ્ક તે ૧. તથા
અપવિત્ર જણાઈ આવે છે કે ૨. જે નાજીત નાખેલું તે ૩.
તથા નાખેલું નાજીત નાજીત થાય છે કે ૪. જે નાજીત નાખેલું
નાખેલું હોય, ગરીબ નાજીત તે ૫. હોય. આ ૫. નાખેલું તે ૬.
અને જાંચી જાળના વિચાર નાજીત તેવી કામ મદિ તેવી
હોય તે ખાવાપીવાના નાજીત નિયમના ના ૭. નાખે
જોઈએ. એ માટે એક નાજીતના કહે છે કે

અરીસના જેટલા જાળના નાજીત થાય છે તેના નાજીત
જેટલી જાળના વિચાર થાય છે તેનાથી નાજીત નાજીત નાજીત

કેને કષ્ટતા મનને અનુકૂળ ન આવે ને જાણી દેનારાં યત્રો
 નેમાં નેવાર છે, અને જે સીએની નેને જરૂર હોય તેની માગણી
 કનનનાં કાપનાં પણ નેમાં નેવાર છે. આવી રીતની શરીરની
 નથા જાણા પીરની વસ્તુઓની જાણવટ દેવાથી આપણને જે
 મેને, સધારાં ઉપયોગ કરતાં આવડે તે કાંઈ પણ જાણના રોગ
 શરીરમાં મળી શકે નહિ. તથા કાંઈપણ જાણના વિકાસ મનમાં
 આવી શકે નહિ. પણ જા જ્યાં નિયમો આપણે જાણના નથી
 તેને સીધેજ રોગના નેવા વિકાસના મુલામ પીએ, અને તેને
 સીધેજ વહેલા મરી જાય છે. તથા આજ મેળવવાની તક
 હુમાની દાંડે પીએ. અને તાર દાંડે છે, જા જાથી કાંઈ
 દિવિન વાંતો નથી. પણ શ્રીમદ જગવદ્ગીતામાં સીધેજ જગ
 વાને કહેયું છે કે, જે મોશ મેળવેલા હોય, તે પૂર્ણતા કરનારો
 યોગ આપેલો જોઈએ. અને જે યોગ કરવા માટે “યુક્તાદાર”
 જે વાત આમ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ, અને યુક્ત શબ્દનો
 અર્થ મેળવેલો જોઈએ. એ માટે શાસ્ત્રમાં કહેયું છે કે,
 યુક્ત આદાર એટલે સન્નિયમી આદાર, યુક્ત આદાર એટલે પ્રકૃ
 તિને માફક આવે તેવો આદાર, યુક્ત આદાર એટલે પાતાની
 વિધિ તથા દેશકાળ પ્રમાણેનો આદાર યુક્ત આદાર એટલે
 જરૂર જેટલુંજ ખાણું તથા જરૂરને વખતેજ ખાણું. યુક્ત આદાર
 એટલે શરીરમાં કાંઈ જાણના અવધારો હોય કે ઘટયા હોય
 તે તેને નિયમિત કરી દેવ તેવો આદાર. યુક્ત આદાર એટલે
 નીનિમી તથા ધર્મથી મેળવેલો હોય તેવો આદાર. અને યુક્ત
 આદાર એટલે નિમિત્તના નાનંભા નદદમાર થાય તેવો આદાર
 આવી જાણનાં જે ખાણુથીયું હોય તે યુક્ત આદાર કહેવાય છે
 અને જ્યારે કોઈ યુક્ત આદાર હોય નહિ ત્યારે જ્યારે પામ
 વાંતો યોગ આપી શકાય છે એવા યુક્ત આદાર વિના જગ
 ઉપવાસ કરીને અથવા અજાણને કાંઈ યોગ આપી શકાય
 નહિ. માટે પાતાની પ્રકૃતિને અનુકૂળ આવે તેવો વાજની આદાર
 આપી લેવો જોઈએ. અને જે આપણે તેમાં પણ કાંઈ મુશ્કેલી
 નથી. દારણકે વેદક શાસ્ત્રમાં તથા ધર્મ શાસ્ત્રમાં જે માટે
 કહેણે કહેણે ખુલાસા આપેલા છે, અને જે જ્યાં ખુલાસા

વખાણ કરાવવા માટે ઘણી જાતનાં છટકાંઓ માંડી બેઠા હોય તેવા કારણારીઓ તથા ધર્મગુરુઓ અદ્વિતની ને વેદાંતની વાતો કર્યા કરે છે, તથા "આત્મવત્સર્વમૂનેતુ" એ સિદ્ધાંતનો ઉપદેશ આપ્યા કરે છે. જે માણસોને ધર્મ સાથે કાંઈપણ લેવા દેવા ન હોય, જે માણસો જ્યાં પણ ધર્મ પાગતા ન હોય, જેઓ ધર્મના હિંસા બેદો સમજતા ન હોય, જેનાં આવરણો સારાં ન હોય, જેનામાં યદ્દા ન હોય, ઈશ્વરશ્રંભી જેના વિચારમાં કાંઈપણ ઢંગધડા ન હોય, અને ધર્મ સંજ્ઞાથી બાળતમાં જેનો મત કાંઈ પણ કામનો ન હોય તેવા માણસો પણ ધર્મની વાતો કર્યા કરે છે, અને ધર્મનાં વ્યાખ્યાનો આપવા તૈયાર થઈ જાય છે. તેમાં જે માણસની ગાંઠથી દોઢીયું છુટતું ન હોય, જે માણસે પોતાની પાસે ઘણી સગવડો છતાં પોતાની આખી જીંદગીમાં કાંઈપણ જાળવા જેવું શુભ કામ કર્યું ન હોય, જે માણસ પરમાત્માની ભરજી સમજતા ન હોય, જે માણસ "હું ને મારી વદ્ધુ ને એમાં આશુ" સદુ" એવા સાંકડા વિચારના હોય, અને જે માણસોના આવરણમાં જન્મપણ મોટાઈ ઉદારતા ન હોય તેવા માણસો. પણ પરમાર્થની મોટી મોટી વાતો કર્યા કરે છે. એટલુંજ નહિ પણ જે માણસોથી કાંઈપણ બની શકતું ન હોય. જે માણસોમાં કામ લેવાની આવડત ન હોય, જે માણસોમાં ઘણી જાતના બંધનોમાં પડેલા હોય. જે માણસો દેશક્રાંતિ ન નનજતા હોય, જે માણસો જનસ્વભાવને ન સમજતા હોય, જે માણસોએ એવા લાયક દુનિયાં ન ભોળે હોય, જે માણસો પોતાના આચાર વિચારમાં ઠીકાઠીકા હોય, જે માણસોના પોતાની અદ્ભુત માલ ન હોય પણ ખામી આના દોષો દોષતા હોય અને જે માણસોને કાંઈ લાગવગ ન હોય, તેમજ જે માણસોએ જે બાળતનો અભ્યાસ કરેલો ન હોય તેવા બાળતોના પણ તેઓ પોતાને નવ આપવા તેવા થાય છે અને રાજકીય, નાની, ધનન, તથા દુષ્ટારકર્મનાં બાળતો ઉપર તેઓ જાહેર સજાના બાજબી કરે છે, અને પોતાના પંડને, પોતાના ધર્મને પોતાના કુટુંબને, પોતાની માનને, તથા પોતાના મામને તો સુધારી શકતા નથી, ને દેશને

તથા દુનિયાને સુધારી નાંખવાની વાતો કર્યા કરે છે પણ અણ માણસોને એક ભક્તરાજ મહારાજ કહેના કે,—

મીઠાઈની વાતો કર્યા કરવાથી કાંઈ પેટ ભરાઈ જતું નથી. જેમકે કોઈને કદીએ કે, જોઈશોને સ્વાદ બહુ ભારે હોય છે, તેથી મમજને બહુ ફાયદો થાય છે. બામુદી ખાવાથી શરીરમાં શક્તિ આવે છે. આંગાનો રસ લોહીને સુધારનાર છે, અને કેરી પૂરીની મજે કાંઈ જોરજ છે. મોદનદારમાં કરનુરી નાખી હોય ને માનાનો વરજ મિશ્રાઓ હોય તો શિયાળાના ઠંડા રામાં બહુ ફાયદો થાય છે. જેની જડરાગિ સારી હોય તેને માટે મેચુજ પણ બહુ સારો છે. કોળાંપાક ને બદામપાક પણ મમજને બહુ મારી પુષ્ટિ આપે છે. ઘાતીપૂતી તથા ખમણ દોડગાની મજે પણ કાંઈ જોર છે. નાગિએરની ચટણી નથા દ્રાક્ષની ચટણી પણ બહુ મારી જને છે. આવી આવી વાતો ચાપડીઆ વાંચી વાંચીને કરીએ પણ એ ચીજો ખાવાની તક ન લઈએ તો માત્ર વાંતાથી કાંઈ પેટ ભરાય નહિ, તેમજ ધર્મની, અભ્યાસ કરવાણની, દુનિયામાં અમળ વધવાની ને ફતેહ ફેળ વગાની વાતો કરીએ પણ એ એ પ્રમાણે વરતીએ નહિ, તેના ખરા રસજા ભાગ્યેએ નહિ, એ નાંખથી અમપામની કદીકોને ભાગ્યેએ નહિ. અને એમા તનમનથી ધ્યાન આપીએ નહિ તે માત્ર વાંતા કર્યા કરવામાં કંઈ બહુ ફાયદો થઈ જાય નહિ. હવે આપણે વાંતામાંજ ન રહી શવું જોઈએ, પણ કાંઈક કામ કરી નજરવું જોઈએ કાળકે કાલેના વખતમાં પહેલા પે.પ દની પહે પીજાએનું નાખવાને ને પ્રત્યે બોલી નાખવું એવો બહુ નહેલી જાત છે. પણ જે બે.રત્ન હોય તેમાંથી જે માર અણ કે અણે અણે આના પણ વાગી જતાવતું એ મુમોર છે. મારે વાદ સખજે કે, બોલી નાખવું એમાંજ કાંઈ પુત્રી નથી, પણ બે.રત્ન પ્રત્યે કાલકે પણ કરી જતાવતું તેમાંજ પુત્રી છે. મારે જે બે.રત્ન ને બહુજ ચિંતાની બે.રત્ન જોઈએ જે જાવત ઉપર બે.રત્ન તે જાવતને જામ અધ્યાત્મ કરીને તથા તેમાં બહુ જાંઝ ડાંગીને બે.રત્ન જોઈએ જે બે.રત્ન તે વખતવતું થઈ પડે તથા સ્વપ્ન બીજા માણસે ઉપર તેની

અમર થાય તેવી રીતે જાણવું જોઈએ. જે જાણવું તે જોણવાની
જે બમણી મમજીને જાણવું જોઈએ. કેમકે ગુરો એ દાંડ
જેમ તેમ ફેંકી દેવા જેવી વસ્તુ નથી. મારે જે જાણવાથી
અપણને પાત્રાને તથા શ્રીજીનાં દાયદો થાય તેવી રીતે
જાણવું જોઈએ. અને જાણવા કરતાં પાત્રીજનાવવા ઉપર વધારે
વાત અપણું જોઈએ. કામ્યકે મીઠાઈ બાબા વિના મીઠાઈની
વાંતો દરવાથી જેમ પેટ બગાય નહિ, તેમજ ધમની તથા દુધ
ફગાની ને પેથાર ધધાનીવાંતો દરવાથી ને પ્રમાણે ફોં બગાડ
વિના દાંડ દાયદો થાય નહિ ને ગુખી વાંતોમાં કાંઈ પ્રબલ
થઈ જાય નહિ. મારે અપૂર્ણ. 'વાંતોમાજ ન બદો વલંબે. ૧૧૧
જેમ અને જેમ કુલ કાર્યા કરના શીખા બાજ દે માં કરના શી.

૧૪-મુખ એ જાણનાં છે. પહેલું બહુ મુખ ને બીજું
મોટું મુખ. તેમાં જે બાટાં નખ છે તે બદાની
બાંધે છે અને તે અપૂર્ણ દેવાય છે. તે
જે બહુ મુખ છે તે બાજનાથી બાજ
છે ન તે ફાગ દેવાય છે.

અ. દુગ્ધ ૧

દોહો તથા ૧ ૧ ૧ ૧

કેવલ કે ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

જલજલ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

વાળાજા ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

જલજલ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

પાણીયા ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

દવામા ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

અને ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

વાળાજા ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

અ. ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

કાળાજા ૧ ૧

ઇન્દ્રશ્વરની સાથેની આપણી એકતા સમજવી એ સૌથી ઉચી વાત છે. કારણ કે જેમ એકપતાની ભાવના વધારે તેમ ઇન્દ્રશ્વરના ગુણ ને તેની શક્તિ આપણામાં વધારે આવે છે, તેથી પૂર્વગતાએ પહેંચી શકાય છે. માટે ઇન્દ્રશ્વર સાથેની એકપતા
હંદગીનું તત્ત્વ છે.

ધર્મનો મુખ્ય હેતુ શું છે? અને હંદગીની સાર્યકતા શું છે? એ વાત આપણે બદાશ્વર રીતે જાણી લેવી જોઈએ. કારણ કે એ જાણવાથી આપણને રત્નો સમજાઈ જાય છે. કેટલે દર જવાનું છે તે સમજાઈ જાય છે. કયે કેસણે મુકામ કરવાનું છે તે જણાઈ આવે છે. કેટલી ઝડપથી ચાલવું જોઈએ તથા હાથમાં કેટલી ઝડપથી ચાલીએ છીએ તે સમજાઈ જાય. અને આગળ વધવાથી શું શું લાભ થાય છે તે પણ સમજાઈ જાય છે. માટે આપણે ધર્મનું તત્ત્વ જાણવું જોઈએ.

ધર્મનું તત્ત્વ તથા હંદગીની સાર્યકતા શું છે તે મમ-જવા માટે જમનાના ભા મદાન્માઓ તથા આ ધર્મશાસ્ત્રો કહે છે, મનુષ્યે પાતાની પૂજનાએ પહેંચવું, અને આત્માનો ઉપદેશ વિકાસ થવા દેવા, તથા તેને બધી જાતના બંધનો-થી મુક્ત કરવો તેનું નામ ધર્મનું તત્ત્વ છે. ને તેનું નામ હંદગીની સાર્યકતા છે. આપણે પાપથીના પાપો રહેવું ને તત્ત્વ જમજ્યા વિના ગાડનાયા પ્રવાહની પેઠે નોની પાછળ ચાલ્યા કરવું તથા ધામીના જિતની પેઠે કૂટીની ઘડમા કંથા કરવું તેનું નામ કાઈ હંદગીની સાર્યકતા નથી પણ હંદગીને પુષ્ટિવા, હંદગીમા મીકાશ આવવી. હંદગીને ઉપચારી બનાવવી, હંદગીને કિમતી બનાવવી, હંદગીને કીર્તિવાન બનાવવી, હંદગીને અનન બનાવવી, હંદગીને પૂર્ણ બનાવવી, હંદગીને પરિવ્રત બનાવવી. હંદગીને નિઃપદા બનાવવી, હંદગીને ઉત્તમ બનાવવી બનાવવી. હંદગીનું બીજ વરતુઓ ઉપર ધણીપણું, સ્થાપવું. હંદગીને આશના ગ્તામા આગળ વધવા માટે પાળો

કલ્યાણ કરતાં પડે છે, તથા ઘણી ભાતની.
 સંધી પડે છે. આંરે જ્યાં એટલું સુખ મળે, અને તે સુખ
 પણ જ્યાંજ વાર રહે છે. માટે એ સુખ બહારથી મળે છે
 તે સુખ અમુક તથા કુખથી ભળેલાં હોય છે, એટલે
 અજ્ઞાનીઓજ પડ્યા રહે છે. માટે ઉપદેશ મુખી એવાં ઉપદેશ
 વાગ્યાં તે અમુક સુખોમાંજ ન રહી જવાય એ સલાહને.

હવે જ્ઞાનીઓનાં સુખો કેવાં હોય છે તે જન સમજાવે.
 જ્ઞાનીઓ બહારની વસ્તુમાંથી સુખ શોધતા નથી, પણ પાતાની
 હૃદયે બ્રહ્મવસ્તુમાંથી સુખ શોધે છે. જ્ઞાનીઓ જ્ઞાનની જોડેથી
 સુખ શોધે છે. જ્ઞાનીઓ દયા, કૌમલતા, સૌહાર્વ, પરિપક્વતા,
 છતાં વનદે અત્યંતી ઉત્તમ જ્ઞાનથીઓના વિષયમાંથી સુખ
 શોધે છે. જ્ઞાનીઓ પાતાના અંતરના સંતોષમાંથી સુખ શોધે
 છે. જ્ઞાનીઓ ખીચતે નહિ રાગમાંથી પાતાનું સુખ શોધે છે.
 જ્ઞાનીઓ જનની વસ્તુઓને તથે ધર્મમાંથી નહિ, પણ તે
 વસ્તુનાં ધર્મ પાતાનું સ્વાસ્થ્ય સ્વાચ્છતાથી સુખ શોધે છે.
 જ્ઞાનીઓ યાજ્ઞના જેવી ભજના નિહાળમાંથી સુખ શોધે છે.
 જ્ઞાનીઓ જેવી ભજની ભાવનામાંથી સુખ શોધે છે. જ્ઞાનીઓ
 વાદ્યનામાં નહિ રાગનામાં તથા તેઓને પમડે ભાવના
 નથી પણ શોધે છે. જ્ઞાનીઓ જનને જા પુણી ઉપાસે એમ
 પાતાની પુણ શોધે છે. જ્ઞાનીઓ પાતાની જીવનમાં તથા
 વૈજ્ઞાનિકની જીવનમાં કેવલના ભાવનામાંથી સુખ શોધે છે.
 અને જ્ઞાનીઓ રાગનાં પાત્રનાં મદિયા કમળ તેમ
 પદને વાદ્યનામાં પણ નહિ છે. માટે જ્ઞાનીઓનાં સુખ
 રૂપ વિવિધ હોય છે. પણ જનને રહે રહે તેમ જોય છે,
 અને નહિ રહે હોય છે. આ જ્ઞાનીઓ અને એટલે જ્ઞાનીઓ
 જ્ઞાનીઓનાં સુખ, અને એટલે સુખોનાં પાત્ર રહે એ, અને
 એ જ્ઞાનીઓનાં સુખ તે જન સુખ છે તે વિવિધ સુખોનાં
 રૂપ તે જ્ઞાનીઓનાં સુખોનાં રૂપ.

દુષ-ઈશ્વરની સાથેની આપણી એકતા સમજવી
એ સૌથી ઉચી વાત છે. કારણ કે જેમ
ઐક્યતાની ભાવના વધારે તેમ ઈશ્વરના
ગુણ ને તેની શક્તિ આપણામાં વધારે
આવે છે, તેથી પૂર્ણતાએ પહોંચી શકાય
છે. માટે ઈશ્વર સાથેની ઐક્યતા
હૃદયીનું તત્ત્વ છે.

ધર્મનો મુખ્ય હેતુ શું છે? અને હૃદયીની સાર્થકતા
કેમ છે? એ વાત આપણે બદામન રીતે જાણી લેવી જોઈએ
કારણ કે એ જાણવાથી આપણને અને મમજાત જાણ છે કેટલે
દર જવાનું છે તે સમજાઈ જાય છે ક્યે કે. જે મુકામ કર
વાનું છે તે જણાઈ આવે છે. કેટલાં ગ્રંથથી આજુબુજોએ
તથા હાથમાં કેટલાં ગ્રંથથી આડીઅંતરે તે મમજાત જાણ
છે. અને આમજા વધવાથી શુ શુ જાણ થાય છે તે પણ મમ
જાત જાણ છે. માટે આપણે ધર્મનું તત્ત્વ જાણવું જોઈએ.

ધર્મનું તત્ત્વ તથા હૃદયીની સાર્થકતા કેમ છે તે મમ
જાણવા માટે જમજાના ના મમ નાઓ તથા ના ધર્મશાસ્ત્રો દર્શાવે
છે કે, મનુષ્યે પાતાની પૂજા તથા પાત્રના અને આ મને
ફેરવે વિશાળ થવા ને. તથા તેને ખરી જાણના બાધને
નાથી મુક્ત કરવા ને. ને ના ધર્મના ને ને ને ને ને ને ને ને ને
હૃદયીની સાર્થકતા કે ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
તત્ત્વ સમજવા વિષય ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
આપણે ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
નથ ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
પર હૃદયીને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
હૃદયીને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
નથ ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
નથ ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને

આપવી, જીંદગીમાં અનંતકાળની ખરેખરી શાંતિ ભરવી, અને આ જીંદગીની અંદરજ પોતાનું અસલ સ્વરૂપ સમજી જવું તથા તેને મેળવી લેવું એજ જીંદગીની સાર્યકતા છે, ને એજ ધર્મનું તત્ત્વ છે.

ઉપર મુજબ ધર્મનું તત્ત્વ તથા જીંદગીની સાર્યકતા જાણવા પછી હવે આપણે એ જાણવું જોઈએ કે, એવી સાર્યકતા આપણને કેમ મળી શકે? એના જવાબમાં દુનિયાના સૌ માંતો તથા ધર્મસાત્રા કહે છે કે, આ જગતમાં જે એક પરમ તત્ત્વ છે. જે તત્ત્વમાંથી આ બધું બ્રહ્માંડ ઉત્પન્ન થયું છે, અને જે તત્ત્વમાં અંતે સૌ સમાઈ જાય છે તે તત્ત્વને જાણવું જોઈએ, ને તેની માથે એકના અનુભવની જોઈએ, ત્યારેજ જીંદગીની સાર્યકતા થાય છે. એ પરમ તત્ત્વને કોઈ ઈશ્વર કહે છે. કોઈ ખુદા કહે છે. કોઈ ગોડ કહે છે. કોઈ શિવ કહે છે. કોઈ શક્તિ કહે છે. કોઈ નામ કહે છે. કોઈ કૃષ્ણ કહે છે. કોઈ કુદરત કહે છે, અને કોઈ તેને અનિર્વચનીય એટલે કે વાણીથી કહી શકાય નહિ તેવું કહે છે. આવી રીતે જુદી જુદી ભાષામાં તથા જુદા જુદા ધર્મમાં એ પરમ તત્ત્વનાં જુદાં જુદાં નામો હોય છે. પણ જુદા જુદા નામે તથા જુદી જુદી ક્રિયાઓ અને જુદા જુદા વિધિ નિર્વેધો મારફત નો લોકો એકજ પરમ તત્ત્વને જાણવા તથા પાનવા હજી છે. કારણ કે. એ પરમ તત્ત્વ છે. એ સર્વ શક્તિમાન છે. તે અનંત ગુણવાળું છે. તેની અંદર બીજરૂપે. વૃક્ષરૂપે. તથા ફળરૂપે સર્વસ્વ રહેલું છે. તે મોટામાં મોટું છે. તે અજુટ છે. તે અનંત છે. તે અંકજ છે. તે સર્વવ્યાપક છે. તે આપણી અંદર પણ છે, અને આપણી બહાર પણ છે. તેમાંથી જાને પાપજી મળે છે. તે જીવને જીવન આપનાર છે. તે જ્યોતિનું પણ જ્યોતિ છે. તેના જેવું બીજું કોઈપણ નથી. તે જુદા જુદા સંજોગમાં જુદા. જુદા રૂપે દેખાય છે. તે ગુપ્તમાં ગુપ્ત છે, તે પાત્રમાં પાત્ર છે. તે દરમાં દર છે. તે સમજવામાં સહેલામાં સહેલું તથા મુશ્કેલમાં મુશ્કેલ છે. તે આપણા જીવનનો આધાર છે, ને તે સૌનું જીવન છે. કારણ કે એમાંથીજ બધું છે. અને અંતે એમાંજ

જો અણી મધાનું છે, માટે એવા અસાધિક તત્ત્વને બાળવું,
એવો પરમ તત્ત્વને બાળવું, એવા અદ્ભુત તત્ત્વને બાળવું, અને
એવા મહાન તત્ત્વને બાળવું તથા તેની સાથે એકતા અનુ-
ભવી એવું હૃદયની સાધકતા છે. અને એવું ધર્મનું ઉવ-
રમાં ઉવરનું તત્ત્વ છે. કારણ કે જેમ અગ્નિના સંયોગથી લાકડું
તથા લોહ પણ અગ્નિરૂપ બની જાય છે તેમ હૃદયર આગેની
એકતાથી માણસમાં પણ હૃદયરના ગુણ તથા તેની શક્તિઓ
અવી જાય છે અને અતે જતાં તેનો આત્મા હૃદયર રૂપ બની
જાય છે. માટે યાદ રાખજો કે, જેટલે દરજ્જે હવ હૃદયની
સાથે એકતા પામી શકે છે. તેટલે દરજ્જે તેનું જ્ઞાન તથા
તેની શક્તિ વધતાં જાય છે. જેટલે દરજ્જે માણસ પરમ તત્ત્વની
સાથે એકતા પામી શકે છે તેટલે દરજ્જે તેને આટે આવતા
પદ્ધતિ ઉચ્ચાઈ જાય છે. તેટલે દરજ્જે તેનો જાણ જાય
છે. તેટલે દરજ્જે તેનું હૃદય વિશાળ થઈ જાય છે, અને તેટલે
દરજ્જે તે અખંડ શાંતિ તથા મહાન અનિર્વચ્ય જોગવી શકે છે
માટે જો આ બધું મેળવવું હોય ને હૃદયની સાધકતા કરવું
હોય તો પરમ તત્ત્વની સાથે અકથના કરતાં શીખો, પરમ-
તત્ત્વની સાથે અકથના કરતાં શીખો.

૬૬-આપણી ઉપર રહેલી જવાબદારી સમજવા
માટે તથા આપણી હૃદયી સુધારવા માટે
આપણા મનનું બળ કેટલું છે અને તેનો
સ્વભાવ કેવો છે તે જરોબર રીતે
જાણી લેવું જોઈએ.

બંધુઓ ! આ દુનિયામાં અનેક જાતના જીવો છે. અગ્નિ-
લના લોકોએ ચિત્તથી લાખ જાતના જીવો છે એમ કહેલું
છે, પણ જો બધી જાતના જીવોમાં માણસને ત્રાધી ક્રેડ છે.
અને મનુષ્યનો અવતાર ત્રાધી ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે એ વાત
દરેક ઠેકાણે બહુ જાર મૂકીને કહેવામાં આવેલી છે. હવે વિ-
ચાર કરવો જોઈએ કે, જે માણસ યોગ્યથી લાખ જાતના

જીવોમાં સાચી એક હોય તે માણસની ઉપર જવાબદારી પણ કેટલી બધી મોટી હોય ? કેટલી બધી વિચારણા હોય ? બધી અંગતની હોય ? અને કેટલી બધી ઉત્તમ તથા હોય ? તેનો વિચાર કરવો જોઈએ. એ વિચારતાં એમ છે કે, જગતના બીજા સા જીવો કરતાં માણસોની ઉપર મોટી ગંભીર જવાબદારી રહેલી છે, અને એ મૂળ પામે છે કે, દરેક માણસે પોતાની શક્તિના જુમાં તથા પોતાની સ્થિતિના પ્રમાણમાં દરેક ક્ષણે વધવું જોઈએ, જેમ અને તેમ પ્રજુના રસ્તામાં ચાલવું જોઈએ જેમ અને તેમ જ્ઞાનના માર્ગમાં ચાલવું જોઈએ. જેમ અને તેમ પ્રેમધર્મના માર્ગમાં ચાલવું જોઈએ. જેમ અને તેમ બીજાઓને મદદ કરવી જોઈએ. જેમ અને તેમ જીવોમાં જીવી જીવનું જીવન ગાળવું જોઈએ. અને જેમ અને તેમ પોતાના આત્માની આડે આવડાં આવરણો ઓછાં થાય તેમ કરવું જોઈએ. જ્યારે એમ થાય ત્યારે આપણે આપણી ઉપરની જવાબદારી સમજ્યા કહેવાય. પણ આ બધું થવાને આધાર મનની સ્થિતિ ઉપર છે. માટે મનનું બળ કેટલું છે ? મનનો સ્વભાવ કેવો છે ? અને મનને કેમ મુધારવું ? એ સ્વીકૃત પ્રથમ બાબી લેવી જોઈએ.

બંધુઓ ? મહાત્માઓ કહે છે કે, મનનું બળ બેઠક છે. જગતમાં એવી કોઈ પણ વસ્તુ નથી કે જેને મન મેળવી ન શકે. મનનું બળ અત્યાધિક છે. મનની શક્તિઓ અનેક છે. મનના જુસ્સાઓ ઘણા છે. મનમાં અનેક જીવની લાગણીઓ રહેલી છે. મન બધી ઈન્દ્રિયો ઉપર દુક્રમ ચલાવી શકે છે. મન સ્વર્ગમાં જઈ શકે છે, અને મન નરકમાં પણ જઈ શકે છે. મન માયાના પડદાઓ સ્વીકૃત શકે છે, અને મન એ પડદાઓનો નાશ પણ કરી શકે છે. એટલુંજ નહિ પણ અનેક જાતના ચમત્કારો મનના બળથીજ કરી શકાય છે. અનેક જાતની સિદ્ધિઓ મનને વશ કરવામાંથી મેળવી શકાય છે, અને અનંત કાળનાં અજંડ મુજો પણ મનની મદદથીજ મેળવી શકાય છે. આવી અદ્ભુત બળ મનમાં રહેલું છે, માટે શાસ્ત્રોમાં

એમ કહેલું છે કે, મન શબ્દ ઉપરથી મનુષ્ય શબ્દની ઉત્પત્તિ થએલી છે. માટે મનનું જગ જાણ્યા પછી હવે મનનો સ્વભાવ જાણવો જોઈએ. તથા મન કેવી રીતે કામ કરે છે તેની કુચીઓ જાણી લેવી જોઈએ. એ માટે મનનો અભ્યાસ કરનાર વિદ્વાનો કહે છે કે:—

મનનો સ્વભાવ બહુજ ચંચળ છે. તે ઇન્દ્રિયોને હચમચાવી નાખે છે. તે જેવા સંભોગોમાં આવે તેવું જની જાય છે. તે એક ઇષ્ટ પશુ નવરૂં રહેતું નથી. તે સંકલ્પ વિકલ્પની સાથે ફેરવાઈ કરે છે. તે કોઈ વખત ન માનવા જોગ બાળતોને પણ માની લે છે, અને કોઈ કોઈ વખત માનવા જેવી જાળ ખોતોને પણ તે માનતું નથી. તે કોઈ કોઈ વખત બહુજ ક્રોધ થઈ જાય છે, અને વધુ બાજે તે નીચેને નીચેજ રહે છે. તેને અનેક ભાવના પ્રપંચો ઝમે છે. તેને ઇન્દ્રિયો માંડે તેના વિષયોમાં રમવાનો બહુ ગ્રોણ છે. તે ઘડીકમાં પડાતું નથી. તે કોઈથી દારતું નથી. ને દારેલું કે કુદી ગએલું દેખાય તેમ છતાં કુદીથી પાછું સજીવન થઈ જાય છે. તેનામાં બરતી જોટ થયા કરે છે. તે સ્થિતિસ્થાપક જેવું છે, અને તે કુદરતનું મહદમાર છે, તેમજ સેનાનનું પણ મહદમાર છે. અણું અટપટા સ્વભાવવાળું મન છે, ને તેમ છતાં બહુ બળવાન છે, અને જીંદગી મુધારવાની આવી તેનાજ હાથમાં છે. માટે હવે આપણે આપણા મનને મુધારવાના ઉપાયો જાણી લેવા જોઈએ.

આપણે એમ સમજીએ છીએ કે બદારના નંભોગોને આપારે મન પોતાનો કારભાર ચલાવ્યા કરે છે. તેથી એ નંભોગો મારા હોય તો માણસ માડો થાય છે, અને સંભોગો નગણ્ય હોય તો માણસ ખરાબ થાય છે આ પ્રમાણે હોકા માન્યા કરે છે, પણ જેમ મનના સ્વભાવનો અભ્યાસ કરેલો તેઓ એમ કહે છે કે, બદારની વસ્તુઓ નન ઉપર અતિ કમ અસર કરી શકતી નથી. પણ મન પોતેજ અપારે કુદી થાય, મનને અદરથી અપારે એ વસ્તુઓ ઝમતી હોય ત્યારેજ તે વસ્તુઓ મન ઉપર અસર કરી શકે છે. મનને ન ગમતી

હોય તેવી ચીજે મન ઉપર અસર કરી શકતી નથી. હોવાથી મનની અંદર જે જે વાસનાઓ રહેલી હોય, જે વિચારો થતા હોય અને જે જે ઘાટ ઘડ્યા કરતા હોય તે પ્રમાણે સંજોગો આવી મળે છે. અને તે પ્રમાણે બનાવો કરે છે. માટે આપણે આપણા મનને અંદરથી મુધારવાની કૌશિય કરવી જોઈએ. જેનાં મન અંદરથી મજબુત થઈ હોય અને જુદી જુદી ઉત્તમ ભાવનાઓમાં રચીપડી હોય તે માણસોની આગળ બહારના ગમે તેવા ખરાબ આવે તો પણ તેઓની ઉપર કાંઈ અસર થતી નથી. હુંજ નહિ પણ આપણે જોમ પણ જોઈએ છીએ કે, કોઈ પણ વસ્તુ માટે અથવા કોઈ પણ બાબત માટે ત્યારે બહુ હઠનાપૂર્વક મનમાંથી જોમ ઠરાવ કરીએ છીએ કે, ચીજ આપણે કરવીજ નથી. ત્યારે જો ચીજ માટે પછી મને નેટલાં રાધનો મળે તો પણ તે કરવાનું મન થતું નથી. કારણ કે અંદરથી મનનું ચક્કર બહારથી ગએલું હોય છે. તેથી બહારની વસ્તુઓ તેની ઉપર અસર કરી શકતી નથી. આવી રીતે દરેક બાબતો તથા દરેક પ્રસંગો માટે મનમજબુત છે, અને તેમાંથી જોજ શીખી લેવાનું છે કે, જો આપણે આપણા મનને અંદરથી મજબુત બનાવીએ તો બહારના સંજોગો તેને અડચણ કરી શકતા નથી. માટે મનને અંદરથી મજબુત બનાવવું જોઈએ. અને તેને અંદરથી મજબુત બનાવવા માટે જે જાતનું જીવન ગાળવા આપણે ઇચ્છતા હોઈએ તે જાતના વિચારોમાં રમણ કર્યા કરવું જોઈએ, તે જાતના વિચારોમાં અભ્યાસ કર્યા કરવો જોઈએ. તે જાતના વિચારોમાં રમણ કરવું રહેવું જોઈએ, અને તે જાતની સોબતમાં રહેવું જોઈએ. એટલે ધીરે ધીરે તે જાતનું મનનું વલણ થઈ જાય છે. એ પછી બહારની વસ્તુઓ તેને બહુ અસર કરી શકતી નથી. માટે બહારની વસ્તુઓને તથા બહારના સંજોગોને મુધારી દેવાની જેટલી કૌશિય કરીએ છીએ તે કરતાં અંદરથી આપણા મનને મુધારવાની વધારે કૌશિય કરવી જોઈએ. કારણ કે બહારના સંજોગો મુધારવા એ વધારે મુશ્કેલ છે, બહારના

પછી અગ્નિની જરૂર પડે છે. ચુલાની જરૂર પડે છે. વાસ-
ણની જરૂર પડે છે. પાણીની જરૂર પડે છે. બુદ્ધિ બુદ્ધિ જાતના
મનાઃક્રિયાની જરૂર પડે છે. રસોઈ કરનારની જરૂર પડે છે.
અને રસોઈ બનાવવાના જ્ઞાનની જરૂર પડે છે. તથા અગ્નિ
ઉત્પન્ન કરવાનાં સાધનો જેમ કે, લાકડાં, ફેલસા, તેલ, દવા
કે વીજળી વગેરેની જરૂર પડે છે. આવી આવી ધણી ચીજોની
મદદ દોય ત્યારે રસોઈ બની શકે છે. હાંઈ એકલા અનાજથી
એકલા પાણીથી, એકલા અગ્નિથી, કે એકલા વાસણથી રસોઈ
બની જતી નથી. તેમજ એકલા આરબધથી આપણી છંદગીના
ગાય કે માદા બનાંવા બની જતા નથી. પણ જ્યારે તેની
શ્રેય અનેક પ્રકારની ગીજી મળવડો મળે ત્યારેજ તેમાંથી
માસ કે માદા બનાંવા બને છે. જેમ કે—

આપણે હાથે જે હાંઈ માસ કે માદા બનાવો બને છે
તેમાં પૂરેના સંસ્કારોની મદદ દોય છે, જો વાગ ખરી છે,
પણ તેની શ્રેય બીજી જાતનો હોય છે, અને તે બધી
જાતોને આપણે બહો જવી જોઈએ નહિ આપણી ઉપર જેન
પૂરેના સંસ્કારોની અનર થાય છે તેમજ આપણા માણસોના
ચુલ્લ દોપની પાત્ર અનર થાય છે આપણા કુટુંબના જે કે
લીક જાતના નાદનુંજો, દુનું કે કે. જો આપણા આપણા જે
તેની પણ અનર થાય છે તે પાત્ર માણસ. પક્ષના જે કે લીક
જાતના ખાન નુંજો કે અનર થાય. દોપ તેના પાત્ર અનર થાય
છે. આપણે જે મિત્રના જે અનર થાય. જે અનર થાય
થાય છે આપણે જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
થાય છે આપણે જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
અનર થાય જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
સીંચાણના નુકસાન જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
નુકસાન જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
થાય છે આપણે જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
અનર થાય જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
અનર થાય જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
અનર થાય જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય
અનર થાય જે અનર થાય. જે અનર થાય. જે અનર થાય

રસ્તા ઉપર વિચાર કરવાનું તથા કામ કરવાનું સૂઝે છે માટે
આપણા ઉપર નસીબની સત્તા કેટલી છે. આમુખામુના મના-
વોની સત્તા કેટલી છે? અને આપણી સ્વતંત્રતા કેટલી છે?
તથા પરમકૃપાળુ પરમાત્માની મદદ કેટલી છે? તેનો ખરો
ખ્યાલ કરતાં શીખો. તેનો ખરો ખ્યાલ કરતાં શીખો. એટલે
જીંદગી સુધારવામાં ઘણી મદદ મળશે. અને ઘણાં કાયરો ઘરો.

૬૮-મહાત્મા એટલે શું ? અને મહાત્મા કેને કહેવા?
તેનો ખુલાસો.

[illegible]

વેશને વધારવા ચાડું કરીનેજ લોકો પાસેથી પૈસા કઢાવવાની
અનેક યત્નની શુકિનએ કરતા હોય ને જાગ જીજ્ઞાસતા હોય
નંદો મદાનમાં નથી, પણ તેઓ મહાત્મા છે. એટલું જ નહિ
પણ તેઓ સદૈવ દુઃખ કહેવાય છે. અથવા સોનેરી ટોળીવાળા
મનુષ્ય છે. ફર માત્ર એટલોજ કે, સોનેરી ટોળીવાળાઓ દોડ
પામત કાચરાના બધેનોમાં અપદાર્જીતય છે, અને આવા સદૈવ
કોમ-પાનનાં મેળે પોતે મદાત્મા જની ગયેલા ધરાર પડેલા
કાચરાની શુભાશ્રમાં જાવના નથી; એટલે તકાવત છે. બાકી
લોકો પાસેથી પૈસા કઢાવવાની જાળમાં તેઓ દરેક કીને
મંદાની ટોળીને મળતાજ હોય છે. મારે બાઈઓ ને પડેનો !
એવા સદૈવ કોને મદાત્મા નમજવાની બૂલ કરશે માં, અને
એવાઓની જાગમાં સપદાર્જ જશેમાં.

ત્યારે હવે સવાલ એ છે કે, મદાનમાં એટલે શું ? અને
મદાત્મા કેવા હોય ? એના જવાબમાં શામેલ તથા દાહ્યા માણસો
કહે છે કે, જે પોને હજી મનુષ્યના હૃદયમાં હોય છતાં જેનામાં
ઈશ્વરી શક્તિ આવી ગયેલી હોય, અને જેને જીવન કોઈ પણ
જાતનાં બધેનો પાનના જગથી બાપી સકતાં ન હોય, પણ
જે માત્ર પાનના મનથીજ બધાના હોય અને જેનું વ્યક્તિ
ધર્મ પવિત્ર હોય, તથા જેના જીવનમાં બહુજ વિદ્યાન પમેલો
હોય તે મદાનમાં કહેવાય છે. કેમ એવું કે બાદ રત્ના કેવા
વના જે મનુષ્યના જેવા આત્માના હોય છે તેના પણ પતન
પુરુષાર્થના જાગ તથા વ્યક્તિના જાગ જેવામાં અલગથી કેવા
શક્તિ આપી ગયા હોય તે મદાનમાં કહેવાય છે.

હવે આ પછી આ જાગનાં જોવામાં આવેલાં શાસ્ત્રો, એટલે કે મ. ૧
એના જવાબમાં મદાનમાં જે આપેલાં શાસ્ત્રો તે મદાનમાં પડેલાં
માનમાં પાસેથી અને આપેલાં શાસ્ત્રો તે મદાનમાં પડેલાં
પણ તેમાંથી હજી બહુજ છે - કે જે મદાનમાં નથી - ૧. ૨. ૩.
અનેકી કિં બાકી અનેક શાસ્ત્રો તે મદાનમાં પડેલાં
સે. ૪. ૫. ૬. ૭. ૮. ૯. ૧૦. ૧૧. ૧૨. ૧૩. ૧૪. ૧૫. ૧૬. ૧૭. ૧૮. ૧૯. ૨૦.
૨૧. ૨૨. ૨૩. ૨૪. ૨૫. ૨૬. ૨૭. ૨૮. ૨૯. ૩૦. ૩૧. ૩૨. ૩૩. ૩૪. ૩૫. ૩૬. ૩૭. ૩૮. ૩૯. ૪૦.

પોતાના અખીયારમાં સખવા જેટલી હજી માણસોમાં સત્તા આવેલી નથી. એ શક્તિઓને છરવવા જેટલું હજી માણસોમાં બળ આવેલું નથી. એ શક્તિઓના લેદ સમઝાઈ જાય તેટલે માણસોને હજી અનુભવ થયો નથી. અને એ શક્તિઓની આડે રહેતો પડેલો ઉંચકાઈ જાય તેટલો હજી મનુષ્યમાં પુર પાર્ય નથી, માટે ઘણીએ મહાન શક્તિઓ સાધારણ મનુષ્યથી અદૃશ્ય રહે છે. આવી અદૃશ્ય રહેલી કુદરતી દેવી શક્તિઓને જાગૃતના કચ્છાણમાં વાપરવી એ મહાત્માપણું છે. આવી દેવી શક્તિઓને સ્વર્ગમાંથી આ પૃથ્વી ઉપર જેવી લાવવી તેનું નામ મહાત્માપણું છે. જે માણસોને આવી અમૂલ્ય શક્તિઓની ખબર નથી તેને તે જાગૃતની ખબર પાડવી અને તેઓને જોમ બતાવી દેવું કે. આવી અદ્ભૂત શક્તિઓ તમારામાં રહેલી છે છે, માટે તેને લાભ લે. જોન કરવું તેનું નામ મહાત્માપણું છે. મનુષ્યનો જાતના કેટલી હદ મુખી મુલો યઈ શકે છે, કેટલી હદ મુખી અજાગ વધી શકે છે, અને કેટલી હદ મુખી કુદરતના બીજરમાં પેલી શકે છે, તે દુનિયાને બતાવી દેવું તથા શીખવી દેવું તેનું નામ મહાત્માપણું છે એટલુંજ નહિ પણ મહારના કેાંપણ જાગનાં બધેના જેને પોતાના બળથી બાંધી શકે નહિ, પણ જે બધાં જાગના બધેનોની પાર નીકળી જાય અને માત્ર પોતાની નજી પડે તેટલું જ બંધનોમાં બંધાય, તે મહાત્મા કહેવાય છે મતલબ કે સારા માણસોમાં દયા, ધર્મ, નીતિ, સત્ય, હિમા. ન્ય.ય. પરે.પકાર વગેરે જે જે સારા ગુણો રહેલા હોય છે તે બધા ગુણો જેનામાં બહુજ આવી દેવો ખીલેલા હોય, એટલુંજ નહિ પણ એ જિવાય બીજા દેવી ગુણો તથા દેવી શક્તિઓ પણ જેનામાં આવી ગઈ હોય તે મહાત્મા કહેવાય છે. આમ હોવાથી જે મહાત્માઓ હોય છે તે બીજાઓની પાસેથી કાંઈ પણ ચીજ લેવાની ઇચ્છા રાખતા નથી, પણ બને એટલા પોતાના સદ્ગુણો બીજાઓને આપે છે. અને જેમ પોતાના આત્માનો વિકાસ થયેલો છે તેમ બીજા સારા આત્માનો તેઓના પ્રભાવમાં વિકાસ થાય એવી જાતનાં કામે તેઓ કરે છે, માટે મહાત્મા

આ બધી વાતો ઉપરથી હવે સમજી શકાય તેમ છે કે, સાધારણ માણસોમાં અને મહાત્માઓમાં ઘણોજ તફાવત હોય છે. દારૂગ્રસ્ત સાધારણ માણસો પોતાના આત્માનો વિકાસ થવા દેતા નથી, પણ મહાત્માઓ પોતાના આત્માનો વિકાસ થવા દે છે. સાધારણ માણસો બીજાઓને આગળ વધારવાની દોશિશ કરતા નથી, એટલુંજ નહિ પણ ઉલટા જે આગળ વધતા હોય તેઓની પણ આડા આંખ્યા કરે છે, પણ જે મહાત્માઓ છે તે પોતે દુઃખ ખમીને પણ બીજાઓને આગળ વધારવામાં મદદ કરે છે. સાધારણ માણસો અનેક ભતના નજીવા નજીવા બંધનોમાં એ બંધનોના બળને લીધેજ પડ્યા રહે છે, પણ જે મહાત્માઓ હોય તેઓ કોઈ પણ ભતનાં બંધનોમાં પડ્યા રહેતા નથી. ને કોઈ પણ ભતનાં બંધનો બળાકારથી તેઓને બાંધી રાખી શકતાં નથી. માત્ર પોતાની ખુશીથી અમુક કામ કરવા સારૂ અમુક ભતનાં બંધનો અમુક વખત સુધી તેઓ સ્વીકારે એ જુદી વાત છે.

કુદરતમાં મનુષ્ય ભતને માટે ફેટલો બધો ખતનો બરેલો છે, અને ફેટલી યોડી મહેનતમાં ફેટલી બધી અમૂલ્ય વસ્તુ મળે છે તેનો ખ્યાલ સાધારણ ગામઠી લોકોને હોતો નથી. પણ મહાત્માઓએ તો કુદરતનો અખૂટ ભંડાર ભેયેલો હોય છે. તેથી તેઓના ચક્રમાં નવી રાશની આવી ગએલી હોય છે, તથા તેઓના અંતરમાં નવું બળ આવી બએલું હોય છે. સાધારણ માણસોમાં અમુસ્વૃત્તિનું પ્રાધાન્યપાત્ર હોય છે તેથી તેઓ મોઢમાં પડ્યા રહે છે, તમેજી રહે છે. હલકા પ્રકારના ટેસ્ટમાં રહે છે, અને નાની નાની ચીજોથી રાજી થઈ જાય છે. પણ જે મહાત્માઓ હોય છે તેઓમાં દૈવી નિપત્તિનું પ્રાધાન્ય હોય છે તેથી તેઓ બીજા વહેવારીક સાધારણ માણસોના કરતાં દરેક બળતોમાં હબદોગણા પ્રેમ છે.

વરંચરીક માણસોમાં આ દુનિયાદારીની શક્તિનાં પણ સારી રીતે ખીંચેલી હોય છે નથી ત્યારે બીજી વખતે જોઈ શકિતોની તો વાગજ ક્યાં કરવી ? પણ એને ન-વે મહા

તમાઓમાં નહેતારની અનેક શક્તિઓ સંપૂર્ણ રીતે ખીલા
ઉપગંગ બીજી દેવી શક્તિઓ પણ બહુ સારી રીતે ખીલેલી
રહેવા છે. અને જાગૃતને તેનો બહુ મોટો જ્ઞાન મળે છે. માટે
તેઓ મહાન્મા કહેવાય છે.

જંમુબા ! ખરા મહાત્માઓમાં અને માધારજી વહેવારી
લોકોમાં આદરો જણી નફાવાન હોય છે. માટે કોઈપણ સ્વાર્થી
મૂર્ખશોભને મહાત્મા મમજવાની જગ કરે. માં, પણ તેમ
જને તેમ નહિ પોને આવી જાના નાચા મહાત્મા જનતાની
કોશિશ કરે. નાચા મહાત્મા જનતાની કોશિશ કરે.

૬૬—આપમે આપણી હંદમીની કિંમત તમા
હંદમીના દેનુઓ સમજતા નથી, તેથી આપમે
અંકૃત, દુઃખ, ને ન્યૂનતાવાળું હવન
માગીએ છીએ, પાત્ર યાદ રાખજે કે,
કુદરત સારીની એકતાવાળું, ગિંધુ ને
પાંજુતાવાળું હવન કાંઈક ભુલુંજ
દેણ છે.

[illegible]

મને તથા મેજયોજનાં વળાં માધનો મને એટલાજ ગાડું
કાંઈ આપવુંને છંદગી આપવામાં આવી નથી. જે ચાર ચોપડી
કે પાંચ સાત ચોપડી પસાવે પસાવે સમજ્યા વિના ભગ્ની લઈએ
અને તે પણ આપણી ખુશીથી નહિ પણ માનવના દબાવણી,
સમજના કાલદાથી, કે માનસની સખતાઈથી ચાકુંકરીથી લઈએ
એજ કાંઈ છંદગીની સાર્યકતા નથી. મોટા વરસાદ કાઢી નાતો
જમાડીએ, અને કાંટો નચાવીએ એજ કાંઈ છંદગીનો હેતુ
નથી. ગમે તેવી ખરાબ રીતિનિ દોષ છતાં પણ લગ્ન કરી
લઈએ, કલેકાં કરીએ, અને લાકડે માંકડું ભેડી દઈએ એજ
કાંઈ છંદગીનો હેતુ નથી. બચ્ચાંઓને ઉઠિરવાની, કેળવવાની
તથા તેનું પાલનપોષણ કરવાની શક્તિ ન હોય છતાં પણ
બચ્ચાં ઉત્પન્ન કર્યા કરવાં ને તેઓની છંદગી બમાડવી એ કાંઈ
છંદગીનો હેતુએ નથી. ને એવું પાપ કરવાથી કાંઈ પ્રભુ સજી
ધઈ જતો નથી. છંદગીને ટકાવી રાખવા માટે જે જે જરૂરની
વસ્તુઓ છે તે કરનાં ધણી વધારે વસ્તુઓ બેળી કર્યા
કરવી અને તેને વેચવો સમજ્યા કરવા, તથા એમાંજ ઉવટ
મુખી પડયું રહેવું એજ કાંઈ છંદગીની સાર્યકતા નથી. રોગ
વાળું દુકું છવન જેમ તેમ પૂરું કરી નાખવું અને મરવાને
વાકેજ છવતા હોઈએ તેવી રીતે છવવુંએ કાંઈ છંદ
ગીનો હેતુ નથી. સ્કા, તમાકુ, કાફી, દારૂ, અફીણ વગેરે જે
ચીજોની છંદગીને જરૂર ન હોય તે ચીજોના બચનમાં પડયું
રહેવું ને પોતાની શક્તિઓને લીધી પાડી નાંખવી એ કાંઈ
છંદગીનો હેતુ નથી. ધર્મોની બદારની બનાવટી ભાગમાં
બંધાઈ રહેવું ને પોણપોણના ગાડીયા પ્રવાહ જેવો ધર્મ પાળ્યા
કરવો એ કાંઈ છંદગીનો હેતુ નથી. લોકચારના ગુલામ ધઈ
બેસવું અને ગમે તેવી ખરાબ રીતિને પણ બહુ ચીવટથી વગગી
રહેવું એજ કાંઈ છંદગીનો હેતુ નથી. નાની નાની બાતલમાં
પણ છવને દુઃખ રીધા કરવું ને વગર મફતની ચિંતા કર્યા
કરવી એજ કાંઈ છંદગીનો હેતુ નથી. સગાંઓ મરી જાય
તેની પાછળ અતિશય શોક કર્યા કરવો ને રોધા કુટયા કરવું
તથા તેનાજ ખાલોમાં વળત સુખાવી નાખવો એજ કાંઈ

દિવસો ઉપર રહેલ રહેલો રહેલો બાકી છે એ પણ તેઓ
 વિચાર કરે છે. તેઓને ધાનની છંદની ગાળવામાં
 અને જાણ છે અને તેઓની છંદની રેખા સંત્યાગર્ભા ગની
 છે, એટલું જ નહિ પણ જેમ નદીના કાંઠા પ્રવાહમાં
 રહેલી જમીનને ધાનના કાંઠા પણ જોઈ વિના નદીના
 પ્રવાહના અગ્રણે લીધેલ લીધેલી અને જડપથી સમુદ્ર તરફ
 વહેતું જાય છે, તેમજ જે જાનીઓને ધાનની છંદમાં
 રહેલા છંદની પ્રવાહમાં તેને આપારે ધારી લીધી દોષ તેની
 છંદની પણ ધાનના કાંઠા પણ જોઈ વિના કાંધી રાતે અને
 જડપથી પરમાત્મા તરફ દોષી જાય છે. જે આપુ છવન કે જે
 તે જમીન છવન કહેવાય છે. અને તેમાંથી જામળા જળા પુર
 છવન અને છે. અને પૂર્ણ છવન જનાવણુ જિજ્ઞાસુની છંદ
 શ્રીમદ્ બ્રહ્મ રેખા છે, મારે છંદનીની કિંમત તથા છંદનીના
 કિંમત સમજાવે તેને ઉત્તમ જનાવણની કેલિય કહે. ઉત્તમ
 જનાવણની કેલિય કહે. અને એ કેલિય કહેવા માટે પ્રથમ
 તેને ધર્મના રસ્તામાં વાળે. અમુના રસ્તામાં વાળે. એટલે પોતે
 પોતે આનું કામુ છવન જામળી રાખે

જેઓ આઠાઉટની જાળમાં તથા કર્મકાળના
 બાળુજ રહી જાય છે તેઓ મારા જાની
 ધાનની થઈ શકતા નથી. પણ સારા ભાગ
 વાળાં, દાયપમ ધાપા કરવામાં ને બાકા
 પારણા કયો કરવામાં તેઓની
 છંદની જાણી જાય છે માર જામ
 ન થાય તે સમાજમાં

છંદની ખવિસમાં અનેક છે એટલે કે કેટલાક પાત્ર
 રાખા તેટલી કિંમત છે પણ છંદનાર્થે. પાંચે. એટલે
 કે જે વાત થઈ શકે. આપુજ નહીં. અપારણા દેવે ન
 આપે તેમા રી. કાંઈ જવાત નહીં. પણ અપારણા રહેલ

સોય, જેઓ ઉપર લોકોની શ્રદ્ધા બળિ હોય, જેઓ કાંઈક મારી રીતે બળેલા ગળેલા હોય, અને આ તો બહુ પાપવાળું છે એમ લોકો સમજતા હોય તેવા માણસો પણ જીવંતીની પવિત્રતાનો ખરો અર્થ સમજતા નથી, અને બહારની અધૂરી તથા હવેલી જાતની પવિત્ર ગણાની વસ્તુઓમાંજ પડ્યા રહે છે, એ દિગ્ગમીરી છે. કારણ કે એવી નજીવી નજીવી જાત તોમાં વખત માણી નાખવાથી જે બહુ મહત્વની જાતનો હોય તે રહી જાય છે, અને જે જાતનો જાત જરૂરની ન હોય, જે જાતનો કંઈ વિના પણ ચાલી શકે તેમ હોય, જે જાત તોના હેતુ કે અર્થ ન સમજતા હોય, જે જાતનો કનિષ્ઠ અધિકારીઓને કરવા જેવી હોય, જે જાતનો શરૂઆતમાં જ કોનો લોકો વખત શીખવાની કે કરવાની હોય, અને જે જાતમાં કાંઈ બહુ દમ ન હોય, તથા જે જાતનો મૂર્ખાઈ પણ કરી શકે તેવી હોય. એવી જાતોમાં પણ આજના વેરના બંધનો તથા જાતીઓ પડ્યા રહે છે, એ દિગ્ગમીરી છે. નાટે મહામાઓ એમ કહે છે કે,

જે કનંમટો છે કે જે આજાહેર પાડવાની છે તે વખત બચાવવા નાટે તથા તેને બહુ પાપવાળું કાવ્ય નાટે છે. કાંઈ વખત ગુનાવતી નાટે તથા તે જાતનો જરૂરની માગવા નાટે છે, કાંઈ જરૂરની જાતના નાટે તથા તે જાતનો કાંઈ પણ મનસ્વી વિચારો આજાહેર નાટે છે, કાંઈ વારે વારે વિચાર જાતના પડે તે નાટે તથા જે જાતનો મનસ્વી તથા વર્તમાનના કાંઈ કાંઈની નાગવતી નાટે છે કાંઈ એ કાંઈ કરવાની કુશળીઓ જે નાટે તથા જે જાતનો મનસ્વી મનસ્વીકરણ આચરવા નાટે છે. કાંઈ મનને કોઈ જાત મનને કોઈ પાડવા નાટે કે કાંઈની દેશ નાટે તથા જે જાતનો તેના હેતુઓ મનસ્વીને કરવાની છે, કાંઈ નાટે તથા પ્રવાહનો જે કાંઈની તથા જે જાતનો જાતને કાંઈ કાંઈ વાત નાટે છે. કાંઈ નજીવી કાંઈની જેને મનસ્વી મનસ્વી કે કાંઈ નાટે કાંઈની કાંઈ નાટે જે જાતનો કાંઈ કાંઈ નાટે છે. કાંઈ નાટે કાંઈની કાંઈ નાટે જે

પ્રકૃતિ, જેની રીતે કરવાની નથી, જે જાળતો પરમાર્થ
 સીખવા આર કરવાની છે, કાંઈ એકલપેટા યવા આર કરવાની
 નથી, જે જાળતો પોતાની પ્રકૃતિ પ્રમાણે કરવાની છે અને તે
 પોતાના સ્વભાવને તથા દેવોને સુધારવા આર કરવાની છે,
 કાંઈ પ્રકૃતિને જગાડવા આર કરવાની નથી. જે જાળતો વ-
 સ્તુઓ ઉપરનો મોઢો જોડે કરવા આર છે, કાંઈ જગતની
 વાતુઓ ઉપરનો મોઢો વધારવા આર નથી. જે જાળતો જરૂર
 કોઈ તેટલો વખત કરવાની છે, કાંઈ આખી છાંદની સુધી
 કરવાની નથી. જે જાળતો સુમલ સુમલને વિધિપૂર્વક કરવાની
 છે, કાંઈ વમર સુમલને પોતાના મનના કાંટા પ્રમાણે કરવાની
 નથી. જે જાળતો આપણને વહેવારમાં તથા પરમાર્થમાં ઉપ-
 યોગી થાય તે આર કરવાની છે, કાંઈ વહેવારમાંથી ખમ્બી
 જવાય અને પરમાર્થનો પણ પત્તો ન લાગે તે આર કરવાની
 નથી, અને તે જાળતો મહાન ધ્યેયને જોળખવા આર તથા
 તેની નજીક જવા આર કરવાની છે, કાંઈ તેનાથી વિરુદ્ધ થવા
 આર કરવાની નથી. એટલુંજ નહિ પણ ઈશ્વરી રસ્તામાં ઉ-
 થવાની આપણા છાત્રામાને પાંચો મળે તે આર જે જાળનાં
 કરવાની છે, કાંઈ આપણા છાત્રામા બંધાર્થ રહે તે નહ
 કરવાની નથી,

દ્વે વિચાર કરો કે, આપણે જે જે જાળકઉદની પાલના
 પડવા રહીએ છીએ તથા કર્મકારની જાળોમાં ગુન્ધાર્થ રહી-
 છીએ તેથી શું આપણા જાતમાની ઉન્નતિ થાય છે ? આ
 પ્રશ્ન આપણે આપણા મનને પૂછવો જોઈએ, અને જા.જમા
 રીતે સુમલ લેવું જોઈએ કે, ઘાસ પાટલા કરવામાં, કા.સ.પ.વ
 પાવામાં, લોટા માંજવામાં, છાંદથી ડોવાઈ જવામાં, આ
 ધીજ ખપે ને આ ધીજ ન ખપે એમ કયા કરવામાં, અને
 જરૂરના જનાવટી કર્મકારોમાં પડવા રહેવાથીજ કાંઈ છાંદ-
 સુધરી શકતી નથી. પણ એથી તો ઉલટા જામૂરજ વખત
 ફાકટ બાવ છે, અને એમ થવાથી જે માણસાં એવી એવી
 જરૂરની જાળોમાં જડુ રહી જાય તે માણસો જડુ જાનાં કે
 જડુ પારા થવાની થઈ શકતા નથી આર એવી જડુ ન થાય

બરાબર થઈ છે કે નહિ, તેની ખાત્રી કરનારી રહેલી કુંચીઓ
પણ જ્યારે જગતમાં અસલથી વપરાયા કરે છે, અને હવે તો
દરેક જાખતમાં એની કુંચીઓ વધતી જાય છે. જેમકે -

અધિનના બહુ મોટા મોટા ઘણા ગણ્યા હોય તે સાચા
છે કે નહિ, એ તપાસી જવાની બહુજ રહેલી કુંચીઓ હોય છે,
તેથી જે રાખશે અણનાં ઘણા કાગડો કે દિવસો લાગ્યા હોય,
તે રાખશે સાચા છે કે ખોટા, એ તેની કુંચીઓ ઉપરથી મિનિટ
મે મિનિટમાં દલી શકાય છે. દાખ મોટી નદી ઉપર રેડવેનો
પૂલ બાંધ્યા પછી તે પૂલ બરાબર છે કે નહિ, દેનનું વજન
જીલી શકે તેમ છે કે નહિ, પૂર વખતે દરી શકે તેમ છે કે નહિ,
-જેરે જાખતોની ખાત્રી કરવામાં આવે છે, અને એ ખાત્રી કર-
વાની યુક્તિ બહુ ટુંકી ને રહેલી હોય છે. આગમોટ નેયાર થયા
પછી તે દરિયામાં ઉતારવાને લાયક છે કે નહિ, તોફાનની સામે
કો શકે તેમ છે કે નહિ, તેમાં જમાવનાં પૂરતાં સાધનો છે
કે નહિ, એ બધી જાખતોની પ્રથમ ખાત્રી કરવામાં આવે છે.
વિમાનને પ્રથમ ઉડાડવું હોય ત્યારે તે પવનની મામે દરી
શકે તેમ છે કે નહિ, કલાકના કેટલા માઈલ જઈ શકે તેમ છે,
કેટલું વજન ઉપાડી શકે તેમ છે, એ બધાંની ટુંકી અને રહેલી
યુક્તિઓની ખાત્રી કરવામાં આવે છે. આવી રીતે દરેક ન્હાની
મોટી જાખતોની ટુંકી ને રહેલી કુંચીઓથી પ્રથમ પરીક્ષા
કરવામાં આવે છે, કસોટી કરવામાં આવે છે, ખાત્રી કરવામાં
આવે છે, અને પછી એ જાખતોને માનવામાં આવે છે.
એ વિના અટકળે અટકળે માની લેવું, અને મનમાં ને મનમાં
મોતીના ચોક પૂર્યા કરવા તેમાં કાંઈ વળે નહિ. એમ કરવામાં તો
ઘણી વખત ઉત્સાર્થ જવાય છે. અને તેમાં પણ હવે શુદ્ધિ
જના જમાનામાં તો એવી પાલંપાલ ચલાવાય નહિ, કાળજી કે
દરેક ચીજની ખાત્રી કરવાની રહેલી કુંચીઓ જગતમાં નેયાર છે.

જનપુત્રો ! જેમ જગતની જડવસ્તુઓ માટે આવી
યુક્તિઓ છે તેમજ ધર્મ પાળવાની પરીક્ષા માટે, અધ્યાત્મ-
જ્ઞાનની પરીક્ષા માટે અને છંદગીની સાર્યકતા ચર્ચા છે કે નહિ,

ત્યારે તેમાંથી એક બહુ બોલકાણી ઓકરીએ કહ્યું કે-
એટલું બધું મોણ ધાલીને શું વાત કરે ? જેવું હોય તેવું
કરી દેને ! “કલાણા મુખના જેવું” એ મુખ છે,” એમ કહી
દે, એટલે અમે સમજી લઈએ કે વરતું મુખ આપું હોય !

એ સાંભળીને તે પ્રેમીલી બાળાએ કહ્યું કે-બહેન !
દોષની પણ સાથે એ મુખની ચરખામણી થઈ શકે તેમ નથી.
એ મુખની વાતજ જુદી છે. તે હું તમને કેમ સમજાવી શકું ?
એ મુખ સમજાવનાં મને આવડતું નથી. એનો ત્યારે તમે
પરજુઓ અને તમને લાયક વર મળશે ત્યારેજ એ પ્રેમનાં
મુખની વાતો તમે સમજી શકો. આ વાત કહેતી વખત પોતાના
પણિતું મુખ યાદ આવી જવાથી તે બાળાની આંખમાં કાંઈક
જુલુંજ તત્વ હતું, તેના અંદર ઉપર કાંઈક નોખુંજ નર હતું,
તેની વાણીમાં કાંઈક અસાધિક લાવ હતો, તેની નાડીના ધબ-
કાજ જેવા જેવા હતા, તેના શ્વાસની ગતિ સમજરા જેવી હતી,
અને તેના અંતરમાં જે મુંદર ને સ્વાભાવિક ચિત્રો ખડાં થયાં
હતાં તે જેવા લાયક અને વંદન કરવા લાયક હતાં. આ બધી
બાબતો તે અજ્ઞાન મુખાઓ દેવી રીતે સમજી શકે ? લગ્ન
તેની સદીપણીઓ હોય તોપણ લગ્ન થયા વિના-જાતિ અનુ-
ભવ થયા વિના પાનના પ્રેમના મુખની ખજાર નેઓને કેવી
રીતે પડી શકે ? તેમજ બંધુઓ ! દિવ્યદર્શનની- હરિદર્શ-
નની ખુબી હાલમાં આપણે પણ ક્યાંથી સમજી શકીએ ? એ
તો જ્યારે પૂરા ધર્મ પાળીએ, મત્યધર્મ પાળીએ, દિવ્યલો-
ચનીયાં મેળવીએ અને પછી દિવ્યદર્શન કરીએ ત્યારેજ તેની
ખુબી સમજાય. એ વિના-જાતિઅનુભવ વિના કાંઈ વળે નહિ.
માટે અર્જુનને દિવ્યચક્ષુ મળ્યાં હતાં તેવાં દિવ્યચક્ષુ આ
પણને મળે એવી તજવીજ કરે. કારણ કે દિવ્યદર્શન એ
સ્વર્ગનું ઉત્તમમાં ઉત્તમ રત્ન છે, અને આપણી જીંદગીની સા-
ચકતા થઈ છે કે નહિ, એ સમજવા માટે દિવ્યદર્શિ એ સહેલી
આવી છે; માટે એ ખરી વાલી મેળવવાની મહેનત કરે. અને
એ ન મળે ત્યાં સુધી હરિદર્શન માટે સમજી સમજીને પ્રેમ-
પૂર્વક પ્રાર્થના કરે કે-

સ્વર્ગની સુંદરીઓ.

હાલના જમાનાને બધ બેસતી રીતે અને યોગ્ય બહેલી બાઈઓ પણ રહેવાપ્રધી સમજી શકે તથા હેંસે હેંસે વાંચવાનું મન થાય એવાં શ્રી ઉપયોગી પુસ્તકો આપણી ભાષામાં બહુ યોગ્ય છે. આ પુસ્તક તેવી જાતનું કરવા પ્રયાન કર્યું છે. વાંચતાં વાંચતાં રસ પડી જાય અને મન ઉપર સચોટ અસર થઈ જાય એવાં દુષાંતો અને પાત્રો આ પુસ્તકમાં વર્ણવેલાં છે. મીઠા રોજનું પરમાર્થ જીવન, લલિતાબાઈનું રસોઈના રસા-ચક્ષુ વિષે ભાષણ, ધીરજીજીને તેના પતિ સાથે થયેલો પત્ર વ્યવહાર, સિરોહીની શાજીમારી અને કેશરીસિંહની વાગ, મધુરીમિયાનું જીવન અને પરમાર્થનાં કામો, આદે અથા વિષે મનોહરીજીનેના વિચારો, મંજુલાદેવીની સગીન મંદળી, બાળોની મહત્તા તથા તેને ઉછેરવા અને કેળવવા વિષે ઉત્તમજીનેની વાતો, મર્યાદાગરીનું શ્રી પ્રદ્મના સહ-વાસ વિષે ભાષણ, શ્રીઓનો અવતાર આ માટે છે? એ વિષે સંવિતાજીનેના વિચારો વગેરે જાણતો આદી ને રહેલી રીતે વર્ણવેલી દોષાધી તે વાંચકમાં મન તરફીન થઈ જાય છે. તેમાંની જાણણનાં યોગ્ય મથાળાં તો જાંધો !

માન્ય વચરની દોષરીઓના દુષની કારીમી...	૫૪.	૨
મીઠા રોજની જાજીસ ભાષક દર્શીન	...	૧૩
આપણી શ્રીઓની કુર્ગવિવન શ્રીઓ સાથે સરખામણી	...	૩૩
પાનાને લઈ રસીત જાજીસની શ્રીઓની હરજ છે તેનાં કારણે	...	૫૨
નરી જાનની મીઠી ખીમી...	...	૧૩
નરી જાનના જાન જાજીસની નિધિ	...	૧૬
રસીતની જાને નરી જાજીસ ખાં	...	૮૧

લોકામિય થયેલાં સ્વર્ગનાં પુસ્તકો:-

સાચું સ્વર્ગ.

પૃષ્ઠ ૧૨૫.

ચાર મીનેરી નામ,
કિંમત રૂપિયા દોઢ.

તેમાંના થોડાં મથાળાં:-

સુખ ક્યાં છે ? દેવને કેમ પ્રસન્ન કરવા ? વિશ્વાસ કોટલે શું ?
દર્શનની મંદિરા, મૃતિ પૂજાને દેવ : કમરી ગાળનો અર્થ ; સ્ત્રીઓ
ક્યારે પેલા ચાલ છે ? પ્રાચીન યોગનું રહસ્ય ; મદિરાની મદનાનું કારણ ;
સુખ મેળવવા માટે જુદા જુદા માણસોના વિચારો ; કમ મેળ ને લાક્ષિ
યા ; પુણ્યકર જાવાની કથા ; ચેત્ત ક્યારે સિદ્ધ થાય ? અપાપને કેવી
જાત કરવી જોઈએ ? ચક્રમ કવિ ; ખરા ગુરુ કેણું ? સંજની ઉત્તમતા ;
દયાનો પ્રતાપ ; વિરૂપાક્ષ કોટલે શું ? સમજારી મદામાઓનું લખ ;
દાન લેવાનો અધિકાર કોને છે ? હરિજનો અને અધરારિક માણસો
પરમેશ્વર બંદ ; પુસ્તકો તે દેવો છે ; સ્વર્ગ ગીત.

આવી આવી જાગનોથી તે પુસ્તક બંદલું છે.

સ્ત્રીઓનું સ્વર્ગ.

તે પુસ્તકમાંની જાગનોનાં થોડાં મથાળાં :-

દીગાનું કમરીમ, બળાવાની ગહેણ, આપણું શારી આવાકો,
સ્ત્રીઓને અવનાર કો માટે છે, સ્ત્રીઓના મંદિરા, વાસ કોટલ નું
કો માટે અધિકાર, વિચારો, પ્રેમમાં હાલ દોષ કે ? પ્રેમ કોટલ નું
કોટલ છે, અમરી પાગલોને વડેને આપણી સિખામણ, બદલ
પાવની જાતની વાત, રાત કેમ કરવાની નું કા, અને કેવી વડેને
સાચું કોને વિચાર, મિત્ર દો, કોટલે શું ? મીના આપણું અર્થ
કેમ કરવા માટે પ્રાચીન કવિવચન વિચારો, અને કેમ કરવેને
હસના નોડાનો પ્રતાપ, નાવનો કહેજો.

આવી આવી રસમોથી અને ઉત્તમ જાગનોથી તે પુસ્તક
છે ૧૪ ૪૦૦, પાકુ ૧૬, નવું મીનેરી નામ, કિંમત રૂપિયા દોઢ.

વિદ અમૃતસાગર ગુરુજી પરીવાર, ૨. દાથીબીદાંડા, નામક-૧

ભક્તિ-જ્ઞાન-પ્રભુપ્રેમના દાખલા

સ્વર્ગનું વિમાન.

કિંમત રૂપિયા

સીમા તથા બાળિકા પણ સમજી શકે તેવા ભક્તિજ્ઞાનના દાખલા આ પુસ્તકમાં છે. આ તેની ત્રીજી આવૃત્તિ છે. વિમાન ઘેર ઘેર વંચાય છે. ટેકાણે ટેકાણે તેમાં ભગ્ન તથા પદો આપેલાં છે. તેથી એ પુસ્તક બહુજ સોઝામિય થઈ પડ્યું છે.

સ્વર્ગની કુંચી.

કિંમત રૂપિયા એક

ભક્તિજ્ઞાનના ૨૧૦ દાખલાનું પુસ્તક. ટેકાણે ટેકાણે ભગ્ન તથા પદો પણ છે. ઇશ્વર વિશે, ભક્તિ વિશે, સેવા વિશે, પ્રભુ પ્રેમ વિશે, પરમાર્થ વિશે, સતસંગ વિશે, ગુરુ વિશે, ધર્મ વિશે, સતો-સતો-સાધુઓ મહાત્માઓ વિશે, પાપ વિશે, આચરણ સુધારવા વિશે, જીવ જીવ દાખલાઓ છે. બીજી આવૃત્તિ ખલાસ થવા આવી છે.

સ્વર્ગનો ખજાનો.

કિંમત રૂપિયા એક

ભક્તિજ્ઞાનના ૧૨૫ દાખલાનું પુસ્તક. હાલ ખલાસ થવાં છે. ફરી ઇપાગે ત્યારે મળશે. હાલ નથી મળતું.

સ્વર્ગની છંદગી.

કિંમત રૂપિયા દાઠ

સ્વર્ગમય જીવન કેમ બને ? ૧૯૬૮ ટીચાળી પછી બહાર પડશે.

સ્વર્ગનાં પુસ્તકોમાં ધર્મ સંબંધી એવા ઉદાર વિચારો છે કે તેથી તે પુસ્તકો દરેક ધર્મના સૌથી પમદ કરે છે. જેમકે શિવધર્મી બ્રાહ્મણો તે હોસિ હોસિ વાચે છે, તેમજ જૈનના સંપ્રદાયો, શ્રાવણીના રાવણના સાધુઓ, વૈશ્ણવોના મહારાજો, સંન્યાસીઓ, વડોરાઓ, પારનીઓ, બોમ્બેઓ તથા દેશી ખ્રિસ્તીઓ પણ તે પુસ્તકો પ્રેમપૂર્વક વાચે છે, અને તેમાંના દાખલાઓનો પોતાની વાર્તાઓમાં ઉપયોગ કરે છે, એનાં એ સાર્વજનિક પુસ્તકો છે. તે વાંચવાની સાથે ભાઈ બહેનોને વિનંતિ કરીએ હોય. સ્વર્ગનાં પુસ્તકો ધરના સજ્જમારૂપ છે.

ઉપરનાં સર્વ પુસ્તકો મળવાનું મુખ્ય ટેકાણું—

વૈદ આશ્રિતજ્ઞાન સુંદરજી પઠીયાર

અલખાદેવી રોડ, હાથીબીદીંગ-મુંબઈ નં. ૨.

